

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 993.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

Even als andere jaren verschijnt dit nummer, wegens de nieuwjaarsdrukke, eenige dagen later.

INHOUD.

Hoofdartikel: Een vriend, die onze feilen toont.

Berichten: De Sequah-vervolgung in den Geneesk. Raad van N.-Holland. — Vergadering van de afdeling Amsterdam. — Proefschriften van Dr. Pleyte. — Het gedeponeerde merk van Elixer Godineau.

Grootere artikelen: De „Werkmansbode” over Sequah. — Het dagblad „De Tijd” en Sequah. — Wat wij niet begrijpen. — Weer eens Scott's Emulsie. — Albert Parlaghy, een oude bekende? — Anti-Stiff. — Wie den schoen past, trekke hem aan.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Teercapsules van Guyot.

Een vriend, die onze feilen toont.

Onder dezen titel hebben wij in ons vorig no. eenige opmerkingen van „De Familiebode” trachten te weerleggen; het blijkt dat wij daarin niet volkomen geslaagd zijn, want in „De Familiebode” van 12 December 1891 vinden wij het volgend stuk van de hand der Redactie:

„Wij zijn in debat geweest met het Maandblad tegen de Kwakzalverij. Het gold voor ons geen principieele quaestie; wij meenden slechts dit blad te moeten wijzen op een fout, o. i. althans, en verwachtten daarop antwoord. Dat antwoord is gekomen, dat antwoord was ridderlijk, wij danken er de redactie voor. Geheel voldaan zijn wij echter niet. Wij zeggen niet de kwakzalverij te bestrijden; onze, in vergelijking van het Maandblad, zwakke krachten, stellen wij er steeds voor beschikbaar; advertenties als van Brandt, Holloway, Pain-expeller weigerden wij; naast het Maandblad waren wij het, die de beweging tegen Sequah op touw zetten, in dit blad en in een volksblad, welks redactie door omstandigheden eenige weken aan onze handen was toevertrouwd.

„Daarom: het is geen principieele strijd, wij, redactie, die den mensch willen verlossen, zoowel op geestelijk als lichamelijk gebied, van alle kwakzalverij, wij trekken te veld met het Maandblad tegen alles wat de gezondheid en het geld der massa kost.

„Maar wij blijven vragen: moet men nu direct alles kwakzalverij noemen? Wij zeggen opnieuw: teerzeep als zeep is geen kwakzalverij, kinderpoeder is geen kwakzalverij, koortskruiden zijn geen kwakzalverij, brandzalf is geen kwakzalverij.

„Nu kan men wel zeggen, dat men die koortskruiden gebruikende zonder medischen raad, zeer ziek kan worden, doch daarom is het middel juist geen kwakzalversmiddel; als een stoel breekt, wij lappen haar zelf wat op, dan kwakzalveren wij; wij weten dat wij den stoelmaker moeten halen, zoo ook als wij ziek zijn. Dan haalt men den dokter. Maar wij meenen

nu dat het Maandblad niet telkens hierop moet wijzen, dit is zoo klaar als de dag.

„Maar ziet dit alles is onze wederlegging niet. Wie is bevoegd geneesmiddelen te leveren? De apotheker.

„Wie bereidt de middelen der firma Jacob? Geen onbevoegde, maar . . . een apotheker, die zich bereid heeft verklaard aan deskundigen de recepten der verkochte middelen over te leggen. Doet dit een kwakzalver? De redactie verklaart zich geheel verantwoordelijk voor den aanval der firma Jacob; als redactie kennen wij twee heeren apothekers. Deze heeren, denzelfden graad, dezelfde bevoegdheid bezittende als hun collega, noemen dezen, omdat hij onschuldige geneesmiddelen vervaardigt en deze met reclame verkoopt, een kwakzalver.

„Wij namen de advertentiën der firma Jacob op, waar wij wisten, evenals het Maandblad, dat een vakman de middelen bereidde. Zeker kunnen wij in het a.s. Maandblad een lijst verwachten van apothekers en dokters, die, volgens de apothekers en dokters van het Maandblad, kwakzalvers zijn en wie niet.

„Om aan te toonen hoe groote kwakzalvers de heeren Jacobs zijn, wijzen wij er op wat wij in hun prijscourant o. m. lezen ter aanbeveling hunner Antiseptische Brand- en Wondzalf:

„In elk huisgezin komt het vaak voor dat men zich in lichten graad brandt, de huid schaaft of op andere wijze bezeert. Hoezeer men voor deze kleine verwondingen in den regel geene geneeskundige hulp inroept, zijn zij toch zeer pijnlijk en lastig en kunnen door verzuim aanleiding geven tot meer ernstige gevolgen.

„Jacob's Antiseptische Brand- en Wondzalf geneest zeer spoedig brand- en andere niet bloedende wonden, ontstaan door stooten, knellen enz., is in hooge mate bederfwerend en brengt binnen korten tijd verzachting van pijn aan.

„Men bestrijke de verwonde deelen met zalf en doe er een linnen windsel om.

„In geen huisgezin mag onze Brand- en Wondzalf ontbreken om bij bovengenoemde dagelijks voorkomende gevallen te kunnen worden aangewend.

„Bij ernstige gevallen is het natuurlijk noodzakelijk onmiddellijk geneeskundige hulp in te roepen.”

„Vooral dit laatste doet zien hoe die firma kwakzalvert!!

„Wij geven de redactie van het Maandblad in overweging niet te spoedig van stukken van anderen de verantwoordelijkheid op zich te nemen, daar zij, zonder onderzoek, een firma heeft beleedigd, waardoor de redactie o. i. „haar doel voorbij streeft.”

„Dat de tegenstanders dit debat ten nadeele van het Maandblad zullen uitleggen, is niet onze schuld, maar is de schuld van hen, die een onderzoek moesten instellen voor zij den staf braken over anderen, nl. de schuld der Afd. Dordrecht.”

Niet de vrees dat de tegenstanders, maar wel dat de voorstanders onzer Vereeniging dit debat

ten nadeele van het Maandblad zullen uitleggen, is oorzaak dat wij nogmaals op deze zaak terugkomen. Ofschoon wij slechts een gedeelte der opmerkingen, o. i. de hoofdopmerkingen, zullen beantwoorden, hebben wij het schrijven van „De Familiebode” in zijn geheel opgenomen, ten einde zoo onpartijdig mogelijk al het licht te laten vallen op het goede, dat daarin van de firma Jacob gezegd wordt.

En toch, het spijt ons dat wij een firma beleedigd hebben, maar wij zien, ook na het bovenstaande, nog geen reden om niet ten volle in te stemmen met het geschrevene door de Afd. Dordrecht en Omstreken en daarom de verantwoording van ons af te schuiven.

„Wie is bevoegd geneesmiddelen te leveren? De apotheker,” aldus zegt „De Familiebode.” Volkomen juist, zeggen wij, en voegen er nog bij, die geneesheeren ten platten lande, waar geen of geen voldoende pharmaceutische hulp aanwezig is. Maar anders ook niemand — de firma JACOB dus ook niet. — Onverschillig of een apotheker die middelen voor haar bereidt, onverschillig of deze zich bereid heeft verklaard, aan deskundigen de recepten over te leggen, de firma JACOB doet iets waartoe zij onbevoegd is. Zij verkoopt die middelen en daar zij dien verkoop tracht te bevorderen door het plaatsen van annonces, waarin zij de aandacht van het publiek op hare middelen wijst, dewijl zij daardoor bij het lichtgeloovig publiek vrouwen op genezing opwekt, zonder den patiënt te zien, zonder de oorzaak der ziekte na te gaan . . . kwakzalvert zij, naar onze bescheiden meening. Juist het voorbeeld, door de geachte Redactie à décharge aangehaald, versterkt ons in onze meening; b. v. „Jacob's Antiseptische Brand- en Wondzalf” (wij merken niets van den apotheker-bereider, Red. Maandbl.) „geneest zeer spoedig brand- en andere niet bloedende wonden (†) ontstaan door stooten, knellen enz., is in hooge mate bederfwerend en brengt binnen korten tijd verzachting van pijn aan.”

Wij hebben hier een aanbeveling van een heelmiddel — met opsomming der kwalen — door een onbevoegde, wat wil men meer? De zinsnede: van bij ernstige gevallen onmiddellijk geneeskundige hulp in te roepen, moge desnoods als verzachtende omstandigheid gelden, zij pleit de firma geenszins vrij. Juist niet ernstige gevallen, waarbij men dus maar, zonder geneeskundige hulp, de Wondzalf gebruikt, kunnen daardoor ernstig worden. De firma

(†) Wij cursiveeren.

Jacob laat het maar aan den lijder over te oordeelen wanneer hij naar een geneesheer of naar haar moet gaan.

Wij kunnen ons oordeel over Jacob dus niet terugnemen.

En nu nog iets wat ons zelf aangaat. Eerst in de laatste dagen — *wij wisten het vroeger niet* — zijn wij bekend geworden met de omstandigheid, dat de middelen, door Jacob verkocht, door een apotheker worden bereid en weten wij ook den naam van dien apotheker. Met dien apotheker hebben wij van ons standpunt niets te maken, tenzij de apotheker en Jacob tot één firma behooren. (Wij zouden dit opmaken uit de zinsnede van „De Familiebode”: „omdat hij onschuldige geneesmiddelen vervaardigt en deze met reclame verkoopt.”) Welnu, in dit laatste geval, zouden wij — en de twee pharmaceutische leden van het bestuur zouden niet anders over hun „collega”, oordeelen — dien apotheker ongetwijfeld een kwakzalver noemen. Een apotheker, die zijn bevoegdheid zoover te buiten gaat, dat hij geneesmiddelen ten verkoop annonceert, met opnoeming van kwalen waartegen ze moeten worden aangewend, kwakzalvert, en is nog gevaarlijker dan geheel onbevoegden, omdat bij het publiek nog steeds een, ofschoon misplaatst, vertrouwen in de geneeskundige kennis van de apothekers bestaat.

Ten slotte nog dit. Het lijstje, waarin wij apothekers en dokters in wel- of geen-kwakzalvers splitsen, dat in dit Maandblad verwacht wordt, zullen wij niet leveren, maar wij beloven dat, wanneer wij geneesheeren of apothekers leeren kennen, die zich aan kwakzalverij schuldig maken, wij, evenmin als vroeger, zullen aarzelen ons afkeurend oordeel daarover uit te spreken.

Berichten.

In de vergadering van den Geneeskundigen Raad van Noord-Holland is de *vervolgving van Sequah* ter sprake gebracht. Wij ontleenen aan het verslag van die vergadering, voorkomende in „*Het Vaderland*” het volgende:

„Verder wordt in het verslag de aanleiding tot en het verloop van het rechtsgeding tegen Ch. Davenport, alias Sequah, medegedeeld. Sequah werd veroordeeld tot f25 boete wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunde. De Sequah-olie, door den heer Jac. Polak onderzocht, bleek te bestaan uit levertraan, ol. therieb. en ol. sassafras; de prairieflower uit rhabarber, aloë, Spaansche peper, koolzure kali en natron en spiritus. Een fleschje prairieflower, te Alkmaar in beslag genomen, bleek geen alcaloïden te bevatten. Op de vraag, destijds tot den heer inspecteur gericht, of het geoorloofd is Sequah-olie te verkoopen, antwoordde hij, dat de bestanddeelen der olie niet op lijst C. voorkomen en deze dus door ieder verkocht mag worden; de prairieflower bevat zulke bestanddeelen wel en mag dus door onbevoegden niet verkocht worden.

„Prof. Van Hamel noemt den uitslag van het geding te betreuren. Sequah werd vervolgd uit hoofde van een vergrijp van één oogenblik, waarop de wet werd ondoken. Men had de vervolging moeten doen plaats hebben, terwijl de dokter bij de toediening der middelen aanwezig was. De wet laat den rechter een groote ruimte in het vormen zijner overtuiging. Wanneer de rechter na onderzoek tot de overtuiging was gekomen, dat niet de dokter in casu de geneesheer en Sequah het instrument, maar integendeel Sequah de werkelijke medicus en de assisteerende dokter het instrument was, dan had de uitspraak anders en meer in overeenstemming met den omvang van Sequah's bedrijf kunnen zijn. Nu men gewacht heeft op het bedoelde oogenblikje van nonchalance, gaf men aan de bestaande wet een niet geringe beperking en geeft de geheele zaak de overtuiging, dat volgens die opvatting kwakzalverij hier te lande zeer goed mogelijk is, behoudens misschien een enkel oogenblik van onachtzaamheid.

„De heer Van Ledden Hulsebosch betreurt het, dat de gelegenheid niet werd te baat genomen, om die kwakzalverij voorgoed uit te roeien, en men Sequah tot een boete van slechts f25 veroordeelde, terwijl hij reeds twee vonnissen achter den rug had. De heer Van Hamel verklaart het standpunt van den rechter daarop nader. Het onwettig bedrijf duurde slechts 7 minuten en was dus volgens den rechter in dat geval een vergrijp van betrekkelijk kleinen omvang.

„De vergadering verklaart bij acclamatie haar instemming met het gevoelen van den voorzitter, dat onze desbetreffende wetgeving onvoldoende is en de middelen om overtreding tegen te gaan, ontbreken.

„Prof. Gunning geeft in overweging er op te wijzen,

dat de Regeering aan de eene zijde de officieele wetenschap huldigt en aan de andere zijde de ontduiking in de hand werkt. Op deze motieven stelt spreker voor een adres aan den Minister van Justitie te richten, met verzoek een vervolging tegen Sequah in te stellen naar aanleiding van de wijze, waarop hij zijn bedrijf uitoefent, d. i. dus op een oogenblik, dat Sequah zich gedekt rekent. De Raad besluit door een commissie de zaak alsnog nader te doen overleggen en haar te machtigen, overeenkomstig haar overtuiging, eventueel het hovenbedoelde adres aan den Minister van Justitie uit naam van den Raad te richten.”

Onnoodig hierbij te voegen, dat wij geheel het gevoelen deelen van den Voorzitter, dat onze wetgeving ter beteugeling der kwakzalverij onvoldoende is en de middelen om de overtreding tegen te gaan ontbreken. Wanneer zal dit toch eens anders worden?

De afdeling „Amsterdam” van onze Vereeniging hield Zaterdag 19 dezer in *Hotel Krasnapolski* aldaar een vergadering, in de eerste plaats tot behandeling van een aan de leden toegezonden concept-reglement. Nadat de voorzitter, de heer *dr. C. A. Lobry de Bruyn*, had medegedeeld, waarom eerst nu dit concept aan de orde werd gesteld, werden achtereenvolgens de verschillende artikelen en daarna het geheele reglement onveranderd goedgekeurd.

Daarna deelde de voorzitter mede, dat het in de eerste vergadering, waarin de afdeling werd opgericht, gekozen bestuur zich als volgt had geconstitueerd: *dr. C. A. Lobry de Bruyn, voorzitter*; *dr. P. F. van Hamel Roos, onder-voorzitter*; *L. J. de Witt, secretaris*; *E. Th. Smeets, adjunct-secretaris*, en *J. Steuvers, penningmeester*. Hiervan treden in 1893 de *hh. Lobry de Bruyn en Smeets af*; de overige heeren in 1894.

Aan het bestuur werd dispensatie verleend van het uitschrijven der eerste Januari-vergadering (waarin een jaarverslag zou moeten worden uitgebracht) omdat de afdeling als zoodanig in 1891 nog niet is werkzaam geweest. Op denzelfden grond werd besloten geen aanspraak te maken op de bijdrage uit de algemeene kas der Vereeniging over het jaar 1891.

Daarna werd de vergadering gesloten.

Den 17den December ll. is het lid der Vereeniging de heer *T. B. PLEYTE*, gepromoveerd tot doctor in de rechtswetenschap aan de Rijksuniversiteit te Leiden. Zijn proefschrift is getiteld: „Verkoop van geneesmiddelen” en bevat belangrijke mededeelingen en beschouwingen over dien verkoop van geneesmiddelen, die valt onder de rubriek „kwakzalverij.”

In een of meer der volgende nummers hopen wij des heeren Pleyte's arbeid te bespreken en aan eene nadere beschouwing te onderwerpen.

In de Staatscourant van 1 December is opgenomen het gedeponeerde merk van *Elixer Godineau* (gezondheidsmiddel) ingezonden door *BLANCHON* te Parijs. Wij kunnen dus de invoering van dit middel hier te lande spoedig verwachten en daar wij, door de vele kwalen waartegen, volgens de étiquette, het middel wordt aanbevolen, vermoeden dat hier kwakzalverij in het spel is, zullen wij de elixer niet uit het oog verliezen.

De „Werkmansbode” over Sequah.

Onze lezers zullen — even als wij — meer dan genoeg van SEQUAH hebben; wij hebben ons dan ook voorgenomen in 't vervolg liefst zoo weinig mogelijk over die Maatschappij en haar vertegenwoordiger DAVENPORT te schrijven; wij meenen in de voorgaande nummers ons standpunt tegenover die maatschappij en ons oordeel over hare geneesmethode duidelijk genoeg te hebben bloot gelegd en stellen nog gaarne exemplaren van de vorige nummers beschikbaar voor hen, die op ons oordeel prijs stellen.

In den eersten tijd zullen wij er echter soms nog toe moeten besluiten om een plaatsje voor Sequah in ons blad in te ruimen, vooral wanneer het zaken of geschriften betreft, welker kennisneming wij onzen lezers niet willen onthouden.

Dit is o. a. het geval met het onderstaande stukje, dat wij aan „*De Werkmansbode*” en wel aan de daarin voorkomende „*Brieven uit de Hoofdstad*” ontleenen.

Nadat over een zekere beurs-manoeuvre het noodige gezegd is, gaat de schrijver aldus voort:

„Het is weer gegaan als altijd: het publiek, de burgerij, wordt steeds dupe van de beurs-manoeuvres; het koopt bij onnatuurlijk hooge, verkoopt bij zeer lage prijzen en... betaalt het gelag; — het gelag is dan voor die de domooren bij den neus hebben gehad.

„In ander opzicht gaat het niet beter; dat leerde ons de kwakzalver Davenport, ook bekend als Sequah. Zij die hem herwaarts zonden, kennen, helaas, de dwaasheid der menschen maar al goed en daarop werd hier ook gespeculeerd, gelijk in de andere steden reeds is geschied. Wat geeft dat gezelschap om een vonnis, waarbij Davenport eenige honderden guldens moet betalen, terwijl ze aan zijn smeersel duizenden verdienen. Er is niets aan te doen, men kan de lui niet tegenhouden die hun geld willen weggooien en hun lichaam nog ellendiger maken door middelen, die lang niet onschuldig zijn.

„Ik was er getuige van dat men een lijder aan rheumatiek, die het alles behalve ruim heeft, f50. — aanbod als hij zich door Sequah wilde laten behandelen. De finke man weigerde standvastig en zeide: „Ik zou 't mij nooit kunnen vergeven zoo laag te zijn geweest, daar ik weet dat alles bedrog is; en al ben ik arm, 'k heb toch nog achting „genoeg voor mijzelf om mij niet aan zulk een „vent toe te vertrouwen.” Dat zijn mannen van karakter, die er helaas maar dun gezaaid zijn.

„Het walgelijkste van alles was die verlaging, dat weggooien van zijn eer, om zoo'n bedrieger tot *trekdieren* te dienen. Waarachtig, ze hebben dien Sequah in zijn wagen voortgetrokken, iets dat zelfs een verlaging voor den mensch is als hij dit een keizer of koning doet. Helaas, de pers heeft een handje geholpen, tot zelfs het *Handelsblad*, 't geen velen erg gegriefd heeft.”

Het dagblad „De Tijd” en Sequah.

In het dagblad „De Tijd” van 16 December ll., komt het volgend artikel voor:

„De Vereeniging tegen de Kwakzalverij, hoewel haars ondanks meer voor Sequah hebbende gedaan dan tien zegewagens en tien muziekkorpsen voor hem hadden kunnen uitwerken, zet den voor hem zoo gewenschten strijd voort. Haar secretaris, de heer G. B. Schmidt te Amsterdam, heeft thans in het *Haarl. Dagblad* een artikel tegen hem en zijne vele handlangers geplaatst — want ieder, die het waagt op een door Sequah behaald onbetwistbaar succes te wijzen, is een handlanger en zelfs financiëel bij den zwendel betrokken! — een artikel zóo afdoende dat de aangevallenen glimlachend uitroepen: *Les gens que vous tuez se portent bien!* De redactie van het *Haarl. Dgbl.* brengt dit dan ook den heer Schmidt en den verderen leden van het bestuur der Vereeniging tegen de Kwakzalverij heel kalmpjes, maar met steekhoudende argumenten, aan het verstand.

Wij zouden op dit nieuw geschrift van den heer Schmidt niet de aandacht hebben gevestigd, zoo wij er niet een onthulling in gevonden hadden, welke als curiosum eenige waarde heeft. Mededeelende, dat de Vereeniging tegen de Kwakzalverij 1000 leden telt, waarvan de kern, ongeveer de helft, uit doctoren en apothekers bestaat, vermeldt hij onder de tweede helft, personen en corporaties die niets met de geneeskunde hebben uit te staan, eenige . . . *vrijmetselaarsloges*.

Vrage: wie gevaarlijker kwakzalver voor de maatschappij zou zijn, de zich met alle vertoon der reclame omgevende Sequah, die zegt door één drankje alle kwalen en ziekten te kunnen wegnemen, of de Loge, welke bewerende dat haar drankje slechts goed is voor ééne zaak, namelijk voor de bevordering van menschenmin, ditzelfde drankje in het geheim voor geheel andere doeleinden toepast?”

Ik meen aan de Vereeniging verplicht te zijn aan de Redactie te verzoeken dit stukje te plaatsen en er de volgende korte toelichting bij te voegen.

Vooreerst moet ik wijzen op de onjuistheid van de Tijdsredactie waar zij zegt, dat de Vereeniging den strijd in het *Haarl. Dgbl.* voortzet. — Ik heb alleen, en onder mijn eigen naam en verantwoordelijkheid, een paar maal in het *Haarl. Dagblad* geschreven, zelfs zonder medeweten der andere bestuursleden.

Voorts laat ik hieronder volgen de passage, die de Tijdsredactie aanleiding geeft om te schrijven: „want ieder die het waagt op een door Sequah behaald onbetwistbaar succes te wijzen, is een handlanger en zelfs financiëel bij den zwendel betrokken.” —

„Nu, erg bang was ik voor die hagelbui niet; vooreerst zijn wij, kwakzalvers-bestrijders, gewend aan deze polemiek, en dan ook is de argumentatie, die het soort beoordeelaars dat ik bedoel, gebruikt, in den regel en uit den aard der zaak zóó zwak, dat het voor dat deel van het publiek, dat in deze zaken objectief oordeelt, o, zoo hecht is als spinrag in een flinke bries. — En waarom? Och doodeenvoudig. — Omdat die beoordeelaars, die merkwaardigerwijze gewoonlijk hun naam verzwijgen, en zich A. Nemo, Waarheid enz. enz. teekenen, óf geldelijk geïnteresseerd zijn bij de exploitatie der kwakzalverij — dikwijls zijn het de kwakzalvers zelf — óf menschen zijn, die het niet erg ver in de kunst van zichzelf of anderen waar te nemen gebracht hebben en zich nu in hun eigenliefde gekrenkt voelen, omdat aangetoond wordt, dat zij bijgeloovig zijn op het punt van genezing en geneesmiddelen. En dat uit zich natuurlijk in het door dik en dun verdedigen van hun afgod.”

De zin die door „de Tijd” eene onthulling wordt genoemd, luidde:

„In de eerste plaats M. de R. moet ik in het licht stellen, dat de Vereeniging tegen de Kwakzalverij — in wier naam ik in uw blad nu niet schrijf — niet is een vereeniging van doktoren en apothekers, die uit broodnijd de Kwakzalverij bestrijden.

Dit wordt wel door de meeste dagbladen — ook door u, zie ons Maandblad van Dec. 1888 — als vaststaand aangenomen, doch het is een praatje dat door de Kwakzalvers uitgestrooid wordt. — Onze engelsche snuiter heeft natuurlijk daar druk aan meegedaan.

Het is een vereeniging van omstreeks 1000 leden, door het heele land verspreid, waarvan de kern, omstreeks de helft, bestaat uit geneesheeren en apothekers — wijl die uit den aard der zaak het best kunnen beoordeelen wat kwakzalverij is en wat hare heillooze gevolgen zijn — en verder uit ongeveer een vijfonderdtal personen, corporaties enz. die niets met de geneeskunde te maken hebben. — Er zijn onder die tweede helft eenige leden van de Staten-Generaal, ongeveer zestig juristen, een stuk of wat gymnastiek-gezelschappen, eenige vrijmetselaars-loges, een paar gemeentebesturen, enz. enz. — Wie zal nu zoo dwaas zijn, dit wetende en goedertrouw zijnde, om te blijven volhouden dat die allen jaarlijks hunne contributie en dikwijls nog eene extra-bijdrage beschikbaar stellen, alleen om eene vereeniging van doktoren en apothekers in staat te steilen de concurrenten van deze beide categoriën te bestrijden?”

Ik zal hier, ook voor onze Katholieke leden, wel weinig aan behoeven toe te voegen. — Alleen kan ik de opmerking niet weerhouden, dat ik medelijden heb met de redacties van sommige politieke bladen, wijl zij, verondersteld dat het rechtschapen menschen zijn, het schrijven van anderen over eene niet politieke zaak, tegen beter weten zóó moeten verwringen, om het pasklaar te maken voor een deel hunner lezers.

G. B. SCHMIDT.

De Tijd heeft nog een ander antwoord op zijn aanval ontvangen, dat wij hier laten volgen:

Aan de Redactie van „De Tijd.”

„In uw blad van 17 Dec. j.l. trof mij de kantteekening op het artikel van den Secr. Penningm. der Vereeniging tegen de Kwakzalverij, overgenomen uit de „Haarlemmer Krant.”

Uwe lezer worden er daarin bijzonder op gewezen, dat die Vereeniging eenige vrijmetselaars-loges onder de leden telt.

„Dat is, schrijver dezès moet in deze geheel met U meegaan, al een hoogst bedenkelijke en ernstige zaak; vooral daar er zeer vele Katholieken, ja zelfs enkele R. C. Geestelijken, tot de leden dier Vereeniging behooren!

Ik moet echter U de vraag stellen, of er geen andere Vereenigingen worden aangetroffen, waar elke nuance van het Christendom met vrijmetselaren, samenwerken tot een nuttig doel? (Het nut der Vereeniging werd door U herhaaldelijk erkend).

„Maar hoe nu te oordeelen over de R. C. Kamerleden, die niet alleen in de coulcirs, met hunne

collega's vrijmetselaren beleefd omgaan, maar horrible dictu! meermalen zich vriendschappelijk aan een diné in 't Hotel Paulez of ergens anders in den Haag met hen vereenigen!!!

Niet zonder groote bezorgdheid komt de vrees bij mij op, of zelfs de Hoofdredacteur van „De Tijd” niet meermalen tot de dischgenooten behoorde?!

Indien er gewaarschuwd wordt voor de Vereeniging tegen de Kwakzalverij omdat zij vrijmetselaren onder de leden telt, zou het dan niet met meer recht raadzaam zijn, dat Gij bij een verkiezing voor leden der 2e Kamer, Uwe lezers wees op het groote gevaar, dat er in gelegen is, ooit weer één enkele stem uit te brengen op een R. C. Candidaat, ten einde die Heeren niet bloot te stellen aan infectie door de maçon-bacterie?

„Schrijver dezès heeft, tengevolge van Uwe kantteekening, dan ook al ernstig overwogen, als lid van die snoode Vereeniging tegen de Kwakzalverij te bedanken; maar zoolang onze voorlichters en toongevers, onder welke Gij een der meest gezaghebbenden zijt, er geen bezwaar in zien gezellig met vrijmetselaren aan een tafel samen te zitten, blijf ik lid, omdat de Vereeniging een nuttig doel beoogt.

„Door U is der Vereeniging wel eens gemis aan taktiek verweten, maar maakt Gij U niet in hooger mate schuldig aan het gebrek van onhandigheid, waarvan Gij haar beticht, door eene in de Godsdienst niet alleen neutrale en onschuldige Vereeniging, maar meermalen een bondgenoot, op zoo een kleingeestige wijze, bij onze Katholieke landgenooten verdacht te maken, want dit was zeer duidelijk Uw minder edel doel.

„Wederkeerig mag U worden toegeroepen: Pas trop de zèle!

Een Katholiek lid der „Vereeniging tegen de Kwakzalverij.”

Wat wij niet begrijpen.

De Sequah-maatschappij begint op moderne wijze te kwakzalveren; de ouderwetsche, opgeknapt charlatan gaat zijne nieuwerwetsche collega's navolgen en, door middel van reclames in de bladen, zijne waren aanbevelen. In het dure reclamegedeelte worden de wonderen van de Sequah's middelen, in een bespottelijk Nederlandsch, den volke verkondigd — en, dank zij de plichtopvatting van directiën en uitgevers van Dag- en Weekbladen, alom bekend gemaakt.

Waarom de Sequah-maatschappij thans tot dezen maatregel overgaat, verklaren wij niet te begrijpen. Volgens onze meening heeft Davenport toch niet te klagen, dat de tot nu gevolgde wijze van reclame geen succes heeft. Een rheumatiekljder die niet loopen kan(?) — binnen eenige minuten te laten dansen, het volk opwinden door quasi-genezingen die het zelf aanschouwt, waarlijk Davenport, daarmee is veel meer kans, dat menschen zich in plaats van paarden voor uwe wagen spannen, dan door die fraai gestyleerde annonces?

De methode, tot nu toe gebruikt, was toch niet te duur? Dat gelooven wij niet; de rijksdaalders aan de arme lijders betaald, de giften aan de inrichtingen van weldadigheid geschonken, 't is waar, zij kosten meer dan die — ook niet goedkope — reclames, maar wat beteekenen al die uitgaven tegen de belangrijke inkomsten door den verkoop van de middelen op zoo'n edele wijze verkregen?

Neen, er moet een andere oorzaak zijn, — welke weten wij niet.

Zou soms de ziekte van Davenport een beletsel zijn voor het geregeld houden der séances?

Misschien, maar op den duur zou daar toch in te voorzien zijn. De Sequah-maatschappij heeft meerdere agenten en... wat nood, waarom zou de tolk niet eens optreden (onder patronaat van een waardig geneesheer) of een van de muzikanten, al zou ook het kunstgenot er onder lijden? Zij hebben het kunstje toch reeds lang genoeg gezien en hun bevoegdheid is even groot als die van Davenport. Waarlijk, wij begrijpen er niets van.

Weer eens Scott's Emulsie.

Met een taaiheid, den kwakzalver eigen, vervolgen SCOTT & BOWNE, LIMITED, hun prooi en laten niets onbeproefd om, na een poosje rust, weer

nieuwe slachtoffers te lokken. In onze nummers 6 en 7 van den vorigen jaargang hebben wij het noodige over deze Emulsie gezegd, en, naar wij meenen, met succes, omdat sedert dien tijd, de groote, kwakzalverachtige advertentiën niet meer in de bladen voorkwamen. Thans probeert de firma opnieuw de aandacht op haar fabrikaat te vestigen en wel door middel van geïllustreerde boekjes, die den roem van de Emulsie zelfs in rijm en vers-maat verkondigen, welke boekjes door de vertegenwoordigers voor Nederland, A. L. SAUT & Co. in den Haag, met ruime hand in geheel Nederland worden verspreid.

Dit maakt het noodig, dat wij onder verwijzing naar hetgeen wij vroeger schreven — en onder mededeeling dat op franco aanvraag bij den Secretaris-Penningmeester, de nos. 6 en 7 van den vorigen jaargang gratis verkrijgbaar zijn — nogmaals op de zaak terugkomen.

Wij beginnen met de opmerking, dat het ons trof, dat de toon van de brochure vrij wat kalmer is dan die van de vroegere advertentiën, dat de aankondiging met minder ophof geschiedt. Of onze bestrijding daaraan schuld heeft, wagen wij niet te beslissen.

Evenwel, in de brochure staat nog genoeg om het middel daarom alléén reeds te veroordeelen. Nog steeds wordt de Emulsie aanbevolen bij longtering, bloedarmoede, verzwakking, verkoudheid, klierziekte, griep, bezetting op de borst en meerdere kwalen, en al moge de fabrikant nu ook hemelhoog opgeven van de waarde van het middel bij al die ziekten, al staven ook attesten van bekende en onbekende geneesheeren zijn beweringen, ieder denkend mensch zal het ons toch moeten toestemmen, dat één middel, dat tegen talrijke geheel verschillende ziekten als uitstekend wordt aanbevolen, geen vertrouwen verdient.

Dit is toch voor een ieder te begrijpen.

Wat bovendien recht tot wantrouwen geeft, is het volgende: Door de leveranciers wordt beweerd, dat Scott's Emulsie geen geheimmiddel is, (wat wij gaarne toegeven) en zij staven hun bewering daarmee, dat de étiquette de samenstelling vermeldt.

Het onderzoek van meerdere scheikundigen, verricht om de mededeeling op de étiquette te controleren, heeft intusschen aangetoond, dat men aan die opgave van de samenstelling niet te veel vertrouwen moet schenken. Wel bevat de Emulsie levertraan, hypophosphieten en glycerine, zooals is opgegeven, maar al die stoffen in veel geringer hoeveelheid dan het voorschrift aanwijst. Zoo is, in plaats van 50 pct. levertraan, niet eens 15 pct., vermengd met olijfolie, aanwezig, een omstandigheid niet zonder belang, omdat juist aan de levertraan de grootste geneeskracht wordt toegeschreven en wel in het oog te houden, waar de fabrikant er herhaaldelijk op wijst, dat zijn Emulsie veel beter smaakt dan enkel levertraan. Geen wonder, als hij er in 't geheel geen traan in gemengd had, zou de traansmaak nog geringer zijn.

De mededeeling van de samenstelling op de étiquette heeft dus niet veel te beduiden.

In zoover is het echter van belang dat wij, door onderzoek, de samenstelling kennen, omdat wij daardoor zien dat het hoog aangeprezen middel niets nieuws en niets bijzonders oplevert.

Het gebruik van levertraan en hypophosphieten is reeds jaren oud en herhaaldelijk worden deze stoffen door de geneeskundigen voorgeschreven. Het behoeft ons dan ook niet te verwonderen, dat er Nederlandsche geneeskundigen zijn, die verklaren, dat Scott's Emulsie hen, bij de aanwending bij sommige patienten, heeft voldaan. Dit kan niet anders; het gebruik van het middel zal somwijlen wel succes hebben; daarvoor heeft de levertraan een goeden naam als geneesmiddel.

Maar wat ons wel verwondert, is, dat die geneesheeren bij den Engelschen kwakzalver in de leer en ter markt gaan.

Moesten zij — op zijn aanbeveling — eerst attent worden gemaakt op de aanwending tegelijkertijd van levertraan, hypophosphieten en glycerine, en wisten zij niet, ('t is anders in de vakbladen genoegzaam gepubliceerd) dat de Nederlandsche apothekers in staat zijn, tegen billijker prijs, een levertraan-emulsie, met hypophosphieten en glyce-

rine te bereiden, die, desgewenscht, veel meer levertraan kan bevatten en juist die hoeveelheden inhoudt die de geneesheer denkt te geven?

Tegenover de attesten van Dr. LE RÜTTE, Dr. W. F. UNIA STEYN PAVE en E. DONKERSLOOT, in het reclame-boekje opgenomen, plaatsen wij de volgende verklaring van Dr. ZEEHUIZEN, reeds vroeger door ons meegedeeld.

Dr. Z. verklaart nl., dat hij, op grond van hetgeen omtrent de samenstelling van Scott's Emulsie is meegedeeld, „zich gerechtigd acht te waarschuwen tegen het voorschrijven dezer Emulsie, daar het oliegehalte van dit praeparaat, evenals van zoovele andere spécialité's, groote schommelingen aanbiedt, en het hoofbestanddeel een andere is dan de „medicus bedoelt. Het middel is ook onevenredig duur.

„Wil men een mengsel van ol. olivarium en ol. jecoris aselli toedienen, dan kan men dit vrij wat goedkoper en zekerder door den gewonen apotheker doen geschieden.”

Wij voegen daaraan toe: men zij dus niet zoo dwaas, zijn geld weg te werpen ten voordeele van den Engelschen kwakzalver en zijne Nederlandsche vertegenwoordigers en beschouwe het „Onmisbaar in elke huishouding,” op den omslag van het boekje voorkomende, als een *leugenachtige* reclame.

Een oude bekende?

Van eenige heeren uitgevers van Dag- en Weekbladen werd ons, met verzoek om inlichting, een circulaire toegezonden, waarbij een zekere ALBERT PARLAGHY, de plaatsing van onderstaande advertentiën verzocht:

„Epilepsie.

Kramp- en Zenuwlijdenden zekere genezing naar de eenigste, duizendmaal beproefde methode.

Behandeling per brief na inzending van een uitvoerig bericht, dat met postzegel voor antwoord te adresseeren: OFFICE SANITAS

57, Boulevard de Strasbourg P A R I S.”

„Asthma.

Longziekte, worden genezen. Deze methode, die snel en zeker werkt, wordt veelvuldig als uitstekend erkend. Na vier weken is reeds vooruitgang merkbaar.

Voor uitvoerige inlichtingen wende men zich per brief, waarin postzegels voor antwoord, tot OFFICE SANITAS

57, Boulevard de Strasbourg P A R I S.”

Nu, wij aarzelen geen oogenblik, die „office sanitas” als een kwakzalvers-inrichting te beschouwen, want ieder, die belooft epilepsie per brief te behandelen, verdient den naam van kwakzalver, zooals wij reeds, ook voor andere ziekten, meermalen hebben betoogd.

Wij raden dus ieder af zich met deze „office” in verbinding te stellen, en zich niet door de advertentiën, die wij reeds in eenige bladen zagen, te laten verlokken om daar hulp te zoeken. De beurs en de gezondheid zullen er wel bij varen.

Maar ook zonder de „behandeling per brief” is er meer, dat ons wantrouwen opwekt. De naam Albert Parlaghy, of liever de beide namen gescheiden Albert en Parlaghy prijken niet voor het eerst in dit Maandblad. Reeds in 1882 of 1883 (men zie o. a. het Januari-nummer van 1883) bij de behandeling van een kwakzalversmiddel tegen vallende ziekte (epilepsie), Auxilium Orientis, was de vorige Redactie verplicht te waarschuwen tegen de personen, die dit middel (broom-kalium) op schandelijke wijze exploiteerden.

Wat bleek uit die waarschuwing?

De compagnieschap, die de zaak dreef, eerst te Munchen gevestigd en later te Parijs, bestond in de eerstgenoemde plaats uit iemand zich noemende Dr. SYLVIVS BOAS, die den geneeskundigen raad heette te geven en uit een zoogenaamden boekhandelaar PARLAGHY, die de verzending der brochures en van het auxilium op zich nam.

In Parijs ging het anders; wij nemen hier het in Januari 1883 geschreven over:

„Als kok en bottelier te zamen kijven, dan weet men waar de boter blijft,” zegt het spreekwoord, dat ook hier zijn toepassing vindt. Zeker niet in de beste verhouding is het tweetal te Parijs gescheiden om elk op eigen hand de affaire voort te zetten. Om elkaar te benadeelen, schrijft ons de vroegere boekhandelaar, die thans den naam van

Dr. ALBERT heeft aangenomen, dat hij niets te maken heeft „met den zoogenaamden Dr. SYLVIVS BOAS, die volstrekt geen geneesheer is, maar een diploma van doctor in de wijsbegeerte uit Philadelphia heeft laten komen en trouwens ook onder dien naam te Parijs onbekend is, daar hij niet eens voorkomt in de uitvoerige adresboeken dier stad, waarin toch elk schoenmaker een plaats heeft;” en van den anderen kant waarschuwt diezelfde, zich noemende BOAS, zijne patiënten om zich niet te laten beetnemen door zijn vroegeren „Brochurenversender Parlaghy, jetzt Brachfeld, welcher von hier (Paris) aus, unter den angenommenen Nahmen Dr. Bella, Prof. Albert, u. s. w., die Patienten zu beschwindeln sucht.”

In het meergenoemd Maandblad wordt vervolgens uit gevoerde briefwisseling aangetoond (de fransche professor ALBERT schreef nog steeds Duitsch, evenals toen hij als PARLAGHY te Munchen woonde) dat men in de beide verkoopers van het *auxilium orientis* twee groote kwakzalvers voor zich heeft.

Plaatsruimte belet ons, voorloopig, deze verdere onthullingen over te nemen — maar wij vragen ieder, die het bovenstaande gelezen heeft of wij niet gerechtigd zijn verband te zoeken tusschen de namen ALBERT en PARLAGHY, die, gedragen door een en denzelfden persoon, dienden om een middel tegen epilepsie aan den man te brengen en dien van ALBERT PARLAGHY, die thans zekere genezing van epilepsie aanbeveelt?

Anti-stiff

Er is geen gebied waarvan de kwakzalvers zich niet meester maken. Nu het wielrijden tegenwoordig zooveel wordt beoefend was er alweer een goede gelegenheid om een smeerseltje in den handel te brengen, bijzonder geschikt om de spieren te versterken en die gelegenheid heeft dan ook een Engelschman, JOSEPH WILSON te *Chislehurst*, aangegrepen om zijn *Anti-stiff* in den handel te brengen en ook reeds hier te lande te introduceren. De fabrikant noemt het middel een bewonderenswaardig praeparaat, zooals er tot nu toe nog nooit een geweest is en dat zich van alle bestaande oliën en smeersels onderscheidt zoowel door samenstelling als door werkzaamheid.

Is dit waar? Volgens het onderzoek van ons lid, de heer J. J. HOFMAN, apotheker te Rotterdam, is *Anti-stiff* paars gekleurde *natronzeep*, die, behalve een vrij groote hoeveelheid water, ook nog een overmaat van natron (soda) — ongeveer 2 percent — bevat, m. a. w., het wondermiddel is niets anders dan slecht bereide, onzuivere zeep.

Voor een klein doosje van dit onzuivere product betaalt men 30 cent, zeker 10 maal te veel, en berokkent zich nog lichamelijk schade op den koop toe. Want, hoe gezond het wasschen met een zuivere zeep ook moge zijn, en welke goede uitwerking dit ook op de spieren moge hebben (wat wij trouwens niet van den Engelschman behoeven te leeren) dit is zeker dat het veelvuldig gebruik van een zeep, die 2 proc. ongebonden natron bevat, op den duur ongetwijfeld nadeelig op de huid moet werken.

Wij vinden het onnoodig meer woorden aan deze kwakzalverij te besteden. Het scheikundig onderzoek spreekt duidelijk en waarschuwend genoeg.

Wie den schoen past, trekke hem aan!

*Een eigenaardig kijkje, zoo lezen wij in het Weekbl. van het Nederl. Tijdschr. v. Geneesk., in de positie van den Arts in Denemarken en Noorwegen wordt ons gegund bij het doorlezen der volgende „Collegiale bepalingen”, zooals die op de in Augustus l.l. te Trondhjen gehouden Algemeene Vergadering van de „Vereeniging van Noorsche Geneeskundigen” met 71 tegen 26 stemmen zijn vastgesteld.

Hierna wordt in een twaalfstal artikelen de verhouding aangegeven, die voor een waardige uitoefening van de geneeskundige praktijk passende is, zoowel tegenover het publiek als tusschen de geneeskundigen onderling. 't Strekt waarlijk de Nederlandsche geneeskundigen niet tot eer, dat vooral de beide eerste artikelen, die wij hier overnemen, ook tot waarschuwing van sommigen onder hen geschreven schijnen te zijn:

Art. 1. Het is beneden de waardigheid van den

arts, om zich met kwakzalvers te associëren, om te praktiseeren met „arcana” (universeel-middelen) van eigen vinding of om geneesmiddelen en behandelingsmethoden geheim te houden, om attesten af te geven als aanbeveling van arcana.

Art. 2. Het is beneden de waardigheid van den arts, om zijn toevlucht tot professioneele reclames te nemen, teneinde de opmerkzaamheid op zich te vestigen, hetzij dit geschiedt door aanplakken, rondzenden van kaarten en circulaire's, door het aanbieden van radicale genezing, het openbaar maken van kuren of operaties in dagbladen, of toelaten dat zoo iets gedaan wordt, door zijn meening ten opzichte van medische of chirurgische vraagpunten, door referaten in couranten te doen uitkomen, te pronken met zijn kuren en geneesmiddelen, zich getuigschriften van bekwaamheid te verschaffen of deze uit te lokken.

Correspondentie.

Als nieuwe leden zijn toegetreden:
Als leden van de Afd. Dordrecht en Omstreken:
De Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, Departement Dordrecht.

De heeren: G. C. Bosch, tandarts, te Dordrecht.
A. A. Colombijn, Direct. Levensv.-Maats. te Dordrecht.
A. J. Lebrét, Fabrikant, te Dordrecht.
W. van Schaardenburg, Wethouder te Dordrecht.
M. van Zanten, Distillateur, te Dordrecht.
Verder de heeren: G. Dornseiffen, Med. Doct., te Amsterdam.
J. A. Smits Jr., Semi-arts, te Amsterdam.
Johs. A. Wartena, Theol. Cand. te Amsterdam.
Dr. R. Maas, te Hoofddorp, Haarlemmermeer.
C. J. Koning, Apotheker, te Bussum.

J. M. v. E. te D. *Huls-Balsem* is besproken in no. 10, 7en jaargang en no. 4, 10en jaargang. Blijkt uit uwe, ons toegezonden biljetten, dat RUITENBEEK te Rotterdam en BOKKELKAMP te Haarlem de personen zijn, die de zonderlinge kracht, deugd en eigenschap van dezen balsem in geheel Nederland en Duitschland hebben bekend gemaakt, er zijn ons nog meerdere personen bekend, die, met dezelfde briefjes, waarin dezelfde namen van genezen personen voorkomen, zich somwijlen als fabrikant, somwijlen als verkooper van den balsem voordoen. Al die personen schijnen de briefjes van elkaar na te drukken, evenals bij Haarlemmerolie.

De balsem blijkt niet altijd op dezelfde wijze vervaardigd te zijn; bij één onderzoek had hij ongeveer de samenstelling van de *althea-zalf* der apotheken, bij een ander onderzoek werd ook *vaseline* aangetoond.

Dergelijke balsems en pleisters — er zijn er verscheidene in ons land — doen, direct en indirect, meer kwaad dan men vermoedt. Menige uitwendige ongesteldheid is door deze middelen reeds verknoeid; het zijn *gevaarlijke* huismiddelen, die, omdat zij *schijnbaar* niet duur zijn, helaas nog veel aftrek vinden. 't Is moeilijk, juist bij die huismiddelen, het publiek van het dikwijls gevaarlijke te overtuigen.

Het is niet verboden het Nederl. wapen op die briefjes te laten afdrucken.

H. B. te A. Nu de influenza weer eenigszins heerscht, beveelt ieder kwakzalver weer zijn middel daartegen aan. Hieruit kunt ge dus begrijpen, dat het de lui slechts om het geld te doen is. Een aftreksel van haverstroo als geneesmiddel bij influenza aan te bevelen is bespottelijk.

C. J. K. te B. Van die pillen is ons niets bekend. Wees zoo goed ons daarvan nader op de hoogte te stellen.

O. R. te L. W. H. Z. te D. Een beantwoording van Uw vraag omtrent de circulaire van Parlaghy, vindt gij in dit nummer.

J. R. te R. Dank voor de toezending, wij houden ons aanbevolen.

G. B. te R. Op uw vraag waarom DAVENPORT zich zelve niet geneest, moeten wij het antwoord schuldig blijven. Mogelijk is het, dat zijn ongesteldheid juist niet voorkomt onder het onnoemelijk aantal kwalen, welke de Sequah's-middelen heeten te genezen. Wat Davenport geantwoord zou hebben, als een ander, met dezelfde ziekte als waaraan D. lijdende is, bij hem om hulp gekomen was, — bij hem, die belooft met zijne middelen, liesbreuken en vallende ziekte te zullen genezen, zie, dat weten wij evenmin als gij.

— Veel moest, wegens plaatsgebrek, blijven liggen.

Herhaalde waarschuwingen.

Teercapsules van Guyot. Nadat de geneeskunde vroeger nog al gebruik van teer en teerwater had gemaakt, heeft zij deze tegenwoordig grootendeels laten varen, daar andere stoffen beter de vereischte werking te weeg brengen, al kunnen de teerbereidingen somtijds eenig nut doen. Indien de geneesheer tegenwoordig nog teer of teeraftreksel wil laten gebruiken, kan hij bij iederen apotheker dit tot teerpillen laten werken. De capsules bestaan uit teer met een laagje gelatine omgeven. Bij een geringe verkoudheid, die echter ook zonder geneesmiddelen, indien men een goeden leefregel volgt, gemakkelijk geneest, kan het gebruik van enkele capsules geen kwaad. Veel heil verwachtte men echter niet van teer en niet ieder ga op goed geluk aan 't slikken. Men zij met 't gebruik voorzichtig. Teer is in 't geheel niet een zoo onschadelijke stof als het door Guyot en zijn opvolgers genoemd wordt. Terwijl sommige menschen verscheidene teercapsules zonder schade schijnen te kunnen gebruiken, zijn ons verscheidene gevallen voorgekomen, waarin het gebruik, zelfs van een of twee stuks, onpasselijkheid te weeg bracht.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.—. Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 997.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Verkoop van geneesmiddelen.
Grotere artikelen: De brochure van Prof. Treub. — De justitie en Sequah. — De influenza geëxploiteerd (het onfeilbaar middel van Dr. Mensert en Lampe.) — Verbod voor apothekers om te helpen adverteeren.

Ingezonden stukken: Antwoord aan „De Tijd.”

Ter overneming: Géraudel's purgatief. — Kaeting's Borst-pastillen.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Crème Simon — Holloway's zalf.

Verkoop van Geneesmiddelen.

I.

In ons vorig nummer maakten wij melding van het proefschrift van Mr. Th. B. PLEYTE, onder bovenstaanden titel verschenen en beloofden wij daarop terug te komen. Aan die belofte thans voldoende, beginnen wij met te verklaren, dat wij, wegens plaatsgebrek, ons slechts tot enkele hoofdpunten van het studiewerk kunnen bepalen; zeer tot ons leedwezen, omdat de geheele inhoud van het proefschrift onzen lezers ongetwijfeld belang moet inboezemen.

Nadat de schrijver in de inleiding een blik in de geschiedenis der kwakzalverij heeft geworpen, en haar schadelijken invloed op de volkswelvaart heeft nagegaan, komt hij tot de slotsom, dat, en waarom de kwakzalverij met geneesmiddelen moet worden bestreden; in dien strijd zich te mengen en pogingen aan te wenden om den weg te vinden, dien men dient op te gaan, om tot den vrede te geraken, is het doel van het proefschrift.

Daartoe wordt nagegaan, welke middelen hier te lande zijn aangewend ter bestrijding der kwakzalverij, en de uitwerking die zij hebben gehad en behandelt de schrijver in 't eerst: *De bepalingen betreffende den verkoop van geneesmiddelen in Nederland vóór de thans geldende wetten.* Uitvoerig worden de gebreken van de talrijke, telkens afwisselende bepalingen uiteengezet en de verschillende mislukte pogingen om in den toestand verbetering te brengen, besproken.

Eerst THORBECKE mocht het gelukken een nieuwe geneeskundige wet te doen aannemen en van die wet onderwerpt de schrijver vervolgens *De bepalingen betreffende den verkoop van geneesmiddelen in Nederland in de Wet van 1 Juni 1865 (Stbl. 61) regerende de uitoefening der artseneij-bereidkunst*, aan eene nadere beschouwing, teneinde na te gaan, door welke middelen men getracht heeft, verbeteringen in den bestaanden toestand te brengen, om daarna de vraag te bespreken, of die middelen afdoende waren. Dit hoofdstuk dient door ons eenigszins uitvoerig te worden behandeld. Wij laten daarom eerst den schrijver aan het woord:

„De vraag, hoe men in de nieuwe wetgeving een gepast voorschrift zou kunnen geven om de kwakzalverij door geneesmiddelen tegen te gaan, was bij hare samenstelling een punt van langdurige overweging.

„In 't ontwerp der geneeskundige wet had de minister in art. 3 de volgende bepaling voorgesteld: „Alleen de geneeskundige mag binnen de grenzen zijner bevoegdheid in het openbaar een geneesmiddel aanbevelen” . . . . „Geneesmiddel is elke zelfstandigheid, aan welke de bestemming toegekend, of die gebruikt wordt, tot het genezen van een ziekelijken toestand van menschen”.

„De bepaling van het 2e lid was ook als 2e lid toegevoegd aan art. 1 van de wet op de artseneijbereidkunst, die voor het bereiden en leveren en voor het verkoopen van geneesmiddelen voorschriften zou geven.

„De memorie van toelichting gaf als bedoeling van dit artikel, de beperking, kon het zijn, vernietiging der kwakzalverij, op. Wordt voor den kwakzalver zelve de openbare aanbeveling voor eenig geneesmiddel onmogelijk, dan zou, naar 's ministers oordeel, reeds veel gewonnen zijn.

„Tegen dit argument valt nog al iets in te brengen; een heirleger van bestrijders trad dan ook op, allen bewerende, dat de individueele vrijheid hierdoor werd aangerand.”

Tot zoover de schrijver.

De Regeering trok, na de discussie, het 2e gedeelte van het voorstel in, n.l. de definitie van het woord „geneesmiddel”, vooral ook, omdat de moeilijkheid van een juiste definitie niet te ontkennen was, terwijl het eerste gedeelte van art. 3 aldus werd gewijzigd: Alleen de geneeskundige mag binnen de grenzen zijner bevoegdheid in het openbaar aankondigen, dat hij de geneeskunst uitoefent, of een titel voeren, die hem aan het publiek als geneeskundige aanwijst.

Die wijziging betreuren wij, van ons standpunt, ten zeerste. Wanneer het aankondigen van een geneesmiddel met uitoefening van geneeskunde werd gelijk gesteld, wanneer dus het oorspronkelijk Regeerings-voorstel ware aangenomen, de bestrijding van de kwakzalverij ware veel gemakkelijker geweest, al had men dan ook de individueele vrijheid van tal van kwakzalvers aangerand. Wat het zwaarst is, moet het zwaarst wegen; bij andere wetten (b. v. de wet tegen besmettelijke ziekten) was men — en terecht — toch niet zoo bang voor het aanranden van de individueele vrijheid.

Mr. PLEYTE komt later nog op dit punt terug en vervolgt thans aldus:

„De wet op de uitoefening der artseneijbereidkunst was de geijkte plaats, om de bepalingen tot het tegengaan der kwakzalverij op te nemen, en wanneer de tot wet verheven bepalingen van het ontwerp daarvan

nu juist niet openlijk getuigenis afleggen, aan de bedoeling der Regeering zal wel niemand twijfelen, die zoowel de verschillende artikelen van het ontwerp als hare toelichting kent.

„Ik durf zelfs beweren, dat de wet op de artseneijbereidkunst op dit stuk haar doel ten eenenmale heeft gemist.

„Welk ideaal mag men zich stellen van een geneeskundige staatsregeling?

„'t Is dit, dat er alom in den lande gelegenheid bestaat goede geneeskundige hulp te bekomen en geen anderen dan deskundigen de geneeskundige praktijk uitoefenen. De arts kan echter niet en patiënten bezoeken en zich bezighouden met het tijdroovende werk van bereiding der artseneijen; daarom moet de arbeid verdeeld worden. Er worde dus gezorgd, dat er alom in den lande een voldoende aantal artseneijbereidkundigen gevonden worde tot het bereiden der artseneijen, en dat alleen artseneijbereidkundigen de naar wetenschappelijk voorschrift bereide geneesmiddelen afleveren. Ten slotte worde, zoowel op den toestand der volksgezondheid, als op hen, die ter bevordering daarvan werkzaam zijn, van staatswege deugdelijk toezicht uitgeoefend. Dat dit ideaal moeilijk te bereiken is, valt niet te ontkennen; niet dan stap voor stap komt men tot het doel, mits elke stap gedaan worde in de goede richting. Een zoodanigen stap deed men zeer zeker met de invoering der artseneijbereidkundige wet, maar al mocht deze ook het bereiden van artseneijen uitsluitend aan bevoegden vergunnen, het afleveren ervan liet zij binnen de veel te ruime grenzen, door art. 30 gesteld, vrij.

„Hoewel uitgaande van het goede beginsel, dat men onderscheid dient te maken tusschen groothandel en kleinhandel in geneesmiddelen, daar de kleinhandelaars alleen tot medicinaal gebruik leveren, en dus artseneijbereidkundigen dienen te zijn, heeft de wetgever dat beginsel zóó uitgedrukt in art. 30, dat de weg tot misbruik geheel openligt en door iederen kwakzalver betreden kan worden.

„In art. 1 wordt de bevoegdheid tot bereiden en afleveren alleen aan apothekers, aan hulpapothekers en leerlingen onder toezicht van apothekers vergund; aan allen, die de geneeskunde uitoefenen, al voldoen ze overigens aan de door de wet gestelde voorwaarden van bekwaamheid, is het afleveren van geneesmiddelen verboden, indien, ter plaatse waar zij de praktijk uitoefenen, een apotheek gevestigd is, en zij niet van Gedeputeerde Staten de vereischte vergunning hebben bekomen, een vergunning, die alleen mag worden verleend, als er slechts één apotheek gevestigd is.

Zijn alzoo alleen de apothekers de personen, bevoegd tot verkoop in 't klein van geneesmiddelen, geheel vrij zijn zij daarbij niet, daar vergiftige zelfstandigheden door hen, behalve op medisch voorschrift, alleen aan geneesheeren, apothekers en veeartsen mogen geleverd worden en aan andere personen niet, dan na kennisgeving van het doel, waarvoor men 't wil aanwenden en op schriftelijk onderteekende aanvraag. De apotheker mag voorts (niet vergiftige) geneesmiddelen niet afleveren, dan op recept, of die met bepaalde aanduiding,

van het verlangd geneesmiddel gevraagd worden — aldus luidt de bepaling van art. 9.

„Hierop volgde, in het oorspronkelijk ingediend ontwerp, een artikel, luidende: „De apotheker mag bij de aankondiging, dat een geneesmiddel bij hem verkrijgbaar is, en bij het afleveren daarvan geene aanwijzing voegen van den ziekelijken toestand, tot genezing waarvan het geneesmiddel geacht wordt te dienen, of gebruikt wordt.” De minister meende, dat het gebruik van geheime geneesmiddelen toch niet te keeren zou zijn, doch, dat men hier gelegenheid had, althans eenigszins, paal en perk te stellen aan de ongeoorloofde speculatie op de lichtgeloovigheid van het minontwikkelde publiek. Had men rekening gehouden met de praktijk onder vigueur van de wet van 1818, en met vroegere uitspraken der rechterlijke macht, had men ingezien, dat juist, omdat dit voorschrift niet bestond, vroegere wetsbepalingen haar doel hadden gemist, de meerderheid der Volksvertegenwoordiging ware, dunkt mij, niet gezwichd voor 't argument van de Commissie van Rapporteurs, dat 't verbieden van de gebruiksaanwijzing tot nadeelgevolgen aanleiding zou kunnen geven. Deze wees er op, dat het, b.v. bij den verkoop van kwikpraeparaten, wenschelijk ware, dat de apotheker voor 't gebruik zou mogen waarschuwen. 't Is verwonderlijk, dat niet gewezen werd op de gevaren, waaraan de maatschappij bloot staat, wanneer de apotheker wel eene gebruiksaanwijzing bij een of ander middel mag voegen, al is dit nog zoo onschuldig, en dat men meende, dat die niet opwogen tegen het nut, dat de waarschuwing van den apotheker tegen „te sterk” gebruik zou kunnen stichten. Alsof de ontwikkeling van het volk zoo gering is, dat het niet zou weten, dat te sterk gebruik van de meest onschuldige zaken verkeerd is!

„Met een enkel woord dient hier nog gewag gemaakt van een tweetal door de Regeering voorgestelde bepalingen tegen de kwakzalverij gericht. Ontwerp art. 2 luidde:

„Alleen de bevoegde tot uitoefening der artseneidkunsten mag in het openbaar aankondigen, dat een geneesmiddel bij hem of bij anderen verkrijgbaar is”.

„Wij zagen reeds, dat ook anderen dan artseneidkundigen geneesmiddelen mochten verkoopen. Terecht — meen ik — „verwierp dan ook de Kamer deze bepaling, die van zoo groote inconsequentie blijk gaf. Wat toch kan er tegen zijn, dat iemand waren te koop aanbiedt, waarvan de wet hem den verkoop niet verbiedt?”

Uit meerdere beschouwingen, reeds vroeger geschreven, zal men gemerkt hebben, dat wij het in dit opzicht met den geachten schrijver niet eens zijn. Wij geven toe dat in het voorgestelde artikel eenigszins een inconsequentie ligt opgesloten, men zou daardoor n.l. aan de groothandelaars verbieden hunne waren aan te bevelen. Toch had door eene kleine wijziging het o. i. in hoofdzaak nuttige artikel behouden kunnen blijven, indien men b. v. de aankondiging van verkoop in 't klein verboden had. Daardoor ware het publiek ongetwijfeld verschoond gebleven van den aanblik van die talloze annonces van kwakzalversmiddelen in de dagbladen en was den kwakzalvers hun voornaamste reclame-middel ontnomen.

Een andere voorgestelde bepaling luidde aldus:

„Geneesmiddelen, waarvan de bereiding geheim is, mogen niet voorhanden zijn of afgeleverd worden, tenzij „Onze Minister van Binnenlandsche Zaken, na erlangde „opgave van de samenstelling en bereiding en na onderzoek van deskundigen, daartoe machtiging hebbe verleend”.

„Ik kan niet inzien,” zegt Mr. PLEYTE, „dat dit artikel vrij groote tirannie zou uitoefenen”; integendeel, de Staat maakt gebruik van een geoorloofd middel en neemt een preventieven maatregel — alleen repressief toezicht te doen oefenen, was allerminst de bedoeling dezer wet — ter voorkoming, dat artseneidkundigen de bepaling van art. 13, dat groothandelaars in geneesmiddelen art. 30 overtreden.

„Van strijd met het beginsel der wet bespeur ik niets. Ware het niet juist een toepassing daarvan geweest, indien de wetgever naast het onderzoek, of de vereischte quantiteit der geneesmiddelen wel in de apotheek aanwezig was (art. 4), of de vergiften wel op de voorgeschreven wijze worden verkocht (art. 13), ook een onderzoek naar de qualiteit hadde voorgeschreven?

Wanneer men van te voren de middelen hadde onderzocht, hadde uitgemaakt, dat sommige zelfs niet op grond van art. 13 door apothekers en dus a plus forte raison niet door anderen, andere middelen op grond van art. 30 niet door kappers, drogisten en dergelijken, mochten worden verkocht, dan hadde men der justitie niet de handen vol gegeven, door een lastig, kostbaar, tijdroovend onderzoek, — de verplichting, om bewijs te leveren, drukt haar al zwaar genoeg — en tevens voorkomen, dat veler gezondheid ware verwoest, veler

beurs ware geleegd door het gebruik der verderfzaiende kwakzalverspraeparaten.”

Wij stemmen toe, dat, als preventieve maatregel, het bedoelde artikel misschien goed zou gewerkt hebben, nu het verbod van het aankondigen van den verkoop van geneesmiddelen, met opsomming der kwalen, waartegen zij moesten dienen, was gevallen. Anders was het ter bestrijding van de kwakzalverij o. i. overbodig, ook in verband met art. 6 van de wet, regelende de uitoefening der artseneidkunde.

Op dit artikel komen wij, aan de hand van den schrijver, in 't volgend no. terug.

De brochure van Prof. Hector Treub.

HOLLOWAY, de koning der kwakzalvers, begon op het laatst van zijn leven schatten uit te geven voor nuttige stichtingen, waarvoor menigeen hem dankbaar was en de bron vergat, waaruit die schatten waren geput.

Zoo liet hij o. a. een ziekenhuis bouwen, dat meer dan 6 millioen gulden kostte en bood dit gebouw het Engelsche doktersgilde ten geschenke aan; dit bedankte echter voor de gift, waarschijnlijk met het oog op de herkomst der gelden, waaraan de stichting haar ontstaan te danken had.

Toen SEQUAH-DAVENPORT van de ontvangen entree's f 150 bestemde voor de „Vereeniging tot ondersteuning van behoeftige kraamvrouwen” te Leiden, weigerde het bestuur die gift in ontvangst te nemen. Bravo!

Vermoedelijk echter om de Vereeniging het haar toegedacht financieel voordeel niet te onthouden, bestemde PROF. HECTOR TREUB de opbrengst van eene door hem uitgegeven brochure voor de kas der genoemde Vereeniging.

Die brochure, getiteld: *Patiënt en geneesheer, klinische les gegeven 13 Januari 1892*, heeft ten doel de studenten in de geneeskunde voor te bereiden op den bij uitnemendheid practischen werkring, die hen later wacht en zou vermoedelijk in ons Maandblad niet besproken zijn, wanneer er geen gedeelten in voorkwamen, die op de kwakzalverij van Sequah betrekking hebben en die, als ware het, te beschouwen zijn als een antwoord op de bewering van DAVENPORT, van de tribune geuit, dat „de Leidsche hoogleeraren in hem geen dusgenoemde concurrent, kwakzalver of bedrieger, maar een „mensch voor zich zagen”.

Na een bevestiging van onze meening omtrent SEQUAH van zulk een bevoegde zijde wordt publiek gemaakt, houde men het ons ten goede, dat wij, van ons vroeger voornemen om dien kwakzalver zoo veel mogelijk te laten rusten niet alleen afwijken, maar zelfs eenigszins uitvoerig zijn in het overnemen van 't geen door Prof. Treub is geschreven.

Wij voegen er niets aan toe.

„Aan den eenen kant heeft het kwakzalversgild reeds lang begrepen, dat het overbodig was voor de verschillende kwalen afzonderlijke middelen te hebben. Eene medicijn helpt voor alles. Maar aan den anderen kant moet de exploitatie van het middel grootscheeps gaan, want de concurrentie is scherp en er moet veel aan verdiend worden, anders loont het de moeite niet zich niet meer als eerlijk man te gedragen.

„De kwakzalver fin de siècle is gemetamorphoseerd in eene naamloze vennootschap. De Sequah-Company, limited, geeft hare aandeelen uit en verder merkt men er niets van. Doch zij zendt hare paljassen, hare marktschreeuwers uit naar alle oorden van de wereld. Zij trekt hun geen clowns-pak meer aan. Dat zou te onderwetsch zijn. Neen, zij stelt eene equipage ter hunner beschikking en begrijpt dat de reclamekosten in elk opzicht groot moeten zijn om der goe gemeente zand in de oogen te strooien.

„Bovendien heeft zij nog een ander middel bedacht, dat werkelijk een geniale greep van de kwakzalverij moet genoemd worden. Zij laat door hare marktschreeuwers patiënten behandelen ten aanschouwe van het publiek en wat meer zegt, die patiënten ook schijnbaar genezen. Welnu, zegt Gij, daarop is niets aan te merken. Wanneer door de sequah-olie de patiënten genezen worden, althans zoover dat zij geen pijn meer gevoelen, dan is dat toch geen kwaad. Onmiddellijk toegegeven; in dat feit op zich zelf steekt volstrekt geen kwaad. Het kwaad echter steekt, M. M. H. H. in wat anders. Hierin n.l.: dat aan het publiek de conclusie wordt opgedrongen dat het de Sequah-olie is, die dit resultaat geeft. En dat dit niet het geval is, behoeft ik u wel niet te zeggen.

„Waardoor een mensch pijn voelt is bekend. Dat kan of geschieden doordat de periphere zenuwen door een of anderen abnormalen toestand geprikkeld worden of wel doordat het centrale zenuwstelsel zelf direct dien prikkel ontvangt. De patiënt neemt in beide gevallen de pijn aan de peripherie waar.

„Daaruit volgt dat men pijn op tweeërlei wijze bestrijden kan, n.l. door in te werken of op de zenuwen of op het centrale zenuwstelsel.

„Van genezing kan men nu eerst spreken wanneer het gelukt door de behandeling den abnormalen toestand, die er hier of daar bestaat, geheel op te heffen.

„Men kan echter, zooals u bekend is, de pijn ook tijdelijk opheffen door de gevoeligheid van het centrale zenuwstelsel te verminderen.

„Reeds HIPPOCRATES wist dit en zeide: „Quibus pars aliqua corporis dolet, neque fere dolorem sentiunt, iis mens agrotat.” Wij hebben geleerd die zielsziekte van HIPPOCRATES te beschouwen als een abnormalen toestand van het waarnemingsorgaan in het centrale zenuwstelsel en wij hebben tevens geleerd dien abnormalen toestand kunstmatig teweeg te brengen. Niet alleen door verdoovende middelen van allerlei aard, maar ook door de suggestie.

„De van ouds bekende auto-suggestie, die de kiespijn doet afnemen, hoe dichter men bij den dentist komt en haar doet ophouden als men bij hem op de stoep staat, is thans zooal niet verklaarbaar, dan toch door analogie begrijpelijk. De merkwaardige verschijnselen der démoniaques van allerlei soort zijn door CHARCOT en zijne school met afdoende zekerheid als verschijnselen van hypnose en suggestie verklaard.

„Zoo moet ook grootendeels, zoo niet geheel, het succes der Sequah-olie worden verklaard. Dit succes berust voor 9/10 op hypnose, niet de kalme hypnose, zooals die door den medicus wordt toegepast, maar een kermishypnose, met muziek, mooie pakjes, vreemdklinkende namen enz.

„Voor een deel komt daarbij nog de eveneens van ouds bekende invloed van de massage, van het wrijven op de gevoeligheid der zenuwuiteinden. Dat bij het bedoelde, op de séances verkregen succes, alleen hiervan sprake is en niet van het verminderen van een ontstekingsachtigen toestand blijkt afdoende uit het feit, dat de agent der Sequah-Company voorschrijft (nog wel in strijd met de aanbeveling die bij de olie gegeven wordt), dat men tegen den aderlijken bloeds- en den watervaatstroom in, naar de einden der extremiteiten moet wrijven.

„Of daarbij in het groote glas drank, dat hij de patiënten in geeft, nog een opwekkend, alcoholisch middel is, waardoor zij zoo danslustig worden? Wie zal het zeggen?

„Maar nog eens, in wat op de séances zelf geschiedt, ligt meestal geen kwaad. Dat een lijder aan ruggemergstering tijdelijk zijn pijn kwijt raakt, is voor hem een geluk. En wanneer de man, die drie maanden geleden announceerde dat hij door SEQUAH genezen was, omdat hij geen pijn meer voelt, nu op sterven ligt, heeft hij aan de Sequah-olie, of juist gezegd aan zijn geloof daarin, te danken dat hij zijn laatste levensmaanden zonder pijn heeft doorgebracht.

„Wanneer een der eerste patiënten, die hier te Leiden „genezen” is, een lijder aan deformeerende heupgewrichtsontsteking, vier dagen later aan zijn vroegeren dokter schrijft, dat hij inderdaad de oude pijn kwijt is, doch nu volkomen op dezelfde plaats nieuwe pijn heeft, dan mag hem dit tot troost zijn. Mijntweege.

Het kwaad zit echter in de conclusie dat de Sequah-olie zulke wonderen verricht. En dit wordt gevaarlijk wanneer men leest wat er gedrukt staat op de omslagen, waarin de olie-fleschjes verkocht worden.”

(Ten einde niet te uitvoerig te worden, verwijzen wij voor deze „voorschriften” naar onze mededeelingen, voornamelijk in het bijvoegsel van No. 11 van den vorigen jaargang, voorkomende. *Red. Mbl.*)

„Behoeft ik u nu nog nader te zeggen dat het succes van de Sequah-company Limited een werkelijk en groot gevaar is? Ik hoop van neen.

„Immers het zal maken dat in vele gevallen, van ernstig de gezondheid en het leven bedreigende ziekten, de hulp van den geneesheer door wien soms zeker, in andere gevallen wellicht de ziekte te genezen is en door wien in elk geval de noodige, op goede gronden berustende pogingen tot genezing kunnen worden aangewend, niet of te laat zal worden ingeroepen.

„Hoeveel patiënten lijdende aan diphterie, aan longontsteking, aan pleuritis er in de eerstvolgende jaren op die wijze door de Sequah-olie ten grave gevoerd zullen worden, is niet te schatten, maar groot zal hun aantal zeker zijn, daarvoor waarborgt ons het succes hier en elders door den thans hier verblijff houdenden agent der Company verkregen.

„En daar is nog een tweede bezwaar aan de geheele zaak verbonden, al is dit van anderen aard. De afnemers der duur verkochte olie zijn grootendeels mingevoeden, die nu voor hun zuurverdiend geld zoogenaamde medicamenten van weinig waarde en van groot gevaar krijgen. Waarlijk, wanneer op de séances geld aan liefdadige instellingen gegeven wordt, dan speelt de agent der Sequah-C. lita in dat opzicht geen andere rol dan de man, die het leer van de armen stal en de schoenen om Godswil gaf.”

1) Hij, die ergens pijn heeft en de pijn bijna niet voelt, is ziek van geest.

De Justitie en Sequah.

Dat de Sequah-Company ook in Engelsch-Indië haar agent krachtig laat werken en in onze Oost-Indische bezittingen weldra een arbeidsveld zal zoeken, is onzen lezers ongetwijfeld uit de dagbladen bekend. Dat, met dit vooruitzicht voor oogen, de ingezetenen van die streken veel belangstellen in Sequah (Davenport)'s doen en laten hier te lande, is begrijpelijk, en de Nederlandsche correspondenten der Indische bladen zijn dan ook niet karig met hun mededeelingen. Zij vertellen natuurlijk niets wat nieuw zou kunnen zijn voor onze lezers; doch een van hen deed zijn mededeelingen volgen door enkele beschouwingen, die ongetwijfeld ook hier te lande met instemming zullen worden gelezen.

De Amsterdamsche correspondent van het *Bataviaansch Handelsblad*, een talentvol causeur, die zich onderscheidt door de juistheid en de nauwkeurigheid

de eigenaars enz. der apotheken te herinneren aan de verschillende wetsregelingen op dit punt en op hun bedrijf, waarbij aan de apothekers ten strengste verboden wordt zich, hoe dan ook, in te laten met zaken tot de geneeskunst behorende. Dit is echter het geval, wanneer zulke reclame-advertenties zich niet bloot ertoe bepalen om aan te geven, dat het een of ander middel ergens voorhanden is, maar de middelen tevens worden aangeprezen bij bepaalde ongesteldheden of ziekteverschijnselen. Het voorwendsel, dat deze advertenties uitgaan van de fabrikanten, houdt geen steek, omdat ieder apotheker bij het aanvaarden van den verkoop van zulk een middel het steeds in zijn macht heeft om het publiceren van zulke aanbevelingen, onder opgaaf van zijn naam, te verbieden. De apothekers blijven derhalve steeds verantwoordelijk voor zulke aankondigingen en stellen zich daardoor bloot aan strafrechtelijke vervolging.

Ik kan niet nalaten bij deze gelegenheid de apothekers er op te wijzen om vóór alles er naar te streven om alle overdreven reclame te vermijden en de zwendelarij, die met zulke zoogenaamde heilmiddelen gedreven wordt, niet in de hand te werken, dewijl daardoor de achting, waarin zich de stand der apothekers tot op heden in Duitschland mag verheugen, ernstig schade lijdt, afgezien nog van het stoffelijk nadeel, hetwelk zich de apothekers, door het steunen dezer geheimmiddelen, zelf berokkenen."

Afschrift dezer kennisgeving is toegezonden aan alle districtgeneeskundigen (Kreisphysici), met opdracht op den inhoud acht te slaan en bij het niet-naleven der voorschriften door de apothekers onmiddellijk daarvan kennis te geven.

INGEZONDEN.

Aan de Redactie van „De Tijd.”

De Redactie van „De Tijd” vereert mij met een antwoord („Tijd” 23 Jan.) op mijn artikeltje, in schertsenden vorm geschreven in dit Maandblad van Jan. jl., welk antwoord een zeldzaam kunstproduct is van spitsvondigheid en drogredenen. Bij het nazien der ledenlijst toch blijkt mij, dat drie vrijmetselaarsloges aan de Vereeniging precies f 9.—, zegge negen gulden per jaar betalen. De veronderstelling ligt dus voor de hand, dat die loges zonder eenige nevenbedoeling belang stellen in den strijd tegen de kwakzalverij.

Bovendien mag het betwijfeld worden, of maçons gewoon zijn de clericale pers in de hoogte te steken, zooals het Maandblad tegen de kwakzalverij meermalen gedaan heeft, door met grooten lof en innige waardeering te gewagen van haar gewoonte, om elke kwakzalveradvertentie met onzedelijke strekking, in hare kolommen te weren.

Verder vind ik in de lijst een groot aantal R. C. collega's en apothekers, academiëvrienden en kennissen, zoodat de raming, dat er vier honderd R. C. leden tot de vereeniging behooren, niet ver van het juiste cijfer zal zijn. De geldelijke steun, dien de vrijmetselaarsloges aan de Vereeniging verleen, staat dus tot dien der Katholieke leden als 1:133.

Waarlijk de maçons zouden, met deze cijfers voor oogen en redeneerende als „De Tijd”, meer recht hebben te vermoeden, dat de Katholieken in de Vereeniging propaganda wilden maken voor hunne beginselen en dat achter de Vereeniging een vermomde Jesuit te bespeuren was.

Nu weet ik niet of de maçons erg achterdochtig zijn, maar wel meen ik bij „De Tijd”, alle symptomen te ontdekken van *maçonophobia*.

Immers zij krijgt eene rilling, erger dan die in het eerste stadium van de dervedaagsche koorts optreedt, als zij het woord *maçon* hoort of leest.

Die bespottelijke vrijmetselaars-vrees heeft al menigmaal den lachlust van beschaafde Katholieken opgewekt.

Het streven der Vereeniging tegen de kwakzalverij, is van af haar eerste optreden tot nu toe consequent geweest; het doel omschreven aan het hoofd van het Maandblad, is door Redactie en Bestuur steeds stipt en nauwkeurig in 't oog gehouden.

Critiek omtrent de wijze van bestrijding werd niet alleen nooit gevreesd, maar was altijd welkom, mits dit geschiedde met goede trouw, waarbij de zaak zelf niet aan partij-belang werd ondergeschikt gemaakt, zooals bij „De Tijd” wel het geval schijnt te zijn.

De officieele wetenschap (ook al een *cauchemare* van „De Tijd”) is der Vereeniging in zooverre welkom, als zij hierin een waarborg ziet tegen het gevaar voor de samenleving, dat ontstaan zou, indien ieder in staat wordt gesteld te dokteren en geneesmiddelen te leveren, zonder eenige opleiding en zonder eenige controle van den Staat in deze hoogst ernstige zaken.

Indien er bij de 2e Kamer een wetsontwerp ahangig was om voor Katholieken of Protestanten een academie in hun geest te subsidieeren, waarlijk de Vereeniging tegen de kwakzalverij zou zich daar niet mee bemoeien, omdat dit geheel buiten haar program ligt.

Moest zij echter een keuze doen tusschen subsidieering van privaat universitair onderwijs en het vrij mediceeren van ongediplomeerden, dan ben ik zeker, dat zij aan het eerste de voorkeur zou geven.

Heeft de Red. van „De Tijd” wel eens dieper nagedacht over de rampzalige gevolgen van de vrije uitoefening der geneeskunst? Ik spreek nu niet over de talrijke gevallen, waarin de patiënten verkeerd behandeld werden, noch over de vele sterfgevallen, door dat te laat een deskundige werd geraadpleegd.

Alléén wil ik „De Tijd” wijzen op het vrije Amerika, waar twintig jaar geleden de geneeskunst mocht worden uitgeoefend door Jan en Alleman.

Destijds (de geneeskundige wetten zijn daar thans geheel gewijzigd, zoodat er diploma's worden vereischt ter beoefening der geneeskunde) vond men in de advertentie-kolommen der Amerikaansche bladen de vuilste aankondigingen, die ik kiescheidshalve, in de hoop, dat „De Tijd” ook dit artikel zal overnemen en bespreken, in 't Latijn vertaal.

Met dikke vette letters kon men vroeger in die bladen bij dozijnen de volgende advertentie lezen:

„Dr. . . . wekt *abortus* of *partus antipraematurus* op.”

Zou nu „De Tijd” naïf genoeg zijn te meenen, dat dergelijke schandelijke en menschonteerende praktijken ook niet in ons land zouden worden uitgeoefend, indien er geen geneeskundige wetten bestonden; dus indien aan ieder de vrijheid werd gegeven de geneeskunst uit te oefenen? Zou zij denken, dat ons land daartoe te preutsch, te kiesch en te zedelijk was? Ik ben er zeker van, dat zij al spoedig aanbiedingen zou ontvangen van groote en blufmakende charlatans, om hun Amerikaansche vinding in de advertentie-kolommen van haar blad te verspreiden, hoewel ik gerust en zeker ben, dat zij die met diepe verontwaardiging en groote minachting zou weigeren, al werden zij met diamanten en parelen betaald. Natuurlijk zouden er in ons land dan wel andere bladen voor die reclames te vinden zijn.

Welke gevolgen heeft nu verder de vrije uitoefening der geneeskunst? Onzedelijkheid in den vorm van samenleving buiten het huwelijk, beperking van het huwelijk, waardoor de meest hechte grondslagen worden ondermijnd voor een degelijken Staat. Ook dient hier te worden gewezen op het groote gevaar voor misdaden. Indien ieder het recht bezit, vergiften in voorraad te hebben, hoe gemakkelijk wordt het dan gemaakt een rijken erfgenaam, een vijand, een echtgenoot of echtbreker enz. enz. onschadelijk te maken, zonder dat er veel kans bestaat dat het zwaard van Themis de misdadigers achtervolgt!

Ieder, die de polemieken in deze zaak gevolgd heeft, zal moeten toestemmen, dat het lid zijn van 3 vrijmetselaarsloges volstrekt niet de richting kan bepalen van de werking eener Vereeniging, waar tevens zóóvele Katholieken tot het ledental behooren.

Haar doel is en blijft het opsporen van het bedrog bij het verkoopen van geneesmiddelen en het waarschuwen van het publiek tegen dat bedrog.

Aan „De Tijd” is het nu om ongelijk te bekennen.

Een Katholiek lid der Vereeniging.

Ter Overneming.

Géraudel's purgatief, tegenwoordig weer aanhoudend als iets bijzonders geannonceerd, is in hoofdzaak een zeer oud, lang bekend purgeermiddel, n. l. *jalappe*. Voor een beetje *jalappe*, in koekjesvorm gebracht, betaalt men aan Géraudel 75 cent, terwijl men daarbij nog groot gevaar loopt zijn gezondheid te verwoesten. Het is n. l. een onomstootelijke waarheid, dat het gebruik van sterke purgeermiddelen — waartoe de *jalappe* behoort — in staat is zelfs de sterkste gestellen te ondermijnen en toch zegt Géraudel in zijn annonce: dat „de tabletten voor de lastig innemende vrouwen en de teergevoeligste kinderen een ware lekkernij is en dat grijsaards, welke een slechte spijsvertering hebben, het purgatief *regelmatig moeten gebruiken*”. 't Is meer dan erg.

Kaeting's Borst-Pastillen, bij hoest, asthma en bronchitis als het meest werkdagige geneesmiddel aanbevolen, bij welke aankondiging vermeld wordt: „Zij kunnen door de zwakste gestellen verdragen worden” en „zij zullen u genezen en geen nadeel aan uwe gezondheid berokkenen”, bevat, onder meer, *Ipecacuanha-wortel* en *zee-ajuin* (*Scilla*), het eerste een sterk *braakmiddel*, het tweede een stof, die onder de *vergiften* wordt gerangschikt. Beide stoffen worden wel door de geneesheeren voorgeschreven, maar met de noodige voorzichtig-

heidsmaatregelen ingegeven, en het is ieder ten sterkste af te raden, de genoemde pastilles, als een onschadelijk middel, op eigen hand te gebruiken.

Correspondentie.

Als nieuwe leden zijn toegetreden de heeren:

I. C. W. Bloem, burgemeester te Oudshoorn a/R.

L. Jonker, med. cand te Leiden.

E. Hamersma apotheker te Workum.

M. J. Schröder „Groningen.

C. B. te A. Het *Javaansch Tandwater* wordt onderzocht.

S. te A. Het *haarwater van Camés* te 's Hage is o. a. uitvoerig besproken in het no. van Juni 1891. Het is een oplossing van 5 percent *keukenzout* hoogst waarschijnlijk in een aftreksel van *kliswortel*, vermengd met een geringe hoeveelheid *spiritus*. In samenstelling heeft dit haarwater veel overeenkomst met *Theophile's ontwikkelingsbalsem* en in uitwerking zeker nog meer. Beide vochten zullen n. l. niets uitwerken.

Erven B. v. d. K. te G. Het Maandblad „*Hippos*” schijnt ons zoo geheel te staan buiten den kring waarin ons Maandblad zich beweegt, dat wij moeilijk van de aanstaande verschijning kunnen melding maken. Misschien vergissen wij ons echter en heeft „*Hippos*” zich gevoegd bij die bladen, die alle kwakzalveradvertenties weren; in dat geval zullen wij in het volgend no. op dit Maandblad terugkomen.

De ondergeteekende bericht, dat met dit nummer, als naar gewoonte, aan de leden en geabonneerden de postwisselformulieren worden overgezonden, met het verzoek die te gebruiken voor het overmaken der contributie en abonnementsgelden; het gebruikmaken van deze postwissels bespaart hem veel moeite en der Vereeniging veel kosten.

Hij noodigt de leden uit, dit jaar, als het kan, de rubriek extra-bijdrage eens goed te bedenken, omdat de kas der Vereeniging, door de uitgaven tot bestrijding van den bekenden Engelschen kwakzalver, in de afgelopen maanden aanmerkelijk verminderd en stijving derhalve hoog noodig is.

De Secr.-penningm. der Vereeniging
tegen de Kwakzalverij,
G. B. SCHMIDT.

Herhaalde Waarschuwingen.

Crème Simon. Hoort hoe dit goedje in de advertenties onzer nieuwsbladen wordt aanbevolen:

Crème Simon, aanbevolen door de beroemdste geneesheeren van Parijs en waarvan alle elegante dames zich bedienen. Dit product geneest in éne nacht puisten, kloven, winterhanden en alle huidaandoeningen. Het geeft een schoonen glans aan de huid welke door dit middel wordt versterkt en aangenaam geperfumeerd.

Ziedaar wat in de advertenties gezegd wordt. Het is, zooals men zal zien, een reeks leugens die met één waarheid eindigt. Want dat de huid door deze Crème Simon aangenaam geperfumeerd wordt, is waar, maar dit is dan ook al het ware dat in deze aankondiging te vinden is.

De *Crème Simon* wordt verkocht in verzegelde potjes, van ongeveer 60 gram inhoud, voor den prijs van f 1.50 het potje. Zij ziet er uit als een weeke, witte zalf.

De heer D. VAN DER WEERD heeft de stof onderzocht en zij bleek te bestaan uit *zinkoxyde* (zinkwit) en *stijfselmeel* met *glycerine*, door eenige vluchtige olie welriekend gemaakt. Dit is alles. Voor 10 of 20 cent zou dus heel gemakkelijk te leveren zijn, wat hier voor f 1.50 wordt verkocht. En van de verzekeringen van den fabrikant over de verbazende werking van den *Crème Simon* zal men niet veel bewaarheid vinden. 't Is alleen om de ijdelsten tot zich te lokken dat in de biljetten, die er bij verkocht worden, gezegd wordt dat zij de huid een „*onvergetelijke lenigheid*” en een „*fluweelachtig voorkomen*” geeft en dat de dames, die er gebruik van maken, verzekerd kunnen zijn „*altijd den glans der schoonheid en de frisheid der jeugd te zullen behouden*.” Men zal wel begrijpen dat een beetje *glycerine* met *zinkwit* en *stijfsel* dit niet kan doen.

Holloway's zalf. Dit smeersel is meer dan eens onderzocht: men heeft er in gevonden olijfolie, was, reuzel en hars, soms ook nog een weinig walschot, (*spermaceti*) en wat *terpentijn*. Een klein potje (100 gram) kost f 1,60. Als fabrieksproduct zou het nog met behoorlijke winst voor één tiende van dezen prijs te leveren zijn. Bijzondere geneeskracht heeft de zalf niet, maar zij kan in sommige gevallen eenige verzachting aanbrengen. Dat HOLLOWAY door den hoogen prijs duizenden in hun beurs bedriegt, is nog minder erg dan dat hij ook duizenden ongelukkig maakt door zijn zalf voor alle wonden en kwalen aan te bevelen, en daardoor maar al te dikwijls den lijder er toe brengt om het inroepen van geneeskundige hulp uit te stellen tot het te laat is. Een der advertentiën van deze zalf draagt schandelijker wijze tot opschrift: *Het mes afgeschaft* en daarop wordt betoogd dat operaties bij het gebruik dezer zalf geheel onnoodig zijn. Hoe menigeen is hierdoor misschien ongelukkig geworden, die door een heilkundige operatie (die zelfs dikwijls pijnloos geschiedt) had kunnen geholpen worden.

zijner berichten en door zijn groote bekendheid met personen en toestanden daar ter stede, schrijft het volgende dd. 28 September, opgenomen in het *Bat. Hand.* van 5 Nov.:

„Ik heb mijzelven afgevraagd, waarom men Sequah, die vreemdeling is, niet aan de grenzen heeft geweerd.

„Dit gaat gemakkelijker, dan zulke snaken, als zij eenmaal in het land zijn, er weer uit te krijgen. De man is waarlijk niet incognito gekomen. Al wat humbug vermag, heeft zijn inval in ons land aangekondigd. Men kende zijn voornemen om ook hier een huismiddeltje van weinig geldelijke waarde duur te verkoopen. Tot zelfs de samenstelling van dat middeltje was bekend en iedere geneesheer kon getuigen, dat men het voor eenige centen verkrijgen en zelf beproeven kon; baatte het dan al niet, schaden zou het ook niet.

„Welnu, waar de justitie die gegevens had, mocht zij in Sequah niets anders dan een bedrieger zien, niets anders dan een kwakzalver, die met een bonten reclame-wagen, zonderling uitgedoste lakeien en een half dozijn muzikanten indruk trachtte te maken op het publiek, dat zich zoo gaarne door uiterlijk vertoon laat inpalmen. Had nu die man het door de wet geëischte middel van bestaan? Zoo ja, dan behoeft elke vreemdeling voortaan slechts te vertellen, dat hij of een panacée, een middel tegen alle kwalen, heeft uitgevonden, of wel slechts de genezer is van een bepaalde categorie van lijdende natuurgenoeten, om op Nederlandschen grond ter vrijbuiting te worden toegelaten.

„Wat wel het ergste is in deze, is dat de justitie ten opzichte van een anderen vreemdeling, ook wel van een bedenkelijk soort, maar nochtans veel minder schadelijk en duur voor de Hollandsche beurzen, zeer streng is opgetreden en dus met twee maten schijnt te meten, — iets waarvan de justitie zelf den schijn moest vermijden.

„Ik heb hier het oog op den man, die zich *Hermann Zeitung*, poppenmaker te Weenen, noemt en als middel van bestaan heeft gekozen om zich van de eene stad naar de andere als vrachtgoed te laten vervoeren en zich daarna op de plaats van aankomst te laten kijken voor een kleinigheid.

„Goed gevonden is die manier om aan den kost te komen, ongetwijfeld; zij getuigt van nog meer vernuft dan die van den man, die, niet willende bekennen, dat hij een nietsdoener was, verklaarde het „beroep“ uit te oefenen van „redder vandrenkelingen;“ of die van een anderen vagebond, uit wiens mond een ondervragende rechter vernam, dat hij was „geleider van blinden.“

„Hermann Zeitung dan — zoo noemt de man zich ten onrechte, maar zijn ware naam is onbekend gebleven — is, toen hij aan het Centraalstation te Amsterdam in zijn kist was aangekomen, na eenigen tijd in bewaring te zijn gehouden, als „vreemdeling zonder middel van bestaan“ over de grenzen gebracht.

„Nu zal ik de laatste zijn om dit verkeerd te vinden. Indien men toch dergelijke zonderlinge reizigers aanmoedigde door hun het aan den kost komen gemakkelijk te maken, zouden wij bezocht worden door nog meer buitenlanders van verdacht allooi dan reeds nu het geval is. Maar waarom, zoo mag gevraagd, niet met Sequah eveneens gehandeld en niet ook op dezen de vreemdelingenwet in al haar gestrengheid — en streng is zij! — toegepast.

„Dat dit niet geschied is, kan tengevolge hebben, dat dezelfde „*Zeitung*“, te Oldenzaal over de grenzen gezet, ons land te Zevenaar weer binnenkomt en, nu het voorbeeld van Sequah volgende, eveneens verklaart een onfeilbaar middel tegen deze of gene kwaal te hebben uitgevonden. De Justitie zal hem dan evenmin kunnen weren als zij het den Engelschen Davenport heeft gedaan. De eene kwakzalver toch is den anderen waard. Als „man — vrachtgoed“ verdreven, kan hij dus als kwakzalver tot ons terugkeeren en dan van zijn verblijf alhier bezichtiging te stellen bij Maasbommel in de Oude Hoogstraat, den „ondernemer van publieke vermakenlijkheden,“ aan wien hij, nog te Parijs zijnde, de exploitatie van zijn persoon te Amsterdam had opgedragen. Ik voorzie, dat zoo iets gebeuren zal. De

reclame is voor den man gemaakt en hij heeft slechts te komen, om door duizenden mijner stadgenooten te worden aangegaapt.”

De influenza geëxploiteerd.

Neem tegenwoordig een dagblad in de hand, onverschillig welk, en ge behoeft zeker niet ver te zoeken om een onfeilbaar geneesmiddel tegen influenza aangeprezen te vinden. Hetzelfde verschijnsel dat wij telkens waarnemen, n.l. dat bij de verspreiding van een of andere ziekte de kwakzalvers ieder voor zich hun eigen middel als „probaat“ daartegen aanbevelen, zien wij thans weer bij het heerschen der influenza.

De een, die gelezen heeft dat kaneel tegen influenza helpt, annonceert zijn stroo-aftreksel met kaneel-olie, de ander zijn borstbonbons, een derde zijn teerpraeparaten, een vierde zijn kina-wijn enz. enz. en allen noemen hun middel het *onfeilbare*.

Nu, het lust ons niet de onwaarde van al die pruldingen nader na te gaan; wij wenschen niet voor de zooveelste maal er op te wijzen, hoe laaghartig het gedrag is van die personen, die, zonder op het welzijn hunner medemenschen te letten, alleen eigenbelang voor oogen hebben, ja, die het welzijn hunner medemenschen zelfs tegen beter weten in, opofferen, aan hun begeerte om geld te verdienen.

Maar wij wenschen aan onze lezers het volgende ter overweging aan te bieden. Ieder uwer is zeker voldoende op de hoogte van de wijze, waarop thans weder de influenza heerscht en van de talrijke slachtoffers, die zij reeds gemaakt heeft. Het zal velen ook niet onbekend zijn, dat, vooral in de laatste jaren, de influenza en de wijze van haar te bestrijden of te genezen bij de grootste geleerden op geneeskundig en bacteriologisch gebied een punt van ernstig onderzoek heeft uitgemaakt, maar dat volkomen succes op die onderzoekingen nog niet is bereikt. Nu vragen wij in gemoede, zou hetgeen voor de voornaamste geleerden nog een raadsel is, n.l. een onfeilbaar geneesmiddel tegen influenza, zoo goed bekend zijn aan een koopman in haver(?)stroo of aan een vervaardiger van z.g. borstbonbons? Zou een fabrikant van teercapsules er meer van weten dan al die geleerden, die de ziekte en de zieken zelve zoo herhaaldelijk en met grondige kennis hebben bestudeerd?

Het antwoord op die vragen kan niet twijfelachtig zijn, maar daarmee is het streven van al die kwakzalvers in het helderst daglicht geplaatst en ongetwijfeld . . . veroordeeld.

Wij zeiden het reeds: het lust ons niet al die, tegen influenza aanbevolen kwakzalverijen nader te bespreken; met één middel moeten wij toch een uitzondering maken, omdat het door een doctor geannonceerd wordt, waardoor het publiek in den waan zou worden gebracht, hier inderdaad iets goeds voor zich te hebben.

In het *Nieuws v. d. Dag* werd per advertentie de aandacht gevestigd op een *onfeilbaar middel*, welke advertentie geteekend was door DOCTOR H. MENSERT en HS. LAMPE.

Nu bekennen wij gaarne, dat wij, voor ons, niet al te veel vertrouwen in het zaakje hadden, omdat MENSERT te Amsterdam als helper van DAVENPORT (Sequah) was opgetreden, maar om zekerheid te hebben, en ook die aan onze lezers te verschaffen, hebben wij het „onfeilbaar middel“ gekocht. In een wit zakje kregen wij ongeveer 30 gram kruiden met de volgende gebruiks-aanwijzing:

„Influenza. Onfeilbaar middel. Prijs f 0.25 — „Toen de Eerw. vader Jartoux, zendeling van Frankrijk en toen de influenza onder een anderen naam heerschte, in O.-Indië en China de plant (hoofdbestanddeel) in 1705 had ontdekt, heeft de keizer der Sinezen 10.000 Tartaren gezonden om de kostelijke plant te verzamelen. In 1741, toen de thans ook heerschende ziekte vele slachtoffers eischte, heeft de Edel Achtbare heer Nicolaas Witsen, toen Burgemeester van Amsterdam, deze plant uit Japan en Sina ontvangen. Ook de Hertog van Orleans, toen regent van Frankrijk en beschermer der kruidkenneren, heeft de plant tegen de ziekte gebezigd. De kruiden reinigen het waterachtige gedunde bloed en herstelt het tot de vorige dikte, geneest de hartklopping en verduistering der oogen, versterkt

de hersenen en het geheugen, vervrolijkt het hart, verwekt eetlust, verdrijft het klamme zweet en neemt de vermoeidheid des lichaams weg zuivert de maag en het geheele lichaam van de schadelijke bestanddeelen, doet de zenuwen en de koorts afnemen en verdwijnen en geeft het lichaam de volle krachten terug.”

„Gebruikswijze. — „Doet de kruiden in een flesch, overgiet dezelve met een 1/2 kan Genever of Brandewijn, laat dat alzoo 24 uren koud trekken; gebruik 3 maal per dag een eetlepel of een likeurglaasje. Ook kan men de kruiden met 1/2 kan kokend water sterk als thee laten trekken, 3 maal per dag een eetlepel, kinderen naar kracht en ouderdom. — DR. H. MENSERT. — HS. LAMPE. — Reguliersbreestraat 2, Amsterdam.”

Toen wij die gebruiksaanwijzing lazen, waren wij in 't begin verdrietig. Wij vonden het niet menschevriend van vader Jartoux of van dien Burgemeester van Amsterdam of van den Hertog van Orleans, dat zij hun belangrijk geheim niet algemeen, maar alleen aan MENSERT en LAMPE hadden bekend gemaakt, maar dewijl daaraan nu niets te veranderen was, meenden wij zelf aan het werk te moeten gaan om die geheime plant — het hoofdbestanddeel — op te sporen. De heer M. L. Q. VAN LEDDEN HULSEBOSCH te Amsterdam en de secretaris onzer Vereeniging, de heer G. B. SCHMIDT, onderzochten de kruiden en vonden daarin:

Alantwortel (rad. helenii), oranjeschillen, citroenschillen, korianderzaad, zoethout, kaneel (Chineesche), alsemknoppen, kruisemunt, zandelhout, bitterzoet, karweizaad, kalmoeswortel, meekrap, jeneverbessen en laurierbessen.

Men ziet het: kruiden genoeg, maar van een onbekend kruid, dat het hoofdbestanddeel zou uitmaken en dus wel in ruime mate moest aanwezig zijn, was niets te bespeuren.

Het middel bestaat derhalve alleen uit een rommelzoo van zeer bekende drogerijen, die trouwens ook niet met de noodige zorg verzameld zijn, want in het mengsel werd ook één koffieboon en één vruchtje van haverstroo aangetroffen.

Daargelaten nu, dat al deze reeds eeuwen bekende kruiden, die de geneesheeren allen kennen, vroeger gebruikten, maar thans voor het grootste deel hebben laten varen, geen geneesmiddel ter voorkoming van influenza opleveren, komt het schandelijke van de exploitatie voor den dag, juist door de *leugen*, die gebruikt wordt om het publiek zand in de oogen te werpen.

Hoe het nog mogelijk is, na alle opgedane ervaringen en verspreide waarschuwingen, begrijpen wij niet, maar een feit is het, dat het groote publiek zich door het noemen van groote namen en het vermelden van gebeurtenissen als met die 10.000 Tartaren, nog steeds laat verleiden om zelfs de meest waardelooze dingen te koopen.

Hierop rekenen de kwakzalvers en onbekommerd of hun „bittertje“ den patiënt goed of kwaad doet, zenden zij hun „onfeilbaar middel“ maar brutaalweg de wereld in.

Wie echter prijs stelt op zijn gezondheid, neme onze *waarschuwing* ten beste, dat dit middel, al wordt het ook door een geneesheer aanbevolen, evenmin onfeilbaar is als alle anderen, die als zoodanig tegen influenza worden aangeprezen. Zooals gezegd, van de wonderlijke plant is *niets te ontdekken*.

Nog eene waarschuwing: Wie de kruiden met jenever of brandewijn affrekt en daar 3maal per dag een likeurglaasje van neemt, loopt groote kans van aan den drank verslaafd te raken.

Verbod voor apothekers om te helpen adverteeren.

*In het regeeringsdistrict Posen is onder dagtekening van 28 Febr. 1891 door den regeeringspresident de volgende circulaire ter kennisneming toegezonden aan alle eigenaars en houders van apotheken in het district:

„De omstandigheid, dat in de openbare bladen „zeer dikwijls reclame wordt gemaakt voor geheimmiddelen en zoogenaamde geneesmiddelen, waaraan „de eigenaars enz. van apotheken behulpzaam zijn „in zooverre, dat aan het slot van zulke reclameadvertenties wordt opgegeven in welke apotheken „deze middelen te verkrijgen zijn, noopt mij er toe

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 998.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Verzoek aan de Redacties van Dag- en Weekbladen.

Hoofdartikel: Sequah.

Berichten: Adressen van den Geneesk.-raad van Noord-Holland. — Een niet herstelde Sequah-patiënt. — Dood van deurwaarder Lach. — Een dagblad dat de Sequah-advertenties geweigerd heeft. — Mededeeling van Windelinx en Enthoven. — Fabrieksmerken van kwakzalverijen. — Verbod aan de Oostenrijksche apothekers betreffende Richter's Anker-middelen. — Verbod van invoer in Rusland.

Grootere artikelen: Sequah en de dagbladen. — De apotheek van Sequah. — Sequah de Godsgezant. — De magnetiseur te Haarlem.

Correspondentie.

Aan de Redacties der Nederlandsche Dag- en Weekbladen.

Wijl het Bestuur der Vereeniging gevolg wenscht te geven aan het, ook op delaatst gehouden Algemeene Vergadering besproken, voornemen om advertenties tegen de kwakzalversmiddelen te plaatsen, vooral in die bladen welke zich onthouden van het opnemen van kwakzalvers-advertenties, verzoekt de ondergeteekende opgaaf van de respectieve administraties der bladen, welke voor het plaatsen van advertenties in aanmerking wenschen te komen.

De Secretaris-Penningmeester der Vereeniging tegen de Kwakzalverij,
G. B. SCHMIDT.

Sequah. (1)

Nog altijd trekt de verzameling meer dan fatsoenlijke menschen, die men onder den collectieven naam van Sequah-bende kan samenvatten, in ons land van stad tot stad, overal dezelfde kunsten vertoonende, met het doel de terpentijn en olie en het aftreksel van rhabarber tegen grof geld — want men moet er veel gebruik van maken — van de hand te zetten.

En dit schijnt — dank zij de overgrootte onwetendheid van het publiek op het stuk van geneesmiddelen — vrij wel te glukken.

In Leiden en Dordrecht heeft onze Vereeniging bij wijze van proef niets gedaan. — Zij wilde, nu het publiek reeds meer dan voldoende gewaarschuwd was, en heel Nederland kon weten waarvoor de Vereeniging Davenport hield en welke waarde zij aan zijne geneesmiddelen hechtte, eens zien hoe het dan ging.

(1) Het vervolg van onze beschouwing over „Verkoop van geneesmiddelen”, het proefschrift van Mr. Pleyte, moet, wegens plaatsgebrek, tot een volgend nummer blijven liggen.

En wat een raadsel schijnt, — een raadsel dat wij al die hoogwijze redacties van dagbladen, zooals Tijd, Standaard, Amsterdamsche Courant, enz., redacties die op hoogen toon van gezag decreteerden, dat de Vereeniging juist het publiek naar den kwakzalver toejoeg, dat zij de meeste reclame voor hem maakte, ter oplossing geven, — nergens was de toeloop zoo groot, het enthousiasme zoo meeslepend als in de beide genoemde steden en vooral in Dordrecht.

Hier in het midden latende of de Vereeniging verder gebruik zal maken van de verzamelde feiten, aantekeningen en waarnemingen, beginnen wij met in het Maandblad een verslag te geven van het voornaamste wat in Dordrecht gebeurd is. Dit geschiedt vooral om te wijzen op al de listen, die de slimme kwakzalver gebruikt, niet om te genezen — och neen, dat gaat vanzelf in een paar minuten, voor elk jaar, dat de rhumatiek geduurd heeft, zoo ongeveer één minuut — maar om zijn olie en terpentijn, zijn rhabarber en aloë aan den man te brengen. Deden wij dit niet, de kwakzalver zou in de publieke opinie spoedig bekend staan als een edelmoedig, menschlievend, hulpvaardig mensch, die wel een middeltje tegen rhumatiek verkocht, maar och dat was om toch een bestaan te hebben; al wat hij overhield, gaf hij den armen.

Nu reeds is er een predikant te Dordrecht toegekomen om Davenport een godsgezant te noemen! Nu, wij hebben waarschijnlijk minder verstand van dat soort gezanten dan Ds. EIGEMAN, maar een godsgezant die, als men hem vraagt: is uw middel tegen de rhumatiek ook goed voor liesbreuken en toevallen? het antwoord geeft: Ja, zend spoedig f 20, maar vooral spoedig! is al een zeer bijzonder soort van godsgezant. Ons dunkt dat het dan een godsgezant is met een reukje van het tuchthuis.

Doch vooraf een paar nieuwtjes voor onze lezers. Het is ons ijverig lid te Haarlem, den heer WILLEM F. OVERHOFF, gelukt de legende van het ontstaan der Sequah-middelen op te sporen.

Hij schrijft ons het volgende: *De overlevering zegt dat Sequah, reizende in de prairieën, zag hoe een zijner ezels, sinds eenige dagen ongesteld, zich afscheidde van de kudde en op een plek, waar niet het gewone prairiegras groeide, ging grazen. Na zich even aan de aldaar groeiende kruiden te hebben te goed gedaan, begon de ezel, die lijdende was aan rhumatiek, te dansen en te springen. Zóó ontdekte de groote man het wonderkruid. Hij redeneerde terecht: wat goed is voor dien eenen ezel, is ook goed voor de andere — menschen.*

Vervolgens is er blijkens het *Leidsche Dagblad*

een nieuwe wonderkracht in de Sequah-olie ontdekt. Zondag 7 Februari is de behandeling met Sequah-olie toegepast op de *mummie van Moeder de Gans* en — met succes. — Of de masseur Dr. Vestdijk, de groote aanbieder der olie en terpentijn van de Sequah-Company, hierbij geholpen heeft, is ons niet bekend.

En nu ter zake.

Wie nauwkeurig nagaat al hetgeen Davenport van af de tribune tot zijn publiek zegt, zal den indruk gekregen hebben, dat de kwakzalver voor geen leugen terugdeinst en zonder blikken of blozen in de eene stad precies het omgekeerde zegt van hetgeen hij vroeger verteld heeft. Het is hem slechts te doen om zijn waar, of liever de waar der maatschappij die hem uitgezonden heeft, aan den man te brengen. Daarvoor is hem geen leugen te groot, geen list te laag. Het is bij hem alles kwade trouw en in dit opzicht dient hij zijn lastgevers uitstekend.

Den 21 Januari trad hij het eerst te Dordrecht op. Zijn gevolg bleek vermeerderd te zijn met den chronischen gewrichtsrhumatiekljder Plomp uit Amstelveen, dezelfde die den tweeden dag te Amsterdam op de tribune behandeld is en toen door den arts *Eijkman* onderzocht en niet genezen verklaard werd. Deze man dient nu als levend advertentieblad, hoewel zoo nu en dan door de verslaggevers der dagbladen gemeld wordt, dat hij niet al te best loopt, of nog wat krom in de knieën is.

Ook fungeert hij in den laatsten tijd als onder-teekenaar van een der attesten, die door de Sequah-Company in de dagbladen worden gepubliceerd.

Al dadelijk begon Davenport te liegen met te vertellen, dat hij niet gewoon was meer dan één persoon op één avond te behandelen en dit dus, blijkbaar als gunst, omdat zich twee lijdende uit Dordrecht en een uit den Haag, aangemeld hadden, nu wel zou doen. Het publiek dat toen om hem heen stond, wist niet, dat hij gewoon was twee patiënten op één avond te behandelen, en het was hem natuurlijk te doen om dat publiek te winnen.

Ook kwam nu een nieuwe financieele operatie voor den dag. Reeds in Alkmaar was hij begonnen een kleine entré te heffen. (10 cts.) Ook te Dordrecht deed hij dit met de belofte, dat dat geld tot liefdadige doeleinden zou worden besteed. Vroeger werd dat geld aangewend voor de milddadigheidsvertooningen der Sequah-bende of in goed Hollandsch gezegd, bestemd voor het omkopen der publieke opinie en voor het vormen van een hosannah-roepende, paardenuitspannende en, zoo noodig, glazen-

ingooiende lijfwacht, uit de kas der Maatschappij genomen, doch al doende leert men. Sinds Alkmaar had Davenport begrepen, dat het nog voordeeliger was, het kijklustige publiek zelf dezen schadepost te doen betalen. Aan sommige lieden kon hij altijd nog vrijbilletten geven. Zoo sneed het mes aan twee kanten en, zooals wij zien zullen, bleef ook hiervan nog wat aan den strijkstok hangen.

In de zitting van 28 Januari kreeg hij het te kwaad met den redacteur der *Dordrechtsche Courant*. Hij deelde namelijk mede, dat de heer W. STEINER, de president van het gebouw waarin de vertooningen gegeven werden, een brief in zijn (Sequah's) belang aan die courant had geschreven en dat de afdeling Dordrecht en Omstr. van onze Vereeniging die courant verboden had ten gunste van Sequah te schrijven.

De Redactie tikte in haar nummer van 26 Januari den leugenaar aldus op de vingers:

„De heer W. Steiner vervoegde zich Zaterdagmiddag aan ons bureau met het verzoek, een ingezonden artikel op te nemen, waarin Sequah werd aanbevolen. Dit hebben wij geweigerd, evenzeer als een verzoek van de afd. Dordt der V. t. d. K., om van Sequah geen melding te maken, moest worden afgewezen. Dat van een „verbod” geen sprake kan zijn, behoeven wij wel niet nader uiteen te zetten; het bestuur der genoemde afdeling zal ongetwijfeld bereid zijn, tegenover ieder de grove onwaarheid te erkennen van hetgeen door Charles Davenport op gezag van den heer Steiner is beweerd, evenzeer als wij vertrouwen, dat de waarheidsliefde van den president van *Musis* groot genoeg is, om in het openbaar te verklaren, dat Sequah zich heeft vergist.

„Wij zijn ten aanzien van Sequah geheel objectief, zooals blijken kan uit de verslagen, die wij van de zittingen hebben gegeven. Wij geven de feiten, zooals wij ze zien, meer niet; en meenen daarmede, in dit geval, het „belang der burgers van Dordt” het best te dienen.”

Dienzelfden avond moest een rheumatiekljder, die het tooneel werd opgedragen, voor f 68.75 aan olie koopen, dan zou hij in twaalf dagen genezen zijn, zei Davenport. Want het wrijven scheen bij dezen patient op de tribune niet te gaan, de electriche vluheid van de middelen, en de onmiddellijke verlichting (lees het prospectus maar) lieten den kwakzalver dezen keer in den steek.

Tusschen haakjes moeten wij even aanstippen dat elken avond geregeld twee lijdens zoogenaamd genezen werden. Niemand uit het Dordsche publiek kwam op den inval om te laten merken dat de gunst van den eersten avond, om twee lijdens te behandelen, kwakzalvershumbug was geweest.

Den 25 Jan. deed Davenport, natuurlijk in het publiek — want anders geeft het geen winst — amende honorabel aan een heer, dien hij een paar dagen te voren wat ruw bejegend had.

Tevens werd een ander punt behandeld. Iemand had hem schriftelijk gevraagd wat hij met het geld deed dat er van de entrees overschoot, want volgens de verslagen had hij reeds circa f 365 ontvangen en pas f 40, ten minste in het openbaar, aan cadeaux uitgereikt.

Na wat gezwets, want de zaak was moeilijk voor Davenport, dit erkennen wij gaarne, deelde hij mede dat van nu af voor dat geld dagelijks een maaltijd aan 50 volwassen personen of aan 100 kinderen zou gegeven worden, zooals wij later vernamen à f 1 per persoon: Dit was opnieuw een zeer sluwe zet die doel trof, want van nu af waren, als wij de Dordsche bladen moeten gelooven, aller harten voor hem gewonnen. Zijn bonhomie, zijn geestigheid, zijn welsprekendheid (stijl Handelsblad) overwon elken tegenstand, want wie voortaan tegen hem optrad kon niet anders zijn dan een lid der Vereeniging tegen de Kwakzalverij, die snoode vereeniging, welke alleen uit concurrentiegeest hem zoo onverdiend bejegende alsof hij de grootste booswicht was, hij, Davenport, de grootste weldoener (in het openbaar) van onzen tijd, de milddadigheid (op kosten van het nieuwsgierig publiek) in eigen persoon.

Bovendien kreeg het publiek nog even een leugentje op den koop toe. De politie, zei Davenport, zou 's middags 12 uur de kaarten voor die

gratis-middagmalen uitreiken. De zaak was eenvoudig, dat de politie bij de uitdeeling der kaarten de orde bewaarde, want dat het juist niet het ordelijkste publiek was, dat van die quasi-milddadigheid gebruik maakte, kan ieder begrijpen.

Toen de bende reeds vertrokken was, kon men in de *Dordsche Courant* het volgende lezen:

„De reden, waarom Davenport (Sequah), de man der reclame, zoo met stille trom Dordrecht verlaten heeft, is ons thans opgehelderd. Zooals algemeen bekend is, werd in verschillende séances door hem beweerd dat hetgeen van entrees overbleef, na aftrek der noodzakelijke onkosten en van de kosten der maaltijden, ingevolge toezegging aan den heer kapelaan Dalfgraau, zou worden afgedragen aan de R.-K. Kraamvrouwen-vereeniging „St.-Elisabeth” te Dordrecht. Genoemde vereeniging heeft echter geen cent ontvangen en eene verantwoording der gebeurde gelden heeft Davenport geheel achterwege gelaten.

Naar verder wordt medegedeeld, is Davenport er nog niet in geslaagd een apotheker te vinden, zoodat hij in Den Haag de Sequah-middelen niet openlijk kan verkoopen. Toch schijnen zij op andere wijze aan den man gebracht te worden.”

In dezelfde séance (van 25 Jan.) deelde Davenport voor het eerst mede dat zijn apotheker Stütterheim ziek was. Diens gezondheid was geruineerd, doordat hij door een apotheker, te Dordt wonende, te Haarlem gegijzeld was voor een kleine schuld. Hij begon natuurlijk terstond te speculeeren op het medelijden van zijn publiek om het tegen de apothekers te Dordrecht op te zetten, want zoodra hij zijn kans schoon ziet, spreekt hij opruiende taal tegen den geneeskundigen stand in het algemeen, denkende: in troebel water is het goed visschen.

En wat de gezondheid van dien Stütterheim betreft, de man had al sedert jaren, waarschijnlijk door eigen gedrag, een geruineerde gezondheid, want hij was een echte drinkebroer, zooals Davenport meermalen in het publiek mededeelde.

Intusschen vormt hetgeen met dezen man te Dordrecht gebeurd is, een zeer tragisch incident in de heele Sequah-geschiedenis en toont ten duidelijkste aan hoe gruwzaam Davenport als kwakzalver moet zijn, en ook is, en welke schijnheilige gestalten hij kan aannemen ten einde aan zijn opdracht, zooveel mogelijk van de waardelooze Sequah-middelen te verkoopen, te voldoen.

Al spoedig werd Stütterheim bedlegerig en was het te voorzien dat zijn einde niet ver meer was. De zieke werd nu gedwongen op een bed in de zoogenaamde apotheek te liggen, want, ging hij naar een ziekeninrichting, dan had Davenport geen apotheker en kon dan het ijzer niet smeden terwijl het heet was, d. w. z. aan het einde van de séance zooveel mogelijk van de Sequah-middelen verkoopen.

Deze apotheek, of liever de Bestuurskamer van het gebouw *Musis*, grensde aan de zaal waarin des avonds de vertooningen gehouden werden, zoodat de zieke op zijn bed, dat al spoedig zijn sterfbed werd, al de ongemakken van de schetterende muziek en het getier van de ruwe volksmenigte ondervond. En Davenport liet dit toe, moest dit wel toelaten, want anders had de Sequah-maatschappij te veel schade geleden. Voor zoo'n verloop apotheker kwam het er toch niet op aan. Het eenige wat hij liet doen was, de muziek meer achteraan in de zaal te plaatsen, en dit was zeker al een groote concessie aan de menschlievendheid gebracht.

En zooals men wel kan denken: het overlijden en de teraardebestelling van den ouden S. gaf Davenport unieke middelen van reclame aan de hand. Op den laatsten avond — Zondags in den nacht stierf S. — speelde de muziek alleen treurige stukjes, zoodat het publiek in een plechtige stemming kwam, en bij het begraven werden twee groote kransen op de kist gehecht, een van Davenport en een van het personeel. En aan het graf werd op verzoek van Davenport een lijkrede gehouden door den predikant Jacob Eigeman te Dordrecht, denzelfden die Davenport voor een godsgesant houdt.

Wij moeten nu nog een woordje spreken over zekeren N. R. DE LEEUW, een leuke baas, die slim

genoeg is om wat in Sequah-middelen te handelen. Dat heer is, onder meer, vice-consul van Brazilië en woont te Amsterdam, Reguliersbreestraat 21. Te Roozendaal en elders noemde hij zich, zooals wij vernemen: consul van Brazilië; nu, vice-consul is ook wel wat min.

Reeds in ons blad van October 1891 hebben wij op dat heer gewezen. Wij vernemen, dat hij bij de Sequah-maatschappij een best baantje heeft, nl. een tractement van f 3000. Hij gaat nu ook trouwen met de dochter van den man, die hem, zooals men zegt, aan dat edele baantje hielp, maar aan zijn eigen kantoor de gelden der Sequah-maatschappij uitbetaalt.

Het zal WOLF en LEEUW weinig kunnen schelen, wat maatschappij Sequah is. Centen verdienen is nummer een.

BERICHTEN.

Krachtig optreden van een Geneeskundigen Raad. De Geneesk. Raad voor Noord-Holland heeft, naar aanleiding van een besluit in de laatste wintervergadering genomen, de beide onderstaande missives verzonden, die wij, omdat zij onze zaak zoo nauw raken, in haar geheel uit het *Weekblad van het Recht* overnemen:

I.
„Aan Zijne Excellentie den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken.

„De Heer Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht in Noord-Holland heeft — gelijk ZEdGestr. aan den Geneeskundigen Raad in deze provincie mededeelde — aan Uwe Excellentie uiteengezet het in vele gevallen onvoldoende van de middelen, welke ter opsporing van overtredingen van de geneeskundige wetten, aan het geneeskundig Staatstoezicht, zoowel als aan het Openbaar Ministerie, ten dienste staan. Ook den Geneeskundigen Raad vernoemd is het bekend, hoe dikwijls of reeds eene vervolging, of althans eene veroordeeling moet afstuiten op gemis aan voldoende bewijs. De Inspecteur heeft dit in zijne niteenzetting aan Uwe Excellentie met tal van voorbeelden toegelicht; en de Raad verneemt in iedere zijner vergaderingen van nieuwe gevallen waarin deze misstand voorkwam. „Naar het oordeel van den Raad ligt de oorzaak van dit verschijnsel voornamelijk in twee omstandigheden: in het gemis aan een voorbereidend gerechtelijk onderzoek en in het onvoldoende van het voorbereidend politie-onderzoek.

„Vóór 1 September 1886 werden althans de belangrijkste overtredingen van de geneeskundige wetten in eersten aanleg voor de arrondissementen-rechtbanken berecht. Sinds dien dag behooren zij, als overtredingen (a. 436 Swb. en a. 11 Inv.w.) tot de competentie van den kantonrechter. Hierdoor is vervallen de gelegenheid tot „voorloopige informatiën” of „gerechtelijke instructie” door den „rechter-commissaris, belast met de instructie der tot de bevoegdheid der arrondissementen-rechtbanken behorende strafzaken.” In den aanvang heeft wel een enkele officier van justitie beproefd ook in deze zaken „voorloopige informatiën” van eenen rechter-commissaris uit te lokken; doch tevergeefs; de rechters-commissarissen wezen — ook o. i. terecht — de vordering daartoe af op grond van de wet.

„Door deze verandering nu van rechtstoestand zijn maar al te dikwijls uitgesloten b. v. voorbereidende confrontaties van getuigen onderling en met beklaagden, alsook opdrachten aan deskundigen van bepaalde onderzoekingen omtrent de samenstelling van als geneesmiddelen aangevonden stoffen; en in 't algemeen die nauwgezette nasporingen welke een rechter-commissaris met de hem ten dienste staande middelen instellen en telkens aanvullen kan. Toch zijn juist vele overtredingen van geneeskundige wetten, hoezeer juridisch misschien eenvoudig, feitelijk van bijzonder ingewikkelden aard.

„Voorschreven gemis wordt te sterker gevoeld, omdat bovendien het voorbereidend onderzoek door de politie — de technische zoowel als de algemeene — niet altijd voldoende kan zijn. De ambtenaren van het geneeskundig Staatstoezicht en de leden der geneeskundige raden kunnen wel sommige overtredingen, b. v. verboden toestanden van apotheken, fabrieken, scholen, begraafplaatsen enz., bij procesverbaal constateeren. Maar die menigte overtredingen waarbij de overtredders of wel optreden in 't geheim of wel alles op ontduiking hebben aangelegd, zooals onbevoegde uitoefening van de geneeskunst, verboden bereiden, afleveren of verkoopen van geneesmiddelen, handelingen in strijd met de voorschriften der wet op de besmettelijke ziekten e. a. m., deze alle kunnen veelal niet anders worden aan het licht gebracht, dan door herhaalde detectieve nasporingen, waartoe voormelde ambtenaren en raden niet geroepen en niet geschikt zijn.

„Nu kunnen wel de ambtenaren van het Openbaar Ministerie bij de kantongerechten krachtens a. 22 al. 2 Wetb. v. Strafvord. door de politiebeambten nasporingen doen instellen; doch vooreerst beperkt de wet dat tot gevallen, waarin reeds „processen-verbaal” toegezonden werden; maar bovendien zijn, uit den aard hunner betrekking, de ambtenaren van het geneeskundig Staatstoezicht veel meer dan de ambtenaren van het Openbaar Ministerie bij de kantongerechten de aangewezen personen om bij zoodanig politie-onderzoek leiding te geven; en eindelijk zal van politie-beambten eerst dan in deze zaken goede hulp te wachten zijn, wanneer zij bepaaldelijk en herhaaldelijk voor die soort van zaken bevestigd worden en van sommige technische bijzonderheden op de hoogte zijn gebracht.

„Op bovenstaande gronden heeft de Geneeskundige Raad van Noord-Holland de eer, zich in zoover aansluitend bij het in den aanhef dezes vermeld schrijven van den Heer Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht in die provincie, Uwe Excellentie eerbiedig te verzoeken:

1o. met Uwen ambtgenoot van justitie in overleg te

treden omtrent de mogelijkheid om, zonder dat de regeling der rechtsmacht gewijzigd wordt, door wetsaanvulling, de gelegenheid te openen tot een voorloopig onderzoek door den rechter-commissaris belast met de instructie van strafzaken, op requisitoir van den officier van justitie, ook in zake van overtredingen, indien de feitelijke toedracht zoodanig onderzoek gewenscht maakt;

20. ter beschikking te stellen van den Inspecteur van het geneeskundig Staatstoezicht voormeld, om bij voorkomende gevallen door hem van de noodige opdracht te worden voorzien, een gequalificeerd politie-beambte, of meerdere zoodanige beambten in de onderscheidene deelen van zijn ressort, hetzij die beambten door tusschenkomst van het Openbaar Ministerie daartoe uit de bestaande ambtenaren worden aangewezen, hetzij daartoe afzonderlijke personen aangesteld en van eene commissie, als onbezoldigd rijksveldwachter" voorzien worden.

Hetwelk doende enz."

II.

"Aan Zijne Excellentie den Heer Minister van Justitie.

In de laatste winterversameling van den Geneeskundigen Raad van Noord-Holland kwam ter sprake eene strafverordening, ingesteld tegen CH. DAVENPORT (Sequah) voor het Kantongerecht in het Eerste Kanton te Amsterdam, ter zake van het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst, op grond van art. 436 Wetboek van Strafrecht.

Het is bekend, dat genoemde persoon sinds geruimen tijd hier te lande, niet alleen ten huize van hen die zijne hulp inroepen, maar in het openbaar optreedt, geneeskundigen raad en bijstand verleend, door aanprijzing en aanwending op bepaalde patiënten van door hem geleverde geneesmiddelen, bepaaldelijk ter geneezing van rheumatisme.

Dat dergelijke handelingen onder het bereik kunnen vallen van art. 436 Wetb. v. Strafrecht, lijdt geen twijfel. Voormelde persoon werd dan ook ter zake veroordeeld: o. a. door het Kantongerecht no. 2 te Rotterdam bij vonnis van 3 November 1891 tot eene geldboete van f 100 — het appel tegen dit vonnis is nog aanhangig — en door het Kantongerecht no. 1 te Amsterdam bij voormeld vonnis van 28 November 1891 tot eene geldboete van f 25.

Het zonderling feit nu dat DAVENPORT niettegenstaande deze veroordeelingen, welke immers door andere en ernstigere kunnen worden gevolgd, toch steeds met zijne praktijk voortgaat, laatstelijk te Alkmaar, te Haarlem en te Leiden, wordt gereedelijk verklaard wanneer men bedenkt, dat beide vervolgingen niet zijn ingesteld ter zake van zijne gewone wijze van optreden, maar onder bijzondere omstandigheden.

De gewone wijze van optreden immers is deze, dat hij niet anders handelt dan in het bijzijn van een nevens hem op de estrade waar de patiënten worden onderzocht en behandeld, gezeten bevoegd geneeskundige. Voor de beide genoemde vervolgingen heeft de justitie blijkbaar een oogenblik benut waarop de anders aanwezige geneesheer zich even had verwijderd, althans deze assistentie tijdelijk ontbrak.

De justitie schijnt dus uit te gaan van de opvatting, dat ingeval van zoodanige assistentie DAVENPORT strafeloos optreden kan. Ja, de kantonrechter te Amsterdam heeft de betrekkelijk lage straf nadrukkelijk gemotiveerd met de opmerking dat de beklagde, in den regel door een geneeskundige bijgestaan, slechts gedurende hoogstens zeven minuten — de duur van diens afwezigheid — in contraventie was. Ook de officier van justitie te Amsterdam en die te Alkmaar hebben beiden, blijkens mededeeling aan den Geneeskundigen Raad door den Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht gedaan, aan dezen ambtenaar verklaard dat h. i. DAVENPORT door de assistentie van den geneeskundige gedekt en dus voor zijn gewoon optreden niet vervolgbaar was.

Daargelaten nu of bij die opvatting aan vervolgingen wegens een toevallig ontbreken van die assistentie met een chicaneuse schijn werd gegeven, wil het den Geneeskundigen Raad voorkomen dat de opvatting zelve aan gegronde twijfel onderhevig is.

De Raad is van oordeel, dat, indien de medewerking van den door DAVENPORT daarvoor bezoldigden geneeskundige een geheel formeel en uitwendig karakter blijkt te dragen, indien niet DAVENPORT bij zijne behandeling bona fide de aanwijzingen blijkt te volgen van den geneeskundige, maar omgekeerd de geneeskundige inderdaad als werktuig van DAVENPORT moet worden beschouwd, het DAVENPORT blijft die onbevoegd, en het niet de geneesheer is die bevoegd de geneeskunst uitoefent.

Indezen geest is, al waren de omstandigheden soms ietwat anders, ten aanzien van magnetiseurs die ook met medewerking van geneeskundigen door middel van hunne somnambules geneeskundigen raad geven, herhaaldelijk bij rechterlijke uitspraken beslist. (Men zie o. a. Hof N.-Holl. 13 Juni 1871, *Weekbl.* no. 3388; Hof Gelderland 30 Januari 1872, *Weekbl.* no. 3495; vooral Hof Z.-Holland 16 Nov. 1875, *Weekbl.* no. 3922; ook H. R. 10 Oct. 1871, *Weekbl.* no. 3389).

In ieder geval is de vraag eene welke naar het oordeel van den Geneeskundigen Raad verdient voor den rechter te worden gebracht; zóó dat deze, na een grondig onderzoek omtrent de werkelijke toedracht der zaak, haar zuiver kunne uitmaken, liefst met zoodanige feitelijke beslissing, dat ook de uitspraak van den Hoogen Raad in cassatie daarover kunne worden uitgelokt. En voor deze meening mag de Raad zich mede beroepen op den steun bij de redactie van het *Weekblad van het Recht* (no. 6115) daarvoor gevonden.

Inderdaad zou de rechtstoestand een zeer bedenkelijke mogen heeten, indien ontduiking der wet, welke uitoefening der geneeskunst als bedrijf door onbevoegden verbiedt, zoo gemakkelijk ware. De Nederlandsche wetgever neemt klaarblijkelijk het standpunt in, dat — gevallen van nood uitgezonderd — slechts zij, die wetenschappelijk onderlegd en ontwikkeld zijn, die den officieel aangewezen kring van studien met vrucht hebben beoefend, tot het geven van geneeskundigen raad als uitoefening van een beroep mogen worden toegelaten; en handhaving van dat stelsel is dus, naar die opvatting, behartiging van het algemeen belang, niet van een standsbelang. Maar dan moet wel ernstig de vraag worden overwogen, of dit stelsel zoo licht, door eene bloot vormelijke ontduiking, kan worden ter zijde gesteld.

De Geneeskundige Raad voormeld neemt daarom de vrijheid Uwer Excellentie eerbiedig te verzoeken het daar-

heen te willen leiden, dat een gerechtelijk onderzoek en een strafvervolging tegen DAVENPORT worde ingesteld ter zake van onbevoegde geneeskunst-uitoefening met zoogenaamde medewerking van een geneeskundige, d. i. ter zake van het bedrijf, zooals hij dat in Nederland uit te oefenen gewoon is.

Mocht het dan blijken dat het bedrijf op die wijze strafeloos uitoefend worden kan, dan zou — hetzij tot verscherping, hetzij tot geheele verlatting van het aangenomen stelsel — wetswijziging noodig zijn.

Hetwelk doende enz."

Een onzer ijverige medewerkers schrijft ons o. a. het volgende over een Sequah-patiënt:

Inmiddels heb ik in Katwijk niet stil gezeten en begaf mij naar den op 15 Januari „wonderbaarlijk" „genezene" (!) *Jan van Rhijn*. Deze nu kon op dien dag slecht loopen, begaf zich per tram naar Leiden en te voet naar Sequah, waar hij behandeld werd en danste. 's Avonds liep hij naar Katwijk. 's Nachts kreeg hij weer meer pijn, die den volgenden dag (16 Jan.) toenam, zoodat hij 's avonds met moeite naar den barbier liep; daár werd de pijn ('t was vóór 8 uur 's avonds) zoo hevig, dat hij niet alleen naar huis kon komen en sedert is hij erger dan te voren lijden aan rheumatiek."

De bekende deurwaarder LACH te Rotterdam is, na een hevig lijden, bezweken. Of dit sterfgeval soms in verband staat met de *genes(?)methode* van Sequah, welke methode de overledene hemelhoog heeft geprezen, zouden wij niet gaarne beweren. Wat wij echter wel weten is, dat de toestand van deurwaarder L. toen hij, na zijne geneezing door Sequah, opnieuw instortte, ellendiger was dan vóór de geneezing.

De heer HENDRIKS, redacteur van het *Deventer Dagblad*, bericht ons, tot ons genoegen, dat gemeld Dagblad *geweigerd* heeft de Sequah-advertentiën op te nemen. Wie volgt dit goede voorbeeld?

De verkoop van de *Anker-geneesmiddelen* van de firma F. AD. RICHTER, (die ook nog onophoudelijk hier te lande worden geadverteerd) is, vanwege het Oosteurijksch Ministerie van Binnenlandsche zaken, aan de apothekers aldaar verboden.

In het desbetreffende besluit worden de middelen (waarvan de *Pain-expeller* wél het meest bekend is) gequalificeerd als onbetrouwbare bereidingen, die in staat zijn ernstige schade te berokkenen aan de gezondheid van het publiek, dat in het gebruik van geneesmiddelen verlichting van zijn kwalen zoekt.

Door de Russische regeering is weder een lijst openbaar gemaakt, ter aanvulling van de bestaande, van die geheimmiddelen, waarvan de invoer in Rusland verboden is. Het getal dier middelen bedraagt ruim 60, waaronder Haarlemmerolie.

Sequah en de dagbladen.

De feiten spreken. Sequah verricht inderdaad door zijne *wrijfmethode* vóór en na genezingen van rheumatisme. Of die genezingen stand zullen houden, moet de tijd leeren. Reeds werd vernomen, dat meer dan één „genezene" weder even erg als vroeger aan rheumatiek lijdt. Valsche schaamte zal hen evenwel weerhouden, aan de zaak ruchtbaarheid te geven. Na zich eenmaal door het dansje op de estrade belachelijk te hebben gemaakt, vreezen zij zeker, het voor de tweede maal te doen door te verkondigen, dat zij . . . bedrogen zijn geworden.

Of al deze lijders niet evenzeer zouden zijn genezen, als zij zich slechts voor eene flinke massage bij een geneeskundige hadden aangemeld? Wij zijn sterk geneigd het te gelooven. De bewijzen zijn er toch te over, dat op deze manier door een geneeskundige meer rheumatiek-lijders zijn genezen, dan Sequah ooit zal vermogen te doen.

Waarin bestaan intusschen de *genes(?)middelen* van Sequah? Hij houdt er twee soorten op na: in het eene fleschje is wat terpentijn en vette olie, in het andere wat rhabarber-aftreksel. De scheikundige analyse door bekwame mannen heeft dit aangetoond. Balsum opodeldoch, vlugsmeer, chloroform met zoete olie, cajaput-olie en nog meer dergelijke middelen hebben in dit opzicht reeds „wonderen" verricht, en niet tegen betaling van f 2.50, — den prijs van Sequah's *genes(?)middelen*, — maar voor een paar stuivers. Bij iederen apotheker kan men voor dezen prijs genoemde geneesmiddelen bekomen.

Sequah zou echter nimmer ook in ons land zooveel succes hebben gehad en nóg hebben, indien de dagbladen hem niet van den beginne af zoo krachtig hadden geholpen en steeds hielpen, zooals ze dit trouwens, in het algemeen, de kwakzalvers doen. Zelfs tal van

dagbladen, die in de allereerste plaats aanspraak willen maken op den naam van „fatsoenlijk", die met alle kracht steeds ijveren (en terecht) tegen „slechte manieren" van de pers, ontzien zich niet, dagelijks hunne kolommen te vullen met verslagen niet alleen over Sequah's optreden, maar ook over zijne „genezingen". Wij zouden de redacties dier bladen willen vragen, of ze ook bereid zouden worden bevonden, in het redactioneel gedeelte melding te maken van al de genezingen, die, *dank zij de hulp van geneeskundigen*, dagelijks worden tot stand gebracht? Zij zouden, en met recht, weigeren dit te doen, want kolommen zouden zij dagelijks hebben te vullen. Waarom echter dan wel plaats geruimd voor al die humbugartikelen betreffende Sequah? Behoort dit ook tot de roeping der pers?

Over de advertenties spreken wij liefst maar niet. Al zijn de redacties en uitgevers ook overtuigd, dat de advertenties van Sequah, evenals die van andere kwakzalvers, slechts *leugens* verkondigen, zij nemen ze op, het is voor hen eene geldkwestie. Laat echter eens iemand komen met eene advertentie, dat hij een *bordeel* heeft geopend of zelfs met eene, strekkende om op eene andere wijze de onzedelijkheid te exploiteeren, zij zouden met volkomen te billijken verontwaardiging zoodanige advertentie weigeren te plaatsen. Op den keper beschouwd, is nochtans eene kwakzalvers-advertentie evenzeer *immoreel*. Laten zij dan niet met twee maten meten!

Onlangs werd een ingezetene van Gorredijk door den rechter veroordeeld wegens het doen plaatsen in een paar bladen van eene advertentie, waarbij hij hazenstrikken te koop aanbood. De rechter kon, met het oog op de strafwet, zeker niet anders handelen. Het vangen van hazen door middel van strikken is echter alleen een misdrijf door wetsduiding. Kwakzalvers-advertenties zijn misdrijven, gepleegd tegen het leven en de gezondheid. Zoo de wet ze al niet kan bereiken, laten dan toch althans de zich noemende *fatsoenlijke* dagbladen zich niet verder leenen om ze op te nemen.

G.

X.

Het is te begrijpen dat wij het bovenstaande met genoegen en met volle instemming opnemen. Voor diegenen, die nog altijd niet aan het onbaatzuchtige van ons streven willen gelooven, voegen wij er bij, dat de schrijver noch geneeskundige, noch apotheker is.

RED.

De apotheek van Sequah.

Er wordt beweerd: DAVENPORT kan nu zijne middelen niet meer bij zijne séances verkoopen, omdat hij op 't oogenblik geen apotheker als medehelper heeft.

Men meent daarbij, dat vroeger, toen STUTTERHEIM nog zijne diensten bewees, alles in den haak was, en toch is niets minder waar dan dat.

De wet eischt o. a.:

a. dat de apotheker zijn beroep niet anders uitoefent dan in een *uitsluitend daartoe bestemd* (*), bij dag steeds toegankelijk, gedeelte van een huis, dat ook des nachts door hem of door een hulpapotheker (of apothekersbediende) bewoond is;

b. dat in elke apotheek moeten voorhanden zijn nauwkeurige maten, gewichten en balansen, een exemplaar van de Nederlandsche pharmacopee en de *geneesmiddelen, welke en zooals die daarin zijn aangewezen*;

c. dat elk geneesmiddel wordt bewaard in een daartoe geschikt voorwerp, hetwelk den officieelen en meest gebruikelijken officinalen naam van het middel duidelijk leesbaar tot opschrift draagt en dat bij *geneesmiddelen, in de Pharmacopee niet vermeld, het opschrift aanwijze, naar welk voorschrift zij bereid zijn*.

Wij willen het slechts bij deze drie eischen laten en vragen, of aan deze eischen door de Sequah-apotheek voldaan is. Het antwoord luidt zeker ontkenkend en wij verklaren inderdaad niet te begrijpen, waarom het Geneeskundig Staatstoezicht in deze zaak nog niet meer handelend is opgetreden. (Wij weten dat in *Noord-Holland* daartoe pogingen zijn aangewend — maar te laat.)

De apotheek van Sequah en de wijze waarop

*) Wij cursiveeren.

daar de artsenij-bereidkunde wordt uitgeoefend, is in strijd met onze pharmaceutische wetgeving en levert voor hen, die het aangaat, onophoudelijk gelegenheid om, met vrucht, proces-verbaal op te maken.

Wie weet of de talrijke geldboeten, die o.i. ongetwijfeld bij een vervolging zouden worden opgelegd, den man of de maatschappij niet zouden hebben doen terugschrikken?

Misschien waren dan de dineetjes — als reclamemiddel — achterwege gebleven en een eenvoudig broodje met kaas daarvoor in de plaats getreden. Het zou ons waarlijk leed gedaan hebben om de arme begunstigden, maar mogelijk was het tevens, dat, de hooge geldboeten, die volgens de wet kunnen worden toegepast, nog iets meer hadden uitgericht.

Sequah de „Godsgezant”.

Het Weekblad „Gelria” meldt onder bovenstaanden titel het volgende:

„Bij het diner, Zaterdagmiddag door Sequah aan een 50-tal kinderen te Dordrecht gegeven, was ook tegenwoordig ds. Eigeman. Toen Sequah bij deze gelegenheid een bloemeschenk ontving van een door hem behandelde jufvrouw, vond de heer Eigeman daarin aanleiding om tot Davenport een enthousiaste toespraak te richten. Hij hoopte dat deze bloemen een voorspelling zouden bevatten voor Sequah's volgend leven, dat hij altijd op bloemen zou mogen wandelen. Men — o. a. dr. Bossers van 's Gravendeel — had zich wel geërgerd aan den naam „godsgezant,” dien hij Davenport gegeven had, maar deze zou het beste doen met stil zijn gang te gaan. Hij, ds. Eigeman, hield hem, en zou hem blijven houden voor een werktuig in Gods hand, om de aan rheumatiek lijdende menschheid te genezen.

„Mooi zoo, een dokter en een apotheker had Sequah reeds — laatstgenoemde plaats is vacant door het overlijden van Stüterheim — een apostel bleef hem nog ontbreken. Wij zouden ds. Eigeman daarvoor willen aanbevelen; als Sequah een werktuig is in Gods hand om de aan rheumatiek lijdende menschheid te genezen, zal de Sequah-olie wel als een Hemelsch middel mogen verheerlijkt worden en — op den verkoop van de olie komt het aan. Hoe meer fleschjes verkocht worden, hoe gelukzaliger de Engelsche aandeelhouders zich zullen gevoelen; de hooge dividenden die zij, dank aan ds. Eigeman's apostolaat, zullen maken, bewegen misschien zelfs de puriteinen onder hen wel om den Hollandschen dominee zijn profaneerende reclame te vergeven!”

Een Magnetiseur.

Onze Haarlemsche correspondent schrijft:

„Inrichting voor

Magnetisme, Massage, Electriciteit, enz., enz.

J. VAN DER VELDE Az., Magnetiseur.

Korte Jansstraat 1.

Te spreken: Maandag, Dinsdag, Donderdag en Zaterdag, van 10—4 uur.”

Zoo staat er in het Haarlemsch adresboek te lezen.

Reeds lang had ik gehoopt van dien man en z'n „kunst” eens iets te weten te komen, toen mij op Donderdag 11 Februari j.l. onverwachts de gelegenheid daartoe werd geboden. De man, die, naar ik hoor, eerst aan het Bestuur van de Vereeniging „Volksbelang” had aangeboden eene lezing te houden over „magnetisme”, maar door dat Bestuur, m. i. zeer wijselijk, was bedankt, zou op den avond van dien dag zijn licht laten schijnen in het „Volksgebouw.” Ik toog er heen en vond het niet te groote lokaal propvol-bezet met een 130tal nieuwsgierigen, allen in gespannen verwachting naar de dingen, die komen, de wonderen, die gebeuren zouden. Ook het vrouwelijk deel des menschedoms was vrij sterk vertegenwoordigd. Als allen zich even goed hebben geamuseerd als ik, dan hebben ze zich over hun stuiver entrée niet te beklagen gehad. Ik herinner me niet, in langen tijd zóó gelachen te hebben als dien avond. 't Was vermakelijk! Vergun me, geachte Redactie, u een klein relaas te geven van wat ik dien avond te hooren kreeg. (Tusschen twee haakjes: als in mijn verslag misschien eenigzins de logische gedachtengang ontbreekt, wijt dit dan niet aan mij: onze vriend de magnetiseur haspelde den boel nogal dooreen en verviel nog al eens in herhalingen). Maar ter zake.

Het animalisch ofte wel „levensmaggenetissemus” — zoo ving spreker aan — is een eigenschap, die aan allen eigen is. Niet aan enkelen, zooals helaas te lang is beweerd, neen, aan allen. De ouden kenden het reeds, Grieken en Romeinen hadden hunne orakels. Wat het dan is, mijne hoorders? Niemand kan daar antwoord op geven en daarom (dat „daarom” is prachtig!) zal ik het u heden avond uitleggen. We moeten het allen kennen. 't Is eene onzichtbare ijle vloeistof, die het gansch heelal doortintelt. 't Is de grond, het leven van al het geschapene. Zon, maan en sterren trekken elkander aan door het „maggenetissemus.” 't Kan gebruikt worden door ons menschen tot genezing van zieken, vooral van krankzinnigen en zenuwlijders. De doctoren kennen de zieken niet genoeg. 't „Maggenetissemus” is het groote geneesmiddel voor 70 % der ziekten.

Eene ziekte is niets anders dan „zemelknobbels die zich opgehoopt hebben.” Eén streek over iemand die ziek is, helpt meer dan jaren lang pillen.

Dat „maggenetissemus” is „mieskroskopisch” niet te zien, en toch zit het „zenuwfluide” in de lucht, we werken daarmede. Het is „positief” en „negatief.” Het positieve zenuwfluide van den een moet werken op het negatieve idem van den ander. Oud en jong, we hebben dat fluide overal. Om het echter nuttig te gebruiken, moet men liefde hebben voor z'n naaste. 't Is zoo jammer, dat een magnetiseur van z'n kunst eten moet. (Gelach.)

Ja, mijne heeren, al lach jelui er om en al geloof je er niet aan, je kunt de proef nemen, ieder kan dit doen bij z'n naaste. Ook bij dieren en planten.

Dat „maggenetissemus,” dat is lichtgevend (blauw), warntegevend en opwekkend. Kijk — zegt spreker, terwijl hij z'n handen als zegenend uitstrekt — kijk, verscheidene hebben mij reeds verklaard, dat ze het lichtgevend fluidum uit de toppen mijner vingers hebben zien stralen. Velen uwer zullen 't ook wel zien. (Een tweetal stemmen op de voorste rij: wij zien het duidelijk! Een aantal stemmen: ik zie niks! Eén stem: ik zie alleen dat u erg lange vingers hebt!)

't Is niet anders dan het concentreeren van je wil op een ander. Als een van jelui een ongeluk krijgt op fabriek of werkplaats, neemt de proef maar! Alleen een gebroken been gaat moeielijk. 't Gaat wel, doch langzaam, maar toch in allen gevalle gauwer dan bij den dokter.

Drenkelingen (hier vlecht spreker een verhaal tusschen van een drenkeling te Rotterdam, dien hij eens het leven heeft teruggegeven) drenkelingen moeten worden geademd (altijd oneven keeren!) op de „zemelknoop van den zonnevlek van de maagkuil.” Maar . . . — en hier werd de spreker nog ernstiger dan hij reeds was —, maar, alle menschen mogen 't niet doen. Alleen gezonden! Anders zou de zieke gezond en de gezonde ziek worden. Spreker is zelf wel eens bijna dood geweest van het „uitledigen” van zieken.

Wie zijn de eigenlijke groepen om het „maggenetissemus” te beoefenen? Eigenlijk de doctoren, want die kennen de inwendige organen. (Zou spreker hiermede bedektelijk hebben willen te kennen geven, dat hij die organen niet kent?) Maar de geneeskundigen willen er niet aan. En toch! Als 't „maggenetissemus” werd toegepast, zou Meerenberg wel afgebroken kunnen worden. Doch wat is 't ongeluk? De menschen komen te laat bij den magnetiseur. Als ze eerst door den dokter zijn verknoeid, zoeken ze hulp bij ons en gelukkig niet te vergeefs vaak. Spreker heeft drie jaren lang reeds praktisch en theoretisch „gewerkt.” Hij heeft reeds 28 sonnambules „gemaakt.”

(10 minuten pauze, waarin eene fotografie werd vertoond, voorstellende den heer v. d. Velde met z'n sonnambule. Van uit de toppen zijner uitgestrekte vingers ziet men stralen uitgaan naar het lichaam van de „juffrouw.” Spreker verklaart, dat het fluide, hoewel „mieskroskopisch” onzichtbaar, door de gevoelige fotografie toch wordt overgebracht!)

Na de bezichtiging der fotografie door het „publiek”, vangt spreker weder aan:

Dat fluide, ook genaamd „fluidum magneticum”, is een zenuwen-middenstof tusschen geest en vleesch. Om die goed onder z'n macht te hebben, moet

men weten hoe men strijken moet! Want heb je kiespijn en strijk ik verkeerd, dan krijg je oorpijn en omgekeerd. Daarom is 't ieders werk niet. (Onder 't publiek barst er één los in een luid gelach.) Mijne heeren, eerst onderzoeken, dan lachen! 't Is niet lachwekkend. De werking van den wil op de vloeistof van een ander is geen zaak om er den spot mee te drijven. Dat ze bestaat, mijne heeren . . . Kijk, ik heb gehoord, dat mijne patiënten heele vlammen uit mijn jas zagen schieten. (Een stem uit het publiek: is dat dan niet slecht voor je kleeren?) Neen, in 't minst niet, antwoordt spreker diep ernstig en eindigt daarna zijne voordracht met het voorlezen van ellenlange gedeelten uit diverse werken over Mesmer en andere dergelijke goochelaars, daarbij gedurig struikelende over citaten in de Fransche taal, die hij dan of overslaat, of door een welwillend toehoorder laat vertalen.

Na afloop der „séance” en op instantelijk aanhouden deed onze vriend eenige „proeven.” Water — zoo beweert hij — kan door een eenvoudig strijken met de hand over 't glas zóó magnetisch worden, dat het bruist als spuitwater. Hij nam een glas pompwater, begon te strijken, maar vóórdat het begon te werken werd hij blijkbaar door dorst gekweld en dronk hij het leeg. Een der aanwezigen, naar hij beweerde door hoofdpijn gekweld, liet zich wat bewrijven en . . . genas na al de drie kunstbewerkingen te hebben ondergaan: magnetisme, hypnose en suggestie. Een tweede, lijdende aan een gekneusd been, werd eveneens bewerkt, maar verliet, even hinkend als altijd, het lokaal. Een derde, een juffrouw die wat „benauwerdig” op de borst was, werd heel lang onder handen genomen en telkens — terwijl v. d. Velde een meter van haar af met uitgestrekte wijsvinger haar stond te begoochelen — gevraagd: voelt u nog niets? Het mensch bespeurde niets en verliet ongenezen de zitting. Een vierde eindelijk, lijdende aan zenuwtrekkingen in het aangezicht, zou te huis door hem behandeld worden.

En hiermede was de werkelijk leerzame avond alweer vervlogen.

Correspondentie.

Als nieuw lid is toegetreden:

De heer C. Groenewegen, arts te Rotterdam.

H. de V. v. S te 's G. Het spijt ons dat gij niet wat meer geduld hebt. Wij schreven, dat wij de zaak onderzochten, doch een dergelijk onderzoek, wil men zeker te werk gaan, is niet zoo gemakkelijk. Na uw schrijven hebben wij het onderzoek gestaakt.

Dr. H. J. B. te A. Op de eerste advertentie is geschreven; misschien kunnen wij dus daarover spoedig meer mededeelen. Wat de tweede advertentie aangaat, betreffende dien „Chirurg”, die „onfeilbare genezing van koorts in drie dagen” belooft, zijn wij geheel van uwe meening dat deze, als afkomstig van een „bevoegd” persoon, vrij wat erger is.

Tegenover dergelijke personen, gedekt door hun bevoegdheid, staan wij geheel machteloos, vooral nu zij, door hun openbaar optreden, blijk geven dat hun aan de achtting van weldenkende personen weinig gelegen is.

Het zou zeer gewenscht zijn dat onze Vereeniging in staat was hier waarschuwend op te treden, maar het zal niet gaan zonder haar aan groote moeilijkheden bloot te stellen.

W. A. te R. De pillen van Fontaine zijn in onderzoek; het Elixir Godineau moet wachten totdat wij weten of de kas een dergelijke uitgave kan lijden en het resultaat van de exploitatie in ons land een dergelijke uitgave wettigt.

V. d. G. en Co. te R. Dank voor de toezending. Wij houden ons verder aanbevolen. Het elixir Godineau was ons reeds bekend.

Onbekend abonné. Melrose is loodhoudend, dus vergiftig. Ofschoon wij gewoonlijk al geen middelen aanbevelen, kunnen wij het in uw geval, nu gij uw naam verzwijgt, zeker niet doen.

Wie staat ons borg dat gij inderdaad abonné zijt en niet iemand, die van ons een voorschift voor een onschadelijk haar-kleurmiddel verlangt om het daarna op kwakzalverswijze te exploiteeren?

Niemand behoeft ooit bevreesd te zijn ons zijn naam te openbaren: zijn geheim is bij ons goed bewaard.

S. te U. Gij vergist u in het doel onzer Vereeniging. Reeds meermalen hebben wij verklaard, dat wij er geen bureau voor onderzoekingen voor particulieren op nahouden. En om nu, na onderzoek, na te gaan, wat een halve flesch van het ons toegezonden middel kosten mag en u dit te berichten, zie, dit ligt niet op onze weg.

Indien gij inderdaad vermoedens hebt, dat hier kwakzalverij in het spel is en gij kunt ons wat duidelijker inlichtingen verstrekken dan alleen geschiedt door toezending van een fleschje, dan zijn wij, als ook ons de zaak verdacht voorkomt, gaarne bereid een nader onderzoek — in 't algemeen belang — in te stellen, onverschillig of gij lid zijt der Vereeniging of niet.

Intusschen staat uw toegezonden middel ter dispositie bij den Secretaris-Penningmeester te Amsterdam.

v. H. en l. N. te U. Het is ons niet mogen gelukken een voorschift van Dr. Blijn's pilul. persanes te vinden.

Veel moest tot een volgend no. blijven liggen. Door bijzondere omstandigheden verschijnt dit no. eenige dagen later dan gewoonlijk.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 999.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

I N H O U D:

Bericht aan de leden: Bestuur en Redactie.

Hoofdartikel: Verkoop van geneesmiddelen, II.

Berichten: Goedkeuring van het reglement der afdeling Dordrecht en O. — Verslag van de vijfde vergadering van genoemde afdeling. — Publicatie van den Gezondheidsraad te Karlsruhe: de Russische Borstthee. — Wat de Sequah-vertooningen in den Haag oprachten. — Verkoop van Sequah's middelen te Dordrecht. — Een vrouwelijke Sequah uit de 18e eeuw. — Kwakzalverij aan badplaatsen. — Windelinx en Enthoven. — Fabrieksmerken. — Een attest van Roman Weissman en R. Mohrmann.

Grootere artikelen: Sequah. — Feiten tegenover beweringen van Sequah en zijne vrienden. — Bij de somnambule. — Middelen tegen influenza.

Correspondentie.

Bestuur en Redactie.

Naar aanleiding van een door mij ontvangen opmerking, omtrent in dit blad voorkomende stukken, moet ik mededeelen, dat het bestuur der Vereeniging geheel afgescheiden is van de redactie.

De redactie moet vrij blijven in de wijze waarop zij de kwakzalvers wil bestrijden en ontmaskeren. Dat de handlangers van de kwakzalvers niet gespaard mogen blijven is vrij duidelijk, al mochten ook die heeren heele deftige hoede dragen; in de kwakzalverij is zeker waar: de heler is erger dan de steler.

Onze redactie staat wijselijk buiten ons bestuur en namen van redacteuren willen wij geheim houden, juist om aantijgingen te voorkomen als door mij werden ontvangen.

Mr. L. ZEGERS VEECKENS,
Voorzitter der Vereeniging.

Verkoop van geneesmiddelen.

II.

Wegens plaatsgebrek daarin in het vorig nummer verhinderd, vervolgen wij thans onze beschouwing naar aanleiding van het proefschrift van Mr. PLEIJTE.

Art. 6 van de wet, regelende de uitoefening der artsensj-bereidkunst, luidt aldus:

„Elk geneesmiddel wordt bewaard in een daartoe geschikt voorwerp, hetwelk den officiëlen en meest gebruiken officinalen naam van het middel duidelijk leesbaar tot opschrift heeft.

„Bij geneesmiddelen, in de pharmacopoea niet vermeld, wijst het opschrift aan, naar welk voorschrift zij bereid zijn”.

„De bedoeling van dit artikel is”, zegt Mr. P., „duidelijk” en wij zeggen het hem na. De wetgever wilde den apotheker geen middelen laten verkoopen, wier samenstelling hij niet kent; hij wilde den apotheker, zeer terecht, het afleveren van geheimmiddelen verbieden, en toch heeft het tweede lid

tot een belangrijke strijdzaak aanleiding gegeven. Van de eene zijde beweerde men, dat het voldoende was het voorwerp, waarin het middel bewaard werd, met een etiquette te beplakken waarop b.v. „Pillen van Holloway” stond, zonder dat het noodzakelijk was de samenstellende deelen daarop te vermelden.

Aan de andere zijde stelde men zich daarmede niet tevreden en vond men de vermelding van de bereidingswijze en samenstelling op de etiquette noodzakelijk. Dit laatste gevoelen werd o.a. ook gedeeld door den Hoogen Raad bij zijn arrest van 14 Jan. 1868 en, naar wij meenen, hebben in den laatsten tijd de commissiën, belast met het toezicht op de apotheken, het artikel ook in dezen zin opgevat.

Dat door deze opvatting een zuivere toestand is geschapen zal intusschen niemand beweren. Behalve dat een dergelijke opgave van de samenstelling der geheimmiddelen aan onbevoegden geenszins verplichtend is gesteld, werkt het artikel ook nog als een halve maatregel, omdat het meermalen is voorgekomen en nog voorkomt, dat apothekers, die bevreesd zijn voor art. 6, al. 2 en die toch den verkoop van kwakzalverijen niet wilden opgeven, hunne vrouwen als koopvrouw laten patenteeren en haar dan, in hun eigen huis, het eervolle baantje van verkoopster van kwakzalverijen laten vervullen. Hiertegen is niets te doen, aldus besliste de Hooge Raad den 22 December 1868.

Gaarne zouden wij den schrijver op den voet volgen, waar hij de verschillende artikelen van de pharmaceutische wet, betrekking hebbende op de beteugeling der kwakzalverij, behandelt, waar hij er o.a. op wijst hoe het aan ieder, apotheker of niet, nog vrijstaat een gebruiksaanwijzing bij de verkochte middelen te voegen, met opsomming van de kwalen, waartegen die middelen heeten dienst te doen en hij uitvoerig nagaat in hoeverre art. 30 van de bekende lijst C (lijst van de geringste hoeveelheid die door onbevoegden mag worden verkocht), zooals ze vroeger was en nu reeds 2 maal gewijzigd is, aan het voorgestelde doel heeft beantwoord.

Onze beperkte ruimte gebiedt echter, ons in onze aanhalingen te bekorten en wij kunnen dit te geruster doen omdat de slotsom, waartoe de schrijver na zijne beschouwingen komt, zich geheel aansluit aan ons gevoelen, dat wij reeds herhaalde malen in dit Maandblad hebben kenbaar gemaakt.

Die slotsom luidt ongeveer aldus:

Onbevoegde uitoefening der geneeskunde zal plaats hebben wanneer het den apotheker vergund wordt middelen, buiten medisch voorschrift, met gebruiksaanwijzing af te leveren. De kleinhandel in genees-

middelen blijft niet aan de apothekers voorbehouden, wanneer het ieder vrij staat zaken, die op lijst C niet voorkomen, te verkoopen. Het tot de apothekers gerichte verbod van den verkoop van geheime geneesmiddelen kan niet worden nageleefd, indien het ook niet op andere personen wordt toegepast. De bepaling van art. 30 van de wet regelende de uitoefening der artsensj-bereidkunst (verkoop van stoffen op lijst C voorkomende beneden een zekere hoeveelheid) eischt, opdat de overtreding worde geconstateerd, een lastig, kostbaar en tijdrovend onderzoek.

Dit alles kan geschieden bij de thans heerschende wet en daarom zegt de schrijver — en wij met hem:

„Wanneer het blijkt, dat men met de wet, zelfs bij een uitmuntende toepassing, het beoogde doel niet bereikt, wanneer men ziet, dat de overheid, krachtig gesteund door de hulp van belangstellende burgers, die een nauwkeurig repressief en preventief toezicht in het leven riepen, niets vermag tegen de bedriegelijke praktijken, wier noodzakelijk gevolg een groote schade voor de volksgezondheid moet zijn, een groot nadeel voor hen, wien de wetgever, ten koste van niet geringe opofferingen hunnerzijds, een monopolie verzekerde, dan kan, dunkt mij, de eenige maatregel, dien de Staat kan nemen, zijn: herziening van de wetgeving en wel in dien geest, dat de werkzaamheid van particulieren overbodig worde.”

Aan de voorstellen tot wijziging der bestaande wet is dan ook het 4e hoofdstuk van het proefschrift gewijd; het wordt aldus ingeleid:

„Ik ben tot de slotsom gekomen, dat wijziging van de bestaande geneeskundige wetgeving wenschelijk is, een meening, die al geopperd werd in het eerste jaar, dat de wet in 1865 werkte. In medische en pharmaceutische tijdschriften, zowel als in de rechtsgeleerde bladen is de vraag, hoe de wetgever aan de kwakzalverij een einde kan maken, besproken, petitiën werden aan de Staten-Generaal gericht, ja zelfs oordeelde men de kwestie van zoo groot gewicht, dat men haar tot een voorwerp van beraadslaging maakte van het internationale Congres voor hygiëne en demographie, dat in 1887 te Weenen werd gehouden.

„Dr. FLOBIAN KRATSCHEM leide een aantal stellingen in, waaraan het congres zijn zegel hechtte, en daaronder treffen we deze aan:

„Het is wenschelijk, dat de Staat wetten uitvaardige, waarbij zonder uitzondering, verboden wordt het aankondigen, te koop aanbieden of ten verkoop in voorraad hebben van geheime middelen.”

„De heeren BRUINSMAN komen in hunne werkjes tot dezelfde slotsom en ook de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Pharmacie deelt dit gevoelen.

„Ten onzent maakte de heer E. J. OPWIJRDEN een ontwerp van een nieuwe wet, een voorbeeld dat door Mr. A. B. H. VAN RIJCKEVORSEL, rechtsgeleerd lid van den geneeskundigen raad in Noord-Brabant en Limburg, werd nagevolgd.

„Het laatgenoemde voorstel was een uitvloeisel van de door de Regeering, bij Koninklijke boodschap van 23 Febr. 1886 aan de Tweede Kamer ingediende ontwerpen tot wijziging der geneeskundige wetgeving.

„Wanneer men al de voorstellen aandachtig nagaat, dan zal het moeilijk zijn, een andere gevolgtrekking te maken dan deze, dat de ontwerpers daarvan, met behoud van de vrijheid van uitoefening van het beroep door personen, die aan de door de wet gestelde eischen van bekwaamheid

„voldoen binnen de door den wetgever van 1865 getrokken „grenslijn, wijziging wilden brengen in die bepalingen „der wet, die eene consequente toepassing van het beginsel „in den weg staan”.

Tegen die vrije uitoefening van het beroep van apotheker, in sommige andere landen beperkt, heeft Mr. P. uit het oogpunt van de bestrijding der kwakzalverij ernstige bezwaren. Volgens hem zou de kwaal met vrucht bestreden kunnen worden, wanneer de Staat den kleinhandel in geneesmiddelen tot zich trok, wanneer tot het oprichten van staats-apotheken werd overgegaan. Over deze quaestie, die hare voor- en tegenstanders heeft, wenschen wij hier ter plaatse niet uit te wijden; het zal echter ongetwijfeld nog lang duren vóór zij ten gunste der staatsapotheken is beslist. Dit ziet Mr. P. ook in en daarom gaat hij na of ook op andere wijze verbetering in den toestand is te brengen.

Vooreerst wordt dan het wetsontwerp van Minister HEEMSKERK, in 1876 ingediend en nooit behandeld, in oogenschouw genomen, gewogen, en in vele opzichten, vooral met het oog op den strijd tegen de kwakzalverij, te licht bevonden. Die beschouwingen gaan wij ook met stilzwijgen voorbij, omdat het wetsontwerp, met zooveel andere, reeds is ingetrokken en ook omdat de vorige Redactie in het Maandblad van Mei en Juni 1886 haar gevoelen omtrent het ontwerp heeft meegedeeld, een gevoelen, dat op vele punten, met dat van den schrijver van het proefschrift overeenkomt.

Wij doen dit te eerder, omdat der ruimte, waarover wij te beschikken hebben, beperkt is en wij in 't volgend no. nog de aandacht moeten vestigen op eenige bepalingen door Mr. PLEUZE zelven voorgesteld, bepalingen, die gedeeltelijk zijn ontleend aan de „Aanteekeningen op de Regeerings-ontwerpen tot herziening der geneeskundige wetgeving” door Mr. A. B. H. VAN RIJCKEVORSEL.

(Slot volgt.)

BERICHTEN.

Het reglement van de *Afdeeling Dordrecht en Omstreken*, in de afdeeling-vergadering van 16 November 1891 vastgesteld, is door het bestuur van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij goedgekeurd. Het reglement is geheel van huishoudelijken aard.

De vijfde vergadering der *Afdeeling „Dordrecht en Omstreken”* werd op 7 Maart jl. in het café Zahn te Dordrecht gehouden. In zijn openingsrede wees de Voorzitter, Dr. F. M. Cowan, er op, dat deze vergadering door het afdeelingbestuur was bijeengeroepen om zich te verantwoorden over zijne passieve houding, aangenomen tijdens het verblijf van den agent der Sequah-maatschappij, Davenport, te Dordrecht, omdat het meende dat, bij de bestaande Sequah-vergodingsmanie een actief optreden slechts tal van onaangenaamheden zou hebben uitgewerkt. Eerst na het vertrek van den kwakzalver dacht men, na grondig onderzoek, met zeker succes, den strijd te kunnen en ook te moeten beginnen.

Naar aanleiding van hetgeen te Dordrecht vertoond was, wierp de Voorzitter een terugblik op de jaren 1784 en '85, toen de *Mesmersche manie* aan het woord was en vergastte daarbij de vergadering op eene vergelijking tusschen de toestanden van nu en toen, toen de Oostenrijksche kwakzalver, MESMER, Frankrijk met zijn dierlijk magnetisme liet delireeren, welke beschouwing werd opgehelderd met tal van illustraties en satires uit dien tijd, o.a. door photogravures naar origineele prenten uit de collectie van Prof. CHARCOT te Parijs met bijschriften van GILLES DE LA TOURETTE.

Te vergeefs werd tegen deze kwakzalverij gewaarschuwd, iedereen koos partij vóór Mesmer.

De bekende Abt HERVIER, door zijne collega's niet bijzonder vertrouwd, daar hij reeds een paar keer van overtuiging veranderd scheen te zijn, verkondigde openlijk van den kansel, dat Mesmer een Godsgezant was; de „lieutenant de police” stelde er eer in met Mesmer op vriendschappelijken voet te staan, ja zelfs hem als gast ten zijnen huize te ontvangen, de bladen staken Mesmer in de hoogte en trachtten achterdocht te zaaien tegen de medici, die met opgeruimd gemoed hem toe konden roepen: „Les gens que vous tuez, se portent à merveille.”

In één opzicht is Davenport minder handig dan Mesmer. Laatstgenoemde wijdde namelijk iedereen in zijne kunst in, à raison de 100 Louis d'or, dat hem het bagatel van 240,000 Livres opbracht.

Alles verklaarde Mesmer met zijn magnetisme te kunnen genezen in zijne séances die, (zooals eene, waar-schijnlijke door M. zelf uitgestrooide gravure aantoont) met muziek werden opgevoerd.

Kanker en organische ziekten waren niet uitgesloten; weinig bekommerde hij zich om het lot zijner patiënten, als hij er maar voordeel van trok, en dit, wij weten het, is enorm geweest.

Eerst in het einde van 1785 werd deze bedrieger, met rijken buit beladen, gedwongen Frankrijk te verlaten.

Een der gravures toont ons de gevolgen van zijn bezoek aan Frankrijk; in 't midden zien wij de graftombe van COURT DE GÉBELIN, schrijver van „le monde primitif”, die, door Mesmer „genezen” zijnde van water-zucht, daaraan overleed, kort nadat hij zijne volkomen genezing openlijk had geannonceerd. Links de graftombe van de markiezin de FLEURY, rechts die van Mme. LE BLANC, die, kankerlijdende evenals de vorige, stierven, na vooraf gepubliceerd te hebben, geheel door Mesmer genezen te zijn.

Hoe het hier met Sequah zal gaan? In de laatste dagen van zijn verblijf te Dordrecht begon zijn zon ook reeds te tanen en, nu hij vertrokken is, verneemt men nu en dan van z.g. „genezenen” die blijken of niet genezen of verergerd te zijn. (Enkele van die gevallen worden nader aangeduid; daarop komen wij in een ander gedeelte van dit Maandblad terug). Een viertal „genezenen” zijn reeds gestorven.

Na deze belangrijke rede van den Voorzitter werden nog enkele andere zaken besproken. Zoo deelde de secretaris, de heer J. M. VAN ELK mede, dat een arts te Dordrecht een brochure in bewerking heeft tegen Sequah, om zijne handelingen te ontmaskeren. Ook en vooral om die reden beveelt het Afd. Bestuur zich aan voor het ontvangen van berichten over Sequah-patiënten, zoowel goede als kwade, opdat het in de gelegenheid zij een juiste balans te maken.

Hij bericht verder, dat het bestuur der Vereeniging, naar aanleiding van een voorstel der afdeeling, zich direct tot den Min. van Justitie zal wenden ter verkrijging van betere geneeskundige wetten; hij acht het wenschelijk, dat daarbij tevens een lid der Tweede Kamer in den arm worde genomen, teneinde deze zaak in onze volksvertegenwoordiging ter sprake te brengen. Met dezen wensch vereenigt zich de vergadering.

De heer A. J. A. DE BOSSON geeft in overweging nog eens bij het Bestuur der Vereeniging aan te dringen op het plaatsen van contra-advertenties tegen sommige kwakzalvers, en wel vlak onder hunne annonces; hij heeft daarbij vooral het oog op de annonce van het z.g. *Beroerte-water van Romann Weismann*, welke groote advertentie zoo herhaaldelijk de plaatselijke bladen ontsiert. Den secretaris wordt opgedragen daarover nogmaals met het Bestuur te correspondeeren.

Nadat de secretaris nog heeft medegedeeld, dat sedert 1 Januari 7 nieuwe leden waren togetreden, terwijl 3 leden hadden bedankt en 2 zich elders gevestigd, werd de vergadering gesloten.

Publicatie van den Gezondheidsraad te Karlsruhe. Onder het opschrift „Lunge und Hals,” „Brust- und Halsleider” enz. wordt in vele bladen, evenals in brochures en strooibiljetten, op kwakzalverachtige wijze, als geneesmiddel tegen long-tuberculose en influenza aanbevolen: de *Russische Borstthee*, verkrijgbaar bij ERNST WEIDEMANN te Liebenburg a. Harz. De „Russische borstthee” komt geheel overeen met het vroeger onder den naam „*Homeriana*” aanbevolen middel en bestaat, zooals reeds vroeger herhaalde malen is vermeld, enkel uit gedroogd *Varkensgras* of *kreupelgras*, (*Polygonum aviculare*) dat niet alleen in Rusland maar overal, ook bij ons aan den weg en op akkers en in tuinen in groote hoeveelheid groeit. Het is te begrijpen dat deze plant de haar toegeschreven geneeskraft niet toekomt. De verkoop daarvan blijkt een exploitatie der zieken te zijn, dewijl een behandeling met het middel op ongeveer 30 Mark (f18.—) komt te staan.

Wij waarschuwen derhalve opnieuw tegen deze exploitatie, welke des te gevaarlijker is omdat, bij een langdurig gebruik der middelen, de meest kostbare tijd voor een doelmatige behandeling licht verloren gaat.

Karlsruhe, 30 Jan. 1892. (w. g.) SCHNETZLER.
(w. g.) SIEGRIST.

Wat de vertooningen van Sequah in den Haag opbrachten. De schrijver van de „Brieven uit de Residentie” in het *Nieuws van den Dag* van 28 Maart jl., handelende over het pensioenfonds voor de trambeambten en er op wijzende dat daarvoor geld noodig is, gaat daarna aldus voort:

„Doch wat nood! Meent men, dat dit er bij de Hage-naars op aankomt! Loop heen! Kijk dan maar eens naar de middag- en avondvoorstellingen van den beroemden Mr. Davenport, met zijne ongeëvenaarde dubbele salto-mortales op het ongezadelde paard: „Populariteit.” Ongerekend de honderden fleschjes, die op geheimzinnige wijze worden verkocht en waarvoor de „Sequah-Company” 25 stuivers per stuk opstrijkt, heeft die openbare masseur nu een 30-tal dagen achtereen telkens een volle zaal gehad, minstens een f 250 daags aan

entréegelden gebeurd (waarvoor dan een f 25 afging voor reclame-liefdadigheid), zoodat de Hage-naars voor die vertooningen zeer zeker f 6000, zoo niet meer, hebben opgebracht.

Als Mr. Davenport dit remitteert aan de „Sequah-Co.” te Londen, en Den Haag verlaat, lacht hij natuurlijk al die zotten uit, die hij heeft beetgehad. En zou dan diezelfde Haagsche bevolking niet evengoed een f 6000 bijeenbrengen voor stichting van een pensioenfonds voor de trambeambten, wier hard lot ieder dagelijks zien en van wie ieder op zijn beurt diensten geniet?”

Te Dordrecht zijn gedurende Sequah's verblijf 40.000 fleschjes ingeklaard à f 1.25 per stuk = f 50.000. Hoe hoog de Sequah-Maatschappij die middelen schat bewijst wel dit, dat zij tegen 7 cts. per stuk zijn ingeklaard.

Een vrouwelijke Sequah uit de 18e eeuw. „Mejuffrouw Ravid, Huisvrouw van den heer Bacle, Discipelin van den vermaarden Professor Alers in Zwitserland, wonende op 't Groenewegje, naast den heer Van der Spek in 's Hage (s Gravenhage), maakt bekend, dat zy een onfeilbaar vegetaal Elixer heeft à f 2 het Flesje en 10 St. voor de Purgatie, ter herstelling van 18 soorten van Koorts, Bloedstoringen, Kinderziekte en Slaapziekte, alsmede een onfeilbaar middel ter herstelling van Teering, Aanborstigheid, Zenuwziekte, Scorbutique Ziekten, Jigt, Kanker, Verzweeringen, Vallende Ziekten, Waterzugt en Podegra te verdrijven, zonder eenig inwendig middel te gebruiken. Zij onderneemt de herstelling niet, dan wanneer de Patiënten door de Artsen opgegeven zijn. (s Gravenhage Vrijdagse Courant van den 25en February 1780”).
(Vaderland.)

Kwakzalverij aan badplaatsen. Dater aan Zwitsersche en Fransche badplaatsen nog veel kwakzalverij plaats heeft is bekend. Een vermakelijk staaltje daarvan heeft onlangs te Grasse in Frankrijk plaats gehad.

Eene dame, die 12 jaren in kinderloozen echt leefde, werd door den badarts aldaar behandeld met het *wondervolle water der vaders van den heiligen berg*.

Toen zij drie jaren daarna ook drie kinderen ter wereld gebracht had, was haar dit te veel en diende zij eene aanklacht in tegen den badarts, als zou deze haar eene te groote dosis van het medicament gegeven hebben.

Het gerecht sprak weliswaar den arts van de aanklacht vrij, doch veroordeelde hem tot eene boete van 200 francs wegens kwakzalverij.

Pharm. General Anzeiger.

Men schrijft ons het volgende:

„Het vermoeden is gewettigd dat WINDELINX het minder druk heeft, omdat men steeds de oude dankbetuigingen ziet van genezenen van vóór 4 en meer jaren terug. Nieuwe willen er maar niet bijkomen. Ook heeft Enthoven er iets bij moeten zoeken en gevonden (Centuurbaan), alwaar hij uit een zekere zucht tot assisteeeren nu eens Windelinx, dan weder een Somnambule assisteert, tot groote verbazing van leken die meenen, dat het predicaat: doctor of arts, iemand minstens het recht geeft zelf uit te komen en zich te kunnen laten assisteeren.”

Fabrieksmerken. Volgens de *Staatscourant* hebben de volgende firma's hare fabrieksmerken gedeponereerd:

JACOBUS MAARTEN VIERTELHAUSEN, te Rotterdam, voor Hoest-, Influenza- en Maagpastes,

WEDUWE CLAAS TILLY, te Haarlem, voor Haarlemmerolie, en J. DE KONING te Haarlem, handelende onder de firma C. DE KONING TILLY voor Haarlemmerolie. Nu kan men gerust aan 't slikken gaan!! Lastig wordt echter de vraag, welke soort van gedeponereerde Haarlemmerolie men nu wel moet gebruiken, welke de beste is? Uit wanhoop moest men het gebruik in 't geheel maar achterwege laten.

Een attest van ROMAN WEISMANN en R. MOHRMANN, dat zij niet zullen laten overdrukken. Van welwillende zijde werd ons toegezonden: „Confidentia” *Schweizerisches Handelsblatt*, een orgaan, dat o.a. onder den naam van „Schwarze Tafel” ook een rubriek bevat waarin tegen afzetters gewaarschuwd wordt.

Uit het nummer in ons bezit blijkt, dat een exemplaar van „Confidentia” ook was toegezonden aan den Redacteur van het „Amtsblatt für den kanton Thurgau” met verzoek de bedoelde waarschuwingen daaruit over te nemen.

De redactie maakte bezwaar daartoe over te gaan, omdat slechts mededeelingen, ambtshalve ingezonden, werden opgenomen, maar voegde bij haar antwoord het volgende, dat ook voor de lezers van ons Maandblad niet van belang ontbloomt is.

„De ondergeteekende wil niet in gebreke blijven, uw aandacht te vestigen op twee buitenlandsche firma's, die

wel is waar niet zoozeer tot den handelsstand behooren als dat zij het publiek door hunne geraffineerde bedriegerijen misleiden. Het zijn ROMAN WEISSMANN te Silshofen, de fabrikant van het *beroeertewater*, en R. MOHRMANN te Berlijn, die zich uitgeeft voor *lintworm-verdrijver*.

„Beide individuen zoeken zoowel door uitgebreide annonces, als door vervalschte of op listige wijze afhandig gemaakte aanbevelingen van geneesheeren of zelfs van vorstelijke personen hunne geheimmiddelen aan den man te brengen.

„Daartegenover moet het waarheidslievend publiek opmerkzaam gemaakt worden op het feit dat de heer „Arzt” MOHRMANN reeds meermalen ongezochte kennis heeft gemaakt met het „Berliner Polizeipräsidium” dat, na beboeting van gemelden heer, in het openbaar liet bekend maken, dat men hier met een afzetter van de ordinairste soort te doen had.

„Op waardige wijze sluit zich de kwakzalver WEISSMANN aan dezen „collega” aan. Door bekendmaking van hetzelfde „Polizeipräsidium” werd vastgesteld, dat het door W. in alle bladen als onfeilbaar middel aanbevolen *beroeertewater*, niets ander is(*) dan water met een beetje arnica-tinctuur, dat, in plaats van 8 Mark, hoogstens 20 Pfg. waard is!

„Wij wenschen van harte dat gij ook zulke „Schwindler” met kracht zult te lijf gaan; gij zult daarmee een verdienstelijk werk verrichten.

(w. g.) Staatskanzlei des Kantons Thurgau.”

(*) Wij hebben het reeds herhaalde malen vermeld.
RED. MBL.

Sequah.

Indien hier of daar een bedrieger opstaat om de goê gemeente door kunstgrepen het geld uit den zak te kloppen, dan vindt hij altijd een grooter of kleiner getal goedgebloovige zielen, die zijne knollen voor citroenen aanzien en de leugens en tastbare onwaarschijnlijkheden voor goede munt aannemen. Dit is in hooge mate het geval waar een kwakzalver optreedt en vooral waar de kwakzalver zoo listig is als Davenport. Doch onder die eenvoudige en gemakkelijk te bedotten zielen zijn er steeds eenigen, die ik als een onderafdeeling met den naam van „dwazen” zou willen betitelen, omdat zij kwaad worden op hen, die met kennis van zaken hun plicht doen, door het publiek tegen de lagen, listen en leugens van den kwakzalver te waarschuwen. Zij gevoelen zich in hunne onnoozelheid geroepen om de bestrijders van den charlatan op hunne beurt door couranten-artikeltjes te bestrijden of, omdat zich bij Sequah de gelegenheid daartoe aanbiedt, van de tribune van den paljas het woord tot het volk te richten.

Zoo was het in de plaatsen waar Davenport geweest is, zoo zal het waarschijnlijk zijn in de plaatsen waar hij nog zal komen.

In Dordrecht o.a. was het een predikant, in den Haag de heer A. J. RIKO, dezelfde die indertijd door Miss Fay zoo bedod werd, die de rol van beschermer der verdrukte onschuld (een onschuld notabene door de justitie gesignaleerd als een bedrieger) op zich namen.

Ik acht het daarom niet ongeschikt, ter inlichting van toekomstige Eigeman's en Riko's, om in het Maandblad mededeeling te doen van een open brief, dien ik aan het adres van den Dordschen collega des heeren RIKO in het Dordrechtsche Nieuwsblad geplaatst heb. De aanleiding van mijn schrijven kan men opmaken uit de volgende particuliere correspondentie, die Dr. Eigeman merkwaardigerwijze in de Dordsche courant van 1 Febr. heeft laten afdrucken:

28 Jan. '92.

WelEerwaarde heer!

„Uit de Dordtsche dagbladen gelezen hebbende, dat u op de tribune van den afgezant der Kwakzalversmaatschappij „Sequah limited” aanwezig zijt, de vertoeningen bijwoont en door uwe aanwezigheid een zeker cachet geeft in de oogen der groote menigte, ben ik zoo vrij u de tot nu verschenen maandbladen onzer Vereeniging te zenden. Wij ik onderstel dat u de praktijken van den kwakzalver voor goede munt opneemt, wensch ik u in de gelegenheid te stellen kennis te nemen van hetgeen onze Vereeniging over hem gepubliceerd heeft.

Ik voeg er tevens een ledenlijst bij, om u de overtuiging te geven, dat de Vereeniging alleen ten doel heeft: het bedrog bij het verkoopen van dingen als geneesmiddelen opsporen en het publiek daarvoor te waarschuwen.

Ik twijfel niet of u zult na aandachtige lezing — ook van de brochure van prof. Treub — tot de erkenning komen, dat, wie willens of onwillens propaganda maakt voor een kwakzalver, het algemeen belang in niet geringe mate schaadt.

De secretaris-penningm.
der Ver. tegen de Kwakzalverij
G. B. SCHMIDT.”

Waarop Ds. EIGEMAN het volgende antwoordt:

„Den heere G. B. SCHMIDT, secr.-penningm. der V. t. K.

WelEdele heer!

„Heb dank voor de eer der toezending van de stukken, betrekking hebbende op uwe geëerde Vereeniging.

Reeds meermalen nam ik van een en ander, mij daarin bij herhaling medegedeeld, belangstellend notitie, tot ik eindelijk besloot, mij persoonlijk te gaan overtuigen van de behandeling des heeren Davenport; daarvan was ik onlangs alhier op de tribune van nabij ooggetuige.

En wat is het resultaat geweest?

Dat ik onder de behandeling van voornoemde heer enkelen geheel of gedeeltelijk zóó genezen zag, dat ik mij van harte verblijden kon in de leniging der smart dier ongelukigen.

Nu vraag ik natuurlijk niet: Is Sequah al dan niet een Kwakzalver; bestaan zijn „geneesmiddelen” uit olie, terpentijn enz., enz.? ook niet: is de genezing, door hem teweeg gebracht, ingebeeld dan niet en van langeren dan wel van korteren duur? maar eenvoudig: Waarom weten zelfs overigens zeer bekwame medici het dan door hunne medicijnen en geneeskundige behandelingen niet zóó ver te brengen, dat zij het lijden van den eenen of anderen patiënt zóó weten te verlichten, dat hij er, zij het dan ook maar een wijle, van ontslagen is?

Zie, zóó redeneer ik nu als leek; en ik kan nu eenmaal niet helpen, dat ik mij, na al wat ik zag, gedrongen voel, om zóó te blijven redeneeren, tegelijk vastelijk overtuigd, dat ook onder het etiket van medische geleerdheid veel verkocht en toegeediend wordt, dat alles behalve den toets kan doorstaan.

Toen ik onlangs van de tribune tot het volk sprak, stipte ik dit laatste eerbiedshalve niet aan, maar kon intusschen niet nalaten er met al wat aan en in mij was, op te wijzen, dat Sequah dingen deed, die in waarheid der lijdende menschheid ten goede kwamen: hij scheen te kunnen wat overigens bekwame geneesheeren niet vermochten, terwijl den laatsten wederom gaven geschonken waren, die Sequah niet ten deel waren gevallen; daarom had men beiden te waardeeren, vooral met het oog op het effect dat hun behandeling sorteerd.

Ziedaar u onbewimpeld mijn gevoelen medegedeeld.

Meen echter niet, dat ik geloof dat Sequah's geneesmiddel daarom nog een Panacé is; evenmin, dat ik het, als bezadigd Hollander, ophel met al de „praal” (?) die hij op zijn zendingsreis ten toon stelt; laten doctoren en hoogleraren het op dit punt even ver brengen, als hij het brengt, en ik zal mij ook op dit punt in den vooruitgang der medische wetenschap van harte verblijden.

Met verschuldigde gevoelens van hoogachting,

Uw. dw. dr.,

JACOB EIGEMAN, Herv. pred.

Dordrecht, 29 Jan. '92.”

Ik plaatste toen einde Februari onderstaand open schrijven in het Dordsche Nieuwsblad:

„Open brief aan Ds. JACOB EIGEMAN, herv. pred. te Dordrecht.

WelEerwaarde heer!

„Nu de Sequah-roes ook voor Dordrecht voorbij is, acht ik den tijd gekomen om dit open schrijven tot u te richten. Wij er nu geen gevaar meer bestaat dat de agent der Sequah-Maatschappij Davenport zijne vurige bewonderaars zal verbieden om bij personen, die hem onaangenaam zijn, de glazen in te werpen, iets wat in meerdere plaatsen reeds het geval is geweest, terwijl het resultaat van dat verbod hetzelfde was als wat men verkrijgt wanneer men een varken, door het aan den staart te trekken, achteruit wil doen gaan.

Den 28 Jan. ll. zond ik u een schrijven, waarop u den 29sten antwoordde, terwijl beide brieven door u aan de Dordrechtsche Courant ter opname gezonden werden (waarom?) en den 1sten Febr. vond men ze dan ook in dat blad.

Den 29sten Jan. zond ik u nog een tweeden brief, vermoedelijk door u den 30sten ontvangen, waarin ik uitvoerig in het licht stelde in welk opzicht uw lekenoordeel, naar mijn oordeel als leek — niet juist was.

Ik vestigde daarin uwe aandacht vooral op het bedrog door Davenport in praktijk gebracht, door een mengsel van olie en terpentijn en een rabarberafraksel, soms met, soms zonder aloë, voor een dertig kwalen, waaronder zeer ernstige, aan te bevelen, alléén met het doel om voor elk fleschje f 1.25 te ontvangen. Ik zond u de brochure van Prof. Treub, opdat u zoudt kunnen lezen, wat er van dat genezen aan is, en hoe wonderlijk de lijdens — namelijk zij die ter goeder trouw zijn — over hunne genezing kunnen denken. Gij hadt daarin kunnen lezen dat een lijder aan heupgewrichtsontsteking verklaarde de pijn geheel kwijt te zijn, maar precies op dezelfde plaats een nieuwe pijn gekregen te hebben.

Ik wees u in dat schrijven op het misdadige om olie en terpentijn voor de gevaarlijke keelontsteking aan te raden en zodoende moeders, wier kinderen croep kregen, er toe te brengen eerst de Sequah-oil te beproeven om ten slotte toch een geneesheer te halen en dan het vonnis te hooren: aan uw kind is niets meer te doen, het is te laat!

Ik gaf u in dat schrijven den raad om met voorlichting van een medicus de door Davenport zoogenaamd genezenen te controleeren.

Ik deelde u daarin mede dat de arme Rotterdamsche deurwaarder, die als zenuwlijder meende door Davenport van zijn ongeneeslijke kwaal in Juli ll. genezen te zijn en zich zelfs een openbare dankbetuiging door den kwakzalver had laten ontnemen, weder ingestort was en zich nu nog ellendiger bevond dan te voren, daar zijn hoop op genezing bitter teleurgesteld was. (De heer Lach is sedert na een ellendig lijden aan zijn oude kwaal overleden.)

Ik wees u er ook op dat, indien de Sequah-Company voorgaf alleen reumatiek te kunnen genezen, men er dan uit een bloot humanistisch standpunt vrede mede zou kunnen hebben, doch dat dit de Engelsche kwakzalverij-company te weinig geld zou opleveren en dat daarom Davenport de middelen tegen ruim twee dozijn ziekten moest aanbevelen wat hem juist tot een leugenaar stempelt.

Ik wees er u op dat u als leek een oordeel veldt over de geneesheeren, omdat enkelen u niet hebben kunnen voldoen, maar ook dat u als leek iets onmogelijks en ondoordachts eische, nl. dat de geneeskunde alles moest kunnen genezen.

Ik wees er op wat voor lieden de geneesheer en de apotheker waren, die tot het gevolg van Davenport be-

hoorden en dat een goede zaak nooit zulke menschen zou gebruiken zooals dat edel drielal, Davenport, Doeff en Stütterheim.

Dat schrijven is door u niet aan de D. C. gezonden, en terecht, want er stonden nog andere mededeelingen in betreffende de bovengenoemde personen die u bij openbaarmaking in gevaar brachten, om met een proces wegens hoon en smaad lastig gevallen te worden.

Toch had ik van u verwacht dat gij, als rechtvaardig, eerlijk man, wien het alleen om de zaak en niet om bij-oogmerken te doen is, in de D. C. van 1 Febr. een kort woord hadt toegevoegd, de hoofdpunten van mijn schrijven vermeldende.

Doch ook nog in ander opzicht bedroog ik mij in u.

Na de plaatsing der brieven hoorde en vernam ik in eenige dagen niets meer van u. Dit deed mij denken: Ds. Eigeman heeft ingezien welk kwaad hij aan het algemeen belang toebrengt, door een kwakzalver als Davenport voor den volke te verheerlijken. Doch spoedig zag ik mijne dwaling in. In de laatste dagen van het verblijf der Sequah-troep te D. las ik in de bladen dat gij de quasi-milddadigheids-maaltijden met gebed bijstondt, dat gij het publiek het geloof wildet opdringen dat Davenport een godsgezaant was en dat gij aan het graf van Stütterheim een rede hebt gehouden.

Ik ben niet met de Dordsche toestanden bekend, maar wanneer uwe verklaringen en uw optreden in deze zaak niet door bijoogmerken geprovoceerd, maar eerlijk en oprecht en uit een medelijdend menschenhart voortgekomen zijn — en dit moet ik onderstellen — dan hebt gij den bal deerlijk misgeslagen en uw publiek weder jaren achteruitgebracht in het rationeel geloof aan geneesmiddelen en genezen.

Het is algemeen bekend — ook gij hebt het kunnen lezen — dat Davenport te Roosendaal en te Rotterdam begonnen is als bedrieger op te treden en dat hij in Rotterdam alleen die humane menschevende man was, wanneer er zich veel publiek in de zaal bevond; 's morgens vooral, in de besloten zittingen, was hij geheel en al l'homme d'affaires, die maar zooveel mogelijk geld van de arme lijdens naar zich toehaalde en ze na een diagnose van een, twee of drie seconden met tal van fleschjes wegzond, nadat zij daarvoor eerst flink wat rijksdaalders geofferd hadden. En zoudt u nu denken dat Davenport, die in Breda en Bergen-op-Zoom door de justitie gesignaleerd werd als een oplichter, een bedrieger, een schurk, op zijn reis naar Dordrecht nu in eens een braaf mensch is geworden, zoodat gij, u plaatsende op het goddelijk standpunt van te kunnen onderkennen het absoluut goede van het absoluut kwade, hem in het openbaar den titel van godsgezaant geeft? Mij dunkt, het gelaat van Davenport moet, toen hij het eerst dien titel hoorde, onbeschrijfelijk guitig geweest zijn, en hij zal, dunkt mij, als hij eenmaal weer ons land verlaten heeft, van alle Nederlanders de herinnering aan u zeer zeker het langst bewaren.

Uw optreden aan het graf van Stütterheim bewijst zonneklaar, hoe moeielijk uwe positie was. De heele grafrede was een rede zonder zin, waarin duidelijk te bemerken was, dat gij die alleen hielt op verzoek van Davenport, die u slechts als reclamebord gebruikte en zelf stilletjes wegbleef. Elk verstandig mensch zal zeggen: liever honderdmaal zonder rede begraven, dan éénmaal met zulk eene.

Ik herhaal het nogmaals: ik schrijf uw optreden toe aan overgrote ingenomenheid met den verdacht milddadige, als het voordeel op kan brengen alleen humanen kwakzalver: want anders moet ik denken aan het oude versje van Braga,

Memet ipsum adorabo,

Vos vestraque... likkabo.

Om den wille van de smeer,

Et pro symbolo kiezabo.

Lik je mij, ik lik je weer.

Met verschuldigde gevoelens,

Uw Dr.,

G. B. SCHMIDT.

26 Febr. '92.

Op dit schrijven heeft Ds. EIGEMAN natuurlijk geantwoord.
G. B. S.

Feiten — tegenover beweringen van Sequah en zijne vrienden.

Het volgende „ter waarschuwing”: wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht!

In de vergadering van de afdeeling Dordrecht e. O. deelde de Voorzitter de volgende feiten mede, waarbij hij zijn leedwezen uitsprak door zijn ambts-eed genoodzaakt te zijn enkele namen te verzwijgen:

„Een Rotterdammer lijdende aan tabes dorsalis — door Sequah tegen reumatiek behandeld — is, na hevig lijden en na vooraf als dankbaar „genezene” Sequah's lof per advertentie verkondigd te hebben, overleden.

Een ander had tuberculose aan de knie; door het hevig wrijven werden de tuberkels — die, daár gelocaliseerd, wel te verwijderen zouden geweest zijn — door het geheele lichaam gedreven; de man stierf aan tuberculeuse longontsteking.

S. G. SCHNEIDER, oppasser in het krankzinnigen-gesticht te Dordrecht, van wiens genezing zooveel ophef is gemaakt, heeft zijn ontslag gevraagd, daar hij niet meer in staat is iets meer te doen.

Daarop toonde spreker FRANS VAN DE GRAAF, wonende Mijl 210 te Dordrecht, tuinman, die wél reumatiek had, doch bij wien, tengevolge der te krachtige inwrijvingen op eene Sequah-séance, zenuwontaarding was ontstaan. De eenvoudige man begreep de tot hem gerichte vragen maar half, doch het resultaat zijner verklaring kwam hierop neer: dat hij reumatiek had in 't rechterbeen van heup tot voet en langzaam vooruit ging, tot

hij voor ongeveer 3 weken bij Sequah publiek behandeld en door 3 personen krachtig gewreven werd, dat erg pijn deed, maar waardoor hij kon dansen. Na een paar dagen kwam de pijn „van onder de voet weer op” en sedert is deze veel erger dan te voren; na weer onder behandeling van een geneesheer te zijn gekomen, gaat hij nu goed vooruit.

Aan de 4 aanwezige collega's legt de Voorzitter het geval uit en deelt hun mede, dat, bij het electrisch onderzoek, ontaardings-reactie bleek ontstaan te zijn, en wel als gevolg van de ruwe massage op de Sequah-séance.

De heer Mr. A. C. CRENA DE JONGH vermeldt daarna een geval, bij het Burgerlijk-armbestuur bekend, waaruit blijkt, dat zekere VAN LOON, die ook bij Sequah gedanst had, sedert erger is dan te voren.

Bij nader onderzoek is gebleken dat deze man heet ARIE VAN LOON, wonende Kolfstraat 54 Dordrecht, door Sequah behandeld 1 Februari en als geheel „genezen” ontslagen. Reeds 's nachts kwam de pijn in heviger mate terug en is deze sedert dien tijd, volgens vrijwillige verklaring van den patiënt, erger dan te voren, zoodat hij de resterende Sequah-middelen tot geen prijs meer zou willen aanwenden.

Men deelt ons ook nog het volgende mede:

Zekere KRUIJ, Boomgaardstraat no. 15 Rotterdam, is, volgens verklaring zijner familie te Katwijk, na aanwending der Sequah-middelen spoedig zéér verergerd en na ontzettend lijden overleden.

LEENDÉRT KORIJMAN, Grootte Lindt te Dordrecht, vertelt aan ieder, die het wil hooren, dat hij eer erger dan beter is geworden.

HEILTJE VERWEIJ, dienstbode te Dordrecht, op 12 Februari behandeld, vond niet de minste baat.

Eene *winkeljuffrouw* van den Heer J. VAN WAARDHUIZEN te Dordrecht probeerde Sequah's prairiebloem tegen maagpijn, waardoor zij een zóó hevige diarree kreeg, dat deze slechts na dagen, onder medische hulp, verminderde, zonder overigens éenige baat te ondervinden.

MEIJER uit Valkenburg, over wiens „wonderbaarlijke genezing” zooveel ophef is gemaakt, is, volgens zeggen zijner moeder, nog steeds zéér pijnlijk en volstrekt niet beter.

Wij stellen deze naakte feiten, die te controleeren zijn, tegenover de opgeschroefde verklaringen van sommige aanbidders van Sequah en laten de beoordeeling met vol vertrouwen aan het publiek over.

Bij de Somnambule.

Tot ons leedwezen werden wij eerst thans in kennis gesteld met het onderstaand stuk, aan „De Amsterdamer” reeds vóór eenige maanden toegezonden. Wij meenden echter ook nu nog onzen lezers de kennismaking met dit artikel niet te mogen onthouden.

„Mijnheer de Redacteur!

Tot waarschuwing aan het groot aantal lijdende personen, verzoek ik U het volgende te plaatsen.

Sedert langen tijd lijdende en ten einde raad, begaf ik mij op aanraden van een mijner kennissen, die er baat bij meende te vinden, naar den magnetiseur C. J. Pannebakker, O.Z. Voorburgwal 32 bij de Lange Niezel. Na een poos in de wachtkamer, waar 5 à 6 personen waren, vertoefd te hebben, werd ik tot de Clairvoyante(?) toegelaten. Daar zat zij, de oogen half gesloten, zoo dat men zou zeggen dat ze door de kiertjes keek. Ik werd verzocht naast haar op de sofa plaats te nemen, de magnetiseur beademde mijn polsen legde de hand der Somnambule op de mijne. Eenige oogenblikken stilte. Zeer benieuwd te hooren vertellen van iemand, die mij niet kent en daarbij slaapt(?), wat mijne kwaal is, draaide ik het hoofd om en keek naar de juffrouw, die juist het gelaat naar mij had toegekeerd, zoodat onze blikken elkander ontmoeten, hetgeen ik afleidde uit de omstandigheid dat de Clairvoyante(?) begon te glimlachen en het gelaat van mij afwendde. Nog eenige stilte en daar begint ze heusch te spreken: aandoening der slijmvliezen, nu en dan pijn in de buikstreek, een weinig zenuwachtigheid, gebrekkige spijsvertering, eenigszins lijdende aan verstopping.

Stilte.
De magnetiseur: Stemt U in met hetgeen de juffrouw gezegd heeft?

Neen, in geen geval, al wat de juffrouw gezegd heeft is niet mijne kwaal; ik had gedacht hier te hooren

vertellen waaraan ik lijdende ben en daarvoor raad te erlangen.

De magn.: Men is zelf altijd op de hoogte van hetgeen men scheelt, maar heeft U de juffrouw ook iets te vragen?

Neen, op hetgeen de juffrouw gezegd heeft kan ik geen vragen doen, waarop de juffrouw ten antwoord gaf: dan zeg ik ook niets meer en het gezicht naar den dokter wendende, trachtte zij nogmaals te bevestigen hetgeen zij gezegd had. Ik werd verzocht in de wachtkamer te gaan alwaar ik aan de wachtende patiënten mijne bevinding meedeelde.

De dokter kwam mij roepen en vroeg mij: Hebt u iets tegen het somnambulisme en is u er al eens vroeger bij geweest? Ik ben er niet voor, zeide ik, maar wanneer men lijdende is, zoekt men daar ten laatste hulp, maar hier heb ik nog niet gehoord wat mijne kwaal is. Ja, zeide de dokter, ik heb ook al tegen de juffrouw gezegd dat ze meer direct op den man af moest zeggen wat den patiënt scheelt, maar hier hebt U het recept en laat U het hier klaar maken, (hij gaf mij een adres: Zwanenburgwal 9 bij de St. Antonie-Sluis-Apotheek) daar kunt U het best laten klaarmaken, want de juffrouw gebruikt ouderwetsche geneesmiddelen en U zult zien dat U er baat bij vindt. Natuurlijk, zei ik, een gecombineerd recept, vijfderlei, wat voor het bloed, wat voor de zenuwen, wat voor de ontlasting enz. Is U dokter of particulier? Neen, ik ben particulier, maar begrijp zeer goed wat U mij hebt voorgeschreven. Nu probeert het maar en komt U over drie weken terug.

Op die manier M. de Redacteur, tracht men de goedgelovige menschen het geld uit den zak te kloppen.

Een ieder wachte zich voor schade.

U dankend voor de plaatsruimte

Hoogachtend UEd. dw. dienaar
G. H. L. HUGUENIN.

Amsterdam, Nassaukade 337.”

Middelen tegen influenza.

Uitzoeken maar!

De man die, ofschoon te goeder trouw, op een ongelukkig oogenblik gepubliceerd heeft, dat kaneel een goed middel tegen influenza is, heeft wat op zijn geweten. Terstond hebben tal van personen deze specerij als universeel middel tegen de bedoelde kwaal geëxploiteerd. Doch niet alleen kaneel, ook teer, stroo en andere stoffen worden door verschillende onbevoegden als onfeilbaar aanbevolen; men neme maar de eene of andere courant ter hand en het zal gemakkelijk vallen deze bewering gestaafd te zien.

Wij doen maar eens een greep in de voor ons liggende advertenties:

Voorbehoedmiddel tegen influenza, glazen buisjes gevuld met Ceylon-kaneel, verkrijgbaar bij A. W. HEIJNEN te 's Hage.

Ceylon-kaneel likeur van WILHELM SCHUDEL EN CO. te Leiden. Deze likeur wordt op echt kwakzalverachtige wijze aanbevolen.

Nadat gewezen is op de „ontdekking” van Chamberland, dat alle ziektekiemen gedood worden door den invloed van kaneel (? Red.) gaat de advertentie aldus voort:

„Bovenvermelde ontdekking gaf ons aanleiding eene Likeur samen te stellen, uit echt Ceylon-kaneel (Laurus Cinnamomum) gedistilleerd.

Er deden zich daarbij echter twee bezwaren op: 1°. dat de Kaneelsmaak op zich zelf niet bepaald aangenaam is en 2°. dat Kaneel aanleiding geeft tot obstructie.

Na herhaalde proefnemingen is het ons echter gelukt, beide bezwaren op te heffen, en wel door toevoeging van verschillende kruiden, die tevens voor de maag hoogst nuttig en der gezondheid bevorderlijk zijn; zij neutraliseeren het obstructieve van het Kaneel en geven tevens aan de Likeur een aangename smaak, waardoor zij zeer zeker haren weg zal vinden en in geen enkel goed geordend huishouden behoort te ontbreken; daarbij is de prijs zoodanig gesteld, dat zij onder ieders bereik valt.

Aangezien Ceylon-Kaneel alle ziekte-kiemen doodt, is deze Likeur dus met succes aan te wenden als voorbehoedmiddel tegen Influenza, Cholera, Typhouse koorts en Berri-Berri. Zij stilt bijna onmiddellijk buikpijn en is daarom ook voor de tropen bijzonder aan te bevelen.

Over de tegenwoordig in Europa heerschende influenza deelt de Weener Hoogleeraar Nothnagel o. a. het volgende mede:

„Met het oog op hare geschiedenis kunnen wij ook nu verwachten, dat de epidemie gedurende enkele jaren terugkomt. Zij trad gewoonlijk gedurende 3 à 4 jaren met groote hevigheid op”.

Het voortdurend gebruik van deze Likeur is dus zeer aan te raden; door kinderen wordt ze gebruikt met mineraalwater.

Daar alleen het echt Ceylon-Kaneel het microbendoodend vermogen bezit, wachte men zich voor namaak en eische ons gerechtelijk gedeponereerd Fabrieksmerk.”

Alewyn's haverstroo-pastilles, het eenige merk

door verschillende geneeskundigen hier te lande aanbevolen tegen influenza enz.

Alewyn's zuiverbereide Stokholmer teer, geen middel dat beter en sneller helpt tegen influenza.

(Wat men dan nog met 's mans haverstroo te doen heeft begrijpen wij niet, Red.)

Krachtadig heilmiddel tegen influenza, wettig gedeponereerde Haarlemmerolie. Men wachte zich voor de talrijke namaaksels. (Welzeker! Red.)

Men ziet: er is keuze genoeg en... er is nog meer voorraad. Men zou waarlijk huiverig worden influenza te krijgen, al was 't alleen om de verlegenheid waarin men gebracht wordt om juist het onfeilbaarste onder al die onfeilbare, wettig gedeponereerde heilmiddelen uit te vinden.

Maar — scherts ter zijde — is 't niet bedroevend dat daar, waar na ernstig en herhaald onderzoek, de wetenschap nog geenszins het laatste woord heeft gesproken in de quaestie van het voorkomen of genezen van influenza, de eerste de beste zijn waar maar, zonder eenig voorbehoud, als het beste geneesmiddel tegen die ziekte aanprijst?

En is het niet treurig, dat zoo iets maar onbelemmerd hier te lande kan geschieden tot schade van gezondheid en beurs der zieken?

Correspondentie.

Als nieuw lid is toegetreden:

de heer W. Tright, apotheker te Zalt-Bommel.

Dr. R. te G. Het door u bedoelde middel tegen caries enz. is ons onbekend. Wees zoo goed het, zoo mogelijk met de gebruiksaanwijzing, te zenden aan den Secretaris-penningmeester onzer Vereeniging.

Dr. S. te D. De „Poitrine Déesse” zullen wij nog voorloopig ongemoeid laten, zoolang de pillen niet in onze Nederlandsche bladen worden aangekondigd. De middelen in die bladen geannonceerd geven ons nog de handen vol.

Dr. W. J. A. te R. De zalf en pleister zijn in onderzoek. Inderdaad Rotterdam is wel rijk aan dat soort van o.i. zeer schadelijke kwakzalvers. Reeds meermalen hebben wij tegen hen gewaarschuwd en zullen het opnieuw doen, zoodra het thans ingestelde onderzoek is afgelopen. Uwe mededeelingen zullen ons daarbij goed van pas komen.

v. d. G. te K. Hartelijk dank voor de toezending der berichten; wij houden ons zeer aanbevolen. Het verbod van den verkoop van Richter's middelen in Oostenrijk is reeds in het vorig no. medegedeeld.

Dr. P. te H. Die poeders tegen epilepsie zijn behandeld in het Maandblad van April 1882; de gebruiksaanwijzing daár vermeld, komt juist overeen met die, welke gij ons toezendt. Zij bestaan uit Pulv. rad. Dictamni alb. en Pulv. Rhizom. Zedoariae, zooals u bekend is, twee geheel verouderde geneesmiddelen, verouderd, omdat het gebleken is, dat zij geheel onwerkzaam zijn tegen vallende ziekte.

Oorspronkelijk werden deze poeders door de leden van een achtenswaardige familie, in goed vertrouwen, gratis aan de lijdens verstrekt, doch later zijn zij, door anderen, op kwakzalverachtige wijze tegen hoogen prijs verkocht. Iets wat men meer ziet.

P. A. te A. Uw vraag is niet zoo gemakkelijk te beantwoorden. Gensingwortel is inderdaad een geneesmiddel, in China in gebruik en een likeurtje van dezen wortel is, wij hebben het nog niet geproefd, misschien zeer smakelijk. Doordat de fabrikant echter die likeur, op gezag van een zekeren PROF. VAN WAGNER als een „hygiënisch maagmiddel” aanbeveelt, betreedt hij het glibberige pad der kwakzalverij. Daarom komen wij er misschien later op terug.

S. P. te L. Dank voor de toezending. Uwe verontschuldiging wordt gaarne aangenomen.

Mej. J. v. d. P. te L. Wanneer wij aan uw verzoek voldeden, dan zouden wij juist datgene doen, wat wij in de kwakzalvers zoo zeer veroordeelen, n.l. raad geven per brief tegen een of andere ziekte, zonder den patiënt gezien en de oorzaak van de kwaal onderzocht te hebben. Daarenboven betwijfelen wij geen oogenblik dat uw geneesheer, die u gezien heeft, u den besten raad heeft gegeven. Niet alle kwalen kunnen verholpen worden en een weldenkend geneesheer zal dit ook niet beweren; dit doen alleen de kwakzalvers.

— Juist vóór het ter perse gaan van dit blad ontvangen wij een brochure van onzen ijverigen medewerker, de heer WILLEM F. OVERHOFF te Haarlem, getiteld: „Onwaardige Sequah-hulde! Een woord van protest naar aanleiding eener door de Rotterdamsche afdeling van de Vereeniging „de Dageraad” uitgegeven brochure, getiteld: „Sequah en de Dageraad.” Wij bevelen dit protest zeer ter lezing aan.

— Uitvoerige mededeelingen omtrent het proces van Davenport tegen de Vereeniging zullen na de uitspraak, dus in het volgend nummer, worden opgenomen.

— Voor „Herhaalde Waarschuwingen” is ook ditmaal geen plaats.

HERSTELLING.

In het Maartnummer komt op de tweede bladzijde, 1ste kolom onderaan, een uitdrukking voor, die tot misverstand aanleiding kan geven. Achter de woorden „zijn bonhommie, zijn geestigheid, zijn welsprekendheid” staat „(stijl Handelsblad)”. De bedoeling is dat het Handelsblad in zijn nummer van 18 October 1891 den kwakzalver deze eigenschappen toekende.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zoveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 974.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is goorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD.

Bericht aan de leden over het proces-Davenport.

Hoofdartikel: Verkoop van geneesmiddelen. (Slot.)

Berichten: Een plaatsvervanger van Sequah. — Een bijdrage van f 10.— van een niet-lid. — De attestenvanger Rich. Brandt.

Grootere artikelen: Sequah. — De Kneipp'sche kuur. — De haarkunstenaar v. d. Lelie te Rotterdam. — Het Zaanammer haarwater. — Een nuttige gebruiksaanwijzing.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwing: Holloway's zalf.

Aan de Leden.

De ondergeteekende heeft, namens het Bestuur, de eer mede te deelen, dat de arrondissementrechtbank te Amsterdam 12 April l.l. uitspraak heeft gedaan in het proces van Davenport contra de Vereeniging. Daarbij is de Vereeniging veroordeeld tot het betalen van f 250.— en de proceskosten. Wilt het afschrift van het vonnis nog niet is ontvangen, hoopt het Bestuur in het volgende Maandblad meer te kunnen mededeelen.

G. B. SCHMIDT,

23 April '92.

Secretaris.

Verkoop van geneesmiddelen.

(Slot.)

Ten einde de titel van de wet nauwkeurig weer-geve, waarover de wet handelt (wat bij de tegenwoordige wet niet het geval is, waar alleen sprake is van het uitoefenen der artseneerbereidkunst, zonder te letten op den verkoop van artsenijen) stelt schrijver, in de door hem, in zijn proefschrift, voorgestelde bepalingen, voor, dien titel te doen luiden;

„Wet regelende de uitoefening der artseneerbereidkunst en den handel in geneesmiddelen en vergiften.”

De laatste bijvoeging is voor de lezers van dit Mbl. van minder beteekenis.

„Artikel 1. Onder uitoefening der artseneerbereidkunst verstaat de wet het bereiden van zelfstandigheden met het oogmerk, om ze tot geneeskundig doel af te leveren.”

Terwijl art. 2 aangeeft wie bevoegd is tot uitoefening der artseneerbereidkunst, (dezelfde personen als tegenwoordig,) dient in deze wet opgegeven te worden, wat onder die uitoefening verstaan wordt en wel met het oog op art. 436 van het Strafwetboek,

dat strafbaar stelt de onbevoegde uitoefening — buiten noodzaak — van een beroep, waartoe de wet een toelating vordert. Vandaar de redactie van art. 1, waarbij het afleveren van zelfstandigheden „tot geneeskundig doel” op den voorgrond is gesteld, zonder te veel te hechten aan het woord artsenij- of geneesmiddel, waarvan de beteekenis somwijlen geheel van persoonlijke opvatting afhangt.

Voor ons doel van groot belang is het voorgestelde art. 3.

„De bevoegdheid tot de uitoefening van de artsenijbereidkunst geeft het uitsluitend recht om zelfstandigheden tot geneeskundig doel bereid, af te leveren, of ter aflevering in voorraad te hebben.

„Zelfstandigheden, die tot geneeskundig doel worden gebezigd, mogen onvermengd door onbevoegden worden afgeleverd, doch slechts boven de hoeveelheid, voorkomende op een lijst door onzen Minister van Binnenlandsche zaken, een commissie van deskundigen gehoord, voor ieder middel afzonderlijk vast te stellen”.

Het in dit artikel uitgesproken beginsel is ook in de wet van 1865 opgenomen, ofschoon men het in de praktijk niet zou vermoeden; dit is het gevolg van de hoogst ongelukkig bewoordingen, waarin het denkbeeld gekleed was. Het 2e lid zegt ongeveer hetzelfde als wat in het tegenwoordig art. 30 is uitgedrukt.

Het 1e lid eischt, volgens den schrijver, zoal geen toelichting, dan toch verdediging, omdat hij daarin niet heeft opgenomen wat onze Vereeniging bij adres aan de Tweede Kamer heeft verzocht en wat ook op het Congres te Weenen is aangenomen, dat nl. het aankondigen ten verkoop gelijk wordt gesteld met verkoop.

Wel gaat hij mede daar, waar „het in voorraad houden, uitstellen of aanbieden ten verkoop” met den verkoop wordt gelijk gesteld en meent hij dat dit begrepen is onder de woorden in het nieuwe artikel „ter aflevering in voorraad hebben” maar verder wenscht hij niet te gaan, en wel om de volgende reden:

„Wanneer men de kwakzalversadvertenties een verderf voor velen noemt, wanneer men het betreurt, dat het in onze dagen nog kan voorkomen, dat in een beschaafd land, als het onze in de vijf meest verspreide dagbladen in één maand 205 advertenties van kwakzalverspreparaten voorkomen, (zie ons Mbl. 9e jaarg. no. 6) dan kan men toch nog zeer goed de meening verkondigen, dat de wetgever „daartegen geen maatregelen behoeft te nemen.

„Gesteld al het m. i. onmogelijk geval, dat eene pan-Europesche conferentie besliste in den geest van 't Weener congres voor demographie en allerwege verbodsbepalingen, tegen het adverteeren door onbevoegden werden uitgevaardigd, dan zou men niet kunnen verhinderen, dat tot verkoop en dus adverteeren bevoegden zich met kwakzal-

zalverij afgaven, dat op allerlei wijzen de bepalingen der wet werden ontboden. Daartegen helpt niets dan de weigering van de administraties van alle bladen, van alle drukkers, om zich met kwakzalverij in te laten, of een tot hen gericht verbod. Maar kan men dan nog iemand beletten openlijk te verklaren, dat hij door 't middel van apothekeer X. van een kwaal Y., waaraan hij zijn leven lang had geleden, voor Z. guldens is genezen?

„Tegen de advertentieplaag is slechts één middel: de kleinhandel in geneesmiddelen blijve gereserveerd voor den Staat, de invoer beneden een zekere hoeveelheid worde verboden.

„Dan is het uit met het adverteeren, want de kosten der advertenties worden door niets goedge maakt; ik geloof zelfs, dat reeds het verbod om te verkoopen en ten verkoop in voorraad te hebben, het aantal advertenties aanmerkelijk zal doen dalen.

„Maar niet alleen gemis van practisch nut doet mij een dergelijken maatregel afkeuren; ik houd hem voor onbillijk. Zelfs de voorstanders ontkennen niet, dat er belangrijke financiële nadeelen voor de drukkers uit zouden voort-spruiten. Wanneer de Staat — en dat heb ik reeds aange-toond — daarvan geen voordeel heeft, of liever gezegd, wanneer de geheele gemeenschap daarbij geen belang heeft, is elke beperking van de vrijheid van enkele harer leden ongerechtvaardigd”.

Voor onze getrouwe lezers is het onnoodig te verklaren dat wij van meening zijn, dat inderdaad de geheele gemeenschap er belang bij heeft wanneer, in dit opzicht, de vrijheid van enkele harer leden wordt beperkt, — en bijna ieder maandblad levert het bewijs, dat die meening op deugdelijke gronden berust, zoodat wij, van ons standpunt, er niets onbillijks in zouden zien, wanneer het ten verkoop aankondigen van geneesmiddelen door onbevoegden, op welke wijze ook, werd verboden.

Ter vervanging van het thans bestaand art. 6 beveelt Mr. P. de volgende bepaling aan:

„Zelfstandigheden ter bereiding van geneesmiddelen, worden zoowel als die middelen zelf, in de apotheken in afzonderlijke daartoe geschikte voorwerpen bewaard, waarop de officiële en meest gebruikelijke benaming duidelijk leesbaar moet zijn aangegeven.

„Bij geneesmiddelen, niet vermeld in de laatste uitgave der Pharmacopoea Neerlandica, geeft dit opschrift de wijze van bereiding en de samenstellende deelen aan.”

De verandering in het tweede lid, dat, zooals wij zagen, tegenwoordig aanleiding geeft tot verschil in opvatting, is slechts eene verduidelijking van de tegenwoordige redactie.

Wat betreft de aflevering van geneesmiddelen komt deze bepaling den schrijver wenschelijk voor:

„De apothekeer is tot aflevering van geneesmiddelen bevoegd:

1°. „wanneer het voorschrift van een geneeskundige de samenstellende deelen vermeldt onder de voorwaarde, dat het voorschrift nauwgezet worde nagekomen.

2°. „wanneer een middel hem met name gevraagd

„wordt onder de voorwaarde, dat de bereidingswijze hem bekend zij.

„Het is hem verboden in het geval sub 2° bedoeld, daarbij, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk een gebruiksaanwijzing te voegen”.

Het slot van dit artikel schijnt vreemd in verband met het besprokene bij art. 3. De schrijver gevoelt dit zelf en tracht, o.i. niet zeer gelukkig, dit hinken op twee gedachten aldus te verdedigen:

„Men zal mij tegenwerpen, dat het weinig consequent is, wel toe te laten, dat iemand een gebruiksaanwijzing, een vermelding van de kwalen, waartegen het middel dienen moet, adverteert, terwijl men hem ontzegt de bevoegdheid die gebruiksaanwijzing bij zijn middelen te voegen.

„Mij komt het voor, dat daartusschen een, hoewel klein, verschil bestaat.

„In 't eerste geval, beweert hij een bevoegdheid te hebben, het geschiedt in het openbaar en iedereen weet, wat hij er van te denken heeft, het blijft bij beweren; in het tweede geval oefent hij de kunst uit, waartoe hij onbevoegd was, er werd een middel afgeleverd en geneeskundige raad gegeven.

„Dat de praktijk een dergelijke opvatting huldigt, blijkt wel daaruit, dat men nooit den naam van een wetenschap, pelijk, moreel apotheker onder een kwakzalvers-advertentie ziet; dat men zelden of nooit bij een apotheker tevergeefs aanklopt om een middel tegen hoest en dergelijke dagelijks voorkomende ongemakken”.

Wat de andere bepalingen betreft door Mr. PLEJTE voorgesteld, deze kunnen wij hier niet bespreken als liggende buiten de kring, waarin ons Maandblad zich beweegt. Ongetwijfeld zal, wanneer het door hem voorgestelde tot wet wordt verheven (liefst met het verbod van te adverteeren vermeerderd) den kwakzalvers een groote slag worden toegebracht, ongetwijfeld ook zal het, zooals de schrijver zelf zegt, blijken, dat in zijn wetsontwerp, (waarvan hij trouwens slechts enkele, de voornaamste artikelen aangeeft, zonder in details te treden) aan de praktijk getoetst, nog menige leemte zal zijn aan te wijzen.

Maar hoe het zij, het doel dat de schrijver zich bij de behandeling van zijn proefschrift voor oogen stelde, n.l. ook bij anderen de overtuiging te wekken, dat „verbetering van het geldend recht een dringende eisch des tijds is en dat de door hem aangegeven wijzigingen, door juistheid van redactie van het algemeen aanvaarde beginsel de voorkeur verdienen boven andere voorstellen” is, naar wij meenen en al stemmen wij niet met alles in, zeer goed bereikt.

Berichten.

Een plaatsvervanger van Sequah. In Haarlem adverteert zeker iemand niet alleen, dat hij een hoofddepôt heeft van Sequah's middelen, maar tevens: „behandeling van rhuematieklijders, geheel volgens methode Sequah (Davenport), directe genezing”. Volgens verkregen informaties is die persoon, DIJKSTRA genaamd, vroeger werkman geweest bij de Holl. spoorwegmaatschappij, terwijl hij later handel dreef in een winkeltje, waar „op afbetaling” werd verkocht. Zeker een goede school om het masseeren te leeren.

Een verblijvend verschijnsel. Iemand, geen lid onzer Vereeniging, heeft aan de Vereeniging een gift van f 10 als bijdrage in de proceskosten gezonden, als blijk van instemming en steun in den strijd tegen Sequah.

Een attestenvanger. Zooals een Duitsch vakblad voor apothekers mededeelt, is de Zwitsersche apotheker RICH. BRANDT op nieuw bezig, attesten voor zijne pillen te verzamelen. Bij schrijven onder het poststempel Büsingen in Baden aan de Duitsehe geneesheeren verzoekt hij, onder beleefde verwijzing naar de hun voor eenigen tijd toegezonden proefdoosjes zijner „Zwitsersche pillen”, om mededeeling, of het praeparaat onderzocht is en of dat onderzoek goed is uitgevallen. — Brandt voegt er bij, dat het zijn doel is, om zooveel mogelijk het gevoelen van praktiseerende geneesheeren te ontvangen.

Een slimme baas. — De mooist klinkende attesten zoekt hij natuurlijk uit, om daarmede zijne leugens, tot aanbeveling zijner kwakzalverij, steun bij te zetten, terwijl hij de attesten, die minder goed of slecht klinken, in zijn eigen belang wel achterwege zal houden.

Sequah.

Na een verblijf van eenige weken in den Haag is de kwakzalverstroep naar Gouda getrokken. Van het doen en laten van den grooten weldoener der menschheid — op eens andermans kosten — in de residentie zullen wij niet veel vertellen.

Al wat dwaas, wat buitensporig is op het gebied der geneeskunde vindt in den Haag gewoonlijk een aantal vurige bewonderaars en aanbidders. Van iets echter moeten wij een woord van lof zeggen, en dat is van de Haagsche dagbladen. Er is door hen opmerkelijk weinig van de Sequah-séances medegedeeld en, was dit een enkelen keer het geval, dan las men gewoonlijk een kort onopgesmukt en niet gecommentarieerd verslag van het voorgevallene; zelfs liet een hunner zoo nu en dan doorschmeren, dat het in Davenport volstrekt niet den grooten medicijnman zag.

Dit is zeker dat de Haagsche pers een gunstige uitzondering zal maken zoodra wij, na het vertrek der bende uit ons land, de leden der Nederlandsche pers met het oog op de moraliteit en het algemeen belang de revue zullen laten passeeren.

Ook is er nog iets merkwaardigs gebeurd. Niet alleen heeft Davenport zijn mannelijken tolk voor een vrouwelijke verwisseld, maar ook is een lid der zwakke sekse voor hem openlijk in het krijt getreden. In het Dagblad is een ingezonden stuk geplaatst, zoo ongeveer hetzelfde vertellende wat andere anonyme inzenders in andere dagbladen hebben gezegd, en ook wat Davenport op de tribune vertelt. Dit stuk was geteekend „eene Hollandsche dame.” Als die onderteekening werkelijk echt is — want bij gelukzoekers moet men op allerlei listen bedacht zijn — dan zal het toch zeker een lid zijn van dat gedeelte der Haagsche schoonen, dat elke gelegenheid te baat neemt om mannelijke individuen, die optreden om een of andere kunst te vertoonen, te bewierooken en te aanbidden. Men denke maar eens aan de scènes, eenige jaren geleden, in de residentie met den zanger Lhérie voorgevallen.

Ook in Gouda heeft Davenport als gewoonlijk een soort openings-speech gehouden. 't Is natuurlijk vrij wel hetzelfde als hetgeen hij in andere plaatsen gezegd heeft. Toch scheen hij het noodig te vinden zich vrij te pleiten van de beschuldiging: zelf uit de entrées geld te slaan. Hij vertelde namelijk, dat hij genoodzaakt was entrée te heffen, daar de ondervinding had geleerd dat bij kosteloozen toegang zóóvele menschen en kinderen opkwamen, dat het te vol werd. Hij stak die dubbeltjes echter niet in eigen zak, maar gaf daarvoor maaltijden aan behoefigen.

Het zal Davenport misschien vleien, als wij zeggen dat hij bijna heelemaal de waarheid heeft gesproken, iets wat nu juist, krachtens zijn beroep van kwakzalver, zijn zaak niet is, en toch houdt de looze guit zijne aandachtige en aanbiddende hoorders voor het lapje. 't Is waar, zonder entrée komen er heel veel menschen, doch met entrée eveneens, terwijl de kinderen, zooals in Amsterdam het geval was, aan den ingang geweerd kunnen worden. Die dubbeltjes, te Dordrecht waren het f 200 tot f 300 daags, steekt hij niet in eigen zak, heer bewaar hem voor zoo'n oneerlijkheid! neen, die gaan in de beurs der Sequah-maatschappij, na aftrek van de onkosten der maaltijden à f 1 of 60 ct. per persoon.

Doch wij zullen hem nu maar in Gouda zijn gang laten gaan, om op iets anders de aandacht te vestigen.

Het was te voorzien dat de Sequah-Company, stelselmatig als zij in haar bedrog werkt, druk zou gaan adverteeren naarmate haar agent, de looze Davenport, verder ons land doortrok, om de menschen te nopen hare middelen bij de depôthouders te koopen, want wil zij er nog meer nut van hebben dan moet zij zich haasten, wijl al meer en meer het gevoelen bij de leeken doordringt dat de Sequah-oil en de Prairieflower lang niet die wonderdadige geneeskracht bezitten, die men er eerst aan meende te kunnen toeschrijven.

En spoedig verschenen dan ook in de couranten lange advertenties op de dure plaatsen met allerlei mooie opschriften, zooals: „Veronachtzaamt dit niet.” „Het is een zaak zeer wel gekend door geneesheeren”, enz. „Sequah's goeden raad”, „Maakt uw lichaam waard om te leven” enz., advertenties waarin de leugens uit de prospectussen nog eens met nadruk herhaald werden en gestaafd door verschillende namen van zogenaamde genezen personen. Wij lazzen de volgende namen:

- 1 de heer Verbrugge te Roozendaal
- 2 „ „ L. J. Plomp „ Nieuwer-Amstel

- 3 de heer Z. Hoolweg te Nieuwer-Amstel
- 4 Arie Mommers „ Rotterdam
- 5 „ „ P. J. Coolenars „ Roozendaal
- 6 „ „ J. Klaassen „ Amsterdam
- 7 „ „ M. N. Pretorius „ Transvaal

Van eenige dier heeren onderteekenaars zijn wij in staat het een en ander mede te deelen, waaruit zal blijken, dat hunne belangeloosheid nu niet zoo geheel en al zonder verdenking is.

Vooreerst no. 2, de bekende Plomp uit Amstelveen, de chronische gewrichtsrheumatieklijder, die ook te Dordrecht op de tribune als levend reclamemiddel heeft gediend.

Deze man, een ambulans koopman in garen en band, werd den tweeden avond te Amsterdam, nadat Dr. Eijkman geconstateerd had dat het een gewrichtsrheumatieklijder was, behandeld en na de behandeling opnieuw onderzocht. De heer Eijkman verklaarde toen dat de patiënt niet genezen was, gelijk wel aan het gezicht van Plomp te bemerken was toen de geneesheer hem aan zijn vingers trok. Toch kwam de man een der volgende avonden weder op de tribune, om nu zelf den volke te verkondigen dat hij genezen was. Dat de vriendschap tusschen den wonderdokter en zijn genezen patiënt Plomp is blijven bestaan, blijkt wel uit het feit, tenminste als waar is wat wij uit goede bron vernamen, dat Plomp nog in het midden van April een brief aan Davenport heeft geschreven, het verzoek behelzende hem f 100.— te willen geven, wijl hij plan heeft een paard en wagen te koopen, om des te gemakkelijker zijn handel te kunnen drijven.

Dan no. 4, Arie Mommers te Rotterdam. Als men weet dat dit dezelfde persoon is, waarvan wij reeds vroeger mededeelden dat hij zich 's avonds loopende naar het lokaal der séances van Sequah te Rotterdam begaf, toen de tribune werd opgedragen, (wat volgens zijn eigen verklaring niet behoefde) en toen den volgenden dag, dien na zijne genezing, een visite van den wonderdokter ontving en deze bij zijn vertrek achterliet een bankbiljet van f 25 voor Mommers en voorts voor ieder lid van zijn gezin (7 man sterk) f 2.50 voor een versnapering, dan zal men ons moeten toestemmen, dat van zoo'n iemand al een heel mooi attest te krijgen zal zijn. Opmerkenswaardig is het, dat Mommers in de advertenties van Davenport niet den titel van „Heer” krijgt.

Vervolgens no. 6. Bij informatie in April 11. naar den toestand van den lijder Klaassen werd ons door den zoon verklaard: dat zijn vader zich nog in denzelfden toestand bevindt als voorheen, d. w. z. vóór de behandeling door Davenport.

Doch voor ditmaal genoeg over die attesten. Eén ding moet bij nadenken verwondering baren. Het is, dat de overigens zoo slimme Davenport zoo dom is, om de namen van zulke menschen onder zijne attesten te schrijven.

Volgens onze meening zijn twee dingen mogelijk: of de reclame is overgelaten, waarschijnlijk met de inzending van de bekende „ingezonden stukken” met anonyme onderteekening, aan de helpers van het soort als de reeds vroeger in ons blad genoemde heeren de Leeuw en Wolf; of Davenport doet het zelf en denkt: och, de Nederlanders zijn dom genoeg om alles te slikken wat ik hun vertel, en daarom komt het er niet op aan, welke namen ik als die van de attestenschrijvers noem.

De Kneipp'sche kuur.

In de „Amsterdammer,” Dagblad voor Nederland, lazzen wij dd. Zondag en Maandag 10 en 11 April een stuk van den bekenden Dr. S. SR. Coronel, omtrent „Dr. Kneipp'sche modekuur,” hetwelk wij onzen lezers niet willen onthouden.

„De Kneipp'sche modekuur.

„Wanneer ik eenige ruimte vraag voor de bespreking van het onderwerp, welks titel hierboven is genoemd, dan doe ik dat niet om een *oratio pro domo* te houden, want ik wijd mij sedert jaren niet meer aan de geneeskundige praktijk, doch de medische wetenschap is mij altijd lief gebleven en hare vorderingen volg ik steeds met belangstelling. Maar daarom juist acht ik mij als hygiënist, nu het een ander, beter bevoegde dan ik niet doet, geroepen, met kracht te protesteeren tegen de heerschende modeziekte en het blind geloof in de wonderen van den Wörishofer pastoor, dat ook in ons land zijne volgelingen en — slachtoffers dreigt te maken.

Het is niet de eerste maal, dat ik in het openbaar tegen

dien wonderdokter in het krijt tred; ik deed het reeds bij herhaling in *De Huisvrouw* en in het *Nieuws van den Dag*. Ik trachtte daarin aan te toonen uit 's mans eigen geschriften, hoe zonderling hij bij zijne diagnoses en kuren omsprong met zijne patiënten; hoe hij ziektegeschiedenissen en geneesmethoden met hare resultaten durft te boekstellen, die aan het wonderdadige, dus voor een denkend mensch aan het ongelooflijke grenzen. Hij laat eenvoudig zijne patiënten, arm of rijk, bekrompen of ontwikkeld van geest, een onsaamenhangend verhaal opdisschen van hetgeen ze gevoelen en waaraan ze meenen te lijden, meestal gevolgd door de verklaring, dat zij sinds jaren vergeefs hulp hebben gevraagd bij de voornaamste doctoren en professoren, waarna hij ze slechts met een blik „durschaut” en in één oogenblik is de diagnose gemaakt en de behandelingswijze vastgesteld. Zoo zegt hij genezen te hebben, een kind aan grauwe staar door het alle dagen barrevoets in het natte gras of op natte steenen te laten loopen, terwijl zijn lichaamsdeelen bij afwisseling aan het koude water werden blootgesteld, door wasschingen, wrijvingen en baden. Bovendien werd hem gedurende anderhalf uur een hemd gedoopt in zout water, over het lichaam getrokken. Aan deze paardenkuur werd verbonden een plaatselijke kuur door het wasschen van de oogen met aloewater en later met aluinwater. Wie nu weet, dat dit gebrek slechts door een operatie kan genezen, moet tot het besluit komen, dat of de diagnose, of de behandeling verkeerd was. *Ex ungue leonem.*

Wij zouden nog sterker voorbeelden kunnen aanvoeren van zelfmisleiding, om het geen anderen naam te geven.

Toen ik deze en meerdere feiten van dien aard in de genoemde bladen bekend maakte, werd ik overstelpt met een reeks van uitvallen, die meer getuigden voor het goed geloof der schrijvers of schrijfsters, dan voor hunne waarheidsliefde. De pastoor-redacteur van de *Limburgsche Koerier* vereerde mij zelfs met zes opstellen, waarvan twee gewijd aan aanvallen op de onkunde en vermetelheid mijner „Wenigheit” en de overige vier aan een soort van catechismus over de wonderen van den goeden Herder. Bovendien ontving ik tal van brieven, waaronder, die zelfs bedreigingen inhielden tegen mijn persoontje. Dat alles geschiedde onder den titel van anonimiteit. Ik besloot ten laatste mij uit het wespennest terug te trekken en op geen van die invectieven te antwoorden.

Immiddels is de Kneipp'sche kuur in een handelszaak veranderd. Men vindt thans in de groote buiten- en binnenlandsche bladen in het ooglopende advertenties, geïllustreerd met de portretten van den wonderdokter, waarin zijn „normaallinnegoed,” zijn „krachtkoffie” en wat niet al de industrie uit winstbejag ter hand neemt, om reclame te maken voor goederen en middelen, die op zich zelf weinig waarde hebben, doch die, door het stempel van den pastoor er op gedrukt, enorme modewaarde erlangen.

Met verbazing heb ik zelfs gelezen in het *Handelsblad*, dat het Bureau tot onderzoek van geneesmiddelen, van de heeren Van Hamel Roos en Harmens, die krachtkoffie aanbeveelt, omdat ze voedzaam is en de kleur en den smaak van koffie heeft. Alsof iemand ooit koffie zal drinken om er voedende kracht uit te putten. De koffiëboon bevat een zenuwopwekkend beginsel, de Kaffèïne, dat in gebrande gerst natuurlijk niet aanwezig is. En zoo is er meer. Tegen alle regels van wetenschap en ervaring durft de pastoor volhouden, dat wullen onderkleederen rheumatiek bevorderen en zijn normaallinnen-ondergoed die kwaal geneest.

Dat alles schijnt het groote publiek te gelooven, aan te nemen en te betalen, alleen omdat het heet, dat pastoor Kneipp zijne kennis uit eigen ervaring heeft opgedaan, en die om Godswil aan zijn medemenschen dienstbaar maakt.

Nu is de toepassing van de wetenschap wel een hoogst menschlievend werk, maar dan moet het ook wetenschap zijn; en ik verklaar ronduit, dat pastoor Kneipp van de medische wetenschap geen flauw begrip heeft. Hij wauwelt er wat op los, stuurt zijne spuitgasten op de ongelukkige lijders af en verklaart brutaal weg: zooveel en zooveel procent is genezen.

Zoo stroomden er jaarlijks duizenden en tienduizenden naar het voormaals onbekende plekje Wörishofen, en de pastoor heeft een wereldvermaardheid verkregen, zoo zelfs, dat geneeskundigen en geneeskundige inrichtingen in Duitschland en elders, die in decadence zijn geraakt, de Kneipp'sche kuur ter hand nemen om zich er weder bovenop te werken. Onlangs nog is te Kleef een Kneipp'sche Wasserheilanstalt geopend, die als Lutturort in verval was geraakt, en dat om de Hollanders, die daar jaarlijks een paar maanden koloniseerden, zoo dicht mogelijk bij de grenzen, de wonderkuren van den pastoor deelachtig te doen worden.

Van regeeringswege is in Duitschland bij herhaling geprotesteerd tegen dat kwakzalveren en nu heeft hij, evenals Sequah, zich een paar jonge doctoren geassumeerd, om onder die medische vlag zijne wonderkuren voort te zetten.

De Oostenrijksche regeering heeft met het oog op de snelle toeneming der zoogenaamde Kneipp'sche Wasserheilanstalten, de bepalingen voor de concessie tot het oprichten van Heilanstalten verscherpt.

Ik zoude dit alles niet zoo uitvoerig mededeelen, ware het niet, dat thans niet zoo Catharina Alberdingk Thijm bij herhaling in het *Handelsblad* is opgetreden, om propaganda te maken voor pastoor Kneipp's waterkuur. Het voorlaatste opstel (ik meen van 18 Maart) draagt het volslagen karakter van reclame. Zij wijst daarin voornamelijk op het bijzonder talent van scherpzinnige *diagnostiek* van den waardigen priester en gaat voort in den trant van dezen waterapostel, eenige van zijne wonderkuren mede te deelen. Zij besluit haar opstel met eenige inlichtingen omtrent de reis- en verblijfkosten, waarin zij alleen voor de reis de niet geringe som van *honderd gulden* in rekening brengt.

Nog zou ik op zulk een drieste reclame gezweven hebben, omdat ik oordeelde, dat ieder verstandig mensch daarin niets anders dan reclame zou zien, doch nu ze in het tweede (avond) blad van 5 April van het *Handelsblad* wederom een pleidooi houdt voor „pastoor Kneipp en zijn waterkuur” en haar eigen wedervaren als patiënt mededeelt, waarin mijn vroeger beweren volkomen bevestigd wordt, nu mag ik in het belang der lijdende menscheit niet langer zwijgen. Nadat zij eerst al de ellende geschetst heeft van de lastige reis en het niet zeer comfortabel verblijf aldaar, beschrijft ze haar eerste ontmoeting met den pastoor en zijne adviseerende doctoren.

Nadat een dezer haar op de ruwste en meest ongemanierde wijze heeft behandeld, drukt hij haar het rechteroog dicht, tot den pastoor zeggende: „Bij deze dame is de ge-

zichtszenuw van het rechteroog verlamd,” waarop zij antwoordde: „u vergist u, mijnheer. ik kom niet voor mijn oogen.” „t Is wel waar,” zeide de dokter, en daarop mijn linker oog toedrukkende: „Wat ziet u nu?”

„Dat u een blauw dasje aan hebt.”

„Toen werd hij boos. „Hm. Ja, wat mankeert u dan?”

In een paar woorden gaf zij het, zoo goed dat mogelijk was in het bijzijn van zooveel menschen, te kennen. De pastoor had inmiddels nog niets gezegd. Hij „nam haar eens op” en dicteerde aan den naast hem zittenden man, welk waterrégime zij volgen moest. Intusschen had de blonde dokter haar in het oor gefluisterd: „Ik ben de zoon van den beroemden N... (een naam dien ik nooit gehoord had) komt u morgen maar eens bij mij aan huis”, en zij laat er op volgen: „Ik gaf geen antwoord, maar dacht, dat is een jonge dokter, die zich hier een praktijkje wil maken. Nu kreeg ik mijn boekje terug, de pastoor keek mij aan en sprak: „Houd toch vooral goeden moed, u is gemakkelijk en in korten tijd te genezen.”

Men zou in dit laatste consult een veroordeeling moeten verwachten van pastoor Kneipp's wijze van diagnostiseeren. Doch in plaats daarvan discht mej. A. Th. een gansch relaas op van de wonderlijke genezingen, die bij lupuslijders zijn verkregen, hoofdzakelijk met water, maar overigens met papjes van een soort klei, die op de wondeplek gelegd worden, terwijl de zieke plek bij wijlen wordt gebet met een aftreksel van de door Kneipp altijd gebruikte heidekruiden. Het schijnt, volgens mej. A. Th., dat vooral dit kruid genezend werkt! In het vorige jaar werden driehonderd lupus-gevallen aldus door Kneipp behandeld, waarvan 183 volkomen waren genezen, terwijl de overige patiënten geen tijd hadden, hun volkomen herstel in Wörishofen af te wachten. De goede gevolgen zijn, altijd volgens mej. A. Th., zoo bijzonder, dat de registers van Wörishofen *geen enkel geval aangeven dat niet genezen werd* (??!!)

Dezelfde dame beveelt zich ten slotte aan, om jonge meisjes of kinderen en andere harer landgenooten naar Wörishofen te begeleiden.

Ik heb hier niets meer bij te voegen. Ieder, die geleerd heeft door te denken over hetgeen hij leest, zelfs in een *Handelsblad*, kan nu voor zich de gevolgtrekkingen uit het een en ander maken, naar hij verkiest.

Mijn optreden in dit blad te dezer zake heeft geen andere bedoeling, dan om mijne landgenooten den blinddoek van de oogen te rukken, die al nauwer en nauwer door zekere personen wordt toegehaald, en waarvan het industrialisme gretig gebruik maakt.

Onze tijd wordt een tijd van ongeloof genoemd. Maar de vraag mag gedaan worden, of het bijgeloof niet nog rasscher schreden op het gebied der openbare meening doet. Koning Reclame zwaait thans overal zijn scepter en maakt duizenden en tienduizenden slachtoffers op elk gebied. Om het gebied der geneeskundige wetenschap daarvan zooveel mogelijk vrij te houden en mijne landgenooten voor de ernstige gevolgen daarvan te waarschuwen, — dat en dat alleen is het doel van dit schrijven.

Mundus vult decipi? Geen eerlijk man, geen rechtschapen geneesheer mag daarop antwoorden: „*decipiatur ergo!*”

Leeuwarden, Dr. S. SE. CORONEL.”

Merkwaardig met Dr. Coronel vinden wij de conclusie van mej. Catharina Alberdingk Thijm, die evenmin als zoovele anderen ontsnapt is aan het bekende verschijnsel, dat iedereen zoo gaarne eens voor doktertje spelen wil. Ook wij verwachtten na alles gelezen te hebben wat haar wedervoer, dat zij tot de gevolgtrekking zou komen, dat bij pastoor Kneipp niet alles in den haak is.

De pastoor wordt zoogenaamd bijgestaan door doctoren. Voor den Duitschen geneesheer is, zoowel als voor elken anderen geneesheer, de eerste plicht vóór de behandeling van den patiënt een grondig onderzoek in te stellen, opdat hij de kwaal leere kennen waarmede hij te doen heeft; anders is het zoeken in den blinde en behandelen à la Sequah. Bij den jongen, blondgeknevelden Duitschen dokter van mej. Th. niets daarvan, zoodat hij dan ook al dadelijk begint met fouten. Die dokter, van wien zij geen aangenamen indruk kreeg, vertelt zonder eenig onderzoek, dus zonder eenigen grond, dat mej. Th. eene verlamming heeft van de gezichtszenuw van het rechteroog, wat de lijderes (?) dadelijk als onwaar terugwijst op eene zoo duidelijke wijze, dat de jeugdige Germaansche aesculaap het over een anderen boeg werpt en haar vragen stelt, die zij niet juist genoeg beantwoorden kan, want „gemakkelijk is het (echter) niet zoo in eens, in 't bijzijn van zooveel menschen, je kleine, fysieke, onaangename hebbeligheden mée te deelen.” Aan de hand van die dus onvoldoend medegedeelde „kleine fysieke onaangename hebbeligheden,” wordt door den pastoor, „die haar eens opnam” (wij zullen dit wel niet letterlijk behoeven op te vatten, ofschoon het geoorloofd zijn zou, daar door menigen geneesheer, vooral in gestichten, ook het lichaamsgewicht wordt bepaald) aan den naast hem zittenden man (waarschijnlijk den bovenbedoelden dokter) gedictieerd welk *water-régime* de juffrouw volgen moest.

In Wörishofen worden dus o. a. op uit den aard der zaak losse gronden door een pastoor aan een geneesheer voorschriften gegeven omtrent behandeling, en dat op eene wijze, die den patiënt alle recht geeft op wantrouwen. En toch ziet mej. Th.

met zooveel vertrouwen op die „watermensen” nêr, dat zij aanbiedt jonge meisjes of kinderen naar Wörishofen te begeleiden.

Zie, wij moeten gelijk in alle gevallen waar wij te doen hebben met ziekten en gebreken, de menschen er hier op wijzen, dat de weg, die op den duur alleen juist kan zijn, deze is, dat ieder lijder een geneesheer raadplege, aan wien hij oprecht en zonder achterhoudendheid een juist en duidelijk verslag geeft van *kleine en groote* fysieke „hebbeligheden”. Een degelijk arts, begrijpend dat zijn eerste plicht is, den patiënt aan te hooren, met kalm en onbevooroordeeld onderzoek de kwaal op te sporen, met overleg het geneesmiddel, als het tegen de kwaal bestaat, aan te geven, toe te passen, of door bekwame en hem bekende menschen te laten toepassen, is het vertrouwen van zijne patiënten volkomen waard. Waar dat vertrouwen bestaat, is de patiënt er zeker beter aan toe, dan wanneer hij zich laat leiden door een couranten-artikel van dames als mej. Th. Koudwaterbehandeling in vele ziekte-toestanden is volstrekt niets nieuws. Er is dus in deze Kneipp'sche methode ook al weer een brokske waarheid, doch men zij voorzichtig; niet voor alle kwalen en lijden bestaat genezing, en „mode” is een gevaarlijk ding.

En wat de Kneipp'sche malz-koffie betreft, och arme! „Wat de boer niet kent, eet hij niet!” lezen wij in de *Familiebode*, die er tevens op wijst dat men den boer meer overleg toeschrijft dan den stelling, die zich minder den tijd gunt, om al het gerei te onderzoeken, dat men hem voor den neus zet. *Gerei*. Dat woord beteekent: als wij alles eens bij elkander zochten wat er al geadverteerd wordt over malz of mout en de stoffen daaruit en daarmee verkregen, *alles* goed, *alles* voedzaam, *alles* beter dan iets anders, dan hadden wij aan de ruimte, die één nummer van dit maandblad ons geven kan, niet genoeg. Men denke aan alle mogelijke bieren, mout-extracten, mout-bonbons, mout van gerst, mout van linzen enz. Er wordt op gewezen, dat die Kneipp'sche malzkoffie is „de beste, goedkoopste en voedzaamste volksdrank”. Aangenomen dat het aangehaalde waar is, dan is de naam „koffie” zeker onjuist, en waarschuwen wij ook alweder de gebruikers van deze zoogenaamde koffie, bekend als het is dat nu eenmaal de menschen zóo eerlijk zijn, (behalve de menschen die de Vereeniging tegen de kwakzalverij vormen) dat *niets* nagemaakt, *niets* vervalscht wordt. Toch schijnt dit bij Kneipp'sche malzkoffie niet onmogelijk, getuige het fabrieksmerk, dat gedeponereerd is, en waarop wij lezen: „alleen echt” enz.

De haarkunstenaar v. d. Lelie te Rotterdam.

Het speculeeren op menschelijke zwakheden, vooral op ijdelheid, heeft al menig kwakzalver een aardige duit in 't zakje gebracht; bewijze het tal van personen, die er hun werk van maken aan kaalhoofdigen en hun, wier hoofdhaar begint grijs te worden, een prachtige haardos te beloven. Dat het meestal bij het „beloven” blijft, tenzij men nog een vergiftiging met loodhoudend water op den koop toe neemt, hebben wij reeds herhaalde malen besproken, en desniettegenstaande schijnen er nog lichtgeloovigen genoeg te bestaan om telkens weer nieuwe personen aan te sporen hun geluk te beproeven in het vak, dat zij zelf bestempeld hebben met den naam van „haarkunde”. Ons land telt corypheeën op het gebied van deze wetenschap (?), een TEOPHILE, een CAMES en in den laatsten tijd een zekeren W. G. F. v. D. LELIE.

Hoort hoe deze laatste zich aanbeveelt:

Wenken ter voorkoming van slachtoffers.

W. G. F. v. d. Lelie, Plan C, Rotterdam, Specialiteit in de haarkunde volgens de nieuwste ontdekkingen der Duitsche school, bericht aan hen die prijs stellen op hun haar, en het tot op hoogen ouderdom wenschen te behouden, dat de doeltreffende middelen daartoe ontdekt zijn.

Voor eenigen tijd nam men nog zijn toevlucht tot hen, die zich (zonder eenige school op haarkundig gebied) brutaal weg haarkundigen noemden. Alles was haarkundig, zooals letterzetters, barbiers, oude hospitaalsoldaten enz. enz., die op kwakzalverige wijze door hun couranten-geschreeuw en dankbetuigingen van menschen die tijdens de Fransche omwenteling leefden, de goedgeloovigen zand in de oogen wierpen. Doch voor zulke parasieten heeft men niet meer te vreezen, zij kunnen (wat mij betreft) indien zij niet te

brutaal optreden, hun teringachtig bestaan tot aan het graf voortsleepen.

Echter, hiermede wil ik niet te kennen geven, dat het onmogelijk is voor een werkmans, om door studiën zich eenen doctoralen graad te verwerven, integendeel, *the self made man* is het meest practisch ontwikkeld, maar bij die practische ontwikkeling heeft men ook theoretische noodig, en die is niet per kilo (gelijk koffie) te koop. Professor Lazar zegt (en niet ten onrechte) in een zijner werken: De kwakzalver is evenzoo schuldig aan kaalhoofdigheid als de roos-parasiet. Door het toedienen van verkeerde middelen wordt ten slotte de haarbodem geheel uitgeput. Het bedrog, 't welk op die wijze jaren achtereen gepleegd werd, was oorzaak dat ik in het begin van mijne praktijk wrange vruchten plukte mijner studiën, — maar trots alle moeilijkheden, heb ik de bewijzen geleverd dat mijne studiën alleen tot doel hebben gehad de kwakzalverij en het maken van slachtoffers uit den weg te ruimen, waarvoor mijn oud-patiënten steeds dankbaar zijn."

Hier hebben wij nu iemand, waarvan men zou zeggen, dat hij in ons Maandblad niet besproken moest worden, een vijand van kwakzalvers, die, naar het schijnt, geheel aan onze zijde staat. Wanneer echter de hierboven afgedrukte advertentie (een van de verschillende door v. d. L. in de dagbladen geplaatst) eens wat nader beschouwen, vooral ook in verband met de middelen die hij aanbeveelt, dan meenen wij toch niet kwaad te doen, door onze waarschuwend stem, ook wat betreft v. d. LELIE, te laten hooren.

"Voor eenigen tijd nam men nog zijn toevlucht tot hen, die zich (zonder eenige school op haar-kundig gebied) brutaal weg haarkundigen noemden." Dit vindt v. d. LELIE verkeerd . . . en wij ook; dit hebben wij reeds meer beweerd. Wij gingen zelfs verder dan v. d. L., die, wat hem betreft, hun toestaat, „indien zij niet te brutaal optreden, hun teringachtig bestaan tot aan het graf voort te slepen." (Hooft ge 't, Théophile!) Inderdaad, dit is grootmoedig, doch v. d. L. kan grootmoedig zijn, omdat hij zooveel hooger dan de andere, niet geschoolde haarkundigen staat. Hij is n. l. „specialiteit in de haarkunde volgens de nieuwste ontdekkingen der Duitsche school." Nu moeten wij, tot onze schande, bekennen, dat wij niet juist weten hoe hoog wij zoo'n specialiteit, uit een wetenschappelijk oogpunt beschouwd, moeten schatten, maar wij meenden onze waardeering niet te laag te moeten stellen, omdat de specialiteit mededeelt: dat „de doeltreffende middelen, om het haar tot op hoogen ouderdom te behouden, ontdekt zijn," zeker door de Duitsche school.

Het onderzoek van die middelen zou ons, zoo dachten wij, wel den weg wijzen, hoe hoog wij onze bewondering hadden op te voeren.

Er werden daarom onderzocht: een vloeistof en een zalf, de eerste voor 60 cent, de laatste voor f 1 door v. d. LELIE geleverd. En wat we vonden? Niets nieuws. Met de glorie van de nieuwste ontdekkingen der Duitsche school en dientengevolge ook van de specialiteit in de haarkunde was het, naar ons oordeel, in eens uit. Het haarwater, inderdaad een goed middel, was een oplossing van *salicylzuur* in spiritus en glycerine, reeds eenige jaren geleden door twee *Nederlandsche* Professoren, OUDEMANS en PEKELHARING, tegen roos en niets anders aanbevolen. Dit was dus geen nieuwe ontdekking van de Duitsche school.

En de zalf? Deze bestond uit een rood gekleurd mengsel van *zwavel* en *vet*, waarbij een oedertje gevoegd was, dus een pomme met wat *zwavel* vermengd. Ook deze ontdekking was niet in staat onze bewondering voor de Duitsche school op te wekken, want evenmin als gewone pomme, zal *zwavelhoudende pomme* kunnen bewerken dat men het haar tot op hoogen ouderdom behoudt.

Het onverbidde onderzoek heeft dus aange-toond, dat de quasi — veelzeggende advertentie niets anders is dan bluf, en volkomen gelijk aan de gewone kwakzalvers-reclames; dat het ook hier weer te doen is om een waardelooze pomme tegen veel te hoogen prijs te debiteeren en om een goed middel, algemeen bekend, met een waas van geheimzinnigheid te omgeven, ten einde daardoor de koopers, die meenee iets zeer *speciaals* te koopen, tot zich te lokken.

Is de bespreking van v. d. LELIE en zijn ontdekking in dit blad dus misplaatst?

Het Zaandammer Haarwater.

In verband met het bovenstaand artikel moeten

wij tevens wijzen op een ander haarwater, verkrijgbaar bij Am. DORPEMA, Haarkundige (er staat niet bij naar welke school, dus misschien een „parasiet" volgens v. d. LELIE) te Zaandam, O. Z.

DORPEMA, die, zoo luidt zijn advertentie, „in zijne jonge jaren in een apotheek is werkzaam geweest en zich reeds veel heeft bezig gehouden met nuttige uitvindingen", is eerlijk genoeg om te bekennen, dat, niettegenstaande dit alles, de nuttige uitvinding van het *Zaandammer Haarwater* niet van hem is, want hij adverteert, dat het bereid is volgens voorschrift en aanbevolen door de H.H. Professoren OUDEMANS en C. A. PEKELHARING, dus hetzelfde middel als van de specialiteit der Duitsche school.

Welnu, wanneer DORPEMA nu niets anders gedaan had dan te adverteeren, dat het middel door die Hoog-leeraren aangegeven, bij hem verkrijgbaar was, dan hadden wij ons alleen bepaald er op te wijzen, dat die man openlijk bekend maakt, dat hij art. 30 der pharmaceutische wet overtreedt, door n. l. als onbevoegde (als is hij in zijn jonge jaren in een apotheek werkzaam geweest) een middel te verkoopen, waarin *salicylzuur* in betrekkelijk geringe hoeveelheid voorkomt, terwijl hij van dit zuur niet minder dan 100 gram mag afleveren. Het ware dan aan de daartoe bevoegde personen overgelaten, deze overtreding al of niet te vervolgen.

Maar nu DORPEMA in zijn gebruiksaanwijzing, gevoegd bij het Haarwater, aan dit water bijzondere geneeskrachtige eigenschappen toekent, waarvan de beide Hoogleeraren, die het middel hebben aanbevolen, volstrekt geen gewag maken, nu hij het tevens aanprijst als geschikt, „om den groei van baard en knevels te bevorderen" en zijn praeparaat aanduidt als iets bijzonders, door n. l. te verklaren: „ter voorkoming van namaak bestaan er geen depôts", nu moeten wij er toch op wijzen, dat men niet al te gretig van de aanbiedingen van den Zaandamschen „haarkundige" moet gebruik maken.

Het middel van DORPEMA, of liever door D. ge-adverteerd, is overal bij ieder apotheker verkrijgbaar; het behoeft, in de hoeveelheid waarin het wordt afgeleverd, geen 90 cent te kosten, terwijl men, bij het gereedmaken door een apotheker, de zekerheid heeft, dat het middel precies volgens het voorschrift der Hoogleeraren wordt bereid. Want daartoe is de apotheker *verplicht*, de haarkundige niet.

Ten slotte nog één opmerking, die ook slaat op het middel van v. d. LELIE en van zoovele anderen. Is 't niet verschrikkelijk, dat aan de kwakzalvers ongemoeid de gelegenheid blijft gelaten om de beste geneesmiddelen door hun wijze van exploitatie in discrediet te brengen en zou men, om die reden, niet bevreesd zijn mededeeling te doen van het een of ander nieuw uitgevonden, goed werkend geneesmiddel?

Een nuttige gebruiksaanwijzing.

Onderstaande gebruiksaanwijzing, door een Nederlandsch apotheker gevoegd bij de Urbanus-pillen door hem afgeleverd, zal zeker haar nut doen, zoolang het publiek nog altijd geneigd is zich deze pillen aan te schaffen. Op deze wijze behandeld, kunnen zelfs „Urbanus-pillen" mede helpen tot bestrijding der kwakzalverij.

„Italiaansche Pillen," bekend onder den naam van URBANUS-PILLEN.

Deze laxerpillen door het volk onder den naam van Urbanus-Pillen gekocht en gewild, zijn naar het voorschrift van Dr. HERMAN HAGER, *Manuale Pharmaceuticum*, editio quarta, no. 2513 bereid. Zij verlangen dus volstrekt geen aanspraak op een geheimmiddel.

De samenstelling is aldus: Rp. Aloës 100 radicis Rhei, foliorum Sennae aa 25, cardamomi minoris, mastiches, myrrhae, cubeborum, croci, nucum moschatarum, cassiae cinnamomeae, fructus Amomi aa 1, agarici pulv. 0.5. Misce, ut fiat pulvis, cujus 120.0 grammata cum Mannae 20.0 grammatis in aqua solutis, in pilulas 1050 redigantur.

Het gebruik dezer pillen is volgens Hager 1, 2 à 3 stuks per dag, al naar den leeftijd.

HET GEBRUIK VAN GENEESMIDDELEN.

De vorderingen op geneeskundig en hygiënisch gebied en de eerlijkheid tegenover het volk, gedooien het langer dat bij deze pillen een geschrift gevoegd wordt vol met nietszeggende phrasen en onwaarheden. Het is verkeerd aan een mengsel van drogerijen en chemicaliën geneeskrachtige eigenschappen toe te schrijven, die zij niet kunnen bezitten; het is een misleiding te beloven dat een zoogenaamd geneesmiddel deze of gene ziektestoornis van het lichaam bij

iedereen zal doen ophouden; nog grooter misleiding is het te beloven met een soort pillen tal van verschillende ziekten te zullen genezen. Met zoo te schrijven en te doen betreedt men het zoo verachtelijk gebied der kwakzalverij en dit moet iedereen, die het wel meent met het volk en eerbied heeft voor de vorderingen der wetenschap, vermijden. Het devies der kwakzalvers „de wereld wil bedrogen wezen, ergo bedriegt ze", mag in geen geval toegepast worden waar het het herstel van het zieke lichaam of het behoud der gezondheid geldt.

Met de publiciteit die bij deze aan de samenstelling der zoogenaamde Urbanus-Pillen wordt gegeven, is het aan ieder bevoegd geneesheer overgelaten het gebruik daarvan al of niet te ontraden.

Bewijzen van echtheid of waarschuwingen tegen namaak behoeven bij deze pillen niet gevoegd te worden, daar alle pillen, bereid volgens de regelen der kunst, naar het opgegeven recept, Urbanus-Pillen zijn.

Men wachte zich Urbanus-pillen of elk ander geneesmiddel te koopen. waaraan de samenstelling niet is toegevoegd; niet alleen dat de verkoop daarvan strafbaar is, maar men loopt daarbij gevaar een voor de gezondheid schadelijk geneesmiddel te koopen. Bij ziekten stelle men nimmer vertrouwen in een geneesmiddel dat niet in overleg met een geneesheer is samengesteld en door een apotheker is gereed gemaakt, want daardoor kan het gunstige tijdperk voor het herstel van het zieke lichaam niet alleen voorbijgaan, maar zelfs bij eene overigens gemakkelijk te herstellen stoornis van het lichaam een gevaarlijke ziekte ontstaan. Bij elke ziekte van een eenigszins belangrijken aard moet het onderzoek van het zieke lichaam door den geneesheer het gebruik van geneesmiddelen voorafgaan.

ZEGT 'T VOORT".

Correspondentie.

Als nieuw lid is toegetreden:

de heer F. van Setten, arts te Wirdum.

S. P. te L. Dank voor de toezending; het *croupmiddel* van v. d. Helm is in no. 12 van den vorigen jaargang behandeld.

v. d. G. en Co. te H. Tot ons leedwezen kunnen wij aan uw verzoek niet voldoen; het Maandblad is daarvoor de plaats niet.

v. d. W. te K. De balsem komt later aan de beurt; er is nog zoo veel te behandelen.

G. te A. De pillen van Fontaine en het *Elixir Godineau* worden onderzocht.

M. te K. Het *poudre dépilatoire* is aangekocht en zal onderzocht worden; het een moet echter op het andere wachten, J. H. P. te A. Dank voor uwe mededeeling omtrent de *Poitrine Décesse*; wij komen er nu spoedig op terug.

Mr. J. E. B. L. M. v. C. te U. Uw voorstel licht ons wel toe; zoodra er eenige ruimte beschikbaar is, zullen wij er eens de proef mede nemen.

F. B. te S. Het *maagpoeder* van Boom te Meppel bestaat uit een mengsel van koolzure kalk (krijt), magnesia, salpeterzuur-bimuth en poeder van curaçaoschillen, sterk gearomatiseerd met pemernutolie. Zie omtrent dit poeder het November-nummer van 1886.

H. M. B. te E. Hartelijk dank voor de toezending der gebruiksaanwijzing; zij was ons onbekend. Gaarne geven wij er publiciteit aan.

Aan de chemische leden onzer Vereeniging. Wie uwer beid is het onderzoek van een of meer kwakzalversmiddelen — liefst eenigszins spoedig — op zich te nemen, zou ons zeer verplichten, door daarvan aan den secretaris-penningmeester kennis te geven. Er wacht zooveel op afdoening.

Tegelijk met dit nummer is de tot op 25 April bijgewerkte ledenlijst verzonden.

De leden worden verzocht deze lijst wel te willen nagaan en den Secretaris-Penningmeester kennis te geven van eventuele misstellingen of omissies.

Even als vroeger duidt een sterretje voor den naam aan, dat de contributie over het loopende jaar betaald is en een kruisje, dat bovendien nog een extra bijdrage aan de kas gegeven is.

Zij, die nog niet betaald hebben, worden beleefd verzocht dit per postwissel te doen.

Het getal leden bedraagt thans 974.

Bij het nalezen van de lijst zal menigeen daarop den naam missen van vrienden of kennissen, van wie hij overtuigd is, dat zij onze zaak zijn toegedaan en daaraan ook gaarne een klein offer willen brengen. Welnu men trachte dan die personen aan te sporen lid van onze Vereeniging te worden en men zal daardoor ongetwijfeld een goed werk verrichten.

Herhaalde Waarschuwingen.

Holloway's zalf. Dit smeersel is meer dan eens onderzocht: men heeft er in gevonden olijfolie, was, reuzel en hars, soms ook nog een weinig walschot, (spermaceti) en wat terpentijn. Een klein potje (100 gram) kost f 1,60. Als fabrieksproduct zou het nog met behoorlijke winst voor één tiende van dezen prijs te leveren zijn. Bijzondere geneeskracht heeft de zalf niet, maar zij kan in sommige gevallen eenige verzachting aanbrengen. Dat HOLLOWAY door den hoogen prijs duizenden in hun beurs bedriegt, is nog minder erg dan dat hij ook duizenden ongelukkig maakt door zijn zalf voor alle wonden en kwalen aan te bevelen, en daardoor maar al te dikwijls den lijder er toe brengt om het inroepen van geneeskundige hulp uit te stellen tot het te laat is. Een der advertenties van deze zalf draagt schandelijker wijze tot opschrift: *Het mes afgeschaft* en daarop wordt betoogd dat operaties bij het gebruik dezer zalf geheel onnoodig zijn. Hoe menigeen die door een heelkundige operatie (die zelfs dikwijls pijnloos geschiedt) had kunnen worden geholpen, is misschien door het gebruik van deze zalf ongelukkig geworden.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 974.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Sequah in de Tweede Kamer.

Berichten: Weer een gift van f 10 van een niet-lid. — De Spaansche Sequah afgereisd. — Namaak der Sequah-middelen. — Kapers op de kust. — Mohrmann opnieuw veroordeeld. — Het maagpoeder uit Meppel naar Arnhem overgebracht? — Een troostrijke beoordeeling. — Een les voor de groote bladen.

Rechtszaken: Vervolg van een goud- en zilversmid te Utrecht. — De zaak Soeter.

Grootere artikelen: De Zwitsersche pillen van R. Brandt. — Nicholson in de geestenwereld. — Sequah te Leeuwarden.

Kleine mededeelingen: Het antidiphtherietmiddel van Lieszkovsky. — Hydra van Johnson. — Green asthmapowder van Dr. Guild. — Homeriana. — Behandeling à la Sequah door een magnetiseur.

Correspondentie.

Sequah in de Tweede Kamer.

Bij de behandeling van de „artsenwet” in de afdelingen der Tweede Kamer „vroegen, in eene afdeling sommige leden een verscherping van de geneeskundige wet, met het oog op het geruchtmakend optreden van Sequah, die maanden achtereen ongestoord voortgaat om onder begeleiding van muziek en met vertooningen van allerlei aard geneeskundige behandelingen te verrichten, ten einde een geneesmiddel van twijfelachtige waarde te verkoopen, waardoor vooral minder ontwikkelden op die wijze op noodlooze uitgaven worden gebracht met in sommige gevallen wellicht nadeelige gevolgen voor de patiënten. Men wilde gelijk in België althans dergelijke openbare vertooningen van geneeskundige verrichtingen verboden zien. Andere leden konden echter niet toegeven dat de feiten waarop gedoeld wordt, aanleiding zouden opleveren voor eene wetsverandering. Huns inziens is van eene mogelijk nadeelige werking der behandelingen in quaestie vooralsnog niets gebleken.”

Het bovenstaande lasen wij ongeveer 3 weken geleden in de dagbladen en het speet ons, dat er nog zooveel tijd moest verlopen voor wij in 't eerstkomend Maandblad de gelegenheid zouden hebben die „andere leden” door het noemen van feiten aan te toonen dat „van een mogelijk nadeelige werking der behandelingen in quaestie” inderdaad wel is gebleken.

Wij halen maar enkele gevallen aan, door ons reeds in vorige Maandbladen medegedeeld:

1. Een lijder had tuberculose aan de knie; door het hevig wrijven werden de tuberkels — die, daar gelokaliseerd, wel te verwijderen zouden geweest zijn — door het geheele lichaam gedreven; de man stierf aan tuberculeuse longontsteking.

2. Frans van der Graaf, Mijl 210 te Dordrecht, heeft het ontstaan van zenuwontarding te danken

aan de te krachtige inwrijvingen op een Sequah-séance.

3. Een *winkeljuffrouw* van den heer J. VAN WAARDHUIZEN te Dordrecht probeerde Sequah's prairiebloem tegen maagpijn, waardoor zij een zóó hevige diarrhée kreeg, dat deze slechts na dagen, onder medische hulp, verminderde, zonder overigens éénige baat te ondervinden.

Wij kunnen meerdere feiten, steunende op bewijzen, bijbrengen en wij hebben het reeds gedaan. Om niet te veel in herhalingen te treden, laten wij het hierbij, doch wenschen nog even in herinnering te brengen dat o.a. Deurwaarder LACH te Rotterdam en KRUIJT, Boomgaardstraat no. 15, Rotterdam, betrekkelijk spoedig na de Sequah-behandeling, onder hevig lijden, zijn bezweken. Nu weten wij wel dat hier de vraag: „Post of propter” open blijft, dat het niet zeker is, dat zij door die behandeling zijn overleden, maar evenmin kan men met zekerheid zeggen: „dat van een mogelijk nadeelige werking der behandelingen in quaestie niets is gebleken.”

Terwijl wij ons tot het bovenstaande bepalen wat betreft het verhandelde in die eene afdeling, moeten wij tot ons leedwezen betuigen, dat, in 't algemeen, de quaestie van het onbevoegd uitoefenen van genees- en artsensijbereidkunde zoo bijna geheel is doodgezwegen.

Waar de indiening van de nu aanhangige wijzigingen in de geneeskundige wetten grond geeft te vermoeden, dat van deze Regeering, in den eersten tijd, geen ingrijpende veranderingen in die wetten te wachten zijn, hadden wij gehoopt, dat van de thans aangeboden gelegenheid een ruimer gebruik zou zijn gemaakt om er de Regeering op te wijzen, hoe noodzakelijk het is, om ten behoeve van de bestrijding der kwakzalverij, in de eerste plaats wijziging van de bestaande wetten aan te bieden.

Want wij meenen met recht te kunnen aannemen, dat verscheidene kamerleden met ons van die noodzakelijkheid moeten overtuigd zijn.

Zoo tellen wij enkelen van die afgevaardigden onder de leden onzer Vereeniging; deze stemmen dus in met dat gedeelte van ons programma, waarop vermeld staat: „aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.”

Verder hebben wij alle Kamerleden reeds meermalen, door gratis-toezending van een Maandblad, in de gelegenheid gesteld kennis te nemen van de leemten die onze tegenwoordige geneeskundige wetgeving, volgens ons inzien, vertoont. Nu zal het zeker waar zijn, dat ons gevoelen niet door alle Kamerleden wordt gedeeld, maar wij zijn toch zoo

vrij om te gelooven, dat de opmerkingen, die wij in sommige opzichten maakten, niet gemakkelijk te weerleggen zijn en dat zij zeker de moeite van eene bespreking waard zijn.

Doch ook anderen dan wij hebben in brochures, dissertaties en tijdschriften op het onhoudbare der tegenwoordige wetten gewezen, terwijl de adressen van den Geneeskundigen Raad van Noord-Holland, aan de Ministers van Binnenl. Zaken en Justitie onlangs verzonden, vele leden der Kamer door middel van het *Weekblad van het Recht* ongetwijfeld onder de oogen zijn gekomen.

Met dit al mochten wij slechts, naar aanleiding van de handelingen van Sequah, die enkele opmerking lezen; had die man ons land niet tot zijn veld van exploitatie gekozen, misschien ware er dan geen woord over de geheele quaestie gerept.

Inderdaad, ons begint bijna de moed te ontzinken om zelfs van een krachtig aandringen op wettelijke bepalingen ter beteugeling der kwakzalverij succes te verwachten.

Berichten.

Ook nu weder mogen wij dankbaar melding maken van de ontvangst van een gift van f 10.—, als bijdrage voor de proceskosten, van iemand die geen lid is der Vereeniging. Vooral de moreele steun, dien dergelijke bewijzen van waardeering geven, is ons zeer veel waard.

De Spaansche Sequah heeft te Valladolid aanleiding gegeven tot studenten-ongeregeldheden. De politie en de gendarmerie moesten met getrokken sabels tusschenbeide komen om den wonderdokter te beschermen. Maar deze moest eindelijk aftrekken, omdat hij niet kon bewijzen, dat hij gerechtigd was tot het verkoopen van zijne medicijnen.

Waarschuwing. Men zij toch vooral voorzichtig bij het aankopen van de Sequah's middelen, want, helaas! deze wondermiddelen worden ook al vervalscht; ten minste Davenport waarschuwt voor namaak.

Nu, de man heeft gelijk in 't belang van zijn affaire, maar 't is ten deele zijn eigen schuld. Wie een smeerseltje van wat olie en terpentijn voor f 1,25 in den handel brengt, al is 't ook met muziek, loopt gevaar dat een ander ook het zijne doet om zoo'n enorme winst machtig te worden.

Kapers op de kust. Het Zondagsblad van het N. v. d. D. van 22 Mei bevat de volgende advertentie:

„Massage en Heilgymnastiek.

Allen, die door de middelen der Sequah-Maatschappij niet zijn geholpen, kunnen volkomen worden genezen zonder chemische preparaten.

D. BAKKER, Masseur.
van Swindenstraat no. 18.”

Opgepast Sequah! de concurrentie wordt grooter.

Tegen den bekenden lintwormdokter MOHRMANN werd dezer dagen in Duitschland een proces gevoerd, hetwelk eindigde met zijne veroordeeling tot 300 M. boete en van zijn representant tot 100 M. — De aanklacht was: afgifte van eene hoeveelheid van M.'s lintwormmiddel, hetwelk in een Berlijnsche apotheek gereed gemaakt was, aan een zieke die daardoor ongesteld geworden was.

Verhuisd? In het N. v. d. D. lezen wij de volgende advertentie:

Maaglijders!!!

„Na ontvangst van 75 Cent per Postwissel, verzendt Apotheker BOOM, te Arnhem, Kastanjelaan 20, franco een Doos Maagpoeder met Gebruiksaanwijzing en ruim 300 Attesten van Maaglijders, welke door dit Maagpoeder geheel genezen zijn van Maagpijn, Maagkramp, Zuur en slechte Spijsvertering, na hieraan jaren geleden te hebben. Duizenden Maaglijders zijn reeds door dit Maagpoeder genezen.”

Deze advertentie is niet nieuw; wij lazen haar reeds dikwijls. Maar wij wenschen te vragen — en verzoeken gaarne antwoord — of Boom van Meppel naar Arnhem is verhuisd?

Een troostrijke beoordeeling. Het weekblad *Gelria*, dat reeds zoo dikwijls getoond heeft geheel aan onze zijde te staan, het bericht uit ons vorig No. overnemende, waarbij de Secretaris de eer heeft den uitslag van het proces mee te deelen, voegt daaraan het onderstaande toe:

„Het zal wel niet vaak gebeuren dat een veroordeelde de eer heeft zijn vonnis mede te deelen. Inderdaad zouden wij, in dit geval, ook liever de veroordeelde dan de klager zijn geweest. Moge de omstandigheid dat het rechtsgevoel en de wet hier niet aan één zijde stonden, een aanleiding zijn om de laatste eens aan een grondige herziening te onderwerpen! En laat in afwachting ieder in eigen kring voor de Vereeniging tegen de kwakzalverij propaganda maken, om haar de geleden schade gemakkelijker te doen dragen. Dat is in allen gevallen beter, dan het uitstellen van Davenport's levensgroot portret, zooals een onzer grootste plaatwinkels doet!

Een les voor de groote bladen. De *Familiebode*, een blad waarop wij reeds meermalen als een bondgenoot mochten wijzen, bevat de volgende correspondentie:

„Kwakzalverij. — Den heer A. F. Gij kent ons standpunt in zake kwakzalverij. Wij weigerden voor twee maanden de reclame Sequah, alias Davenport, ondanks het ons f 300 benadeelde, doch voor een beginsel moet men óók in financieel opzicht iets over hebben. De ingezonden financiële annonce, van den door u aangeduiden persoon, is óók kwakzalverij; aan de eene zijde benadeelt men zijn gezondheid, aan de andere zijde — door dergelijke annonces — benadeelen velen hun beurs. En dat kan ook erg zijn! Wij plaatsen dit antwoord als correspondentie, opdat men bij ons niet meer aankloppe met annonces die er op berekend zijn de evenmenschen door schijnheilige praatjes te benadeelen. De tijd komt dat zeer weinig bladen open zullen staan voor dergelijke advertentiën”.

Rechtszaken.

Te Utrecht is, naar men ons bericht, door den adjunct-Hoofd-Inspecteur van politie *Wesselink*, lid onzer Vereeniging, eene vervolging ingesteld tegen den aldaar wonenden goud- en zilversmid B., wegens het onbevoegd uitoefenen der taadheelkunst.

Zaterdag 14 Mei werd door den kantonrechter te Groningen vonnis gewezen in de zaak tegen den heer *H. Soeter*, gymnastiek-onderwijzer aldaar, welke vóór veertien dagen terecht stond, ter zake dat hij, hoewel niet toegelaten tot de uitoefening der geneeskunde, buiten noodzaak geneeskundigen bijstand als bedrijf of als beroep verleend had door met het doel genezing aan te brengen: 1. het rechterbeen van een aan raumatiek lijdenden patiënt te wrijven (te masseren), en 2. de armen en beenen van een anderen patiënt in te wrijven met boomolie, later met vaseline.

Aan het eerste den beklagde ten laste gelegde feit werd hij schuldig verklaard en veroordeeld tot betaling eener geldboete van f 25.

Het tweede beklagde ten laste gelegde feit werd niet bewezen verklaard en deswege werd hij vrijgesproken o. a. op de volgende overwegingen: dat de inwrijving met boomolie of vaseline volgens eenstemmige verklaringen van deskundigen geen genezende kracht heeft en alleen plaats heeft om de huid te verzachten; dat die praeparatoire maatregel geenszins is het verlenen van geneeskundigen bijstand en dan ook door iederen niet-deskundige kan worden uitgeoefend, zelfs zonder enig voorschrift of toezicht van een deskundige; dat wel is waar blijkens het getuigenverhoor de gedaagde, na deze patiënt te hebben ingewreven, haar ook heeft gemasseerd, maar hem dit niet bij dagvaarding was ten laste gelegd, zoodat die massage buiten beschouwing moest blijven.

Daarna stond de heer *Soeter* terecht, ter zake dat hij, zonder als geneeskundige daartoe bevoegd te zijn, op verschillende tijdstippen gedurende de jaren 1891 en 1892 te Groningen in de *Provinciale Groninger Courant*, o. a. in die

van 25 Mei 1891, 4 Februari en 28 April 1892 advertenties geplaatst had, door welke advertenties hij in het openbaar had aangekondigd, dat hij de massage, zijnde geneeskunst, uitoefende.

Het openbaar ministerie gaf te kennen, dat de vervolging, waarop deze dagvaarding betrekking heeft, geschiedde op uitdrukkelijken last van den Minister van Justitie. Door de tegen dezen gedaagde uitgesproken veroordeeling werd de taak van het openbaar ministerie gemakkelijker gemaakt. Massage was uitoefening der geneeskunst en dus was ook annonceering dat men masseert het annonceeren dat men geneeskunst uitoefent, wat artikel 3 der wet van 1 Juni 1865 strafbaar stelt. Stond ook al in de advertenties niet met zoveel woorden te lezen dat de gedaagde masseerde, nu bleken was en als bewezen aangenomen in de andere zaak dat hij zelf in zijne inrichting de massage uitvoerde, moest men de annonces, die dit ook blijkbaar wilden te kennen geven, beschouwen als aankondiging dat de heer *Soeter* masseerde en dus de geneeskunst uitoefende. Hij requireerde mitsdien tot schuldverklaring en veroordeeling van den gedaagde tot betaling van drie geldboeten, elk van f 25.

De verdediger, mr. M. Rutgers van der Loeff, zou te dezer plaatse en na het zoo straks gewezen vonnis, zijne zienswijze, dat massage mag geschieden door hem, die de bevoegdheid voor gymnastiek heeft verkregen, zoodat aankondiging van massage nog niet is aankondiging van uitoefening der geneeskunde, niet ontwikkelen, maar dit voor eventueel appél bewaren. Maar ook in de hypothese van het gewezen vonnis kon toch van veroordeeling op grond van artikel 3 in casu geen sprake zijn. In geen der drie in de dagvaarding omschreven advertenties werd gezegd wie de persoon was, die in de inrichting van den heer *Soeter* masseerde. veel minder dat hij zelf het deed. En het strafbaar feit, dat dan hierin moest bestaan dat de plaats der advertenties aankondigde dat hij masseerde, (en dus dat hij de geneeskunde uitoefende) ontbrak hier dus. In deze zaak was het niet de vraag of de heer *Soeter* masseerde, maar of hij annonceerde dat hij masseerde en het beroep van den ambtenaar van het openbaar ministerie op de in eene andere zaak bewezen feiten deed dus niets ter zake, omdat men annonceeren kon de geneeskunst uit te oefenen en dan strafbaar zou zijn volgens artikel 3, ook al oefende men de geneeskunst niet uit, maar ook omgekeerd de geneeskunst kon uitoefenen zonder dat men artikel 3 overtrad, wanneer men niet aankondigde dat men het deed. Strikt had men zich hier te houden aan de strafwet; en dus ook strikt te vragen, wat er in de advertentiën stond. Maar bovendien was er nog een andere grond waarom de wet niet overtreden kon zijn, hierin gelegen, dat in die advertentiën werd aangekondigd, dat de heilgymnastiek en ook de massage geschiedde onder geneeskundig toezicht, en de niet genoemde persoon die masseerde deed het dus, volgens den inhoud der advertentiën, bloot als dienende hand van den toezicht-hebbenden geneesheer en oefende zelf de geneeskunst niet uit, zoodat alleen werd aangekondigd wat geoorloofd was. Verdediger concludeerde tot ontslag van rechtsvervolging.

Na korte re- en dupliek verklaarde de kantonrechter, dat het vonnis zoude worden uitgesproken den 28sten Mei. Het ten laste gelegde bewezen verklarende, oordeelde de kantonrechter bij zijn Zaterdag 11. gewezen vonnis, dat moest worden nagegaan (met het oog op de strafbaarheid) of een onbevangen lezer, kennismemende van die advertenties, daarvan geene andere opvatting kan ontvangen dan deze, dat de aankondiger casu quo bereid zal worden om wie dat verlangt, zoo mogelijk te genezen, hetwelk hij na verschillende overwegingen met betrekking tot een dier advertenties bevestigend beantwoordde en derhalve uitmaakte, dat beklagde door de plaatsing van die advertentie in het openbaar heeft aangekondigd, dat hij de geneeskunde uitoefent. (*) Bekl. werd vervolgens veroordeeld tot 10 gulden boete.

Voor de twee andere advertenties, evenwel anders gesteld dan de eerstbedoelde, werd beklagde ontslagen van rechtsvervolging.

(*) Die advertentie luidde aldus: „Inrichting voor heilgymnastiek, massage en geneeskundige baden, H. Soeter, Nieuweweg te Groningen; behandeling van ruggegraatsverkrummingen, rheumatiek, gewrichtslijden, darmverstopping enz.

Dagelijks geopend. Reeds meer dan zeshonderd patiënten werden aan de inrichting behandeld, terwijl tal van professoren en doktoren de behandeling aanbevelen.”

De Zwitsersche pillen van Richard Brandt.

In het jaar 1884 en 85 waarschuwde de vorige Redactie van dit Maandblad in tal van artikelen tegen deze groote kwakzalverij. In herhaalde waarschuwingen wees zij telkens weer op het gevaarlijke van deze pillen en ook wij hebben later dit voorbeeld gevolgd.

De Zwitsersche apotheker noodzaakt ons echter thans een grooter gedeelte van onze plaatsruimte aan hem te wijden. De manier waarop hij tegenwoordig ook hier te lande weer optreedt, de talrijke advertenties — dikwijls onder het zogenaamde dure reclame-gedeelte — die hij tegenwoordig weer in alle bladen plaatst, de marktschreeuwerige strooibilletten die, in de laatste dagen, o. a. te Amsterdam met milde hand worden verspreid, zij zullen ongetwijfeld niet nalaten nieuwe slachtoffers te lokken bij de talrijke, die door het gebruik der Zwitsersche pillen reeds geld en gezondheid hebben verspeeld.

Toch kan onze waarschuwing ook ditmaal niets anders bevatten dan hetgeen reeds meermalen in ons blad is gezegd, wij herhalen slechts wat onze

voorgangers schreven en doen het uitvoerig om er meer klem bij te zetten, want — zooals Brandt 8 jaar geleden werkte, werkt hij ook thans nog. Dezelfde aanbevelingen van toen, dikwijls in dezelfde bewoordingen, worden ook nu den dagbladlezer aangeboden, en dezelfde blufferige reclame, dient ook thans weer om den lof der pillen uit te bazuinen. Men zal het ons dus ten goede houden dat wij — ook vooral voor hen die de 5 eerste jaargangen van het Maandblad niet hebben gelezen — ons, voor een gedeelte, bepalen tot het overnemen van 't geen de vorige Redactie in het no. van October 1885 omtrent de Zwitsersche pillen mededeelde. Wij doen dit te eerder omdat de in dat no. geplaatste waarschuwing op zoo'n aardige en o. i. doeltreffende wijze is gesteld, dat wij geen kans zien deze te verbeteren, zelfs na te volgen.

Wij geven dus het woord hier ter plaatse aan de Geb. BRUNSMa:

„De meeste nieuwe geheimmiddelen, die in het buitenland vaak grooten opgang maken en aanzienlijke winsten afwerpen, vallen na een flikkerleven van meest korten tijd hier te lande tegenwoordig weldra in het niet terug, waaruit zij nimmer te voorschijn hadden moeten treden.

Wij herinneren aan *Moeder Seigel's Stroop*, *Homeriana*, *Hopbitter*, *Produits des Alpes Maritimes*, *Kuiper's Rheumatiek zalf*, *Malaspina's middel tegen Epilepsie en Zenuwziekten*, *Auxilium Orientis van Sylvius Boas* en vele anderen.

Slechts BRANDT met zijne *Zwitsersche pillen*, insgelijks van betrekkelijk jongen datum, heeft zich vastgeworteld en schijnt aan de depôhouders zulke grove winsten te verzekeren, dat zij het adverteeren kunnen blijven volhouden en wel op de duurste manier door zogenaamde reclames, waarvoor aan de bladen 40 of 50 ct. per regel moet worden betaald.

Juist deze reclames worden ook opgenomen door verschillende couranten, die overigens van dezelfde depôhouders slechts weinig advertenties betreffende andere insgelijks door hen verkochte geheimmiddelen ontvangen.

Bovendien munten deze reclames uit door meer dan zelfs bij kwakzalvers gewone leugenachtigheid en onbeschaamde verzekeringen. Eenige uitknipsels van de laatste weken willen wij hier inlasschen. Zij die zulke reclames in den regel ongelezen laten mogen hieruit zien op welke wijze men het Nederlandsche publiek duurzaam, tegen alle waarschuwing in, schijnt te kunnen vangen.

Maar wij durven deze advertenties niet over te drukken zonder ons tegengifft er naast toe te dienen. Zie hier dus:

DE LEUGEN uit de advertenties.

Vrouwen en Meisjes,

die laxeerende middelen gebruiken, moeten niet verzuimen een proef te nemen met de Zwitsersche Pillen van den Apotheker R. Brandt, door de beste autoriteiten allernuttigst aanbevolen. Die proef zal haar overtuigen hoe aangenaam, vrij van pijn en stellig werkend dit geneesmiddel is.

Een kleine Uitgaaf

maar een groote winst, behalen al diegenen die door het gebruik der Zwitsersche Pillen van den Apotheker R. Brandt hun lichaam zuiveren, en het daardoor nieuwen levensgeest en kracht deelachtig doen worden.

Een ondersteuning voor mingevoeden.

Hoe dikwerf brengen ziekten zorg en nood in de huizen van diegenen, die met hunne handen in hun dagelijksch onderhoud moeten voorzien. Daarom is het te waardeeren, dat de Heer R. Brandt, Apotheker te Zurich, reeds jaren lang aan mingevoeden, die lijdende zijn aan Maag-, Lever-

DE WAARHEID ter behartiging.

Mannen, vrouwen en kinderen

wacht u in het algemeen voor laxeerende middelen, doch zoo gij er gebruikt, neemt dan niet de Zwitsersche pillen van den Apotheker R. Brandt, want zij zullen op den duur zeker uw ingewanden bederven.

Een zwaar verlies

aan gezondheid kunnen zij zich berokkenen, die zich overgeven aan de Zwitsersche pillen van den Apotheker R. Brandt.

Een vergif voor de zieken

kan men, wegens hun sterk laxeerende werking, de Zwitsersche pillen van R. Brandt noemen. Vooral bij Maag, Lever en Galkwalen kan het gebruik van die pillen, omdat zij grootendeels uit aloë bestaan, hoogst na-

of Galkwalen, Aambeien, enz., zijne vermaarde Zwitsersche Pillen gratis verstrekt. Men behoeft zich slechts rechtstreeks tot genoemden heer te wenden, om ze te ontvangen.

Iets op tijd gedaan

is welgedaan, zegt een oud spreekwoord, toepasselijk op een ieder die niet verzuimt zijn lichaam inwendig te reinigen en daardoor nieuwe levenskrachten op te doen. Het beste middel om dat doel te bereiken, zijn de gunstig bekende Zwitsersche Pillen van den Apotheker R. Brandt.

Als een Enfant Chéri,

dat overal conquêtes maakt, zoo vindt men tegenwoordig in ieder huisgezin, rijk of arm, de Zwitsersche Pillen van den apotheker R. Brandt, die alle andere middelen op den achtergrond gedrongen hebben, wegens hare aangename, zeker werkende en onschadelijke werking bij Lever- en Galaandoeningen, Aambeien enz.

Goede raad.

Wie aan bloedverdicking en ten gevolge daarvan aan huiduitslag, aandrang van bloed naar het hoofd en de borst, hemorrhoiden enz. lijdt, verzuime niet in het najaar of in het voorjaar een zuiveringskuur te ondergaan, waarvoor voor weinig centen daags het lichaam frisch en gezond gehouden zal worden. Men neme daartoe het beste middel, de Zwitsersche Pillen van Apotheker R. Brandt.

Men ziet het, de verscheidenheid is groot en toch is deze verzameling slechts een klein gedeelte. Op allerlei wijze en tot allerlei standen wordt van tijd tot tijd het woord gericht, maar — en dit is niet het geringste kwaad — met voordacht het meest tot de kleine burgerij, werklieden en de eenvoudigen in den lande."

Wij zouden met deze waarschuwingen van de Heeren BRUINSMA kunnen volstaan, toch wenschen wij ons nog even bezig te houden met enkele hoofdzaken uit het dezer dagen verspreide strooibillet.

Tevoren zij hier er nadrukkelijk op gewezen (het is in het bovenstaande al gezegd) dat het hoofdbestanddeel der Brandt'sche pillen aloë is — n.l. voor die landen waar aloë vrij verkocht mag worden — of waar, zooals bij ons, die verkoop beneden een zekere hoeveelheid niet is toegestaan, maar waar men doet alsof zoo'n verbod niet bestaat. (In landen, als Oostenrijk, waar men aan dergelijke verbodsbepalingen beter de hand houdt, laat Brandt het voornaamste bestanddeel, de sterkwerkende aloë, dood eenvoudig maar achterwege en vertelt toch precies hetzelfde omtrent de geneeskrachtige werking der pillen.

Inderdaad het zijn wondermiddelen.)

In het strooibillet nu, (waarin Brandt begrijpelijkerwijze ook tegen namaak waarschuwt) worden de pillen aangeprezen als het beste van alle huis- en geneesmiddelen, met veroordeeling, zooals van zelf spreekt, van alle andere aanbevolen middelen (nu in dit laatste is, bij uitzondering, veel waars,) omdat „zijn pillen bepaald op onfeilbare, aangename

deelige uitwerking hebben. Wil men lichte ongesteldheden ongeneeslijk maken, dan wende men zich tot dien Heer om zijn pillen te ontvangen.

Iets op tijd gedaan

is wel gedaan, zegt een oud spreekwoord, en daarom verzuim niet om bij ziekte en ongesteldheid geneeskundige hulp in te roepen. Probeer niet eerst een kwakzalversmiddel, zooals de Zwitsersche pillen van R. Brandt, want dan wordt het helaas dikwijls te laat!

Als schadelijk onkruid

woekert het eene kwakzalversmiddel naast het andere. Wie door Holloway pillen, Urbanus pillen, of Maag- en Slijmpillen zijn ingewanden heeft verzwakt, zoodat zij geen of weinig ontlasting meer te weeg brengen, probeert het tegenwoordig met de Zwitsersche pillen van R. Brandt. Ook hier zal hij bedrogen uitkomen, omdat deze pillen even als de anderen hoofdzakelijk uit aloë bestaan.

Een slechte raad

is het, die door R. Brandt gegeven wordt, als hij zijn pillen bij huiduitslag en allerlei andere ziekten en ongesteldheden aanbeveelt.

Wie zijn lichaam frisch en gezond wil houden, wachte zich voor alle kwakzalversmiddelen en in 't bijzonder voor sterkwerkende, zooals de Zwitsersche pillen van R. Brandt.

en ONSCHADELIJKE wijze werken."

Dit is leugen; UNSCHADELIJK zijn zij *geenszins*. Wil men weten hoe een Duitsch geleerde over die onschadelijkheid denkt, men leze dan wat Dr. Fr. DORNBLUTH van de Zwitsersche pillen schrijft:

„Deze pillen prikkelen zeer sterk den darm, zooals alle aloë-houdende middelen dit doen, waardoor vele ziekelijke toestanden, die een leek onmogelijk herkennen en onderscheiden kan, zeer kunnen verergeren en ten slotte gevaarlijk worden. Zoo b.v. alle gezwellen in de maag en den darm, die zich in den regel onder zeer onduidelijke verschijnselen ontwikkelen, tot dat een bloeding haar aanwezigheid doet kennen. Zoo ook het begin van buiktyphus, vele leverziekten, zoogenaamde hémorrhoidaal-kwalen; eindelijk alle kankerachtige aandoeningen, die door zulke middelen zonder twijfel verergerd, ja misschien zelfs veroorzaakt worden.

„Ik zelf — zoo gaat Dr. DORNBLUTH voort — heb in twee gevallen, waarin wegens verstopping Zwitsersche pillen waren gebruikt, braken en diarrhée met hevige pijnen en bloedige ontlasting, gelijkende op buikloop gezien, wat geen andere oorzaak had dan die pillen. Hier waren ook de personen geen oogenblik in twijfel, of de afgescheiden stoffen waren „ziektstoffen” of „onreine vochten” maar aan producten der darmprickeling door de veel geroemde Zwitsersche pillen werd niet gedacht.

„Dat deze en andere dergelijke laxeerpillen — zoo eindigt de schrijver — niet altijd zulke duidelijke nadeelige uitwerking hebben, en zij dikwijls zelfs langen tijd zonder merkbaar nadeel kunnen worden ingenomen, is bij het groote verschil in gevoeligheid der spijsverteringsorganen niet meer te verwonderen, dan dat de een de moeielijkst te verteren zaken in massa's kan gebruiken, terwijl de ander reeds door het voorzichtig te beproeven zich gevaarlijk ziek kan maken. De bedoelde pillen bevatten een stof, die reeds in geringe hoeveelheid een sterk prikkelende werking uitoefent. Door menigvuldige herhaling van zulke prikkelende werkingen zullen echter zeker mettertijd ziekelijke verschijnselen worden veroorzaakt, die dikwijls op den trap van slijmvorming en bloeding zullen blijven staan, niet zelden echter ook tot weefselontaardingen en nieuwvormingen van kwaadaardigen aard, zoogenaamde kankerknobbels, kunnen leiden.”

Waar dus Brandt — in het strooibillet — annonceert dat het gebruik van de *echte* Zwitsersche pillen (welke die *met* of *zonder* aloë?) slechts 5 centen daags kost, vergeet hij er, voor de aloëhoudende, bij te voegen . . . en de gezondheid.

Men zal ons misschien tegenwerpen, dat wij overdrijven, dewijl toch in het strooibillet verscheidene gunstige attesten voorkomen van geneeskundigen van naam, zooals Prof. Dr. VIRCHOW te Berlijn, Prof. Dr. HERZ te Amsterdam en anderen. 't Is waar, die attesten hebben ons veel verdriet berokkend omdat zij onzen strijd zoo zeer bemoeilijkten maar niet alleen ons, doch ook de stellers der attesten. Handig door Brandt geëxploiteerd, zijn ze, zonder precies te denken aan het gewicht, dat hunne verklaringen in de schaal leggen, er, als ware het, *ingelooopen*.

Maar Brandt heeft hen beet en laat hen niet los, niettegenstaande de latere verklaringen dier Hoogleraren (die het groote publiek helaas niet leest) alle waarde aan die attesten hebben ontnomen. Brandt is een handig attestenvanger; in het vorig no. gaven wij daaromtrent nog de volgende mededeeling:

„Zooals een Duitsch vakblad voor apothekers mededeelt, is de Zwitsersche apotheker RICH. BRANDT opnieuw bezig, attesten voor zijne pillen te verzamelen. Bij schrijven onder het poststempel Büsingen in Baden aan de Duitsche geneesheeren, verzoekt hij, onder beleefde verwijzing naar de hun voor eenigen tijd toegezonden proefdoosjes zijner „Zwitsersche pillen”, om mededeeling, of het praeparaat onderzocht is en of dat onderzoek goed is uitgevallen. — Brandt voegt er bij, dat het zijn doel is, om zooveel mogelijk het gevoelen van praktiseerende geneesheeren te ontvangen.

Een slimme baas. — De mooist klinkende attesten zoekt hij natuurlijk uit, om daarmede zijne leugens, tot aanbeveling zijner kwakzalverij, steun bij te

zetten, terwijl hij de attesten, die minder goed of slecht klinken, in zijn eigen belang wel achterwege zal houden.”

Wanneer men ook eens zoo gelukkig was, inzage te kunnen krijgen van de afgegevene, maar niet gepubliceerde attesten, dan zou het publiek misschien voor goed genezen zijn van zijn voorliefde voor de Zwitsersche pillen.

Nicholson in de geestenwereld.

Dezer dagen is te Leipzig een boekje verschenen van een Rus, genaamd KONSTATIN ALEXANDROWITSCH VON BODISKO, van beroep kamerheer van Z. M. den Keizer van Rusland, wonende 15 Michaelplaats, St. Petersburg, volgens medisch attest van den heer M. Bertenson, geneesheer van het Nikolai-militair-hospitaal van H. Keiz. H. de hertogin van Edinburg, op den 15 Febr. 1891 volkomen gezond.

Dit boekje genaamd: „Lichtstrahlen; Experimenteller Spiritismus auf wissenschaftlicher Grundlage” is, volgens den schrijver, eene oopenhooping van klemmende bewijzen voor het bestaan van geesten, zooals de spiritisten zich die voorstellen.

Wij hadden dit boekje onbesproken gelaten, omdat wij alleen de kwakzalverij met geneesmiddelen bestrijden, ware het niet dat een der geesten, een speciale vriend van den heer von Bodisko, zoo goed is geweest om op zijne (geestelijke) manier reclame voor een onzer oude bekenden, een befaamden kwakzalver, te maken. Op bladz. 35 van dit boekje namelijk lezen wij in 't Duitsch:

„Bij eene andere séance vroeg ik den geest, „op welke wijze een mijner familieleden, die aan „eene oorziekte leed, te helpen was. Het potlood „bewoog zich van zelf om de volgende woorden te „schrijven:

„Docteur Nicholson, 10 Rue Druout, Paris””.

„Om deze mededeeling te controleeren, schreef „ik nog denzelfden avond volgens het opgegeven „adres aan Doktor Nicholson, wiens naam ik nooit „te voren gehoord had. Uit het spoedig daarop „volgende antwoord van den dokter zag ik, dat „hij zich speciaal met de behandeling van oorziek- „ten bezig houdt, en dat hij inderdaad in de rue „Druout woont.”

De zittingen, waarover de mededeelingen van den heer v. Bodisko handelen, zijn gehouden tusschen de jaren 1888 en 1892. De geest, die bovenstaande mededeeling gedaan heeft, is zeer zeker niet de geest van een der leden onzer vereeniging, want die kennen de „Docteur Nicholson” beter. Wie ons blad van Dec. 1889 opslaat, kan daarin lezen wat voor soort dokter hij is. Had de geest, door von Bodisko opgeroepen, het Maandblad ook even ingezien — en dat had hij zeker gedaan, indien het een snuggere geest was geweest, — dan had hij gezien, dat Nicholson drie jaren geleden een der grootste kwakzalvers was, een man die in Londen en Parijs op dit gebied de schandelijkste praktijken uitoefende, om het geld der goedgelovige gemeente machtig te worden. Dan had hij aan von Bodisko kunnen vertellen, dat Nicholson niet te Parijs woonde, maar te Londen 21 Bedford Square; dat hij zich niet speciaal bezig houdt met oorziekten, maar met het verkoopen van onbeduidende en niets ter zake doende instrumentjes voor f 24 het stel; instrumentjes, die spoedig onbruikbaar en dan opnieuw voor geld door den oordokter of zijne trawanten gerepareerd moeten worden, terwijl zij den zieke niets helpen.

Ook had die geest kunnen lezen, dat de groote man ook nog een ander adres heeft: Chancery Lane 54 te Londen en nog zooveel meer, b.v. dat hij onder den naam van Simpson aan hetzelfde adres te Parijs en Londen adverteert en een balsem aflevert;

dat hij onder den naam van Dr. Mountain, altijd onder de bekende adressen te Parijs en Londen, een beroemd middel tegen bronchitis, asthma, katarrh enz. adverteert;

dat hij verder als Dr. John Hill, Chancery Lane te Londen circulaires verspreidt ter aanbeveling van Engelsche Astrustische balsem eveneens tegen doofheid enz.

Wie er meer van wil weten, sla het genoemde

Maandblad maar eens op, doch men zal ons toevoegen, dat het niet bemoedigend is voor ons stervelingen, te bemerken, dat men als geest nog niet eens in staat is een zwendelaar van een eerlijk man te onderscheiden. Eigenaardig is het, en dergelijke verschijnselen hebben wij bij séances op spiritistisch gebied meermalen aangetroffen, dat juist een persoon genoemd wordt, wiens naam en adres in de beschaafde landen overal en door iedereen gelezen kan worden in de dagbladen. De heer von Bodisko zal ons moeten toegeven, dat het bewijs voor hetgeen deze manifestatie moet aantoonen, degelijker en deugdelijker zou geweest zijn, indien de geest het adres van eene, alleen binnen de palen van zijn land bekende, oorspecialiteit had opgegeven.

Sequah te Leeuwarden.

Ofschoon het ons plan niet is den agent der Sequah-maatschappij op zijne tochten door Nederland te volgen en wij ons alleen wenschen te bepalen tot het mededeelen van feiten, van welke waarheid wij overtuigd zijn en die dienst moeten doen om te bewijzen, dat onze meening omtrent Davenport en zijne maatschappij nog steeds de juiste is, willen wij — nu met het mededeelen van nieuwe feiten wel tot een volgend nummer kan worden gewacht — de plaatsing van het onderstaande, dat ons door onzen correspondent te Leeuwarden wordt toegezonden, niet weigeren.

„Het zal den lezers buiten Leeuwarden zeker niet onaangenaam zijn, iets omtrent Sequah's verblijf alhier te vernemen, te meer daar de *Leeuwarder Courant*, die in het begin uitvoerige verslagen der séances gaf, daarmee plotseling is opgehouden.

De paarden, 't zijn mooie beestjes, zijn nog altijd voor den wagen, en nog niet door menschen vervangen, redevoeringen van het balkon van het hôtel heeft de jubelende straatjeugd nog niet vernomen, als godsgezant is Davenport hier nog niet gezald, maar anders . . . is het hier juist als overal elders. Séances worden (behalve op marktdag 2 maal) slechts 's avonds gehouden, lijdens worden genezen onder muziek en dansende gemaakt, geschenken in geld worden den armen lijdens verstrekt, en maaltijden — met bediening van jonge Leeuwarder dames — worden 3 à 4 maal 's weeks gegeven. Of er veel olie en prairie-bloem verkocht wordt, weet ik niet, maar anders heeft Davenport geen klagen.

Hij wordt als een vorst op straat toegejuicht; in de zaal der Harmonie, waar zich elken avond honderden, zelfs uit de eerste standen, verdringen, heeft hij telkens de uitbundigste bijvalsbetuigingen, soms vergezeld van bloemgeschenken, in ontvangst te nemen, en dit alles laat hij zich genadiglijk aanleunen, net alsof 't zoo behoort. Het volk ziet in hem een wonderman — en velen buiten 't volk ook — en men moet het niet wagen aan zijn wonderlijke geneesmethode te twijfelen. Bij de minste aanmerking wordt men door het opsommen van talrijke bewijzen van genezing verpletterd en de oorzaak van die aanmerkingen aan kwaadgezindheid en opstokerij, niet het minst van uwe Vereeniging, toegeschreven.

Wijst men dan die vereerders er op, dat zij van Sequah nog niets anders gezien hebben dan enkele werkelijke of schijnbare genezingen van lijdens aan rheumatiek of iets wat daarop gelijkt, terwijl, volgens de reclames en stroobilletten, Sequah, alias Davenport, zich voordoet als een *alles-genezer*, evenals Holloway, Brandt en alle kwakzalvers, een *alles-genezer*, die belooft met zijne middelen niet alleen rheumatiek, maar ook o. a. *leverziekte*, *nierziekte*, sommige *vrouwenziekten* en zelfs *paardenziekten* te genezen, dan zwijgen ze, alsof ze wel gevoelen, dat alles nog niet in den haak is . . . maar de vereering blijft onveranderd. Zij verkeerden in een toestand van Sequah-hypnose, die vermoedelijk niet gunstig werkt op de organen van het gezond verstand. Trouwens Davenport zorgt er wel voor, dat men niet aan zijn wonderkracht begint te twijfelen, want . . . dan wordt hij boos en als hij boos wordt is 't erg, vooral ook voor de liefhebbers der maaltijden.

Een der eerste avonden was een zekere MOEZELAAE onder behandeling, doch zooals de man zelf op

de tribune verklaarde, zonder succes. De maaltijden waren nog niet begonnen, er moest dus een ander verdedigingswerktuig gezocht worden. Welnu den volgende avond bood Davenport f 100. — aan hem, die het bewijs kon leveren, dat MOEZELAAE omgekocht was. Door wie? Dat zei hij niet, maar de insinuatie was toch leelijk en geeft zeker te denken. Wat zou Davenport wel zeggen als de personen, die niet in hem gelooven, bij elken genezen (?) patient ook eens vroegen, door wien hij was omgekocht? Hoe het met de zaak is afgelopen weet ik niet.

Eenige dagen later bevatte de *Leeuwarder Courant* van 25 Mei het volgende „ingezonden stuk“:

„Mijnheer de Redacteur!

Ten hoogste zou u mij verplichten met de opname van het volgende:

Bijna het geheele land spreekt in den laatsten tijd over den heer Davenport (Sequah). En niet te verwonderen. Van hoevelen onzer landgenooten wordt het levensgeluk niet vergald, door de zoo algemeen voorkomende rheumatiek. De h.b. doctoren schrijven deze kwaal wel te kunnen verzachten, maar niet te kunnen wegnemen. Maar daar komt Sequah! Couranten vermelden zijne wonderen en de wereld staat verbaasd. Ook ik en mijne vrienden hebben hem eenige malen bewonderd. Is het vreemd, dat ik aan eene weduwe dacht, die jaren lang door de rheumatiek werd geplaagd? 'k Was van plan haar te schrijven, maar zie, het was niet noodig. Wie zou eerder aan het welzijn der arme vrouw denken dan haar zoon, die haar eenige verzorger is? Al vóór dat Davenport hier zijne wonderen verricht had, schreef de zoon mij over de kwaal zijner moeder en den eersten Vrijdag, dat de heer Davenport hier werkzaam was, ging de zoon hem bezoeken en kreeg ten antwoord, dat zijne moeder wel kon komen. Aangezien hij geheel onbemiddeld en de reis van Ooster-Nijkerk, gemeente Oostdongeradeel, naar hier nog al kostbaar is, schreef hij mij een brief, waarin mij verzocht werd met den heer Davenport af te spreken, wanneer deze zijne moeder kon behandelen. Zaterdag 11. ging ik op het spreekuur naar de „Harmonie“ en hier sprak de heer Davenport met mij af, dat de vrouw heden, Maandag middag, 23 dezer, tusschen 4 en 5 uur zich bij hem moest vervoegen. Terstond meldde ik dit aan de betrokken personen en ontving heden morgen omstreeks 7 uur bericht, dat zij zouden zorgen op het bepaalde uur daar te zijn. Dit geschiedde. Al vóór 4 uur liet ik ze er per vigilante heenbrengen en ook ik was er op het bepaalde uur tegenwoordig.

Voor ik verder ga, moet ik nog mededeelen, dat door mij heden morgen om 9 uur een brief in de bus van het postkantoor is gedaan, aan het adres van den heer Davenport, waarin ik hem ten overvloede mededeelde, dat de vrouw, volgens afspraak, heden middag zou komen en tevens, welk eene opoffering dit voor de arme lieden was, vertrouwde, dat dit den heer Davenport, die nog al voorgeeft een hart voor den minderen man te hebben, zou aansporen goed om haar te denken.

Vriendelijk werden wij ontvangen en hij verwees mij naar zijn dokter; de patiënt bleef bij hem. Ik liet den dokter de volgende attesten lezen:

Weledele Heer!

1. Door deze verklaarde de ondergeteekende, dat de vrouw, wed. T. A. Faber, sedert jaren in het dorp Nijkerk bekend staat als lijdende aan rheumatiek. Ook dat ze mede door deze kwaal veel armoede en ellende heeft moeten lijden.
Ds. H. K. ZIJLSTRA,
Consulent der Gemeente.

2. De ondergeteekenden, leden van den keraard der Ned. Ger. kerk te Ooster-Nijkerk, Durk A. Zwart, voorz., en Ph. Roorda, scriba, verklaren, dat de wed. T. A. Faber sedert meer dan 25 jaren in 't dorp Nijkerk bekend staat als lijdende aan rheumatiek. Deze kwaal is voor haar oorzaak van veel ellende en armoede geweest. Hare genezing zou voor deze arme en gebrekkige moeder eene uitkomst zijn, eene verlossing uit veel lijden.
Ooster-Nijkerk, 22 Mei. DURK A. ZWART, Voorz.
Ph. ROORDA, Scriba.

De rheumatieklidderes werd door Davenport onderzocht, haar ouderdom gevraagd en hij verklaarde haar wel te kunnen genezen. Daarop zonderde hij zich met zijnen dokter eenige passen af en vervolgens werd ons medegedeeld, dat de heer Davenport haar niet meer kon behandelen, omdat er reeds te veel patiënten op de lijst stonden, (dit wist hij zeker verleden Zaterdag, 21 dezer, niet!!) en omdat hare attesten niet goed, niet van een geestelijke waren. (Zie boven).

Van den brief, welken ik heden morgen op de post had gebracht, wist hij, naar zijn zeggen, niet af. Hij wilde haar toen met een paar fleschjes olie afschepen. Hiertegen kwam mijn gemoed in opstand; toen rees bij mij de gedachte op: „Sequah, wat zijt gij? Zijt ge de man waarvoor ge u uitgeeft, of rickt uw werk naar dat van een kwakzalver?“

De fleschjes werden de arme vrouw weér afgenomen en toen wilde de heer Davenport de reiskosten vergoeden. Mijn vertrouwen in den „wonderdokter“ was geschokt en dit kon geld niet herstellen. 'k Zocht geene weldaden van een kwakzalver, maar naar de waarheid.

Eerst wilde hij mij met zachte woorden bevredigen en toen hem dit niet gelukte, meende hij mij door zijne houding vrees in te boezemen. Hierom moest ik natuurlijk lachen.

Kan de heer Davenport mij aantonen, dat mijn vertrouwen in hem te spoedig geschokt is, hij doe het. Niet op zijne, maar op mijne kosten zal de vrouw waar en wanneer hij dit verlangt komen en aangenaam zal het mij zijn, zijn lof te kunnen verkondigen, evenals ik hem nu, ter wille der waarheid, bestrijd.

J. M. de R., voor de opname dankende, heb ik de eer te zijn

H. HOFMAN,
sergeant-majoor bijh 1e regiment infanterie
te Leeuwarden.

Leeuwarden, 23 Mei 1892.”

Als antwoord hierop kwam later een ingezonden stuk, behelzende eene dankbetuiging van 2 personen aan Sequah voor goed volbrachte genezing, waarop de heer Hofman repliceerde, maar dit doet hier minder ter zake.

Waarop ik U wijzen wilde is meer op de omstandigheid, dat Davenport na het eerste stuk heusch erg boos werd en dreigde . . . geen diners meer te geven, evenals te Dordrecht. Daar had men de poppen aan 't dansen. Davenport werd beklaagd, Hofman verguisd en toen het publiek getoond had ook erg boos te zijn . . . nu, toen ging men weer aan 't eten.

De maaltijden zijn spoedig afgelopen en de séances ook, want spoedig verlaat Davenport onze stad. Gelukkig dat de hoeveelheid geestdrift, voor elk mensch beschikbaar, niet bij de maat beperkt is, want anders vrees ik, dat de grootste hoeveelheid daarvan reeds vóór de komst der Koninginnen alhier was verbruikt. Nu, ik had mijn deel dan nog altijd over.

Nog een paar bijzonderheden. De reclame-wagen heeft alleen op marktdag, voor de boeren, de stad rondgereden; andere dagen maakte het coupéje of een ander rijtuig dit soort reclame onnoodig.

Een photograaf te Amsterdam had den heer H. VAN BELKUM Kz., boek- en muziekhandelaar alhier, verzocht zich te belasten met den verkoop der cabinet-portretten van Davenport. Zeker kwam hij aan een verkeerd adres, want het is te begrijpen, dat de heer VAN BELKUM, vroeger uitgever van het Maandblad en thans nog lid der Vereeniging, voor de hem aangeboden eer heeft bedankt.

En hiermede basta!”

Kleine Mededeelingen.

Het Antidiphtheritismiddel van Dr. LIESZKOVSKY bestaat uit chloras kalicus, sol. chloreti ferrici, sublimaat, aq. destillat. en sirupus. Het is het middel van het gesjeesde „Antidiphtheriegesellschaft“ uit Berlijn, in vloeibaren toestand.

Voor een ander dergelijk middel wordt in Duitschland tegenwoordig veel reclame in de dagbladen gemaakt. Het is het „Antidifitericon“ van Dr. BORS. Volgens mededeelingen van Prof. Bokai bestaat het hoofdzakelijk uit hepar sulfuris en ol. rusci in oplossing. Volgens B. zijn deze dingen in zoodanige hoeveelheid voorhanden, dat, wijl het middel inwendig moet worden genomen, het niet alleen bij kinderen, maar ook bij volwassenen schadelijk kan werken.
Ph. Zeit.

Hydra, Influenzaschutz van JOHNSON, tegen kinkhoest, diphtheritis, tering enz. aanbevolen, bestaat, volgens de Ph. Centralhalle, uit Ichtyol.

Het „Green Asthmepowder“ van Dr. GULD bevat, volgens de Ph. Centralhalle, kaliumnitraat, vermoedelijk anijs en stramoniumbladen.

De Berlijnsche politie heeft opnieuw gewaarschuwd tegen de *Homèriana-thee*, die met het opschrift „longen en hals“ in den handel voorkomt.

Wij werden getroffen door de volgende advertentie:

„MAGNETISEUR,

sedert vele jaren met succes werkende, biedt zich aan voor de behandeling à la Sequah. Brieven franco onder No. 4860 bur. van dit blad.”

Zeker zal die steller gedacht hebben: nu Sequah ons geheel publiek als ware het magnetiseert, is zijn wijze van behandeling het best aan een magnetiseur toevertrouwd.

Correspondentie.

Tegelijk met dit no. wordt aan onze leden toegezonden een afdruk van het vonnis van de arrondissements-rechtbank te Amsterdam, in zake het proces Davenport contra de Vereeniging.

Mr. J. E. B. M. v. C. te U. In het volgend no. zullen wij het door U voorgestelde in praktijk brengen.

Postmerk: Rotterdam. — Dank voor de toezending van de verbeterde ledenlijst. Wij hebben er gaarne gebruik van gemaakt.

G. W. B. te S. In dank ontvangen; wij houden ons verder aanbevolen.

— De heeren Chemic, die middelen voor ons in onderzoek hebben, worden beleeft verzocht hunne resultaten, zoo mogelijk, eenigszins spoedig bij den secretaris in te zenden. Er wachten zoo veel middeljes op bespreking, doch wij kunnen geen voortgang maken zonder dat ons iets van de samenstelling bekend is.

Bijvoegsel

behoorende bij No. 6 van het
Maandblad van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

JUNI 1892.

Vonnis dd. 12 April 1892.

in zake **CHARLES A. DAVENPORT**,
ten deze handelende buiten beroep, wo-
nende te Londen. Eischer.

Procureur Mr. D. SIMONS.

Contra: de „Vereeniging tegen de Kwakzal-
verij” gevestigd te Amsterdam. Gedaagde.

Procureur Mr. J. C. DE VRIES.

De Rechtbank :

Gehoord de pleidooien ;

Gezien de stukken ;

O. omtrent de feiten ;

dat de eischer bij dagvaarding stelt, dat de gedaagde op 16 September 1891 en volgende dagen, in het openbaar heeft doen verspreiden, op verschillende plaatsen binnen de gemeente Amsterdam, een tweetal, op haar last gedrukte, respectievelijk door alle leden van haar Hoofdbestuur en door Voorzitter en Secretaris van dit Bestuur ondertekende strooibilletten van den volgenden inhoud :

(Volgen de strooibilletten, reeds vroeger in het Maandblad opgenomen.)

dat de inhoud van gemelde strooibilletten is beledigend voor den eischer en het oogmerk om den eischer te beledigen, bij den kennelijk beledigenden inhoud der billetten en den niet minder krenkenden en beledigenden vorm, waarin de daarin opgenomen onware beschuldigingen worden overgebracht, uit den inhoud en vorm van zelf voortvloeit ;

dat de eischer door de verspreiding der bedoelde strooibilletten in de uitoefening zijner werkzaamheden zeer is belemmerd en schade heeft geleden ;

dat mitsdien eischer vordert veroordeeling van de gedaagde om hem tot vergoeding van schade en tot betering van het nadeel in eer en goeden naam geleden, te betalen de som van vijfduizend gulden, of zooveel minder als de Rechtbank in goede justitie zal vermeenen te behooren ;

wijders, dat de Rechtbank verklare, dat de gepleegde daad is beledigend, en den eischer machtige het in deze te wijzen vonnis ten koste van de gedaagde in het openbaar te doen aanplakken bij zoovele exemplaren

als en daar waar de Rechtbank zal bevelen, alles met veroordeeling van de gedaagde in de kosten van het geding ;

overwegende , dat voor eisch is geconcludeerd overeenkomstig de dagvaarding ;

overwegende dat namens de gedaagde is geantwoord, dat zij de verantwoordelijkheid voor de beide in de dagvaarding geciteerde strooibilletten op zich neemt , en erkent , dat zij zich met de verspreiding van die billetten ten doel heeft gesteld (en ook *uitsluitend* ten doel heeft gesteld) om het publiek krachtig , begrijpelijk , en op eene wijze , die ook op onbeschaafden en onnadenkenden indruk zou maken , te waarschuwen tegen de verkeerde practijken , door de naamlooze vennootschap „Sequah-limited” en door den eischer , optredende als vertegenwoordiger dier maatschappij , in toepassing gebracht ;

dat gedaagde beweert , daarmede te hebben gehandeld in het algemeen belang ;

dat wanneer de eischer zich beleedigd acht door eene vermelding naar waarheid , van zijne daden en door het op juiste wijze qualificeeren dier handelingen , hij dat niet aan gedaagde , maar aan zich-zelf heeft te wijten ;

dat de gedaagde bereid is , de in de strooibilletten gesignaleerde feiten te bewijzen ;

dat reebtens een onderscheid moet worden gemaakt tusschen hetgeen in de strooibilletten wordt gezegd omtrent de naamlooze vennootschap „Sequah-limited” en hetgeen daarin voorkomt omtrent den eischer (Davenport) ;

dat de eischer niet bevoegd is op te komen te zijnen name tegen hetgeen omtrent die vennootschap is gezegd , of schadevergoeding te vragen voor beleediging , die maatschappij aangedaan ;

dat de eischer voor het publiek optrad als agent van genoemde maatschappij en van zijne „werkzaamheden” (namelijk van werkzaamheden die hij voor zich deed) , niets ten processe is gebleken en evenmin is gesteld , veelmin aangetoond , dat eischer voor zich persoonlijk bij het meer of minder succes der werkzaamheden van de maatschappij „Sequah” eenig belang had ;

dat afgescheiden daarvan , niets van schade is gebleken , en niets wordt gesteld , ten einde het bestaan van schade aannemelijk te maken ;

dat op deze gronden de gedaagde heeft doen concluderen , dat de eischer niet ontvankelijk worde verklaard in zijne vordering , immers hem die worde ontzegd en hij verwezen in de kosten van het rechtsgeding ;

dat niet is gerepliceerd ;

Overwegende in rechten :

dat de beide in de dagvaarding vermelde strooibilletten naar inhoud en vorm zijn beleedigend voor den eischer ;

dat daarin aan de in 1890 te Londen opgerichte „Sequah-maatschappij” en aan den eischer als haar agent en een harer „handlangers” daden werden geïmputeerd, waardoor de eer en goede naam van den eischer worden aangerand en wijders qualificatiën aan die daden worden gegeven en op den persoon des eischers als bedrijver daarvan worden toegepast, welke van beleedigenden aard zijn ;

dat de gedaagde niet heeft tegengesproken, dat die strooibilletten door haar, immers op haar last zijn verspreid en verklaard heeft, de verantwoordelijkheid voor die billetten ten volle op zich te nemen ;

overwegende dat de bewering der gedaagde, dat zij met de verspreiding van die billetten heeft gehandeld in het algemeen belang, als hebbende zij daarmede zich uitsluitend ten doel gesteld, het publiek krachtig, begrijpelijk en op eene wijze, die ook op onbeschaafden indruk moet maken, te waarschuwen tegen de verkeerde praktijken door de Naamlooze Vennootschap „Sequah limited” en door den eischer, optredende als vertegenwoordiger dier maatschappij, in toepassing gebracht, der Rechtbank niet aannemelijk voorkomt, wijl de inhoud en de vorm der billetten, die bedoeling niet bevestigen, maar daarmede veeleer in lijnrechten strijd zijn ;

dat toch uitdrukkingen als deze, dat het bedrijf van de „Sequah-Maatschappij” en van den eischer als haar agent en handlangers is *zwendelarij* en *bedrog*; het qualificeeren van den eischer in verband tot zijne werkzaamheid voor die maatschappij als ; „wonder-dokter”, „kwakzalver”, „gelukzoeker”, „gelukzoeker met zijne gewetenlooze handlangers”, „wolven die zich op de arme menschen werpen en huichelen, dat het middel tegen vele kwalen zal helpen”, „hansworst”, „gewetenlooze bedrieger”, de grenzen eener waarschuwing in het algemeen belang kennelijk te buiten gaan ;

dat bovendien naar de bedoeling van den wetgever, die bij de wijziging van artikel 1412 van het Burgerlijk Wetboek, geacht moet worden de artikelen 261 en volgende, van het Wetboek van Strafrecht voor oogen te hebben gehad, het publiek belang eenig en alleen gebaat kan worden door een beroep op bepaalde en duidelijk omschreven feiten, waarvan de waarheid kan worden gecontroleerd en zoo noodig bewezen, maar in geen geval door het bezigen van beleedigende uitdrukkingen en scheldwoorden als boven vermeld ;

dat derhalve de gedaagde zich te vergeefs er op beroept, dat zij uitsluitend de bedoeling had om door middel van de meergemelde strooibilletten het publiek te waarschuwen en het algemeen belang te dienen ;

dat, wel is waar, in die billetten enkele, ter voorlichting van het publiek wellicht niet onbelangrijke feiten zijn vermeld, en te bewijzen aangeboden, doch dat, al ware het bewijs van die feiten geleverd, niettemin het opzet om te beleedigen zou volgen uit het

beledigend karakter der kwalificatiën en uitdrukkingen bij herhaling en ter inlichting van het publiek geheel onnoodig in die biljetten gebezigd, in verband met de omstandigheid, dat gedaagde, met dien beledigenden inhoud bekend, de biljetten in het openbaar heeft doen verspreiden en ronddeelen;

overwegende, dat al hetgeen in de strooibiljetten is gezegd ten laste van de naamlooze vennootschap: Sequah-limited, ook neêrkomt op het hoofd van den eischer, omdat deze daarin bij name wordt aangeduid als haar agent en handlanger, terwijl bovendien menige beledigende uitdrukking hem persoonlijk in die biljetten naar het hoofd wordt gegooid;

dat de eischer te dier zake alleen uit eigen hoofde schadevergoeding vordert en derhalve de opmerking van gedaagde, dat de eischer niet bevoegd is om te zijnen name op te komen tegen hetgeen omtrent de vennootschap „Sequah-limited” is gezegd of schadevergoeding te vragen voor belediging, die vennootschap aangedaan. hier te onpas is bijgebracht;

overwegende, dat deze vordering evenals die tot openbare aanplakking van het veroordeelend vonnis op de wet is gegrond;

dat wijders de begroting der schadevergoeding, blijkens art. 1408 van het Burgerlijk Wetboek aan de prudentie van den rechter is overgelaten met inachtneming van de omstandigheden in het tweede lid van genoemd artikel vermeld;

dat met het oog op die omstandigheden schadevergoeding tot een bedrag van f 5000.— der Rechtbank overdreven voorkomt, maar zij van oordeel is, dat die vergoeding behoort te worden bepaald op f 250.— en dat de gedaagde met de voldoening van deze som kan volstaan;

Gezien, behalve de reeds aangehaalde artikelen, artikelen 1409, 1412 van het Burgerlijk Wetboek, en artikel 66 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering;

Recht doende:

Gaat voorbij het aangeboden bewijs;

Verklaart dat de gepleegde daad is beledigend;

Veroordeelt de gedaagde om tot vergoeding van schade en tot betering van het nadeel in eer en goeden naam geleden, aan den eischer, tegen kwijting, te betalen de som van f 250.—.

Machtigt den eischer dit vonnis ten koste van de gedaagde te doen aanplakken in twee exemplaren, één aan het Paleis van Justitie te Amsterdam, en één aan de groote koopmansbeurs aldaar, ter plaatse waar zulks gebruikelijk is; —

Veroordeelt de gedaagde in de kosten van dit rechtsgeding, begroot aan de zijde des eischers tot deze uitspraak op f 145.—.

Gewezen enz.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 974.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Bericht aan de leden over de Algem. Vergadering.

Hoofdartikel: Onze vrees bewaarheid.

Berichten: Voorstellen op de Alg. Vergadering der Ned. Maatschappij tot bev. der Pharmacie. — Bijdragen in de proceskosten. — Blijk van sympathie van de Familiebode. — Uit de berichten van de Frankforter Chemicalienfabriek.

Grootere artikelen: Een en ander over Sequah. — Goolam Kader. — Gatschkowski, de uitvinder van de vitaline. — Geneesmiddelen in Amerika. — De Kneipp'sche kuur. — Verbod van 't adverteeren. — Verboden verkoop van geheimmiddelen.

Ingezonden stukken: Over Sequah.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Teercapsules van Guyot. — Ontdekking! Geen asthma! Door Clery te Marseille. — Middel tegen beroerte van Roman Weissmann.

Aan de Besturen der Afdeelingen en de leden der Vereeniging.

Namens het Bestuur heeft de ondergeteekende de eer te berichten, dat de Algemeene Vergadering dit jaar zal plaats hebben in de eerste helft van de maand Augustus.

Dientengevolge verzoekt hij eventueele voorstellen of mededeelingen voor de punten van behandeling, te mogen ontvangen vóór 15 Juli e.k.

De Secretaris-penningmeester,
1 Juli 1892. G. B. SCHMIDT.

Onze vrees bewaarheid.

In ons hoofdartikel van het vorig nummer opperden wij het vermoeden, dat van deze Regeering in den eersten tijd geen ingrijpende verandering in de geneeskundige wetten te wachten was en dat dus ook ten behoeve van de bestrijding der kwakzalverij geen doeltreffende maatregelen zouden worden voorgesteld. Dit vermoeden is; helaas! maar al te zeer bewaarheid.

Naar aanleiding van de opmerking, in een der afdeelingen der Tweede Kamer gemaakt, omtrent het optreden van Sequah, heeft de Min. van Binnenl. Zaken, in zijn memorie van antwoord, o. a. het volgende gezegd:

„Het gerucht makende optreden van agenten eener naaml. vennootschap gaf der Regeering geen aanleiding tot het voordragen van verscherping der geneeskundige wet.

„Het maken van muziek en vertooningen bij geneeskundige behandeling te verbieden, acht de Regeering bezwaarlijk, evenzeer als het verdere beperken van den verkoop van geneesmiddelen”. *)

*) Wij cursiveeren.

Red.

Zoo zullen wij ons dan in 't vervolg met de bepalingen van de wet van 1865 moeten tevreden stellen, niettegenstaande die wet, vooral met het oog op de beteugeling der kwakzalverij, door tal van personen van gezag als geheel ondoelmatig is afgekeurd, niettegenstaande o. a. de Minister HEEMSKERK bij het indienen van zijn ontwerp tot herziening der geneesk. wetten speciaal er op heeft gewezen, dat bestrijding van den steeds meer toenemenden handel in geheimmiddelen hem tot sommige voorgestelde wetswijziging heeft aangespoord.

Nogmaals wenschen wij er op te wijzen wat, aan de hand van de tegenwoordige wetgeving, tegen den geesl der kwakzalverij kan worden gedaan, voor zoover het betreft den verkoop van z. g. geneesmiddelen tegen een of meer kwalen.

Het eenige wapen is art. 30 van de wet, regerende de uitoefening der artsensbereidkunst, luidende aldus:

„Behalve door de apothekers en door de geneeskundigen, tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, mogen de geneesmiddelen, door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, eene commissie van deskundigen gehoord, aan te wijzen, niet worden verkocht beneden de hoeveelheid, daarbij voor elk dier middelen te bepalen”.

Dit artikel heeft het aanzijn geschonken aan de bekende lijst C, waarop de namen der geneesmiddelen met de bepaalde hoeveelheden voorkomen en die thans, na tweemaal herzien te zijn, het volgende opschrift draagt:

„Lijst van geneesmiddelen, welke, behalve door de apothekers en door de geneeskundigen tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, niet mogen worden verkocht — onverschillig tot welk doel — beneden de hoeveelheid in die lijst voor elk dier middelen bepaald; met dien verstande, dat dit verbod ook betrekking heeft op als geneesmiddelen verkochte mengsels, oplossingen, aftreksels en andere bereidingen, met behulp van een of meer der op de lijst genoemde middelen beneden de daarin opgegeven hoeveelheden bereid, of waarin een of meer dezer middelen beneden die hoeveelheden ontstaan zijn”.

Oppervlakkig beschouwd, schijnt het bepaalde bij art. 30 inderdaad een krachtig wapen te zijn in den strijd tegen de kwakzalverij; de ervaring heeft intusschen geleerd, dat het bij den schijn blijft. Reeds herhaalde malen hebben wij er op gewezen hoe het in de praktijk is gebleken, dat een vervolging wegens overtreding, door het daarmee gepaard gaande gerechtelijk scheikundig of microscopisch onderzoek, zóó omslachtig is, dat er — en niet altijd ten on-

rechte -- tegen een dusdanige vervolging wordt opgezien, vooral tegenwoordig, nu de behandeling dier overtredingen aan den kantonrechter is overgelaten. (Men zie o. a. wat wij omtrent deze quaestie in No. 3 van den 11en jaargang schreven.)

Wij zien dan ook weinig heil in de maatregelen, door de Departementen Gelderland en Utrecht van de Ned. Maatsch. t. bev. d. Pharmacie, voor de Algemeene Vergadering dier Maatschappij op de agenda gebracht en ten doel hebbende een betere toepassing van art. 30 te bevorderen. (Zie de berichten in dit no.)

Altijd van ons standpunt beschouwd. Van de zijde der apothekers kunnen wij het begrijpen, dat zij, bij de vele verplichtingen hun opgelegd, den eisch stellen, dat er tegen worde gewaakt dat hun recht, de uitsluitende verkoop van geneesmiddelen tot geneeskundig doel, zoo weinig mogelijk worde bekort. Al verwachten zij van de voorgestelde maatregelen ook niet alle succes, het ligt op hun weg, er gedurig op te blijven aandringen dat hun gegeven wordt wat hun wettig toekomt.

Anders is het met ons. Wij hebben slechts op de practische zijde van het vraagstuk te letten. Wij weten — en bewijzen het iedere maand door feiten — dat ons land door kwakzalvers en kwakzalversmiddelen wordt overstroomd;

wij weten — en wijzen er telkens op — dat daardoor duizenden landgenooten in hunne gezondheid en beurs worden benadeeld;

wij weten — en hebben het herhaalde malen betoogd — dat art. 30 in zijn toepassing te omslachtig en lang niet altijd doeltreffend is, zoodat vervolgingen wegens overtreding van dit artikel hoogst zeldzaam zijn;

wij weten verder — en ook dit hebben wij meermalen aangetoond — dat het den kwakzalver weinig moeite kost buiten het bereik van art. 30 te blijven, door n.l. geen stoffen te gebruiken die op lijst C voorkomen; (wij zien het b.v. in de Sequaholie en de gekleurde watertjes van Graaf MATTEI);

wij weten ten slotte — zooals wij ook nu nog opmerken — dat bij de tegenwoordige regeling er niets anders is dan art. 30 om den verkoop van geneesmiddelen door onbevoegden te verbieden — en moeten nu lezen: dat het verdere beperken van den verkoop van geneesmiddelen door de Regeering bezwaarlijk wordt geacht.

Inderdaad, wij zijn bitter teleurgesteld. Wij doen, in ons Maandblad, niet aan politiek... maar wij meenen toch met alle bescheidenheid te moeten opmerken, dat boven kiesrechtvervorming, boven herziening der belastingen — de algemeene volksgezond-

heid staat. De volksgezondheid, die hoofdvoorwaarde voor volkswelvaart, wordt van alle zijden bedreigd door de kwakzalvers en hun schandelijk bedrijf en wordt — in dit opzicht — niet beschermd door de bestaande wetgeving.

De regeering acht het bezwaarlijk den verkoop van geneesmiddelen verder te beperken; zij schijnt dus niet overtuigd, dat hier krachtadig optreden, met beter oeltreffende middelen een eerste vereischte is om het levensgeluk van duizenden te verzekeren.

Daarom wenden wij ons tot u, leden der Tweede Kamer, 't zij gij lid zijt onzer Vereeniging, 't zij gij, zonder dat, ons gevoelen deelt, om in deze zaak, in het belang der lijdende menschheid, alle pogingen aan te wenden om de Regeering te overtuigen, dat het hoogst noodzakelijk is den verkoop van geneesmiddelen verder te beperken, dat, vóór alles, paal en perk moet worden gesteld aan de brutaliteit, dat geheel onbevoegden, alleen uit winstbejag, in het openbaar, aankondigen, dat zij, met ter zijde stelling van alle wettelijke bepalingen, geneesmiddelen verkoopen, met opsomming van de kwalen, waartegen deze zouden moeten dienen.

Berichten.

Voor de aanstaande Algemeene Vergadering van de Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Pharmacie, zijn o. m. de volgende voorstellen ingediend, waarvan het doel bij de lezing dier voorstellen duidelijk wordt:

1°. Van het Departement Gelderland:

„Het Hoofdbestuur doe voor rekening der Maatschappij een voldoende aantal exemplaren drukken van de lijst C., bedoeld bij Beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 15 October 1891, no. 4361, afd. Med. Politie, met bijvoeging van de meest gebruikelijke volksnamen, teneinde die lijsten uit te reiken aan alle beampten, die belast zijn met het waken tegen overtreding der wetten.

Toelichting.

„Daar het meermalen gebleken is, dat de ambtenaren van Justitie geheel onbekend zijn met het bepaalde bij lijst C. acht het Departement het wenschelijk, dat door de Maatschappij getracht worde de onwetendheid op dit punt te doen ophouden”.

2°. Van het Departement Utrecht:

„Het Hoofdbestuur wende zich tot den Minister van Binnenlandsche Zaken, ten einde te verkrijgen eene uitbreiding van de, bij Beschikking dd. 15 October 1889, no. 4361, Afd. M. P. vastgestelde lijst C., bevattende geneesmiddelen, welke niet anders dan door apothekers of apothekhoudende geneeskundigen beneden eene zekere hoeveelheid morgen verkocht worden, en wel in den navolgenden vorm:

1°. Aanvulling dezer lijst.

2°. Het opnemen daarin behalve van:

a. de officieele latijnsche namen, die van

b. de officieele Nederlandsche namen,

c. zooveel mogelijk, gebruikt wordende volksnamen en achter ieder daarvan de minimum hoeveelheid, welke van ieder der genoemde artikelen verkocht mag worden en wel:

de sub a vermelde namen alphabetisch,

de sub b en c bedoelde namen en uitdrukkingen alphabetisch en daarachter de latijnsche namen.

Het doel is, deze lijsten algemeen te verspreiden onder alle ambtenaren van politie, ten einde deze in de gelegenheid te stellen mede te werken tot het tegengaan van den verkoop van geneesmiddelen, of alle als zoodanig gebruikt wordende stoffen, door onbevoegden.

Hiervan mededeeling te doen met verzoek om steun aan:

a. Inspecteurs en adjunct-inspecteurs van den Geneeskundigen Raad;

b. Leden en plaatsvervangende leden der Geneeskundige Raden;

c. De Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Geneeskunst;

d. Leden van voornoemde Maatschappij;

e. De Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Veeartsenijkunde;

f. Leden van voornoemde Maatschappij;

g. De Vereeniging tegen de kwakzalverij.

Door het bestuur onzer Vereeniging zijn, ter bestrijding van de proceskosten, in dank ontvangen:

Van de Studenten-Vereeniging „Luctor et Emergo” te Amsterdam f 10.—; van Z. A. E. te Arnhem eveneens f 10.—

Een nieuw blijk van sympathie. De Familiebode, den inhoud van ons vorig Maandblad vermeldende, voegt daaraan toe:

„Wie zendt aan het bureau van De Familiebode iets om de vereeniging, welke bovengenoemd maandblad uitgeeft, te gemoet te komen in de proceskosten, waartoe zij veroordeeld is door de Nedertandsche rechtbank, omdat het blad een buitenlandsche . . . . . vul in verstandige Nederlanders, had genoemd een kwakzalver?”

Men kan in de brievenbus een kleinigheid werpen voor dit proces, alles wordt verantwoord. De beschaafde Nederlander moet goed maken, wat anderen misdreven.”

Aan het jaarlijksch bericht van de Frankforter Chemiefabriek Zimmer & Co. ontleenen wij het volgende:

Met geheimmiddelen en patentartsenijen, die als voornaam bestanddeel antifebrine — eene in sommige gevallen als vergift optredende stof — bevatten, wordt in den jongsten tijd, vooral in Amerika, een groote zwendelarij gedreven.

HOFFMANN, GOLDMANN, RITSERT e. a. hebben zich met het onderzoek van dergelijke middelen verdienstelijk gemaakt en aangetoond dat b.v. Antikamnia 70 pct., phenolide 50 pct., Exodyne 90 pct. antifebrine bevatten. Nevens dit laatste vindt men meestentijds nog natriumbicarbonaat en kleine hoeveelheden coffeine of natriumsalicylaat in de bedoelde praeparaten. Er moet dus bijzonder voor deze middelen gewaarschuwd worden, wijl de reclame hun alle mogelijke gunstige en het ontbreken van schadelijke werkingen toeschrijft. Voegt men hierbij den onbehoorlijk hoogen prijs — het ons antikamnia b.v. is 20 pf. waard en wordt voor 1 dollar verkocht — dan is het gemakkelijk aan te wijzen, dat het lichtgeloovige publiek erg benadeeld wordt.

Ook het kortelings dikwijls genoemde antinervine bestaat volgens RITSERT uit een mengsel van antifebrine, broomammonium en salicylzuur en is derhalve niet, zooals beweerd wordt, Salicylbroomanilide.

Een en ander over Sequah.

Sequah in Indië. Het Bataviaansch Nieuwsblad, ons welwillend door een onzer leden in O.-Indië toegezonden, bevat het volgende:

„SEQUAH-KONGSI. 1) Gistermiddag van de Stad naar Weltevreden in de tram rijdende, omstreeks half vijf, kon men in een wagen 1e kl., die van „Boven” kwam, een eenzaam reiziger zien zitten, die de blijkbare bedoeling had de aandacht tot zich te trekken. Hij droeg een buitensporig grooten stroo-hoed, waarvan een zijde van den breeden rand naar boven hoog was omgekruld, de andere sentimenteel naar beneden hing.

„Van onder den hoed kwam een dikke massa gefriseerd haar te voorschijn, dat hem op de schouders hing en den indruk maakte van een gewone of huis-pruik.

„Hij zat in de tram met een theâtrale houding, den eenen arm gracieuselijk door het open venster gebogen, de andere *faisant des ronds de bras* als een oude lakei uit het tijdperk der fransche koningen met zijn knie tot steun.

„Des jongelings smachtende blikken waren opgeslagen naar den breeden rand van zijn strooien hoed, en gaven hem een aller-aandoenlijkst aanzien.

„Daar hier echter geen vierde en vijfde burgerstand onder de Europeanen is om dergelijke allures te apprecieeren en er een italiaansche opera in 't zicht is, die het indische publiek, wat poses en standen betreft, meer belooft, zal deze Sequah-trawant zich meer in 't bijzonder hebben te wenden tot de chineesche en inlandsche bevolking en daar deze voor andere verleidings-middelen gevoelig is en voor de massage haar eigen *pidjietten* 2) in de plaats stelt, is het te vreezen, dat de *gobangs* 3) niet rijkelijk in den zak der Sequah-kongsi zullen vloeien. Ligt het echter meer in 't bijzonder in de bedoeling op *nasigoreng*, *ketoepat* of *roedjak* 4) te tracteeren, dan zal de kongsi zelfs zonder vergulden wagen onder de bruine broeders en zusters liefhebbers bij tienduizenden vinden.

„Sedert eenige dagen bevindt zich dit lid van het te Londen gevestigde en thans in tal van europeesche en andere steden vertakte Sequah-gild in onze veste en is met zijn echtgenoot gelogeed in het hotel Wisse.

„Of Dubois, zooals volgens het hotel-boek deze persoon heet, veel succes hier zal hebben, valt, zooals wij boven reeds zeiden, te betwijfelen; intusschen zijn te Priok om dit succes te bewerken

1) Maatschappij. 2) Masseeren. 3) Geldstukken. 4) Inlandsche versnaperingen.

ontscheept de accessoires, of wil men de quintessence, van de Sequah-vertooning, n.l. een groote opzichtig vergulde en beschilderde wagen, bespannen met zes paarden.

„Of het hier gebeuren zal, dat deze te eeniger tijd onnoodig mochten worden, valt niet te zeggen; de volksgunst is grillig; maar waarschijnlijker is het, dat de viervoeters nog dienst moeten doen om den grooten man uit de hitte van het gedrang te redden”.

Een nieuw attest voor Sequah. Een ons bekend geneesheer geeft ons vrijheid het onderstaande te publiceeren: „Een vrouwelijke patiënt, lijdende aan chronische rheumatiek, wenschte zich, op aandringen harer omgeving, onder behandeling van DAVENPORT te stellen. Op schriftelijke aanvraag wanneer D. haar kon „helpen”, werd de dag vastgesteld en ging de patiënt tot hem, voorzien van een verklaring van den geneesheer, dat zij lijdende was aan de vermelde kwaal.

Het volgende consult werd nu gehouden:

„Hoe oud is u?”

„Waar heeft u het 't ergst?”

„O. Daar is uw recept, de doctor zal het u wel geven”.

De patient heeft nu reeds f 25 aan Sequah-middelen verknoeid, zonder succes en heeft er nu mee opgehouden.

Sequah te Zwolle. Ook hier is 't weer de gewone vertooning; een opgewonden menigte, talrijke ovaties enz. Ja, zelfs de ovaties schijnen crescendo te gaan. Men leze slechts, wat wij uit een ander blad overnemen:

„Dinsdagavond ontving de heer Davenport (Sequah), van de gezamenlijke werklieden van de werkplaatsen der staatsspoorwegen te Zwolle een prachtige en kostbare zweep met goud gemonteerd, welke door eene commissie van vijf personen uit hun midden na afloop der séance werd overhandigd met eene gepaste toespraak.

„Dit prachtige geschenk werd hem gegeven uit dankbaarheid voor de totale herstelling van een hunner makkers, die erg aan rheumatiek lijdende was geweest.

„De groote concertzaal was, zoowel beneden als boven, zoo vol door de ruim 500 werklieden van genoemde werkplaats met hunne vrouwen en anderen, dat men de deuren vóór den aanvang moest sluiten; ruim drie duizend personen waren in de zaal aanwezig. Na afloop werden de paarden van het rijtuig genomen en door de menigte werd onder gebel het rijtuig naar het hotel getrokken. Duizenden nieuwsgierigen waren op de been”.

Wil men beter bewijs dat het volk zich heeft overgeleverd aan iemand, die het weet te pakken? De volksmänner is nu gereed. Geen paarden meer. Menschen trekken zijn wagen en geven hem nog de zweep ten geschenke, die dienen zal ze te doen voelen, dat niemand ongestraft de plaats van trek-dieren inneemt. Hulde aan het Zwolsche publiek!

Dat er intusschen in Zwolle ook personen zijn, die zich niet laten meeslepen, bewijst het onderstaande stukje uit het *Algem. Advertentieblad van Zwolle en Omstreken*:

„Er hebben in de stad vreemde geruchten geloopt aangaande de eerst behandelde patiënt op Donderdagavond, vrouw van Beerse. Men wilde zeggen, dat ze bij de behandeling van Sequah volstrekt geen baat had gevonden, anderen ontkenden dit. We hebben een onderzoek ingesteld en vernemen nu van zeer bevoegde zijde het volgende:

„Vóór de behandeling was ze lijdende aan alle gewrichten, maar slechts het ééne schoudergewricht was stijf. Dit geval behoort dus niet tot de hoogst ernstige.

„Op den avond, dadelijk na de behandeling gevoelde ze minder pijn; alle gewrichten waren gemakkelijk beweegbaar, uitgezonderd het nog altijd even stijve schoudergewricht.

„Vierentwintig uur na de behandeling had ze weer bijna evenveel pijn als te voren en 36 uur na de behandeling, alzoó dezen morgen, verklaarde de patiënt weer even stijf en pijnlijk te zijn als vóór de behandeling.

„'t Komt ons voorloopig verstandig voor om niet

al te luid in te stemmen met hen, die de lofropet over Sequah steken."

Wij zijn van hetzelfde gevoelen.

Goolam Kader.

Deze z.g. Arabische oogarts, die geruimen tijd te Brussel vertoefde, heeft thans Amsterdam tot zijn operatieveld gekozen.

Wat wij tot nu toe van hem weten geeft hem recht op een bespreking in ons Maandblad; dewijl wij echter, door nauwkeurig onderzoek, ons op de hoogte van 's mans handelingen willen stellen, vóór wij tot eene bespreking overgaan, kunnen wij eerst in het volgend nummer bijzonderheden mededeelen.

Wij bepalen ons voor ditmaal tot het overnemen van een paar berichten uit Nederlandsche Dagbladen.

De *Amsterdammer* bevat het volgende:

„Thans volgt hetgeen een geleerd professor, een bekende specialiteit in de oogheelkunde, mij vertelde, toen ik hem kwam vragen naar zijn meening over dr. Goolam Kader.

„Ik heb veel van dien man gehoord en gelezen, veel slechts over zijn optreden in Brussel, doch ik geloof, dat het beste is hem volkomen te negeren."

„En wat nu de schijnbare resultaten betreft, suggestie speelt tegenwoordig een groote rol in de geneeskunde.

„Ik had o. a. onder mijn patiënten een jong meisje, dat leed aan hysterische blindheid. Toen het kind bij mij kwam, zei ik haar, dat ik haar binnen een week geheel zou genezen. Het meisje was zeer gelukkig. Ik schreef haar een onschuldige oogwatertje voor en zei haar dat zij hiervan dagelijks, op de klok af, viermaal twee druppels in het blinde oog moest druppelen. Zij moest dit voorschrijf stipt opvolgen en voor dat de week om was, kwam het kind geheel genezen bij mij. Het oogwater had dit niet uitgewerkt: het was de suggestie en hierdoor kan die Arabier misschien ook eenige genezingen verrichten.

„Verder kunnen de resultaten op verpleegden uit de Werkinrichting als volgt worden uitgelegd:

„Komen bij ons onvermogen blinden en zien wij kans hun door eene operatie tot halfblinden te maken, dan laten wij deze dikwijls achterwege, omdat de maatschappelijke positie van een blinde altijd beter is, dan die van halfblinden. De eersten kunnen nl. opgenomen worden in een instituut, de laatsten niet, hoewel zij slechts op zeer gebrekkige wijze door handenarbeid kunnen voorzien in hunne behoeften.

„Ook komt het wel voor, dat wij op verzoek van den patiënt of van de ouders, niet opereeren, waar slechts weinig licht is te geven.

„Krijgt dr. Kader deze lieden nu onder behandeling, dan kan hij hun misschien eenig licht teruggeven, doch dit beteekent zeer weinig.

„Zoo is in de inrichting op de Stadhouderskade eenigen tijd een blinde jongeling opgenomen geweest, die geheel uit de natuur het gezicht terug kreeg.

„Zoo waren twee zusters, lijdende aan een aangeboren oogkwaal, verpleegd in het instituut. De eene genas: zij werd ontslagen, doch spoedig daarop moest zij weer worden opgenomen, de kwaal was teruggekeerd.

„Dit zijn alle voorkomende gevallen. Wil het geluk nu, dat dr. Kader iets dergelijks ondervindt bij zijne patiënten, dan beroemt hij zich hierop en het volk loopt er in.

„De genezing van den man „met een vlies voor het oog," is eenvoudig een absurditeit. Dit is niets dan een vlek op het hoornvlies, die het gezicht beneemt, en geen vlies, dat weg te nemen is. Ontstaat echter door ontsteking een „gaatje" in het hoornvlies, dan kan de blinde weer eenigen tijd zien, doch spoedig daarop is hij weer geheel blind. Misschien verkeerde die Ruwaard thans in een tijdperk van tijdelijke ziendheid, genezen is hij zeker niet.

„Niettegenstaande dit alles twijfel ik niet of de man zal hier ter stede hoog in aanzien komen. Het volk houdt van het geheimzinnige, doch een medicus kan spoedig zien of hij te maken heeft met „Schwindlerei" of met wetenschap.

„Bovendien duurt de behandeling van dien man

volgens zijn zeggen zeer lang, terwijl hij zijn patiënten veel geld vraagt."

De *N. R. Courant* van 24 Juni jl., schrijft:

„Uit Brussel werd ons medegedeeld, dat Goolam Kader aldaar alles behalve aangename herinneringen heeft achtergelaten, en van daar verdwenen is op eene wijze, die niet kan strekken tot verhooring van zijn roem."

Het *Nieuws v. d. Dag* vermeldt in zijn Verslag van de Vergadering van den Geneesk. Raad voor Noord-Holland, gehouden 28 Juni j.l. het onderstaande:

„Door eenige leden werd eindelijk ernstig bij den inspecteur aangedrongen op de vervolging van den Arabischen oogarts hier ter stede, die opereert en dus veel meer kans heeft ongelukken aan te richten dan Sequah, die alleen masseerde. Op het groote belang dezer zaak zal de inspecteur den officier van justitie mondeling ernstig wijzen. Schriftelijk had hij het reeds gedaan. Ook is er al proces-verbaal tegen den oogarts opgemaakt."

Gatschkowski, de uitvinder van de vitaline.

Men zal zich ongetwijfeld het ongeluk herinneren dat, kort geleden, den opper-burgemeester van Petersburg, GRESSER, heeft getroffen. Hij stierf tengevolge van vitaline-inspuitingen en op zijn sterfbed zeide hij: „Inplaats van GATSKHOKOWSKI, langs administratieve weg, uit Petersburg te verwijderen, kreeg ik den inval zijn middel op mij zelf te beproeven en thans boet ik daarvoor". Waarlijk behartenswaardige woorden voor alle aanhangers der kwakzalvers.

Vóórdat GATSKHOKOWSKI zijn *vitaline* uitvond, was hij in zijn aanspraken veel meer bescheiden. Hij vond een bijzonder soort *schoensmeer* uit, dat echter geen opgang maakte; eenigen tijd later „ontdekte" hij een minerale smeer voor machines, ook zonder succes. Eindelijk gelukte het hem een plaats als opzichter bij een spoorweg machtig te worden. Van de eene betrekking in de andere overgaande, kwam hij eindelijk te Petersburg; hier leed hij groot gebrek en was hij steeds uit op het zoeken van kapitalisten, die hij nu eens zijn schoensmeer, dan eens zijn machine-smeer wilde aansmeren. Later vond hij een stof uit tot het bereiden van nieuw-zilver (Melchior) en brons en ontdekte hij zelfs den steen der wijzen en een poeder om goud te vervaardigen, benevens een middel om grijsaards in levenslustige jongelieden te veranderen.

De kapitalisten wilden echter hunne beurzen niet openen en GATSKHOKOWSKI vond geen afnemers voor zijne artikelen; zelfs de steen der wijzen werd een steen des aanstoets en zijn uit bloed bereide vloeistof, waarmede hij beweerde met afgestorven geesten in gemeenschap te kunnen geraken, was niet in staat de harten der geldmannen te vermurwen. Al beweerde hij ook, dat hij, dank zijn vloeistof, zich gedurig met zijn overleden vrouw onderhield, het baatte niets.

Ten einde raad wierp G. zich in de armen van het hypnotisme; ook dit gaf niets. Toen vond hij de *vitaline* uit, een middel tegen alle mogelijke kwalen, waarvan hij de bereiding en samenstelling met het diepste geheim omsluisde.

De aanhouder wint; eindelijk had hij het getroffen. Binnen enkele maanden verheugde hij zich in een ongehoord debiet, dat hem duizenden roebels inbracht.

Dat hij daarbij den dood van den burgemeester GRESSER, en wie weet van wie meer, op zijn geweten heeft, zal hij zich wel niet erg aantrekken.

(*Intern. Pharm. General-Anzeiger.*)

Geheimmiddelen in Amerika.

De geheimmiddelen vormen een zeer groot deel — dikwijls de helft — van den voorraad der Amerikaansche apotheken. Zij zijn zoo talrijk dat het een ware plaag is geworden. In de prijslijst van GEBR. MEYER (Saint Louis) zijn op 800 bladzijden niet minder dan 138 aan de specialiteiten gewijd. Men vindt er b.v. 150 verschillende balsems, 400 soorten pillen, 250 smeersels en 350 stropen in vermeld. De namen dezer arcana zijn dikwerf recht zot, bijv. balsemslaap, galknoppen, gezicht-

blaasjes-verbanners, vrolijke jalappe, microben-dooder, enz., of woorden die op ine eindigen en welk aanhangsel eenvoudig achter den naam van een willekeurig lichaamsdeel gevoegd wordt, zooals „handine", „halsine, hoofdine" enz.

De Indiaansche medicijman is door blanken zoo- wel als door roodhuiden in eere gehouden, en wat van hem komt, is zeker van verkocht te worden. Onder deze medicijnen bevinden zich Kikapoo, Indian, Sagwa, Pawnee, ta ta, wormdooders, indiaansche wortelpillen en zoo meer.

Het announceeren dezer zoogenaamde indiaansche praeparaten verdient afzonderlijk vermeld te worden. De Kikapoo-Sociëteit onderhoudt eenige indiaansche gezelschappen, die door het land trekken en voorstellingen geven. Gedurende deze voorstellingen vertelt een man van de wonderdadige werkingen van Kikapoo, deelt er proefjes van rond, trekt tanden en drijft wormen af en laat deze laatsten den volgenden dag aan het publiek zien. Anderen laten door rijdende negerzangers hunne wondermiddelen op de straten uitbazuinen; weder anderen geven bij iedere verkochte pillendoos een fraaie photographie ten geschenke, enz. De meeste fabrikanten geven almanakken uit, waarin natuurlijk verschrikkelijke geschiedenissen verteld worden van lijders, die reeds dachten verloren te zijn, doch ter elfder ure door het een of ander toeval gelukkig nog naar het bewuste middel grepen en zoo aan den dood ontrukkt werden.

Zoo schrijft een zekere Dr. Morse over indische wortelpillen, dat men in Europa geen beter middel kent om alle mogelijke ziekten te verbannen. „Hoe meer men er van neemt, des te sterker wordt men!" Het fraaiste op dit gebied levert echter een mijnheer Kennedy in een 128 bladzijden groot gratis-prospectus over huidziekten, waarin woordelijk te lezen staat: „Dezelfde oorzaken die mazelen voortbrengen, veroorzaken ook roodvonk. Het is een levende kiem, een diertje dat door mediums (helderzienden) kan worden gezien. Zulk een zeide mij, dat alle kruiden vol met verschillende diertjes zijn, ieder naar zijn aard en dat alle genezingen door hen teweeg gebracht worden, wijl zij namelijk de ziektevoortbrengende kiemen opvreten. Eene somnambule verhaalde mij, dat het menschelijk systeem volkomen doorzichtig voor haar was en dat zij dikwijls de jacht dezer diertjes door de bloedkanaaltjes had waargenomen; ook dat zij telkens, wanneer zij gelegendheid had iemand van mijne medicijnen in te geven, een zeer aangenaam uurtje had doorgebracht met dien strijd in bloed en serum gade te slaan."

(*Int. Pharm. Gener. Aug. 1892, 172.*)

(Afgaande op het geloof, ook zelfs door overigens zeer ontwikkelde lieden in ons land aan den humbug van den agent der Sequah-compagnie geschonken, kunnen wij aannemen dat ook vele Nederlanders deze zotte voorstellingen voor goede munt zouden opnemen, indien ze hua opgedischt werden. Red.)

De Kneipp'sche kuur.

In antwoord op eene opmerking, van geachte zijde ons gedaan naar aanleiding van het stuk getiteld: „De Kneipp'sche kuur", diene het volgende.

Het stuk van Dr. Coronel werd door ons opgenomen met het oog op den bekenden ijver van dien schrijver om het Nederlandsche volk steeds zooveel mogelijk bekend te maken met het goede op het gebied van gezondheid-leer. De waarde van de Kneipp'sche kuur wenscht de Vereeniging vooralsnog niet te beoordeelen. Evenwel meende zij er op te moeten wijzen, dat aanbevelingen van de zijde van enkele dames, zenuw- en zenuwachtige patiënten geen waarde hebben, terwijl zij tevens meende te moeten waarschuwen tegen de hebbelijkheid van het publiek om alle kuren als genezend voor alle lijders te gaan beschouwen. De hydro-therapie is niets nieuws, de manieren waarop koudwater-behandeling wordt toegepast zijn zoo verschillend als er menschen bestaan, in alles iets goeds; van kwakzalverij is, naar het ons toeschijnt, bij de Kneipp'sche toepassing van koudwaterbehandeling geen sprake, doch de wijze van aanbeveling door euthouasiasten voor het nieuwe brengt verkeerde denkbeelden, en daartegen waarschuwden wij. Wij twijfelen evenmin

aan de goede bedoelingen van den heer KNEIPP als anderen en zien evenmin het edele over het hoofd, dat dezen man er toe brengt te trachten nuttig te zijn voor zijne lijdende medemenschen.

Maar toch blijft onze waarschuwing: Wie zich ziek gevoelt, raadplege een geneesheer, doe zonder terughouding mededeeling van zijn toestand, schenke vertrouwen en volge kuren slechts aan de hand van daartoe alleszins bevoegde en bekwaame mannen.

* Verbod van 't adverteeren van geheimmiddelen.

Te Wiesbaden is thans door de politie in overeenstemming met de Pruisische wet insgelijks op boete van minstens f 36 verboden in het openbaar aan te kondigen of aan te prijzen: 1°. alle sterk werkende geneesmiddelen, 2°. alle geheimmiddelen, d. z. middelen wier samenstelling niet algemeen bekend is of in de advertenties zelf wordt bekend gemaakt en 3°. alle reclamemiddelen, d. i. middelen, waaraan eene onware of overdreven werking wordt toegeschreven, om daardoor te trachten hun waarde te doen verhoogen.

Al deze middelen mogen evenmin als geneesmiddelen afgeleverd of te koop aangeboden worden.

Dezelfde politieverordening is ook het vorige jaar uitgevaardigd in het regeringsdistrict Arnsberg.

* Verboden verkoop van haarmiddelen.

Sedert het begin van dit jaar zijn in Oostenrijk krachtens de wet weder tal van haarmiddelen op last van den Minister van Binnenl. Zaken en van Koophandel gebracht op de lijst van artikelen, waarvan de vrije verkoop niet geoorloofd is. Hieronder vinden wij: *Aqua amarella van Dr. William Booth, Wilhelm Seegers verbeterd haarkleurel, Amerikaansch haarwater van Prof. White en Rosseters Hair Restorer*. Het verbod is toegepast, omdat deze middelen lood- of andere voor de gezondheid schadelijke metaalverbindingen bevatten.

Wij herinneren er aan, dat sommige dezer wateren ook in ons land veelvuldig geadverteerd en gebruikt worden.

Ingezonden.

WelEdel Heer Redacteur!

Davenport, zich bij voorkeur noemende Sequah, te Zwolle.

Dezelfde kluchten als te Leeuwarden vertoont hij hier.

Op weekmarktdagen rijdt hij met zijn vergulden wagen rond, zeker, om de omwonende boeren in 't net te sleepen, terwijl hij het 's anderen daags met zijn karretje doet.

De *Zwollenaren* hooren genoeg razen en roepen; om dat gedaan te krijgen van de klompenpatrouille, daarvan heeft Davenport den slag, hoor!

Echt lollig maakt hij zijne voorstellingen, zoo lollig, dat de lui zeggen: „voor je dubbeltje heb je wel voor twee kwartjes pret.”

Trouwens, dat 's 't gewone werk van kwakzalvers, op welk gebied ook; wil men *furor* maken, dan, hoe meer bluf, hoe beter. Er is mij onlangs in den trein Utrecht—Zwolle door een Amsterdamschen heer meegedeeld, dat Davenport een gewezen artist uit 't spel van den heer Carré, en zijn tolk een gewezen diamantslijper is. Zou 't waar wezen? Dus wel geschikte lui om 't volkje op te zweepen; die Engelsche maatschappij heeft dus niet misgetast, om hare 7 cts. flaconnetjes voor f 1.25 per stuk aan den man of aan de vrouw te brengen. Voor de entréegelden kan dan ruimschoots een partijtje armen een maal eten worden verschaft; geen ongeschikt middel om de lui van allerlei stand zelfs in te pakken.

Kunnen dat de gevolgen zijner geneesmethode ook? Zeker, ik stel mij voor, die stumpers worden voor een of meer dagen, — altijd wat hunne ziekelijke deelen van 't lichaam betreft, verdoofd; 't overige deel was en blijft gezond en daar dansen ze op het tooneel.

Mijnheer de Redacteur! Ik vrees dat die vertooningen vrij wat onheil stichten, want ik vertrouw 't spul ook niet om de bombarie die er bij plaats

heeft. „Goede waar behoeft geen krans” en waarom dan dat tumult?

U diept vele verkeerd uitgelopen gevallen op; doe dat meer, publiceër ze en verspreid uw blad zooveel mogelijk, opdat ons goede volk toch ontware met welke affaire het te doen heeft.

„'t Hokes pokes” heeft toch ook zijne grenzen. Ons werken tegen de bij- en lichtgeloofigheid van het onontwikkelde publiek wordt zoo, zoo niet de bodem ingeslagen, toch weer erg tegengewerkt. Waarom laat men in ons Land zulke dingen toe, terwijl men elders hen, die 't volk van den goeden weg brengen en — zooals uwe vermelde voorbeelden bewijzen — eene erge ziekte, ja zelfs den dood doen ondergaan als gevolg van zulke onnatuurlijke, rigoreuze geneeswijzen, over de grenzen jaagt.

Doe, door middel van UwEds. blad, en als *Vereeniging* wat ge kunt, om slechts *bevoegden* te permitteeren 't dierbaarste wat de mensch mist — zijne gezondheid — te doen wedergeven.

En hiermede, mijnheer de R.! meen ik genoegzaam mijn hart te hebben uitgestort en wil U 't als ingezonden artikeltje in 't volgend Maandblad opnemen, 't zij u van harte gepermitteerd door WelEdel Heer R.!

UwEd. dw. dr.

L. KREEFFT Jz.

Redacteur van „de Salland” Vrijz.
Weekbl. voor Zwolle en oml. gem.

17 Juni 1892.

Correspondentie.

Mr. J. E. B. M. v. C. te U. Ons plan om het door u voorgestelde in praktijk te brengen, hebben wij laten varen.

Wij hadden voor dit no. een voldoende getal gegevens verzameld en volgens uw model ingericht. Toen wij met dien arbeid echter gereed waren, waren wij daarover niet voldaan. De gegeven voorbeelden, zonder nadere verklaring, waren o. i. te weinig sprekend om, op den duur, belangstelling te wekken.

Intusschen dank voor uw blijk van sympathie voor ons streven.

W. te C. Dank voor de toezending van het Bataviaansch Nieuwsblad; wij houden ons verder aanbevolen.

J. W. R. G. te 's G. Niettegenstaande de attesten, waaraan lang niet altijd waarde is te hechten (wij gaven daarvan reeds meermalen de bewijzen) beschouwen wij een haarwater, dat op 100 deelen vocht één deel koperchloride bevat, op den duur als schadelijk. Vooral zal het dit zijn, wanneer de huid afschilfert en dit zal meestal, wanneer men meent in de noodzakelijkheid te zijn een haarwater te gebruiken, het geval zijn.

De samenstelling van het haarwater van Dr. Kala is ons niet bekend; indien gij een fleschje daarvan — met gebruiksaanwijzing — aan den Secretaris-penningmeester te Amsterdam zendt, zullen wij het laten onderzoeken en dan later ons oordeel daarover zeggen.

Een onschadelijk haarwater, vooral wanneer het door een vertrouwd persoon uit zuivere ingrediënten is vervaardigd, wordt bereid volgens het voorschrift van den Franschen scheikundige *Naquet*. Dit voorschrift is opgenomen in No. 1 van den 4en jaargang van ons Maandblad, in welk nummer tevens te lezen is, hoe van een onschadelijk water, bereid door onbevoegden, een zeer vergiftig middel is te maken.

G. W. B. te S. Het bericht van het verbod van den verkoop van Richter's middelen in Oostenrijk is reeds in no. 3 van dezen jaargang opgenomen.

R. te A. De samenstelling van *Liqueur Laferme* konden wij nergens vinden.

M. te D. Dank voor uwe mededeeling; wij zullen er later gebruik van maken.

B. te A. Gij vergist u in het adres van uwe brieven, al zijn die ook „aangeteekend”. Onder verwijzing naar 't geen het bestuur der Vereeniging in het nummer van April j.l. mededeelde, kunnen wij u verzekeren, dat de secretaris-penningmeester, als zoodanig, geheel buiten de redactie van het Maandblad staat.

Uwe verwijtingen moeten dus ons, als redacteurs, treffen en wij zullen die, met genoegen, ontvangen. Dat wij onpartijdig te werk gaan, daaromtrent kunt gij gerust zijn.

Herhaalde Waarschuwingen.

Teercapsules van Guyot. Nadat de geneeskunde vroeger nog al gebruik van teer en teerwater had gemaakt, heeft zij deze tegenwoordig grootendeels laten varen, daar andere stoffen beter de vereischte werking te weeg brengen, al kunnen de teerbereidingen somtijds eenig nut doen. Indien de geneesheer tegenwoordig nog teer of teeraftraksel wil laten gebruiken, kan hij bij iederen apotheker dit tot teerpillen laten verwerken. De capsules bestaan uit teer met een laagje gelatine omgeven. Bij een geringe verkoudheid, die echter ook zonder geneesmiddelen, indien men een goeden leefregel volgt, gemakkelijk geneest, kan het gebruik van enkele capsules geen kwaad. Veel heil verwachtte men echter niet van teer en niet ieder ga op goed geluk aan 't slikken. Men zij met 't gebruik voorzichtig. Teer is in 't geheel niet een zoo onschadelijke stof als het door Guyot en zijn opvolgers genoemd wordt. Terwijl sommige menschen verscheidene teercapsules zonder schade schijnen te kunnen gebruiken, zijn ons verscheidene gevallen voorgekomen, waarin het gebruik, zelfs van

een of twee stuks, onpasselijkheid te weeg bracht.

In een geval zelfs bleef de hardnekkige braking nog den volgende dag voortduren. Men zij dus gewaarschuwd, vooral ook omdat de teercapsules door vele zwakke borstlijders worden gebruikt. Bij een teringlijderes in 't laatste tijdperk zagen wij een hardnekkige braking van tijd tot tijd telkens terugkeeren. Bij onderzoek bleek, dat het meisje, op aanraden van een der familieleden, steeds volhield buiten weten van haar geneesheer twee of drie teercapsules 's morgens te nemen. 't Gevolg was, dat de maag het zoo hoogst noodige voedsel nog eerder weigerde, dan de aard van het longlijden meebracht.

Een langdurig voortgezet gebruik schaadt zeker altijd zoowel de maag als de beurs.

Ontdekking! Geen asthma! Door Cléry te Marseille.

Jaren lang reeds worden vooral tegen asthma tal van middelen als onfeilbaar aanbevolen.

Door het succes verlokkt, heeft in de laatste jaren opnieuw iemand advertenties door geheel de dagbladers van Europa doen verspreiden. Hij noemt zich Dr. Cléry te Marseille en zijn middel stelt hij voor als eene nieuwe uitvinding, onfeilbaar tegen zinking, hoest en asthma.

Op aanvraag, zooals dagelijks ook in de Nederlandsche bladen te lezen staat, zendt deze uitvinder nadere inlichtingen. Deze bestaan uit een boekje, waarin meer uitvoerig in zes talen wordt medegedeeld, dat het middel van Cléry door den rook die zich bij de verbranding ontwikkelt, zelfs genezing aanbrengt van tering in de zwaarste gevallen.

't Middel heet verzameld te worden aan het strand van de Roode Zee, en bestaat uit gedroogde en tot poeder gebrachte bladen van de *Indiaansche tabak* (*Lobelia inflata*), vermengd met *salpeter* om gemakkelijker te branden.

Wanneer men bedenkt, dat dit kruid zijn naam te danken heeft aan de gelijksoortige werking, die het uitoefent als de gewone tabak, dan kan elkeen beseffen welke geheimzinnige, genezende kracht zij kan ten toon spreiden bij al de alevhdingziekten, waartegen de verkooper te Marseille het aanbeveelt.

Dwaas is dan ook zeker hij, die voor een doosje, dat nauwelijks een schelling waard is, f 1.75 betaalt, zooals door Cléry gevraagd wordt.

„Wij waarschuwen voor 't koopen van dit waardeeloos middel” publiceert de burgemeester van Karlsruhe, en wij doen desgelijks.

Middel tegen beroerte van Roman Weissmann.

Dit is een vocht, waarvan men 20 of 30 druppels in een liter water moet doen, en waarmede men zich dagelijks moet wasschen. Dit heet een onfeilbaar voorbehoedmiddel tegen alle zenuwkwalen, vooral tegen beroerte.

Eenvoudiger kan het zeker niet, en wij hooren enkele onzer lezers of lezeressen reeds utroepen, dat zij dit dan toch wel eens zouden willen beproeven.

Nu dit kan geschieden, maar het is daarvoor niet noodig zich een fleschje uit Brussel te laten toezenden. Men geraakt dan in handen van een kwakzalver en wie weet met hoeveel verlies men weer uit zijn klauwen komt. *Om te beginnen moet men dan drie gulden* voor het kleine fleschje offeren, terwijl men voor 60 of 70 cent hetzelfde kan krijgen.

Het met zooveel bluf aangekondigde *Schlagwasser* of *Beroertewater* van ROMAN WEISSMANN is namelijk, blijkens een herhaald onderzoek in Duitsland ingesteld, in hoofdzaak *Tinctuur van Arnica*, gekleurd met een aftreksel van ratanhiabast of kino, een tinctuur die in geen enkele Nederlandsche apotheek ontbreekt en die men waarlijk niet voor een 4 of 5 maal te hoogen prijs op een blufferige advertentie uit het buitenland behoeft te ontbieden.

Doch hetzij het hier voor weinig of in Brussel voor veel geld wordt aangeschaft, in geen van beide gevallen zal men er de uitwerking van bespeuren, die in de advertentie of in het boekje er aan wordt toegekend. *Arnica-tinctuur*, in het waschwater gedaan, is zowat hetzelfde als of men er een scheutje brandewijn bij had gevoegd, meer niet.

In één opzicht is echter, wat in het boekje gezegd wordt, volkomen waar. Wie trouw de druppeltjes van ROMAN WEISSMANN in zijn waschwater doet, loopt inderdaad zeer veel kans nooit een beroerte te krijgen; van de 1000 personen die dat middel gebruiken, zal misschien nauwelijks één enkele door een beroerte getroffen worden.

„Dus dan toch voor alle zekerheid het middel gaan gebruiken?” zoo hooren wij vragen . . . . .

Neen, waarde lezer, want beroerte is een gelukkig zeldzaam voorkomend ongeval en als gij het middel niet gaat gebruiken loopt gij even weinig kans door een beroerte te worden getroffen; van alle menschen is er namelijk hoogstens 1 op de 1000 dien dit overkomt. Het middel van ROMAN WEISSMANN kan daaraan niets toe- of afdoen.

ROMAN WEISSMANN is, eenige jaren geleden, aan een beroerte gestorven.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 876.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD.

Agenda voor de Algem. Vergadering der Vereeniging.
Hoofdartikel: Sequah-iana uit Indië. — Een inlandsche Sequah. — Een Nederlander, wonderdokter te Pittsburg. — Carbolic Smoke Ball. — Oidtmann als bierhandelaar.

Rechtszaken: Davenport voor het kantongerecht te Groningen. — Goolam Kader voor het kantongerecht te Amsterdam.

Grootere artikelen: Een woord van Dr. Vitus Bruinsma. — Sequah—geen kwakzalver? — Meten met twee maten. — Veroordeeling wegens adverteeren.

Correspondentie.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

ALGEMEENE VERGADERING

TE HOUDEN OP

Dinsdag 9 Augustus a.s., 's namiddags 1½ uur,
IN HET

Zuid-Hollandsch Koffiehuis aan de Groenmarkt
te 's GRAVENHAGE.

ONDERWERPEN VAN BEHANDELING:

1. Mededeelingen van het Bestuur.
2. Vaststelling van het Verslag der Algemeene Vergadering, gehouden in 1891.
3. Vaststelling van het Jaarverslag over 1891.
4. Rapport der Commissie voor het nazien der Rekening over 1891.
5. Benoeming van een Bestuurslid ter voorziening in de vacature, ontstaan door de periodieke aftreding van den Heer Mr. L. ZEGERS VEECKENS.

Door het Bestuur wordt, volgens al. 2 van art. 9 der Statuten, het volgend dubbeltal aanbevolen:

Mr. L. ZEGERS VEECKENS te Amsterdam.

Mr. A. C. VAN BLOMMENSTEIN te Rotterdam.

6. Benoeming van een Commissie tot het nazien der rekening over het loopende jaar.
7. Behandeling van een door het Bestuur voor te stellen concept-adres aan de Regeering, betreffende de beteugeling der Kwakzalverij.
8. Bespreking van andere middelen die tot het doel der Vereeniging kunnen bijdragen.

Namens het Bestuur:

G. B. SCHMIDT, Secr.-Penningm.

Dr. GOOLAM KADER

OCULISTE

Indien Arabe.

Aldus een naambordje aan een huis op de Binnen-Amstel te Amsterdam.

Met veel minder ophef dan een Sequah kwam deze „dokter” uit den vreemde, om, naar hij beweert, aan blinden het gezicht weder te geven.

Toch had hij wel gezorgd dat Amsterdam kennis droeg van zijne aankomst, en de gevolgen bleven niet uit. Eiken avond, zegt het *Nieuws van den Dag*, maken de menschen urenlange queue voor de deur en worden bij troepjes binnengelaten. Dat avonduur is het spreekuur voor onvermogenen. Dan is de dokter in een schitterend Oostersch gewaad gedost, maar des middags, wanneer de betalenden komen, draagt hij bij een meer Westersche kleeding, alleen zijn met goud geborduurde fez.

Op de vragen: „Is die man geneesheer? Van waar komt hij? Welke is zijne behandeling?” geeft het *N. v. d. D.* aldus antwoord:

„De geloofsbriefen van dezen geparfumeerden oogheekundige bestaan in een menigte besmeuzelde papieren, deels geschreven in Hindustani met Arabisch karakter en voorzien van de legalisaties van vreemde consuls. Het voornaamste dokument moet zijn een diploma van de Universiteit te Sjikarpur (Eng. Shikarpoor) een stad aan den Indus in het rijk Sindh in Engelsch Indië. Hijzelf zegt, dat de stad behoort tot de noordelijke gelegen Pendzjab; de stad Sjikarpur echter heeft geen universiteit en voor zoover wij kunnen nagaan is het fameuse stuk een soort paspoort of legitimatiebewijs van iemand afkomstig uit een andere plaats met den naam Adanpur.

Dit slechts in het voorbijgaan. Onder de bedoelde papieren zijn voorts vele bedankbrieven uit den tijd dat de dokter in Genua en enkele andere Italiaansche steden verblijf hield, benevens een reeks attesten uit Belgische plaatsen gedurende zijn jongste verblijf in Brussel ontvangen.

De behandeling is zeer eenvoudig en geschiedt met een ongelooflijke snelheid, zoodat het bijna goochelwerk gelijk. De patiënten worden door den Arabier of door zijn assistent, den arts Anema, een oogenblik bekeken en krijgen dan van een hunner, hetzij een smeer tusschen de oogleden met een penseel dat gedoopt wordt in een mosterdachtige pap (welke goud moet bevatten!), of wel men geeft ze op gelijke wijze een penseelstreek onder het oog met een kleurlooze vloeistof welke naar kajoe poethij en terpentijn riekt (en verschrikkelijk duur moet zijn!).

Daarmee is de geheele behandeling eigenlijk beschreven. Men zou kunnen vragen: Hoe kan een vreemdeling, die niet in Nederland studeerde, daar niet promoveerde, daar geen enkel examen aflegde, de geneeskunde in Nederland uitoefenen? De beantwoording van die vraag laten wij achterwege. Wij vermelden alleen het volgende, om gegevens aan de hand te doen ter beantwoording van die vraag.

1°. Een Nederlander mag zich niet als arts vestigen en de praktijk uitoefenen in Nederland of zijne koloniën, tenzij hij een zeker getal bij de wet vereischte examina heeft afgelegd, waaruit blijken kan dat hij op de hoogte is van de geneeskundige wetenschap en bekwaam genoeg is de geneeskunde uit te oefenen. Als blijk daarvan wordt hem bij elk voldoende afgelegd examen een bewijs uitgereikt,

nadat hij eene zekere som daarvoor heeft betaald. Nadat het laatste examen, het praktisch artsexamen, met goeden uitslag is bekroond, wordt hij tot de praktijk niet toegelaten, dan nadat door hem een bij de wet voorgeschreven eed is afgelegd.

Bij vestiging als geneesheer in eenige gemeente, is hij verplicht het aan hem uitgereikt diploma als arts, door den inspecteur van het geneeskundig staatstoezicht der provincie waarin die gemeente ligt, te doen viseeren.

Voor het volgen der lessen aan de hoogeschool betaalt hij telkenjare eene som gelds.

2°. De geneesheer kan niet van den wind leven en mag dus, als ieder ander, voor de diensten door hem bewezen, betaling vorderen.

3°. *Sequah* is een vreemdeling in Nederland.

Sequah . . . . Nu, daar hebben wij reeds genoeg over geschreven. *Sequah* verdient geld in Nederland, veel geld, door de geneeskunde.

4°. *Goolam Kader* is een vreemdeling in Nederland. *Goolam Kader* deed gene examens in Nederland enz.

Goolam Kader verdient geld in Nederland.

5°. In den Haag is men bezig geweest eene wetswijziging te bespreken, waardoor het aan vreemdelingen, die den graad van doctor in de geneeskunde aan eene erkende buitenlandsche universiteit verworven hebben, vergund zal worden in Nederland de geneeskunde uit te oefenen, nadat een of meerdere examens hier te lande zijn afgelegd.

6°. In Nederland mag tot op dit oogenblik, volgens Nederlandsche wetten, een vreemdeling niet de geneeskunde uitoefenen, tenzij hij aan alle eischen voldaan heeft die daarvoor aan Nederlanders gesteld zijn.

Ons voorloopig aan de mededeelingen van het *N. v. d. D.* houdende, geven wij nog het volgende.

Nadat daar verhaald is dat het standpunt van den oculiste dat is waarop de oogheekunde reeds eeuwen stond, dat hij van dat standpunt uit cataract-operatie doet op eene wijze die reeds in 1802 verlaten werd, zegt het blad:

Een der oogheekundigen verzekerde ons ten stelligste zich niet te kunnen verklaren hoe het mogelijk was, dat de overheid binnen de perken, door de wet gesteld, deze behandeling van een onbevoegde kon toelaten.

Dit oordeel heeft intusschen bevestiging gevonden in het feit, dat de inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht, zoodaans wij reeds mededeelden, zich tot den Officier van Justitie wendde, waardoor een onderzoek is gelast.

Intusschen zal de wonderdokter woekeren met zijn gedeeltelijk succes en daardoor steeds meer toeloop krijgen. Hij heeft reeds moeite gedaan verklaringen te krijgen van het bestuur der werkinrichting, waarvan velen zijn kliniek bezoeken, maar heeft die nog niet ontvangen, omdat daartoe op de

boven omschreven gronden inderdaad geen voldoende aanleiding bestaat.

Bij voorbaat liggen echter ten zijnen reeds een aantal gelijklopende brieven gereed, gericht aan „Meneer de Redacteur,” waarin de dankbare patiënten in het publiek hulde komen brengen aan hun weldoener. Zij wachten slechts op de onderteekening.

Ook dit werpt een eigenaardig licht op de middelen en het doel van dezen „oogarts” wiens hoogste honorarium slechts 50 gulden 's weeks is.

Eenige dagen later verscheen een ingezonden stuk van den heer J. Mebius, apotheker, 2°. Boomdwarsstraat 14 te Amsterdam, dat wij hier laten volgen:

Na lezing van hetgeen in uw blad van Zaterdag (25 Juni) over bovengenoemde oogarts wordt gezegd, herinnerde ik mij hetgeen de vrouw van een van zijne patiënten mij voor een paar dagen vertelde.

In aansluiting aan en als bewijs voor hetgeen reeds overgen. oogarts door U is geplaatst, verzoek ik U beleefd eenige ruimte voor het met die vrouw gehouden gesprek.

Donderdagmorgen jl. kwam een reeds bejaarde vrouw, erg ontdaan en schreiende, bij mij in de apotheek, mij dringend verzoekende haar ten spoedigste iets te geven, daar zij geloofde, dat haar man krankzinnig was geworden en *helsche pijnen* leed. Op mijn vraag: „hoe komt dat zoo?” kreeg ik, onder tal van verwenschingen, het volgende tot antwoord: „Mijn reeds oude man is sedert jaren blind, mijnheer, en werkt op het Blinden-instituut. Voor een paar dagen kwam hij thuis, zeggende, dat die Perzische professor daar was geweest en, na hem in de oogen gezien te hebben, had gezegd: man, gij behoeft niet langer blind te zijn; ik zal je opereeren en dan zult gij zien als de beste. Zooals U begrijpt, mijnheer de apotheker, was mijn man vreeselijk opgewonden en gelukkig door die belofte.

„Ik had reeds zooveel van dien . . . oogarts gehoord mijnheer (de door haar gebezigde tituluur houd ik liever terug), dat ik hem dringend verzocht niet door bedoelden oogarts aan zijn oogen te laten knoeien.

„Woensdagmiddag kwam hij zeer opgewonden en overgelukkig thuis, uitroepende: Nu kan ik weer zien, vrouw! Aan het verband voor zijn oogen zag ik wat er geschied was. Hij had zich door die l. . . en b. . . kw. . . laten opereeren. Toen ik vroeg: wat kan je nu zien, antwoordde hij: ik heb nog maar het licht gezien, in den vorm van een groot aantal gekleurde strepen, doch als het verband er af mag dan kan ik alles weer zien.

„'s Avonds begon hij over hoofdpijn te klagen, welke pijn al erger en erger werd, en in den nacht en nu nog gaat hij als een krankzinnige te keer en zegt zelf dat hij gek wordt.”

Ik antwoordde haar, dat ik dien beroemden (?) oogarts en zijne praktijken niet kende, doch haar ernstig aanraade ten spoedigste geneeskundige hulp in te roepen. Ik had groot medelijden met die ongelukkige man en vrouw en gaf tot voorloopige geruststelling een eenvoudig zenuwbedarend middel mede.

Tot heden heb ik niets meer van den patiënt gehoord. Ik meen, M. de R., dit feit niet te mogen verzwijgen, daar het tot waarschuwing kan dienen voor andere ongelukkige patiënten, die, zonder degelijken deskundigen raad, bedoelden oogarts zouden willen bezoeken.

Natuurlijk werden de opmerkingen in het *N. v. d. D.* niet onbeantwoord gelaten. *Goolam Kader* trachtte, in zeer duidelijk Hollandsch, te doen uitkomen dat wat hij doet, goed is; dat hij werkelijk blinden geneest, o. a. het geval aanhalende van zekeren geopereerde, *Jan van Reede*, (later bleek dat dit dezelfde was als in het stuk van den heer Mebius bedoeld), dien hij voor geheel genezen verklaart; dat hij het onderzoek van de justitie met gerustheid afwacht, enz.

Daarop antwoordde de verslaggever van het *N. v. d. D.* weder. Hij wees o. a. op het feit dat „de Dokter” die alleen Fransch en Italiaansch spreekt, zoo spoedig Nederlandsch leerde, genoeg „om met eenige beweringen, (mijn) stuk te willen weerleggen, zonder daarbij de hoofdzaak aan te roeren”.

Intusschen heeft deze briefwisseling weinig om het lijf en zegt die verslaggever, naar onze meening, zeer terecht:

De verwijten van den schrijver over de weinige gastvrijheid ten onzent behoeven wij, Nederlanders, ons, dunkt mij, volstrekt niet aan te trekken. De hoofdzaak is, of de behandelingswijze van dezen vreemdeling geen aanleiding geeft tot het verbreiden van besmetting en of zijn verouderde, zeer gevaarlijke methode van opereeren, zooals ik op gezag van bekende oogheekundigen heb aangetoond, niet schadelijk is voor het zieke oog. Dat hij hier te lande daartoe de bevoegdheid mist, wordt thans door hem zelf erkend en wordt bovendien bevestigd door het oordeel van den inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht.

Wat de Hollandsche taal in het geschrift van den oculiste betreft, denken wij onwillekeurig aan een Hollandschen handlanger. Steeds werd vermoed dat *J. P. Anema*, dezelfde die als *J. Pieters* aan de Heerenmarkt te Amsterdam geheime ziekten behandelt, die handlanger zou zijn. Intusschen is gebleken dat dit onjuist is en die *Anema*, aan onze getrouwe lezers nog wel bekend door zijn eigenaardige handelingen in verband met de individuen *Gunters* (een zoogenaamde magnetiseur en zijne somnabule) indertijd te 's Gravenhage op de Veenkade, ten minste bij de zittingen van *Goolam Kader* niet tegenwoordig was.

Toch is er sprake van een zekeren *Anema*, die intusschen op de terechtzitting niet verschenen was en naar wij vernemen niet te vinden is. Een eigenaardig verschijnsel inderdaad.

Wie is dan die *Anema*, vragen wij? Wie zag er papieren van dien man, waaruit blijkt dat ten minste hij de geneeskunde mag uitoefenen? Hoe kan het gebeuren dat in Nederland een vreemdeling praktijk uitoefent, operaties doet, zonder dat men zelfs schijnt te weten of hij zulks doet in de nabijheid van een gediplomeerd Nederlandsch geneeskundige?

Het blijkt echter uit alles dat een Nederlander, laten wij aannemen, een Nederlandsche geneesheer, ook door *Goolam Kader* kon gevonden worden om de vlag te zijn waaronder onbekende lading werd ingevoerd.

Een uitstekende waarborg inderdaad voor de behandeling van den Oculiste Indien Arabe, die in het land van den eenigen Donders de massa tot zich trekt, met de stoute bewering blinden ziende te kunnen maken.

Nog duidelijk herinneren wij ons de hulde door gansch Nederland gebracht aan den wereldberoemden physioloog en oogheekundige, *F. C. Donders*, onzen landgenoot. Heel de wereld had zich beijverd den eenigen meester te eeren.

En thans, enkele jaren na zijnen dood, vergeet de hoofdstad des rijks wat nooit vergeten mocht worden en brengt blinden en ooglijders naar den eersten den besten onbekenden vreemdeling met een onbekenden handlanger, afgaande op het uitzuiven van eigen roem. Thans wordt geduld dat in de *Werkinrichting voor Blinden* op de Heerengraacht te Amsterdam door een met goud geborduurd vreemdeling een blind man *Jan van Reede*, *Lindenstraat 73* (zie het *N. v. d. D.* van 18 Juli 1892) werd geopereerd, zonder dat men de bewijzen had dat die vreemdeling de man is voor wien hij zich uitgeeft, volgens eene methode, waarvan het resultaat in de toekomst aldus beschreven wordt: „want het treurig vooruitzicht bestaat, dat ook dit weinigje (d. i. het weinigje licht dat de man nu gekregen heeft) binnen korter of langer tijd verdwijnt, of, erger nog, het mishandelde oog ernstig wordt aangetast”.

Het is hier de plaats onzen dank te betuigen voor de houding van het *Nieuws van den Dag* en speciaal aan zijnen verslaggever, die zich zooveel moeite gaf de waarheid te onderzoeken ten nutte onzer ooglijdende landgenooten. Zulke hulp in onzen strijd is goud waard.

De duurte van de zalf wordt geweten aan het goud dat daarin aanwezig zou zijn. Aardig is het, dat schermen van *Hindoes* met dure en kostbare geneesmiddelen. Jammer voor *Goolam Kader* dat hij niet de eerste is die zulke praatjes aan den man tracht te brengen. Vóór hem waren er reeds die nog kostbaarder middelen gebruikten, zooals zij zeiden. In Juli of Augustus 1889 toch werden voor de Rechtbank te Dyon twee *Hindoes* ter verantwoording geroepen wegens het onwettig uitoefenen van de geneeskunde. Ook zij beweerden oogziekten te kunnen genezen en wel door middel van compressen, gedrenkt met eene „oplossing van diamanten.” Waarlijk geen kleinigheid. Diamanten en dan nog wel opgelost! De patiënten moesten natuurlijk de diamanten leveren. Er is dus niets nieuws onder de zon, mijnheer *Goolam Kader*!

Wat wij nu vernomen hebben omtrent den oculiste?

Dat hij uit België kwam wisten de couranten ons te melden. Zijn wieg, als hij die had, stond in 1862 in *Adanpur*, in Engelsch-Indië. Van zijne studiën weten wij niets. Van zijn optreden in Europa, dat minstens dagteekent van 1887, weten wij met zekerheid dat hij in Italië, en wel te Genua, zijne chirurgische toeren verichtte en verschillende malen gerechtelijk vervolgd werd wegens oplichterij en onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, totdat er in Mei 1890 door de rechtbank aldaar een bevel tot inhechtenisneming werd uitgevaardigd, wegens verwondingen tengevolge van zijne behandeling en wegens laster. Hij was toen echter bij tijds met de Noorderzon vertrokken.

In België hetzelfde spelletje. Ofschoon langzaam, werd het daar toch eveneens duidelijk dat men met een kwakzalver te doen had. In 1890 te Brussel verschenen,

werd hij in 1891 veroordeeld wegens onbevoegdheid en werd, in het laatst van Mei 1892, een bevel tot uitzetting gegeven, dat echter niet ten uitvoer gebracht behoefde te worden, omdat hij ook hier weder in tijds de plaat gepoetst had. Den laatsten stoot daaraan gaf een verslag van de *Commission médicale du Brabant*, waarin zij als hare meening uitdrukkelijk te kennen gaf, dat deze zoogenaamde oculiste hoogst gevaarlijk was voor de volksgezondheid.

Het verloop van de historie in België kan leeren hoe het ook hier te lande zal gaan. Eerst stijgende reclame en toeloop van arme onnoozele patiënten, waardoor een betrekkelijk gering aantal betalenden wordt aangespoord „om het ook maar eens te probeeren”, lieden die dan helaas tot over de ooren gevild worden. Daarna komt een kentering in de openbare meening, het blijkt dat niemand feitelijk genezen wordt, maar erger nog, dat de groote man overal besmetting gebracht en velen ongelukkig gemaakt heeft. Als het dan zoover is gekomen, en de overheid hem het vuur te dicht aan de schenen legt, knijpt de heer *Goolam Kader* stilletjes uit met een vollen buidel en zoekt een ander land waar de wetten hem het bestaan even gemakkelijk maken en waar hij allicht een *Anema* vindt onder wiens vlag hij meent ongestraft te kunnen binnenzeilen!

Dat het zoo zal gaan wordt ons geheel voorspeld in een brief van niemand minder dan *Dr. Coppez*, den bekenden professor d'opthalmologie aan de Universiteit te Brussel, die ons veroorloofde zijne meening te publiceeren. De hoogleeraar schrijft o. a.:

„Je connais une quantité de gens aveugles et incurables à qui G. K. a promis la guérison moyennant finances et qui tous ont été dupé par lui; il a donné l'ophtalmie purulente et granulaire à plus de deux mille personnes en Belgique, il a crevé les yeux par sa méthode d'opérer le cataracte par abaissement à beaucoup de gens que des oculistes ordinaires auraient guéris facilement; c'est donc un ignorant et un malfaiteur.”

(Ik ken tal van blinden en ongeneeslijken onder hen, wien G. K. geld afperste met de belofte van genezing en die allen door hem bedrogen zijn; hij heeft etterige en granulaire oogontsteking (z. g. Egyptische oogziekte) door zijne behandeling aan meer dan twee duizend personen in België toegebracht; hij heeft door zijne methode van cataract-operatie door wegdrukken van de lens, de oogen vernield van velen, die door ieder oogarts gemakkelijk hadden kunnen genezen worden. Hij is dus een onkundige en een boosdoener).

En verder:

„C'est inutile de chercher dans la presse scientifique ou autre des articles contre lui. Ce que je vous écris est l'exacte vérité et ce que j'avais prédit de Kader est arrivé; j'avais dit, quand on me pria de réduire ses cures à leur exacte vérité, que Goolam tomberait de lui-même au bout d'un certain temps, nous avons fait une enquête sur ses cures et nous avons pu constater que toutes étaient fausses, que pas un seul malade n'était guéri.”

(Het is onnoodig in de wetenschappelijke bladen of elders naar artikelen tegen hem te zoeken. Hetgeen ik u schrijf is de volle waarheid en wat ik omtrent Kader heb voorspeld is uitgekomen: toen men mij verzocht om zijne genezingen terug te brengen tot hunne juiste waarde, heb ik gezegd dat Goolam na zekeren tijd van zelf in den kijker zou loopen, welnu wij hebben een onderzoek naar zijn genezingen ingesteld en hebben kunnen uitmaken dat allen valsch waren, dat niet een enkele lijder genezen is).

Men ziet het, in Brussel heeft niet alleen de faculteit maar ook het publiek eindelijk geleerd wat van dezen wonderdoener te wachten is. Laat ons hopen dat hij spoedig vertrekt naar het land vanwaar hij kwam; er groeie dan peper of niet.

Ten slotte eene aanhaling uit een belangrijk artikel over „de artsenwet en de kwakzalverij”, in het Haagsche Dagblad van 20 Juli van de hand van *Dr. S. Sr. C(aronel)*, waarin deze het standpunt van *Sequah's* en *Kader's* tegenover de geneeskundige wetten bespreekt.

„Als wij zulke vrijgevigheden jegens vreemde industrie-riders waarnemen tegenover de geneeskundige wetten, waarbij een geneesheer zwaar gestraft wordt als hij, zonder examen, bij een natuurlijke verlossing assisteert of als een apotheker wat vochtige kamillen of schimmelige rhabarber er op naboudt, terwijl de hangende wijziging onzer Artsenwet de aanstaande geneesheeren als minder bekwaam voor de praktijk acht, indien de jongelieden niet een dosis Latijn en Grieksch in hun hoofd hebben opgestapeld, voldoende naar het oordeel der regeering, terwijl van den vreemden arts, die zich te onzent wil vestigen, al die geleerdheid niet wordt gevorderd, dan vragen wij: waartoe dient die vrijgevigheid tegenover den vreemdeling, als onze wetten tot waarborging van onbevoegde uitoefening van de verschillende takken der geneeskunst zoo slecht gehandhaafd worden tegenover vreemdelingen, die blijkbaar wetenschappelijk niet be-

voegd zijn, maar zich wel bevoegd achten, om door hun industrialisme duizenden onzer burgers te benadeelen in hun beurs en hun gezondheid?

„Onze geneeskundige wetten zijn nooit populair geweest, werden en worden zelfs door onze ministers, door hooge en lagere administratieve ambtenaars en de rechterlijke macht slechts schoorvoetend gehandhaafd. Wat wonder dat onder zulke omstandigheden voor brutale kwakzalvers de mazen der wet open blijven, zoodat zij er niet eens noodig hebben door te sluipen! Zij achten zich buiten de wet staande en trotseeren alle wettelijk gezag.”

Met deze meening kunnen wij ons natuurlijk van ganscher harte vereenigen.

Berichten.

Sequah-iana uit Indië. Sequah heeft gister avond voor het eerst gedurende drie kwartier op het Koningsplein, staande in zijn kermiswagen, de goe gemeente zijne geneesmiddelen aangeprezen. Het gehoor bestond uit een paar honderd inlanders, een twintigtal indo's en zeer enkele Europeanen. Een kreupel inlander werd in den wagen geholpen, kreeg een paar fleschjes medicijn cadeau en bleef verder — zonder gewreven of geknepen te worden — onbeweeglijk in den wagen zitten, denklijk ter stoffeering, waartoe ook een inderdaad fraai orgel dienen moest, dat af en toe gedraaid werd, onderwijl de fleschjes (de twee zeer kleine flacons voor f 2.50) aan den man werden gebracht en reeds dadelijk veel aftrek hadden. Alles wat door Sequah in het engelsch met galmenden preektoon werd georeerd, werd door een tolk in het maleisch herhaald. Sequah was geheel in het zwart gekleed en blootshoofds.

Batav. Handelsblad.

Aan Sequah is alleen vergunning gegeven om zijne medicijnen te verkoopen; hij mag noch tanden trekken, noch wrijven. Op zijn kar staat een groot orgel en de kar reed heden morgen rond, terwijl het orgel gedraaid werd.

Java-Bode.

Van Sequah gesproken; van morgen opperde een der schouten tegenover een vliegende procureur de vrees dat de Sequah-drukke wel eens opstopping der openbare wegen tengevolge kon hebben.

— Och, luidde het leuke antwoord, tegen verstopping heeft de man zeker ook wel het een of ander laxeer-middelje in voorraad.

Batav. Handelsblad.

Naar aanleiding van de Sequah-olie deelt men ons mede dat er in kampong Lima een hadji woont, Abdoel Hamid geheeten, die een middel verkoopt tegen de meest inwendige ziekten, in het bijzonder tegen longtering probaat. De olie wordt getrokken uit allerlei beesten, schorpioenen, duizendpooten, hagedissen, kakkerlakken en zoo al meer.

Java-Bode.

Een inlandsche „Sequah.” Te Djokja is een inlandsche kwakzalver, die beweerde alle kwalen te kunnen genezen en aan arme lieden te eten gaf, als schadelijk voor de openbare rust, gevangen gezet. Hij zeide ook, dat hij de menschen voor f 5 rijk kon maken.

(Vaderl.)

Een Nederlander, wonderdokter in den vreemde. Dezer dagen is te Pittsburg (Pennsylvania) de wonderdokter P. Mollinger overleden, wiens voornaamste geneesmiddel bestond in . . . . . bidden. Duizenden zieken uit alle staten der Unie kwamen naar hem toe, in de hoop door zijn gebed te worden genezen, en zijn plotselinge dood heeft honderden patiënten, die onder zijne behandeling waren, tot wanhoop gebracht.

Mollinger, een Nederlander van geboorte, studeerde eerst in de medicijnen, en later werd hij priester. Zijn nalatenschap wordt geschat op 2 à 3 miljoen dollars. Hij was 70 jaren oud.

N. v. d. Dag.

Carbolic Smoke Ball. Sedert geruimen tijd werd in Engeland een gebreveteerd artikel verkocht onder den naam „carbolic Smoke Ball.” Den koopers van dit luchtzuiverend rookballetje, werd onder meer beloofd, dat zij, na drie weken flink gebruik, niet meer vatbaar waren voor influenza. Het artikel doodde de gevreesde microben. Eene eerzame dame, mevr. Carlill genaamd, kocht en gebruikte een „carbolic rookbal”, maar nadat zij drie weken het voorschrift vlijtig had toegepast, werd zij door influenza aangegrepen. Zij meende nu echter aanspraak te mogen maken op de honderd pond, uitgelooft voor ieder, die, na aanwending van het voorbehoedmiddel, toch door influenza werd aangetast. Maar de compagnie, die ter aanprijzing van haar artikel dit alom had laten bekend maken, vond het niet noodig hare belofte te vervullen. Voor den rechter gedaagd, liet zij door haren advocaat verklaren, dat er geene overeenkomst bestond; de dame eischeresse zou zeker het voorbehoedmiddel niet precies volgens voorschrift hebben aangewend, enz. enz. De rechter veroordeelde de compagnie echter om de honderd pond te

betalen en wel terstond. Een beroep om uitstel van het in werking treden van het vonnis tot in hooger beroep uitspraak zou zijn gedaan, werd afgewezen en de Maatschappij bovendien in alle kosten veroordeeld.

Oprechte Haarl. Courant.

Oidtmann als bierhandelaar. De Staatscourant van 1 Juli bevat de beschrijving van het handelsmerk voor bier, (India-kina-beer) ingezonden door Dr. A. Oidtmann te Maastricht.

Zou het met het bekende Purgatief niet meer gaan?

Rechtszaken.

In eene bijzonderlijk daarvoor belegde strafzitting stond voor het kantongerecht te Groningen terecht Charles Davenport, anders gezegd Sequah, wien door het Openbaar Ministerie waren te last gelegd twee overtredingen der geneeskundige wet, en wel in de eerste plaats die van in het openbaar aangekondigd te hebben, immers in een lokaal waarin ieder tegen betaling van tien cent de toegang werd verschaft, dat hij dien avond (d. w. z. 8 Juli) 2 personen zou wrijven met zijn Sequah-olie en dat hij massage uitoefende ter genezing van lijders aan reumatische aandoeningen; in de tweede plaats die van het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde door met het doel genezing aan te brengen enkele door reumatische aandoeningen aangetaste lichaamsdeelen van sommige personen te wrijven.

Als tolk deed dienst de heer Picnot, leeraar in het Engelsch aan de hoogere burgerschool te Groningen.

De quaestie was zuiver gesteld, t. w. of iemand bevoegd is in tegenwoordigheid van een geneeskundige massage uit te oefenen. De ambtenaar van het O. M. meende na het verhoor van de getuigen tot de conclusie te mogen komen dat de gedaagde in casu niet was een instrument van het denkend hoofd, als doctor, maar veeleer de hoofdpersoon, terwijl de doctor er vrij wel als een pop bijstond. Maar zelfs al had de dokter meegeholpen dan nog moest men in hetgeen geschied was zien eene overtreding der wet: de dokter deed dan wat hij mocht doen, maar gedaagde niet. De ambtenaar, die het een zoowel als het ander bewezen achtte, requireerde dan ook schuldigverklaring en veroordeeling van beklagde wegens het 1e feit tot 25 gl. boete en wegens het 2e feit tot 7 dagen principale hechtenis.

Mr. D. Simons uit Amsterdam verdedigde den gedaagde en legde er den nadruk op in zijn pleidooi dat bekl., handelende in tegenwoordigheid en onder toezicht van een geneesheer, niet handelend tegen de wet, welker bedoeling het is dat een bevoegd geneeskundige aanwezig zij die de verantwoordelijkheid dragen kan van hetgeen plaats vindt, terwijl die bedoeling geenszins is om de artsen te protegeeren of een monopolie te verleenen. Wanneer maar het publiek gewaarborgd is tegen de handelingen van niet-deskundigen. Dat is hier het geval. Gaat beklagde in zijne handeling te ver, dan komt de aanwezige geneesheer met zijn „halt” daaraan een grens stellen. Beiden, Davenport en Doeffer, zijn bedienden, als men het zoo noemen wil, der Sequah. Comp. Limd., en hebben ieder hun bepaald aangewezen taak. Dat doende is noch de een, noch de ander strafbaar, en pleiter meent dan ook de verwachting te mogen uitspreken dat geene veroordeeling volgen zal. Mocht deze toch volgen dan meent spreker dat er althans geen reden is om principale hechtenis op te leggen. Al beweerde het O. M. zulks, recidive is hier niet; deze vervolging is een novum.

Na re- en dupliek werd de uitspraak bepaald over 8 dagen. In het vonnis, toen gewezen, werden ter beantwoording gesteld de volgende vragen:

- 1e. Heeft gedaagde geneeskundigen bijstand verleend? Zoo ja
- 2e. Heeft hij dien bijstand verleend als geneeskundige? Zoo ja
- 3e. Heeft hij dien bijstand verleend buiten noodzaak en als beroep?

De eerste vraag werd bevestigend beantwoord omdat, ook volgens de eigen verklaring van den gedaagde, deze gemasseerd had met het doel om te genezen.

Het antwoord op de tweede vraag was mede bevestigend. Immers het kwam er op aan of gedaagde den geneeskundigen bijstand had verleend als geneeskundige wanneer hij niet was in dienst van een geneeskundige. En zulks was hier niet het geval. Want iemand, die geneesheer is, treedt nog niet als geneeskundige op wanneer hij, tegenwoordig zijnde op een plaats waar geneeskundige bijstand wordt verleend, zich niet met het verleenen van dien bijstand bemoeit en alleen is een lijdelijk toeschouwer. In zoo'n geval is de zoogenaamde bediende en niet de geneeskundige, de handelende persoon, zelfs al houdt laatstgenoemde eenig toezicht om zoo noodig zijn waarschuwend stem te kunnen doen hooren.

Ook de derde vraag werd bevestigend beantwoord door den kantonrechter, die aannam dat de te Groningen in grooten getale aanwezige doctoren gaarne gehoor geven aan elke tot hen komende roepstem om de lijdende menscheid de vruchten van hunne wetenschappelijke kennis te doen plukken; en tevens dat gedaagde als beroep of bedrijf zijn bijstand heeft verleend daar hij, al deed hij het zonder betaling te vragen of aan te nemen, op een avond twee personen behandeld heeft en hij heeft aangekondigd dat er tengevolge van bijzondere omstandigheden niet meer patiënten konden worden geholpen.

De verzwarende omstandigheid van de recidive werd door den kantonrechter niet aangenomen, daar het in Amsterdam een geheel ander geval was, toen immers beklagde niet was bijgestaan door een geneeskundige.

Op grond van een en ander werd bekl. schuldig verklaard aan overtreding der geneeskundige wet in verband met art. 436 Wetboek van Strafvordering door uitoefening der geneeskunde als beroep of bedrijf zonder daartoe te zijn toegelaten, en deswege veroordeeld tot eene geldboete van f 25.

Van het in het openbaar aankondigen dat hij de geneeskunde uitoefende, werd hij vrijgesproken. N. Rott. Ct.

GOOLAM KADER heeft voor het kantongerecht te Amsterdam terecht gestaan. In het volgend nummer zullen wij op dit geding terug komen, thans zij alleen vermeld, dat door het Openbaar Ministerie den maximum eisch werd gesteld bestaande in zes geldboeten van f 300 elk (te vervangen

door 60 dagen hechtenis elk) en één geldboete van f 200 (subsidiar 40 dagen hechtenis). De ambtenaar van het O. M., Mr. COHEN TER VAERT drukte zijn leedwezen uit, dat de wet niet gedoogde onmiddellijke hechtenis te gelasten.

Dr. WESTHOFF, oogarts te Amsterdam werd als deskundige gehoord, benevens een aantal patiënten als getuigen à charge en à décharge.

De verdediger Mr. TH. HEEMSKERK hield een verbazingwekkend pleidooi waarin hij zijn diepe verontwaardiging uitsprak over den eisch, en op een mindere straf aandrong.

Bij de uitspraak werd GOOLAM KADER veroordeeld tot zeven geldboeten van f 150, subsidiar 30 dagen hechtenis voor elke boete.

De stem van een ouden, goeden bekende.

In de nos. van 2 en 5 Juli van *De Echo*, Volksblad voor Nederland, zijn belangrijke artikelen over kwakzalverij verschenen, welke geheel in onzen geest vallen. Trouwens, dit is niet te verwonderen wanneer men weet dat niemand anders aan het woord is dan onze vroegere Redacteur Dr. *Vitus Bruin-sma*. Zoo gaarne hadden wij de artikelen in hun geheel overgenomen, maar daar onze plaatsruimte dit verbiedt, moeten wij ons bepalen tot een gedeelte, dat o. i. den spijker zoo juist op den kop slaat.

Tegenover de bewering van sommigen — of liever van velen, die nog steeds heil bij kwakzalvers zoeken — dat deze kwakzalvers inderdaad genezingen bewerkstelligen, (getuigen de lange lijsten van personen, die gunstige getuigschriften hebben afgegeven), en dat men niet altijd die genezing bij den dokter vindt, stelt de geachte schrijver het volgende:

„De natuur is mild en de natuur is vol raadsels. Wonderlijke, onverwachte genezingen komen inderdaad voor, elken dag, zonder hulp van eenigen dokter of kwakzalver. Maar zij zijn zeldzaam en niet gemakkelijk te ontdekken. Doch de kwakzalvers weten ze te vinden, schrijven ze in de courant en nemen voor zich de eer, die aan de natuur toekomt.

„Stel eens, dat iemand druppeltjes verkocht, die men moest innemen, om gelukkig in de staatsloterij te spelen. Gij „geloof” er niet aan en velen met u niet, maar toch zou de man, die het beproefde, na eenigen tijd wel veel van zijn fleschjes geplaatst hebben, al ware het alleen door dat hij ze in het begin gratis of met geld toe gaf. Als die man nu al de koopers van zijn waar, die inderdaad daarna een prijs winnen, een getuigschrift laat teekenen, luidende: *De ondergetekenden verklaren na het innemen van de wonderdruppeltjes werkelijk een prijs uit de loterij getrokken te hebben*, en gij ziet dan dat stuk in de krant, met een lange reeks namen er onder, zoudt gij dan niet beginnen te twijfelen? Alleen wanneer gij daarnaast zaagt, de tienmaal langere lijst van personen, die ook de druppeltjes trouw hadden geslikt, maar met een niet waren uitgekomen, (doch die de kwakzalver natuurlijk niet zal publiceeren) dan zoudt ge geen gevaar hebben „er in te loopen.”

„Zoo gaat het nu met alle kwakzalvers. De enkele gevallen, waarin hun middeljes iets hebben geholpen, of beter, waarin de natuur hulp heeft verleend en hun middeljes het schijnen te hebben gedaan — die enkele zeldzame gevallen, worden met bluffende toespraken van de groote klok gehangen, maar de honderd- ja duizendvoud talrijker andere gevallen, daarover wordt gezwegen als het graf.

„Nu ja” — zoo hoor ik weer tegenwerpen — „maar de dokters genezen toch ook niet al hua patiënten, het mocht wat”. Zeker, het mocht wat, het lijkt er niets naar. Als de geneeskunde volmaakt was en alle geneeskundigen eveneens, dan zouden wij heel wat beter er aan toe zijn en de Sequah's en Goolam's bleven van zelf zonder patiënten. Doch nu dit niet zoo is, is dit nog geen reden om niet nauwgezet toe te zien, dat men toch van die onvolmaakte wetenschap nog het allerbeste gebruik make, dat mogelijk is, en haar ernstigste en meest vertrouwde beoefenaars te hulp roepe.

„Indien — om nu maar een doode te noemen, teneinde geen reclame voor een levende te maken — indien wijlen Prof. DONDERS, de groote oogheelkundige, eens een lijst gepubliceerd had van al de arme blinden en half-blinden, die hij door zijn kunstvaardige hand het licht der oogen heeft teruggegeven, zoudt gij niet denken, dat die lijst nog een heel anderen indruk zou gemaakt hebben dande mooiste getuigschriften van Goolam Kader? En zoudt ge niet meenen, dat spoedig het groote publiek hem zou houden voor iemand, die alle blinden ziende maakt?

Maar Prof. DONDERS blufte niet met zijn genezingen in de kranten en geen enkel degelijk geneeskundige doet dat. Een dokter, die zijn roeping begrijpt en eerlijk man is, wijdt zich aan zijn patiënten, zonder bluf of reclame voor zichzelf. Is hij werkelijk hoogst bekwaam in zijn vak, of in eenig onderdeel daarvan, dan kan hij genoeg geld verdienen bovendien. De grootste geneeskundigen, aan wie de wetenschap en dus de lijdende menscheid veel heeft te danken, hebben altijd wel door hun stillen arbeid zooveel naam gemaakt, dat zij geen broodsgebrek behoeften te lijden, maar ruim voor hun hulp betaald werden.

Alleen wie naam wil maken zonder dien te verdienen, gebruikt advertenties in kranten, aanplakbiljetten, gouden praalwagens en zulk soort van hulpmiddelen.”

Sequah—geen kwakzalver?

Sequah voor de zooveelste maal en tot vervelens toe. Wij vervelen onze lezers, ons zelve en toch mogen wij niet zwijgen.

In den laatsten tijd worden vanwege de Sequah-Maatschappij boekjes langs de huizen verspreid, die onder den titel „Gouden regels” de talrijke reclames, vergezeld van getuigschriften, bevatten, die men

tegenwoordig algemeen leest tot aanbeveling van de Sequah's middelen. Het lust ons niet dien onzin hier over te nemen en op het marktschreeuwerige daarin te wijzen; wij citeeren slechts het volgende:

Blz. 2. „Sequah's Indische Prairie Bloem is uit dit voortreffelijk mineraalwater, vermengd met verschillende plantaardige uittrekels, samengesteld, en is derhalve een zuiver, natuurlijk en onschadelijk geneesmiddel. Het bevat hoegenaamd geene metaalhoudende of giftige stoffen. Deszelfs heele eigenschappen grenzen aan het wonderbare, de uitwerking is onfeilbaar en blijft nooit in gebreke verlichting aan te brengen. Het geneest de meest hopelooze en ingewortelde ongesteldheden, en is het eenigst bekend geneesmiddel dat, terwijl het voor goed geneest, geene nadeelige gevolgen achterlaat.”

Blz. 6. „Als Huismiddelen zijn Sequah's Toebereidselen ongeëvenaard; en indien behoorlijk acht wordt geslagen op het regelen der dosis, kunnen zij met het beste gevolg aangewend worden bij personen van alle leeftijden en temperamenten. Een enkele kleine dosis verwijderd zoowel bij kinderen als bij grijsaards misselijkheid en gebrek aan eetlust; kortom dit middel is onwaardeerbaar voor de meeste der min ernstige kwalen, en zal dikwijls eene doctor's-rekening sparen. Als het eens gebruikt is, zal het altijd gebruikt worden, en geen huisgezin moest er zonder zijn.”

Blz. 11. „Als gij u niet wel voelt, verbeeld u niet direct dat gij deze of gene ziekte onder de leden hebt, verteer uw geld niet aan pillen of andere gevaarlijke afkooksels, maar koop Sequah's middelen. Vraag slechts aan personen die er door genezen zijn. Duizende en duizende verklaren elken dag, elk uur, dat zij door Sequah's middelen genezen zijn. Iedereen moet ze in huis hebben en men kan ze gerust aan iedereen geven, zoo wel aan kinderen in de wieg als aan personen van hoogen leeftijd.”

Sequah's middelen bevatten slechts zuivere bestanddeelen en laten nooit schadelijke gevolgen achter. Als men ze eenmaal gebruikt heeft, neemt men het bij elke noodzakelijke gelegenheid. Het is dus een raad voor allen: „Iedere huishouding moet van deze middelen voorzien zijn.”

Blz. 13. „Met genoegen kunnen wij bevestigen, dat klierpijnen, voortgesproten door pijn in den rug, oogenblikkelijk door het gebruik van Sequah's Prairie Bloem genezen worden en wanneer men 't water heeft, is het gebruik dezer geneesmiddelen buitengewoon goed. Gevallen, die ongeensbaar schenen te zijn, lijders, die alle hoop van doctoren en vrienden opgegeven hadden, hebben er hun troost bij gevonden.”

Wij laten het bij deze vier staaltjes; het zou ons niet moeilijk vallen dit getal aanmerkelijk te vergrooten, te meer daar wij ook in 't bezit zijn van een Engelschen geïllustreerden kalender, waar al bijzonder veel nieuws in staat, maar de gegeven staaltjes zijn o. i. voldoende om het oordeel van de lezers te vestigen. Men stelle zich daartoe op het standpunt dat wij, naar wij meenen terecht, hebben ingenomen ter beoordeeling of wij met een kwakzalver te doen hebben of niet.

Wij noemen een kwakzalver ieder, die, meestal tegen beter weten in, louter uit winstbejag, een of eenige geneesmiddelen aanbeveelt tegen een of meerdere, somtijds tegen alle kwalen, zonder dat hij overtuigd is of kan zijn, dat de patiënt inderdaad het aanbevolen geneesmiddel behoeft.

Welnu lezer, leest nu de overgedrukte citaten eens nauwkeurig na, let er op dat Sequah's middelen worden aanbevolen „zoowel aan kinderen in de wieg als aan personen van hoogen leeftijd”, dat van de Prairie-Bloem wordt gezegd: „het geneest de meest hopelooze en ingewortelde ongesteldheden” enz. enz., en antwoord dan eens of ge Sequah een kwakzalver vindt of niet?

„Ja,” is ons meermalen gezegd, toen wij aan vereerders de bovenstaande vraag stelden, „daar is wel iets in die dingen, dat niet juist in den haak is, maar daarmee bemoeit Davenport zich bijna niet; zijn hoofdgenezing betreft de reumatiek en daarin is hij toch een weldoener.”

Welnu, ofschoon wij reeds meermalen hebben aangetoond dat Davenport zich wel met die andere dingen bemoeit en zijn middelen voor alles exploiteert, ofschoon zijn boekjes en strooibiljetten als tastbare bewijzen voor den dag treden om aan te toonen dat hij zich inderdaad als alles-genezer voor doet, willen wij ons thans alleen bepalen tot het opnoemen van enkele nieuwe feiten, bij de talrijke die reeds in ons blad zijn medegedeeld, om er op te wijzen dat het ook met zijn „weldoenerschap” niet in den haak is.

In de Provinciale Groninger Courant van 11 Juli 1892 is het onderstaande ingezonden:

Mijnheer de Redacteur!

„Mag ik u vriendelijk een plaatsje verzoeken voor de volgende regelen in uw veelgelezen blad?”

Een bericht in de Leeuwarder Courant van den 17 Augustus 1891 en de Veendam Courant van den 18 Augustus 1891 luidt aldus: „Mej. v. d. V. te Groningen, sinds jaren in zoo erge mate aan reumatiek lijdende, dat zij niet anders dan met de beide handen op een tafel steunend hare beenen kon verzetten, is met haren echtgenoot naar Rotterdam gereisd, om bij den wonderdokter Sequah genezing te vinden. Na een paar dagen is zij bijna volkomen hersteld te Groningen

teruggekomen, zoodat zij zich thans vrij kan bewegen. Tranen zijn de tolken van hare dankbaarheid voor de snelle verdrijving harer ondragelijke pijnen.”

Ik weet natuurlijk niet zeker, M. de R. of met mej. v. d. V. mijne vrouw bedoeld is, die Sequah te Rotterdam bezocht en zijne olie en medicijnen gebruikte. Mocht dit echter zoo zijn, dan is, waar in het bovenstaande verhaal van genezing gesproken wordt, daar geen woord van waar. Wat is de zaak?

Ik ben met mijne vrouw naar Rotterdam gereisd om bij Sequah genezing te zoeken. Na eene kaart van één gulden gekocht te hebben, werden wij toegelaten. Sequah liet mijne vrouw de beenen bewegen en schreef olie voor op een klein stukje papier, dat ik niet kon lezen, maar wel de menschen in het aangrenzende vertrek, die mij de olie moesten geven. Ik ontving voor een bedrag van f 37.50. Mijne vrouw heeft dit trouw gebruikt volgens het voorschrift van Sequah, dien ik zeer goed kon begrijpen en die zelfs tot proef mijne hand heeft gevreeven.

Na het gebruik is er geen de minste verandering in de reumatiek van mijne vrouw gekomen, zoodat er hoegenaamd niet van genezing kan gesproken worden. Ieder zij dus op zijne hoede. Ten allen tijde ben ik bereid nadere inlichtingen over de door mij opgedane ondervinding te geven.

U, M. de R., ten zeerste dankbaar voor de opname dezer regelen, blijf ik met de meeste achting

Uw dw. dienaar:

F. M. VAN DER VAART,

Meubelmaker, Nieuwe Boteringstraat 116.”

Verder zijn wij gemachtigd het volgende uit Leeuwarden mede te deelen:

Juffr. VAN DER ZEE, een patiënt door DAVENPORT te L. in de publieke séance behandeld en die voor die behandeling niets anders behoefde te betalen dan een tweetal advertenties van dankbetuiging voor geheel herstel, welke advertenties in de Leeuwarder Courant verschenen, was genoodzaakt, kort na de behandeling, de hulp van haar gewonen geneesheer in te roepen. Zij had toen Ischias (heup-zenuw-jicht) en leed hevige pijnen, die slechts door opiumpraeparaten en andere pijnstillende middelen tot bedaren waren te brengen. Na doelmatige behandeling door den gewonen geneesheer is zij thans hersteld en reeds geruimen tijd zonder pijn.

Men neme nu toch deze feiten voor even waar aan, als de dankbetuigingen die Sequah publiceert, en beschouwe dan eens met onbevooroordeelden blik de wonderdaden (?) van Davenport.

Wij hopen nu vooreerst over deze Engelsche Maatschappij en hare handlangers het stilzwijgen te kunnen bewaren — behoudens enkele korte mededeelingen — wij hebben er genoeg van.

Nog op één enkele zaak willen wij de aandacht vestigen: Volgens geloofwaardige mededeelingen bedragen de onkosten van den Sequah-troep, verblijfkosten, locaalhuur enz. wekelijks f 800, dat is in het jaar f 41.600. — Wie betaalt dit?

Metten met twee maten.

* Dezer dagen kon men in de Nederlandsche bladen een waarschuwing lezen van den Engelschen consul, waarbij gewezen werd op het onvertrouwbaar van velerlei aanbiedingen voor betrekkingen in Londen en waarbij het doel der stellers slechts was om lichtgeloovigen geld af te zetten. Kort te voren was het een officier van justitie, die de bedriegelijke pogingen mededeelde, van sommige z.g. firma's te Parijs, die zekere winst beloofden in de een of andere onderneming en daarvoor van de onnoozelen, die geloof hechten aan hunne advertenties, min of meer groote geldsommen bij vooruitbetaling ontvingen, waarna zij niets meer van zich lieten hooren.

De vraag, reeds meermalen gedaan, komt ons bij 't lezen van soortgelijke waarschuwingen steeds weer op de lippen: waarom acht de overheid in Nederland zich gerechtigd en geroepen haar waarschuwende stem te verheffen tegen deze soort van oplichterijen en laat zij precies dezelfde poging om door listige voorspiegeling de onwetenden te bedotten, steeds ongemoeid, wanneer de bedriegers slechts zorgen het woord genezing of geneesmiddel in hunne advertenties te gebruiken?

Elders is dit niet het geval; in het buitenland laten politie en justitie zich niet door zulke groote woorden zand in de oogen strooien. Om maar iets te noemen, in ééne maand, de eerste van dit jaar, vinden wij in Duitschland een openbare waarschuwing in de nieuwsbladen van het hoofd der politie te Berlijn, betreffende de zoogenaamde *Homeriana-thee*, aangeprezen tegen tering en borstlijden van allerlei aard en een tweede betreffende een middel tegen jicht en reumatismus, als *Alemann's vegetable-bathing-prepared* in den handel gebracht. Het

publiek wordt gewezen op de nietswaardige samenstelling dezer zoogenaamde geneesmiddelen en ten sterkste aangeraden zich van koopen te onthouden. Op dezelfde wijze waarschuwde de Voorzitter van Den Gezondheidsraad te Karlsruhe tegen *Russische borstthee* en *Excelsior* een zoogenaamd voorbehoedmiddel tegen alle besmettelijke ziekten, welke publicaties reeds vroeger door ons zijn medegedeeld.

In Oostenrijk — Tirol — verhief evenzoo de overheid haar stem tegen den verkoop van *Mazzolini's-Pariglina's stroop*, onfeilbaar tegen allerlei kwalen en in Galizië tegen *Spitzer's zomersproeten zalf*, waarvan de eerste uit volkomen waardelooze stoffen bestaat, de laatste schadelijke stoffen bevat. Zooals wij zeiden, al deze waarschuwingen en denkelijk zijn er nog wel andere onze aandacht ontsnapt, in slechts ééne maand, terwijl in Nederland, waar precies op dezelfde wijze, dezelfde pogingen tot oplichterij door advertenties dagelijks plaats vinden, het publiek nog steeds vruchteloos wacht op soortgelijke en even noodige voorlichting van de regeering, de politie of het geneeskundig staatstoezicht!

Wanneer sommige dezer autoriteiten nu wel waarschuwen, indien op andere wijze het adverteeren wordt dienstbaar gemaakt tot oplichterij, mogen wij dan niet spreken van: meten met twee maten, en vragen: waarom altijd het eene en het andere nimmer?

Veroordeeling wegens het adverteeren van geneesmiddelen.

* Het gerechtshof te Hamburg heeft bij vonnis van 30 Januari 1892 de veroordeeling bevestigd van vijf redacteuren van verschillende nieuwsbladen waarin de bekende advertentie van *Weissmann's Beroertewater* was opgenomen. Aan den eerste was, wegens herhaling, een boete opgelegd van f 120 of 20 dagen hechtenis, aan de anderen elk f 18 of 3 dagen hechtenis; allen werden tevens veroordeeld tot betaling der kosten.

Het is te betreuren, dat ook in ons land aan het schaamteloos adverteeren dezer firma Weissmann geen paal en perk kan worden gesteld en dubbel jammer, nu door het verjagen elders, en het daardoor verminderen van den verkoop, alle pogingen worden aangewend in ons land vasten voet te behouden. De ellenlange advertenties, die, na bij tusschenpoozen achterwege te blijven, telkens opnieuw weder opduiken, bewijzen het.

Correspondentie.

Als nieuwe leden zijn toegetreden:

de Heer *W. M. H. Anten*, kapt. der Inf. te Amersfoort. Mejjfr. *A. Grutterink*, Apotheker te Rotterdam.

A. D. te L. Het onderzoek is nog niet afgeloopen; dergelijke onderzoekingen zijn zeer moeilijk en 't is onnoodig te zeggen, dat wij slechts resultaten kunnen publiceren, waarvan wij volkomen zeker zijn. Bij de geringste misvatting van onze zijde, zouden de kwakzalvers daarvan gebruik, en tevens reclame voor hunne zaken maken.

Abonné G. te Batavia. Voor de abonnés in Indië bedraagt het abonnement per jaar f 1.25 en 36 ct. frankeerkosten; wees dus zoo goed nog 72 ct. aan den secretaris-penningmeester over te maken.

Dr. W. J. A. te O. T. Wij kennen de door U bedoelde praeparaten niet en kunnen met de ons verstrekte gegevens moeilijk een oordeel vellen. Indien gij in de gelegenheid zijt ons die praeparaten toe te zenden — of ten minste de gebruiks-aanwijzingen enz. — dan zullen wij, zoo mogelijk, uw vraag beantwoorden.

J. W. K. G. te 's-G. Een veelvuldig gebruik van een 5 percentige oplossing van kalium-permanganaat beschouwen wij geenszins als onschadelijk terwijl o. i. een gelijkmatige en bestendige kleuring van het haar daardoor niet zal worden verkregen. Intusschen wachten wij gaarne uwe nadere mededeelingen af.

L. H. D. te A. Volgens het onderzoek van het lid onzer Vereeniging, de Heer *J. J. Hofman*, Apotheker te 's-Gravenhage, bevat het *Haarkleurel voor Hoofd- en baardhaar* van *W. Seeger* pyrogallol en koperchloride van ieder ongeveer 1%. Ofschoon, volgens de bijgaande verklaring, een zekere „Gerichtskemiker” *Bischof* mededeelt dat het geen schadelijke bestanddeelen bevat, zouden wij dit oordeel niet gaarne onderschrijven. (Zie hierover de correspondentie in het vorig no.)

De prijs van f 1,50 voor 50 gram van deze nietswaardige oplossing is buitensporig hoog.

Dr. S. S. C. te L. Dank voor de toezending van uw artikel, dat wij met volkomen instemming lezen.

— Tegelijk met dit no. wordt aan de leden der Vereeniging verzonden: No. 23 van de „Berichten en Mededeelingen”, bevattende de agenda voor de Algemeene Vergadering; het jaarverslag en de concept-rekening over 1891, benevens een concept-adres aan de Regeering betreffende de betuiging der kwakzalverij.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 976.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Volks-genees(?)kunde.

Berichten: De assistent van Goodam Kader te zoek. — Gedood door teerpillen. — Verbod van verkoop van Eau de Liene. — Publicaties van den Gezondheidsraad te Karlsruhe: Richard Mohrmann, genezer van influenza. — Friedrich Meijers's Antihydropisme.

Groote artikelen: Sequah en de Cholera. — Fernet Branca.

Ingezonden: Een geheimzinnig personage. — Over eenzijdigheid van onze zijde.

Boekaankondiging: Sexueele Hygiëne van Dr. Seved Ribbing.

Correspondentie.

VOLKS-GENEES(?)KUNDE.

„Geen dichter sprak ooit dieper waarheid dan de goede van Alphen, toen hij zong:

„Gezondheid is een groote schat
Om vergenoegd te leven.”

Ook is er geen vak onder de menschelijke kundigheden, dat meer beoefenaars telt dan de geneeskunde. Als er wat aan schort, komt iedereen met een middelje voor den dag; elk wil er iets van kennen: een bewijs, hoezeer het zich al of niet wel bevinden een gewichtig punt is tot het geluk der menschen.

Eene andere gevolgtrekking laat zich echter uit het feit niet afleiden; want dat de geneesmiddelen, welke onder de massa in omloop zijn, op wetenschap zouden gegrond wezen, zal slechts hij wanen, die het volk niet kent. Van tijd tot tijd wordt er een hoekje opgelicht van het doek, dat over de ontwikkeling der menigte gespreid ligt. Dan verschijnen de onderste lagen der maatschappij voor ons in een treurig licht.”

Met deze woorden, waarmede wij nagenoeg¹⁾ geheel instemmen, leidt de bekende Belgische geleerde Auguste Gittée eene in „de Tijdspiegel” van April dezes jaars geplaatste beschouwing in van het verleden jaar bij J. Vuylsteke te Gent verschenen werk (n°. 4 der „uitgave van het taalverbond”) van den heer A. de Cock, gemeente-onderwijzer te Denderleeuw, getiteld „Volks-geneeskunde”, een werk waaruit ook wij het een en ander wenschen mede te deelen. We zullen ons daarbij bepalen tot een enkele greep hier en daar uit het bijna 400 pagina's octavo druk beslaande boekdeel.

In de inleiding tot zijn werk zegt de schrijver, de meeste zijner mededeelingen te hebben geput uit „Les admirables Secrets d'Albert le Grand” en uit het beroemde „Cruydt-boeck” van Rembert Dodoens.

¹⁾ Nagenoeg. We ontkennen ten sterkste dat alleen de onderste lagen der maatschappij — op het punt dat ons hier bezig houdt — blijk geven van bizonder weinig ontwikkeling. De Haagsche hooge kringen, die dwepen met de roode, blauwe en gele electriciteit, alias duin- of regenwater van „graaf” Mattei, een meneer Riko, die een gedicht maakte op- en een ander Haagsche „groote”, die een bloemruiker gaf aan sinjeur Sequah, bewijzen het tegendeel.

De eerstgenoemde was bisschop te Regensburg en tevens een beroemd wijsgeer en natuur-onderzoeker, die in 1280 stierf. De tweede was Mechelaar of, zooals uit latere onderzoekingen is gebleken, waarschijnlijk Leeuwarder van geboorte; — de eerste druk van zijn „Cruydt-boeck” dagteekent van 1554. 't Zijn mannen van het vak die hier aan het woord zijn, eene omstandigheid waarin schrijver het bewijs vindt, dat de vreemde denkbeelden, die nu nog bij het volk omtrent de geneeskunde heerschen, afkomstig zijn uit den tijd, toen deze wetenschap nog op een zeer laag peil stond. „Inderdaad”, zoo zegt hij, „wat ons volk hedendaags doet, vertelt en gelooft, is vaak in de middeleeuwen, ja soms in de oudheid terug te vinden. En de oorzaak ligt voor de hand. Trouwens, in de middeleeuwen stonden edelen, vrije mannen en lijfeigenen schier op gelijken trap van beschaving; slechts in den nieuweren tijd hebben de hoogere standen zich meer en meer ontwikkeld, terwijl het eigenlijke volk maar in zeer geringe mate aan dien vooruitgang heeft deel genomen. Zulks verklaart, waarom de oorsprong van menige bijzonderheid uit het volksleven in de middeleeuwen dient opgezocht. Ook op het gebied der volks-geneeskunde is dit een waarheid. Men raadplege de oudere schrijvers, die zich recht- of onrechtstreeks met dit onderwerp hebben bezig gehouden, en dadelijk zal men straatremediën en gebruiken ontdekken, thans bij onze volksklassen nog immer in zwang.”

Verscheidene geneesmiddelen, nu nog bij het volk schering en inslag, worden door Albert le Grand aanbevolen: aan uitwerpselen van menschen en dieren, slakken, aardwormen, kikvorschen, pekewater, speeksel, hazenbloed, doodsbeenderen, varkensvet, spinnewebben, zwaluwnesten, straatvuil, hecht hij groote waarde. En het volk doet heden ten dage niet anders. In Vlaanderen, ja in gansch België, zegt schrijver en wij voegen er bij, ook in ons land, gebruikt men menschenurine om winterhanden te heelen, een spinneweb om het bloeden te stelpen, een zwaluwnest tegen keelpijn, koeien- en menschen-drek, verrotte slakken en pieren tegen velerlei ontstekingen, een doodsbeentje tegen wratten en tandpijn, „nuchter” speeksel tegen moedervlekken enz.

Met de kruiden, die in onze beemden en bosschen, aan banen en wegen groeien, is het — zegt de Cock — al niet anders gesteld. Elke verstandige(?) huismoeder gaat in het gunstige jaargetijde haar voorraad kruiden verzamelen en heeft zich dan een kind bezeerd, gesneden of gebrand, openbaren zich ontstekingen, zweren of puisten, wordt het gekweld door wormen, keel- of buikpijn, kwaden hoest enz., dadelijk weet de ondervinding-rijke moeder een drankje saam te stellen of een pappeken te maken,

die het kwaad moeten te keer gaan. „En hier hebben we — zegt de schrijver — maar even Dodoens's „Cruydt-boeck” op te slaan, om ons te overtuigen, dat de groote Mechelaar zeer dikwijls die planten voor dezelfde kwalen aanprijst”.

„Al wie — zoo zegt hij verder te recht — al wie eenigzins het volk kent, weet tot welke dwaze gebruiken en recepten het vaak zijn toevlucht neemt. De geneesheeren der oude en middeleeuwen gaan hierin nog veel verder, en al is Dodoens verstandiger, toch vinden we bij hem de fabelachtigste remediën geboekt; niet zelden echter treft men er aan, waar zijn gezonde rede protest tegen aantekent. Zoo noemt hij gewassen, die niet alleen de vallende ziekte, de tering, den kanker, de pest, de krankzinnigheid, de razernij en de beroerte of „popelsije” genezen en somwijlen voorkomen, maar hij kent ook kruiden, die de spraak benemen of teruggeven, de dronkenschap beletten, onkuische lusten verwekken of verdrijven; die onvruchtbaarheid veroorzaken of doen vergaan, de hoenders veel eieren doen leggen, het geheugen versterken, en ons vervaarlijke of zoete droomen toezenden, die „jeuchdigh ende jongh” maken, de rimpels wegnemen, het haar en de waggelende tanden vastzetten, kruiden zelfs, die het haar rechttop doen wassen, het doen krullen of beletten grijs te worden, die nachtmerrie en de „duijvels oft boose gheesten verjaghen”, ons tegen den bliksem beveiligen, ja den aangroei van bulten, het „swillen” van maagdenborsten tegenhouden en maagdoms-verlies bedekken, die ons kunnen doen te bersten lachen, of ons, naar believen „knechtken oft meyskens doen ghewinnen”.

Dat laatste huismiddeltje — roept schrijver uit — is voorzeker niet het minst in waarde!

Geen wonder, als het volk zóó werd voorgegaan, dat menigeen meer van kwakzalvers- en straatremediën verwacht dan van de hulp der geneesheeren.

„Dat de artsijen, — en met deze woorden wenschen wij de aanhalingen uit dit gedeelte van 's schrijvers inleiding te eindigen — dat de artsijen, ons op de vierde bladzijde der gazetten dagelijks aangepredikt, in de volks-geneeskunde een groote rol spelen, behoeft nauwelijks gezegd; men denke slechts aan het kolossaal fortuin door Holloway en andere pillendraaiers nagelaten. Een deftig gekleede rondleurder, met een koets vol klatergoud²⁾, een fraai koppel paarden en een paar muzikanten, en die daarenboven een gladde tong te zijnen dienste heeft,³⁾ kan op menig dorp,⁴⁾ in luttel oogenblikken tijds, een hon-

²⁾ Zou schrijver hier Sequah op het oog hebben gehad?

³⁾ Geen twijfel, of schrijver heeft Sequah hooren „praten!”

⁴⁾ Ja, zelfs in menige hoofd- en residentiestad.

derdtal fleschkens en zalfpotjes aan den man brengen. Ook de volksdokter en de volksdokteresse worden veel geraadpleegd. De Parijsche Mr. en Mme Dousa, met hun berucht drankje voor de tering, en de Brusselsche oogmeester „Goolam-Kader” zijn nog versch in het geheugen.”

Na dit alles behandelt schrijver de vraag, hoe het volk op het denkbeeld gekomen is van al die „gekke remediën en praktijken” en hij meent dat „de sympathie, de gemeenschappelijkheid van gevoel tusschen de natuurwezens aan den eenen en den lijder aan den anderen kant” daarin een hoofdrol speelt. Dat geheimzinnig verband kan volgens hem berusten op de oorzaak der ziekte, op het uitwerksel, den vorm, den naam, den aard der ziekte.

Om duidelijk te maken wat schrijver hiermede bedoelt, willen we eenige door hem gegeven voorbeelden mededeelen:

De *oorzaak*. B.v. de hond, die u gebeten heeft. In geheel Europa, ja in China en Indië heet het, dat het ter genezing voldoende is, het haar van den hond op de wonde te leggen of zijn vleesch te eten. Elders doet men iemand, met het doel zijne wormen te verdrijven, een gedroogde en tot poeder gewreven worm innemen, door een anderen mensch uitgeworpen. Homoeopathie — zegt schrijver, — anders niet!

De *vorm*. Gewassen met knobbelachtige wortels, als het speenkruid en het knoepig helmkruid b.v. moeten de aambeien genezen, de hondstong verdrijft de hondsdolheid.

De *kleur*. Een geelsappig kruid, de stinkende gouwe b.v., dient tegen de geelziekte.

De *natuur* of het *getal* der voorwerpen. Het bij zich dragen van de milt of een ander lichaamsdeel van den (onvruchtbaren) muilezel maakt de vrouw onvruchtbaar; drie wortels van de weegbree of 't derde stengellid van 't ijzerkruid genezen de derden-daagsche koorts.

De *naam*. De hondsroos en de hondsribbe genezen hondsbiten, het leverkruid neemt de leverziekte weg, enz.

En hiermede nemen we afscheid van de inderdaad lezenswaardige inleiding van 's schrijvers boek, om in het werk zelf hier en daar een greep te doen uit den schat van voorbeelden van volksbijgeloof in geneesmiddelen. We zullen, wijl de ruimte ons noopt tot korthed, ons tot de onzes inziens meest karakteristieke beperken.

Om een kinderlooze vrouw moeder te zien worden, volstaat het, haar buiten haar weten merriemelk te doen drinken. Hertshoorn tot poeder gestampt en met koedrek vermengd bij zich dragen, heeft dezelfde gevolgen. Daarentegen beletten steenvaren, klimopbeziën en wilgenbladeren de conceptie.

In Hongarije maakt het zaad van maankop (papaver) op den trouwdag in den schoen eener bruid gedaan, haar huwelijk onvruchtbaar.

In den omtrek van Hal (België) geneest men de verkoudheid in de ooren der kinderen met er donderbladeren op te leggen, na deze vooraf in de melk eener vrouw, die een mannelijken zuigeling heeft, gedoopt te hebben. In dezelfde streek wast de moeder elken morgen, met de natte luiers, het aangezicht harer zuigelingen, vooral der meisjes; dat geeft een zachte en blanke huid.

Om het uitkomen der tanden te bevorderen, bestrijken de Walen het tandvleesch met de hersenen van een haas. Eertijds placht men het kind — zegt schrijver — een ketting van groote barnsteenen kralen aan den hals te doen dragen⁵⁾. In het Luiksche verdrijft een fijne kattendarm, om den hals gebonden, de zenuwpijn in het hoofd.

Tegen krampen is een palingvel aan of om het zieke lichaamsdeel gebonden, de beste remedie. In Gelderland dient daartegen een mislukt uitbotsel van een beukentakje, dat men als een rond uitwas, ter grootte van een knikker, dikwijls aan die boomen kan vinden.

Mosterdzaad, droog gegeten, is een voorbehoedmiddel tegen beroerte.

Opdat de kinderen van stuipen zullen bevrijd blijven, steken de Luikerwalen een handvol wijnruit onder hunne hoofdkussens, in Holland legt men het

op de polsjes. In Zwaben is het voorschrift: neem een jonge zwaluw van het eerste broedsel en snijd ze, vóór de eerste volle maan, levend open; in hare maag vindt ge twee steentjes, het eene eenkleurig, het andere bont; die steentjes in een stukje kalfs- of reeënvel genaaid en om den hals gehangen, zullen u helpen. In Zuid-Duitschland heet het: als een kind stuipen heeft, pluk dan een jonge duif rondom den aars gansch kaal en houd ze een half uur met den aars tegen den aars van het kind.

Duizeligheid wordt in de buurt van Brandenburg weggenomen, door, na zonsondergang, driemaal naakt rondom een vlasakker te loopen.

Tegen kranke oogen geldt onder het volk algemeen het dragen van ooringen als geneesmiddel. In Pruisen geneest men ze door negenderlei kruiden in een stuk ongekrompen laken te naaien, gesponnen door een kind van zeven jaar; men wikkelt er linnen om, draagt het pakje negen dagen op het bloote lijf en begraaft het daarna op een plaats waar zon noch maan schijnt. In Vlaanderen heet het: wasch de zieke oogen met het eerste water, 's morgens door een nuchteren mensch geloosd. In het Luikerland bezigt men water van sneeuw, in de maand Maart verzameld en zorgvuldig in eene flesch bewaard.

Schelpslakken — hoe vreemd het ook klinke — staan in de volksgeneeskunde hoog aangeschreven. Velen laten ze in een flesch rotten en bekomen alzo een soort van zalf of vette olie, die voor allerlei kwade verzweringen zeer wordt geprezen. Ook voor verstuite ledematen! waterzucht!! en tering!!! benuttigt men deze weekdieren. De genoemde Albert Magnus roemde ze als uitstekend tegen een menigte kwalen: ze heelden de breuken, deden de naweën der kraamvrouw en hare huid-rimpels verdwijnen, ontlastten de waterzuchtigen, herstelden kranke oogen en zenuwen, namen den rooden loop weg, stuitten den bloedvloed, zuiverden de wonden en losten het verstopte water!⁶⁾

Tegen keelpijn zijn onder het volk de volgende middelen in zwang: a. 's Avonds een dien dag gedragen kous met de binnenzijde op de keel binden. b. Een levende kikvorsch zoo diep mogelijk in de mond steken, hem bij de achterpooten vasthoudende. Wie voor dit middel terugschrikt, binde eenvoudig het dier op de keel. c. Een zwaluwennest, met azijn gekookt, op den hals leggen of wel bijna even krachtig: d. een zakje met pieren.

Tegen de longtering (denk om de sympathie) passen de Duitsche volksartsen, alias kwakzalvers, toe: het innemen van gedroogde en fijn gemalen gems-, kalver- en vossenlongen. Bovendien weet men de uittering op dieren en planten over te dragen: men geeft b.v. een stuk vleesch, in het water van den zieke geweekt, eenen hond te eten, of men doet den zieke eene aderlating of brengt hem een bloedende kwetsuur toe; dat bloed giet men in het gat van een kerseboom, dien men zeer diep uitgehold heeft, om hem te doen verkwijnen. De boom en de hond sterven en de zieke geneest.

Tegen pleuris wendt het volk aan: het sap van verschen paardendrek, gekookt in witten wijn met kollebloemen en warm ingenomen.

Tegen tandpijn kent het volk een oneindig aantal geneesmiddelen, als: koedrek met prei, aarde van een oud zwaluwennest enz. In het vette deel van den arm, aan den kant, waar de pijn zetelt, een zakdoek binden, neemt ook onmiddellijk de pijn weg. Hetzelfde gevolg ondervindt men als men met een doodsbeentje, 's middernachts op een kerkhof gezocht, tegen den zieken tand wrijft. De Duitschers dragen een „doodtand” om den hals.

Om van maagpijn bevrijd te blijven laat men op een pint witten wijn een paar hoendermagen rotten en neme daarvan 's morgens en 's avonds een lepel.

Tegen dronkenschap gebruike men water, waarin een doode gewassen is, of, zooals in Oldenburg, brandewijn waarin een jonge aal gestorven is.

Tegen geelzucht, gebruiken de lagere volksklassen in Brabant al een heel zonderling middel, n.l. luizen op een boterham gelegd — hoe meer hoe beter — en hem zoo binnengespeeld!

Om typhus te genezen gebruikt men te Denderleeuw en elders het volgende geneesmiddel: neem jonge, nog pluimlooze duifjes, suijdt ze in de lengte van den buik open en leg ze dan bloedend en warm met ingewanden en al op de voetolen van den zieke. 's Anderdaags zullen de beestjes er gansch zwart uitzien, puur van den brand!

Duiven spelen trouwens in de volksgeneeskunde een groote rol. In Noord-Nederland is het zeer gebruikelijk, dat, om een kind van den dauwworm te genezen, een paar tortelduiven boven de wieg gehangen worden. Een opengesneden duif, op het geschoren hoofd van den jongen zieke gelegd, geneest volgens de Parijsche vrouwen, bij een kind de hersenvliesontsteking.

Tegen buiktyphus gebruikt men in België stuk gehakte pieren, op den blooten navel gebonden.

Tegen de waterzucht drinken de Luikerwalen asch van hazenhaar, in witten wijn. De Duitschers gaan homopaetisch te werk; het volk drinkt daar, tegen de gevreesde ziekte, verscheidene dagen achtereen, 's morgens nuchter, zijn eigen water.

Tegen het graveel ziet men het volk mossel- en eierschelpen in zijn medicijnen mengen en den schelpslakken schrijft men voortdurend de krachtigste werking toe.

In Duitschland worden de lijders aan mazelen met spek ingewreven! Ook hangt men hun roode lapjes om den hals.

Als voorbehoedmiddelen tegen de pokken gelden algemeen: een stuk kamfer onder den oksel dragen; ajuinkransen in de kamer ophangen; een ketting onder het bed leggen, enz.

In heel Vlaanderen beweert men dat de roos verdwijnt door de ontstoken huid te wrijven met de hand, waarop een mol gestorven is.

Als geneesmiddel tegen de fijt gebruikt het volk het dunne huidje, dat zich in kippenieren tusschen het wit en den doier bevindt.

Het opleggen eener levende pad wordt in Zwaben geacht den borstkanker te heelen.

Tegen brandwonden wordt in Vlaanderen een zalf gebruikt, gemaakt van een handvol aardwormen, in versche, zoete boter gekookt; tegen winterhanden of -voeten heet het: 's morgens, nuchter, uwe handen wasschen in uw eigen water.

Als middel tegen de jicht of rhumatiek wordt algemeen — en 't is zeker goedkooper dan Sequah's prairiebloem — aanbevolen: een paardenkastanje en een aardappel, in den broekzak gestoken. In het Luikerland vinden we daartegen een paar merkwaardige kuren: a met een hond in zijn bed slapen, b vijf doodkistnagels, op het kerkhof geraapt, in een zakje aan den hals dragen. De Luiksche doodgravers drijven zelfs handel in zulke spijkers!

En hiermede meenen we voorbeelden genoeg te hebben gegeven om te doen zien, hoe diep het bijgeloof in zake geneeskunde nog bij het volk is geworteld. En dat geschiedt alles nog in onzen tijd! Terecht zegt hieromtrent de heer Gittee in zijn bovenaangehaald artikel in „de Tijdspiegel”: „Wel nam het vertrouwen des volks in den arts toe, vooral sedert de wetenschap hare taak ernstig begon op te vatten, doch niet minder dan vroeger wordt de geneeskunde uitgeoefend door allerhande personen, welke den ganschen rommel uit vroegere eeuwen nog altijd toepassen. Den wonderdokter kan men nog steeds op de meeste onzer kermissen⁷⁾ aantreffen . . . . .”

Hoeft er op gewezen, hoeveel sluwe bedriegers de lichtgeloovigheid der menigte in gezondheidszaken te baat nemen? Het is een bekend feit, dat de talrijke veroordeelingen wegens onwettige uitoefening der geneeskunde het tiende gedeelte niet treffen van hen, die op dien grond onder het bereik vallen van het strafwetboek. Kaartlegsters, vroedvrouwen en apothekers, allen houden zich bezig met geneeskunde, ja hebben niet zelden meer vraag dan de wetenschappelijke arts.

Zulke misbruiken kan men niet streng genoeg te keer gaan. Te veel vrijheid is geen vrijheid meer. Doch er is meer noodig dan het opzicht der overheid. Vooral bij het volk dient gewerkt om de begrippen, welke den mensch op een middeleeuwschen trap van ontwikkeling houden, aan te tasten en

⁵⁾ Daarvan zijn zeker nog onze „Electro-magnetische tandhalsbandjes” een uitvloeisel!

⁶⁾ Zoo iets als Sequah's „onmiddellijke verlichting!” Deze pakt er echter en passant ook de cholera bij, waartegen men nog in 1854 te Munchen een ui in den zak droeg of in de kamer hing!

⁷⁾ 't Behoefte daarvoor geen kermis te wezen!

langzaam uit te roeien. Alleen door een degelijk onderwijs, waarin nooit een te groote plaats kan worden ingeruimd aan de wetenschap der natuur — een vereischte, dat de positieve geest van onzen tijd begint te beseffen — is het mogelijk, de menigte voor zulke beklagenswaardige dwalingen te behoeden en nauwkeuriger gedachten in haren geest te doen dringen. Wanneer zij eenmaal zal begrepen hebben, dat slechts hij, die zich door ernstige studie met de inrichting van het menschelijk lichaam vertrouwd maakte, in staat is te helpen, wanneer in dat organisme storingen plaats grijpen, dan zal de op wonder en toeval gebronde therapie hebben uitgediend."

Ware woorden! Mogen zij, die in deze dingen iets te zeggen hebben, ze ter harte nemen!

Ik eindig dit opstel met de aanhaling van de laatste woorden van een door mij ingezonden stuk in „de Amsterdammer”, *Dagblad van Nederland*, van 6 dezer: „Zooals tegenwoordig de kwakzalverij in ons land frank en vrij wordt uitgeoefend wordt 't een schande voor Nederland! 't Heet, dat we, ver boven andere natiën verheven, de vaan der wetenschap hoog houden, 't wordt ons ten minste op school zoo geleerd en we dulden de praktijken van Sequah, Goolam Kader en consorten. 't Is fraai!”

Haarlem, 8/8 '92. WILLEM F. OVERHOFF.

Berichten.

De assistent van Goolam Kader te zoek. Het *Rijks Politieblad* bevat onder de bekendmakingen het volgende:

Bij de zittingen van den zoogenaamden Arabischen oogarts Goolam Kader, kortelings wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, bij herbaling gepleegd, door den kantonrechter te Amsterdam veroordeeld, heeft eenigen tijd geadsisteerd een persoon, circa 40 jaar oud, vrij gezet, sterk gebouwd, lengte gewoon, aangezicht breed en opgezet, haar blond en dun (schier kaalhoofdig), knevel donkerblond, als heer gekleed, dragende een donker gekleurd lint als van eene decoratie in het knoopsgat, zich noemende Anema, arts van Scheveningen, doch eigenlijk geheeten Daniël Adriaan Zwigtmann van Noppen, geb. 28 Dec. 1851 te Kruieningen. Achtereenvolgens woonde hij te Kralingen als houthandelaar, en te Rotterdam, waar hij in 1884 wegens bedrog ten nadeele van een firma in houtwaren werd aangeklaagd en de rechtbank hem in Februari 1888 failliet verklaarde, waarna hij handelde in vijlen, om weder in Maart 1889 beklaagd te worden van zich bij dien handel valschelijk voor rijksambtenaar te hebben uitgegeven.

Ook trad hij bij tusschenpoozen op als magnetiseur te Amsterdam, Haarlem en elders, terwijl hij zich nog andere namen, als die van Hobson, gaf. Van hem bestaan photographiën, waarop hij voorkomt in het gala-costuum van adsident-resident in Ned. Oost-Indië. Ofschoon op even meesterlijke als onbeschaamde wijze den schijn aannemende van geneeskundige, mist hij daartoe de bevoegdheid. Na zich te hebben schuldig gemaakt aan valscheid in een authentiek stuk, is Zwigtmann van Noppen sedert de laatste week uit Zandvoort, waar hij verblijf hield, voortvluchtig. Bovendien wordt genoemden persoon het onbevoegd uitoefenen der verloskunde en verschillende valscheden in onderhandsche geschriften ten laste gelegd.

De commissaris van politie in de 1e sectie (bureau voormalige St. Pietershal) te Amsterdam verzoekt aanhouding. (Handelsbl.)

GEDOOD DOOR TEERPILLEN. Te Gentbrugge nam iemand 50 teerpillen in, om maar vlug van den hoest af te komen; hij moest die daad met den dood bekopen.

Hoeveelen hebben reeds nadeelige werking van het gebruik van teerpillen ondervonden, van wie men het alleen niet weet, omdat de dood niet daarop is gevolgd.

Eau de Liene van E. Guesquin. De verkoop van dit sterk loodhoudend haarwater is in Triest verboden.

Publicaties van den Plaatselijken Gezondheids-raad te Karlsruhe: RICHARD MOHRMANN, vroeger horlogiemaker, later bediende bij een photograaf, voor wiens lintwormmiddel en andere kuren, berekend op het exploiteeren van het publiek, wij reeds meermalen hebben gewaarschuwd, is, na herhaalde malen veroordeeld te zijn, thans opnieuw veroordeeld door het „Landgericht” te Keulen tot 6 maanden gevangenisstraf en 1500 mark boete, wegens bedrog, het aankondigen van geheimmiddelen en onbevoegd verkoopen van geneesmiddelen, — door het „Landgericht” te Stettin tot 2 maanden gevangenisstraf, wegens bedrog in 15 gevallen — en in Hamburg tot 30 mark boete, wegens onbevoegde uitoefening der heilkunde.

Thans vestigt hij weer de aandacht op zijn persoon, door het verspreiden van een brochure over „het ontstaan, de verbreiding, doel en genezing der influenza”. De in die brochure bevatte mededeelingen zijn volkomen waardeloos en somtijds zelfs vol onzin.

Wij waarschuwen opnieuw voor de ondernemingen van RICHARD MOHRMANN.

Karlsruhe, 11 Juli 1892.

In de alhier verschijnende bladen wordt door een zekeren FRIEDRICH MEIJER te Munster een brochure aanbevolen, waarin lijders aan waterzucht en asthma, nierzieken en personen die last van het vet hebben, raad en hulp wordt aangeboden. Deze brochure bevat een onwetenschappelijke beschrijving van de verschillende aanleidingen tot waterzucht in het menschelijk lichaam en loopt uit op een aanbeveling van het „Antihydropsine” van Dr. Bödiker. Deze „Antihydropsine”, waarvan een flesch (van 200 gr. inhoud) 6 mark kost, bestaat uit een alcoholisch aftreksel van rhabarber, gentiaan, kalmoes- en galangawortel, guajac-hars, sassafrashout en beerendruif-bladen.

De werking van het middel is inderdaad een laxeerende en kan daarom, somwijlen, bij waterzuchtigen van eenigen dienst zijn. Daar echter waterzucht steeds haar oorzaak heeft in een ernstige verstoring der organen, is de aanbeveling van de „Antihydropsine” als geneesmiddel van waterzucht bezijden de waarheid, daar dit middel de oorzaak der kwaal geenszins kan wegnemen.

Wij waarschuwen wederom voor het gebruik van dergelijke middelen zonder geneeskundigen raad.

Karlsruhe, 11 Juli 1892.

De Plaatselijke Gezondheidsraad.

(w. g.) SIEGRIST
ZIEGLER.

Sequah . . . en de Cholera.

Wie onzer lezers nu een vergelijking tusschen die twee kwalen denkt te lezen, wie nu van ons denkt te vernemen welke van beide het ergst is, zal zich teleurgesteld zien. Het was misschien niet on aardig dit thema eens nader uit te werken — maar ons ontbreekt de lust daartoe. Slechts noode en uit plichtbesef komen wij weer op die maatschappij terug; wij zijn daartoe genoodzaakt door de reclame, met het opschrift „De Cholera”, die wij tegenwoordig dagelijks in onze bladen voor oogen hebben.

Van die reclame willen wij slechts de volgende zinsneden overnemen: „Beschouwt men nu dat eene specie van cholera juist uitgebroken is, helaas! in een groot aantal onzer steden en dorpen, dan zal iedereen wel dringend verplicht zijn om onmiddellijk *voorbehoedende maatregelen te nemen tegen het ijselijke gevaar dat ons bedreigt.* Wij haasten ons het publiek te berichten — en onbetwistbare proeven hebben getuigenis daarvan gegeven — dat Sequah's Onmiddellijke Verlichting boven alle andere bekende geneesmiddelen uitschijnt als het eenig specifiek, onfeilbaar en veilig middel tegen aanvallen van cholera, wat ook de oorsprong dier besmettelijke ziekte zijn moge.” (1)

Is er, vragen wij, meer noodig om de „onmiddellijke verlichting” als een hoogst gevaarlijke kwakzalverij te bestempelen?

Ieder die iets weet omtrent cholera, hare verspreiding en de daarbij toe te passen behandeling, (en die kennis kan tegenwoordig iedereen verkrijgen, al is hij geen geneeskundige) weet tevens, dat een „veilig middel tegen aanvallen van cholera” niet in geneesmiddelen te zoeken is en zal het met ons eens zijn wanneer wij het een **misdad** noemen, *het publiek af te houden van het nemen van de noodige voorzorgsmaatregelen*, door een of ander bekend of geheim geneesmiddel „als het eenig specifiek, onfeilbaar en veilig middel” aan te bevelen.

Het is onverschillig waaruit dit middel bestaat, de aanbeveling is **schandelijk**. Intusschen hebben wij, niet voor ons (onze overtuiging is, in deze, gevestigd,) maar om de beschuldiging van voorbarigheid in ons oordeel te ontgaan, het middel aangekocht en vonden zij onzen geachten medewerker, den heer L. VAN ITALLIE, apotheker te Rotterdam, bereid, het onderzoek daarvan op zich te nemen.

Volgens dit onderzoek bestaat de hoofdwassa uit een zoete stof, waarschijnlijk extract van graswortel of zoethout. Met zekerheid konden worden aange-

(1) Wij cursiveeren.

toond: *pepermunt-olie, kamfer, spiritus en chloroform*, terwijl smaak en reuk nog op *gember en spaansche peper* wezen.

Het is voor den deskundige duidelijk, dat dit mengsel geen voorbehoedmiddel tegen cholera kan zijn, dat het *leugen* is wat daarvan wordt verteld. Men vrage het slechts aan ieder, die op de hoogte is van den tegenwoordigen stand der wetenschap met betrekking tot cholera, en wij twijfelen geen oogenblik of het antwoord zal met ons oordeel overeenstemmen.

Men zal ons misschien tegenwerpen dat de „Onmiddellijke Verlichting” slechts dan moet gebruikt worden, wanneer men reeds door de cholera is aangetast, dus niet als voorbehoedmiddel, en dat dit de bedoeling der Sequah-maatschappij is. Wij gelooven het niet en kunnen het uit de reclame ook niet lezen (ofschoon ze aan duidelijkheid te wenschen overlaat), maar toegegeven dat het zoo is, dan nog hebben wij geen woorden genoeg om de handelingen der maatschappij te veroordeelen.

Zoo ergens, dan is juist bij aanvallen van cholera de *spoedige* hulp van een geneesheer een eerste voorwaarde van mogelijk herstel. Wanneer men die hulp vertraagt, door de lijders op eigen hand middelen te laten slikken, begaat men o. i. een *onverantwoordelijke daad*. En welke middelen?

De pepermuntolie daargelaten, die misschien in dit geval geen kwaad doet, geeft men den lijder de hoogst sterk werkende kamfer en de zwaar vergiftige chloroform. Inderdaad, bij eenigszins ruim gebruik, heeft men kans aan iets anders te sterven dan aan cholera.

Wij moeten dus met alle kracht, die in ons is, waarschuwen tegen deze nieuwste kwakzalverij der Sequah-maatschappij; deze laatste handeling zet de kroon op haar werk.

Na alles wat wij van die Maatschappij en haar agent hebben meegedeeld meenen wij thans den naam van kwakzalver te kunnen vervangen door dien van . . . neen wij zullen het maar niet neerschrijven. DAVENPORT zou zich misschien weer in zijn „eer en goeden naam” zien aangetast en de kas onzer Vereeniging laat thans geen nieuw proces toe.

Fernet Branca.

Te laat om nog in dit no. uitvoerig op te nemen ontvingen wij mededeeling van het resultaat van het scheikundig onderzoek van het Italiaansche middel, dat, onder den naam van FERNET BRANCA, onder meer ook als voorbehoedmiddel tegen cholera in onze bladen wordt aangeprezen.

Terwijl wij de volgende maand dit middel nader zullen behandelen, haasten wij ons onze lezers te waarschuwen tegen het gebruik van dit kwakzalversmiddel. Het bestaat in hoofdzaak uit een spiritueus aftreksel van aloë, een sterk laxeerend werkende stof, en kan derhalve in tijden van cholera *zeer gevaarlijk* in zijne uitwerking zijn.

INGEZONDEN.

Een geheimzinnig personage.

In het Politieblad wordt aanhouding verzoekt van zekeren Zwigtmann van Noppen, alias Anema, alias Hobson, wiens signalement er bij opgegeven is met een extract uit zijn zonden-register, dat menige vervalsching, bedriegerij enz. aan het licht brengt. O. a. wordt er in vermeld, dat dit even gevaarlijk als geslepen sujet, na eerst houthandelaar en koopman in vijlen te zijn geweest, niets beters wist te doen dan zich — natuurlijk onbevoegd — aan de geneeskunde te wijden en onder den titel van arts te Scheveningen den zoogenaamden arabischen oogarts Goolam Kader in diens bedrijf te assisteerden; vóór dat hij echter zoover kwam moet hij in Amsterdam, Haarlem en elders als magnetiseur zijn opgetreden.

Volgens het signalement, dat mij bekend voorkwam, en den naam dien hij toen droeg (Hobson), heeft hij het laatste, edele vak blijkbaar uitgeoefend in een fraai huis op de Heerengracht no. 67, een huis, dat altijd door geheimzinnige doctoren schijnt betrokken te zijn, want bijna telkens wanneer men er langs komt, staat er een andere naam op het bordje; soms is die naam ook uitgekrabd om kort daarna weer in volle letters te prijken.

Een jaar of twee geleden, vertelde mij een kennis, dien ik A. zal noemen, dat hem door een vriend van buiten

de stad, die sinds lang sukkelde of liever door diens vrouw, opgedragen was een magnetiseur over zijn toestand te raadplegen. Het gewone praatje werd weer verkocht: de man kon geen baat vinden bij geneesheeren, hij ging erg achteruit en nu had mevrouw zulke wonderen gehoord van het magnetisme, dat zij — zonder medeweten van haar man — nu een somnambule wilde raadplegen. Aan den Amsterdamschen vriend was een stukje flanel gezonden, dat de patient op het lichaam gedragen had, met verzoek, daarmede naar een somnambule te gaan. Nu wist A. toevallig, dat ik op het punt van somnambulisme, magnetisme enz. tamelijk sceptisch ben; hij daarentegen hechte er wel niet aan — heette het — maar van dezen magnetiseur Dr. Hobson waren hem wonderen verteld; dus kon men wel eens proberen. Of ik voor de aardigheid medeging? Ik stemde er in toe en op een morgen tegen tien uur ongeveer, belden wij aan het bedoeld huis en vroegen of wij den dokter mochten spreken. Intusschen had ik van mijn geleider al gehoord, dat die Dr. Hobson een verbazend knap man moest wezen, non-actief officier van gezondheid bij de Marine en werden mij bepaaldfrappante gevallen van clairvoyance zijner somnambule medegedeeld. Ik gaf mijn kameraad intusschen den raad niet te veel te praten en vooral in de spreekkamer zoo zacht te fluisteren, alsof wij er overtuigd van waren, dat kasten en muren ooren hadden.

We werden in een achterkamer gelaten, netjes, wat banaal gemeubeld, vol dames-handwerkjes, weinig wat den geneesheer verried. De dokter was nog niet bij de hand; na tien minuten wachten verscheen hij eindelijk en ik moet bekennen, dat hij een aangename indruk maakte; een man van achteraan in de dertig, blond, goed gekleed met prettige manieren, iets gedeceerd over zich, wat de leek zoo gaarne bij den medicus ontmoet. Mijn vriend scheen hem goed te kennen, zij gaven elkander ten minste vriendschappelijk de hand en hij had er niet tegen, dat ik de séance bijwoorde; integendeel hoe meer menschen de wonderen van het somnambulisme zagen, hoe meer vooroordeelen er zouden wijken. Hij liet ons nu in de suite; in de voorkamer stond een tafel vol medicijnfleschjes, die een sterke lucht van carbol, jodoform enz. van zich afgaven, wat ons dadelijk in de stemming bracht van bij een echten arts te zijn aangeland.

Hij drukte zich met het grootste gemak uit en al pratende wist hij A. allerlei bijzonderheden over den patiënt uit te lokken; het ging hem echter zoo natuurlijk af, dat ik op dat oogenblik niet de minste achterdocht opvatte. Hij moest die vragen doen, zeide hij, alleen om de somnambule te controleeren en raakte ondertusschen al vrij goed op de hoogte van den ouderdom, de ziekte, het gestel enz. van den patiënt. Er was, geloof ik nog altijd, geen gelegenheid om iets af te luisteren, want de achterkamer, waarin wij zaten, zag uit op een binnenplaatsje; toen hij genoeg wist, kwam de somnambule binnen: een meisje, in een halfsleetsch zijden japonnetje, met geen onknap maar droomerig gezicht — geen wonder ook voor iemand wier beroep is: slapen — zij groette ons met een hoofdknik en ging op bevel van den dokter zitten in een grooten fauteuil. Hij begon allerlei grimassen te maken over en langs haar heen; soms spreidde hij de handen uit, dan kneep hij ze samen, dan streek hij langs haar gezicht. Spoedig viel zij in slaap. Nu werd het flanel tusschen haar vingers gelegd — de dokter had zijn twijfel uitgesproken of dit stuk wel voldoende zou wezen om een magnetischen stroom te doen ontstaan; gewoonlijk gebruikt men voor dit doel hoofdhaar van den zieke, maar 't scheen toch te lukken. Op zijn vraag verzekerde de juffrouw in verband te staan met den persoon en hem te zien; alles kwam precies uit, sexe, leeftijd, ziekte; de ziekte — ik geloof een leverkwaal — werd nauwkeurig beschreven, allerlei symptomen opgesomd en mijn vriend fluisterde me telkens vrij hard toe: „Precies, juist. Hoe is 't mogelijk! Wat zeg je er van?” Ik begreep echter dadelijk, dat de magnetiseur, gebruik makende van de ontvangen inlichtingen, de dame op de hoogte had gebracht door middel van afgesproken teekens of door de inrichting der vragen; op het laatst gaf zij het nummer van een recept op. De dokter haalde een boek voor den dag, zocht naar het nummer en copieerde het recept. De juffrouw werd nu wakker gemaakt en ging zwijsend weer heen. Ons was reeds te voren op het hart gedrukt niet het woord tegen haar te richten.

Na haar vertrek vertelde de dokter van verschillende, door hem verrichte wonderbare genezingen, van de kracht van het magnetisme en hypnotisme; hij vertelde, dat dit meisje voor apothekeres gestudeerd en met andere dames bij hem les had genomen; door een toeval had hij toen ontdekt welke geheimzinnige macht zij bezat om afwezige personen te zien, in magnetischen slaap te vallen en zoo meer. Hij sprak eenvoudig, flink, zonder eenigen indruk te maken van blufferigheid; ongezoekt wist hij allerlei wetenschappelijke

opmerkingen door het gesprek te vlechten. Hij beklagde zich, dat zoovele menschen nog vooroordeelen tegen de somnambules hadden, terwijl zij toch zulk een goed hulpmiddel boden bij het beoordeelen van inwendige kwalen, zoodat zijn collega's zich door hun parti-pris vrijwillig van een grooten steun bij het behandelen hunner patiënten beroofden. Hij toonde ons brieven uit alle deelen van het land, zelfs uit Oost- en West Indië ontvangen, waarin men om hulp verzocht bij vreeselijk lijden, zonder dit lijden nader aan te duiden, alleen maar met toevoeging van haar of ondergoed in zijden lapjes gewikkeld om het magnetisme niet te laten ontsnappen. Mijn vriend betaalde het consult (f 5.—), wij namen afscheid en gingen heen; op straat gaf ik mijne uitlegging van hetgeen wij zoo pas gezien hadden, maar A. wilde er niets van hooren. Hij had het volledigste vertrouwen in Dr. Hobson en ging onmiddellijk het resultaat van het consult overbrieven aan de vrouw van den zieke.

Nog verscheidene keeren vroeg ik naar den patiënt. Eerst hoorde ik er wonderen van; alles kwam precies uit wat de somnambule gezegd had; alle verschijnselen waren er, de medicijn hielp uitstekend; later bleek de zieke die niet te kunnen verdragen, en werd weer een consult gehouden, — nu vroeg men mij niet weer om mee te gaan — de man leeft nog en sukkelde nog maar van de somnambule hoorde ik niets verder; alleen vernam ik nog, dat hij o. a. een kind van zeer goede familie, dat aan een slepende ingewandziekte leed, behandelde, daar soms met zijn somnambule aan huis kwam en nog meermalen zonder haar, zelfs in uniform van marineofficier en er in den huiselijken kring zeer gaarne ontvangen werd. Het kind is gestorven, maar nog vóór dien tijd had Hobson afgedaan; er stond nu een geheel andere naam op de deur, hoewel het huis blijkens de eigenaardige gordijnen nog door dezelfde menschen bewoond scheen. Van mijn vriend A. kreeg ik geen bijzonderheden meer over hem te hooren; al mijn vragen werden ontwijkend beantwoord. Een zonderling feit is het zeker, dat in het naamboekje van Oost-Indische ambtenaren en officieren de naam van Hobson vermeld staat als officier van gezondheid bij de Marine, wonende Heerengracht 67. 't Zal voor velen een desillusie wezen, als die aardige, prettige dokter blijkt niets anders te zijn dan een gewone oplichter. Zou dit hen wijzer maken??

J.

AARDENBURG, 5 Aug. '92.

M. de R.!

Ik ben een groot voorstander van de bestrijding der kwakzalverij en lees uw blad steeds met genoegen; toch mag ik U de opmerking niet sparen, dat ik uwe beschouwingen soms wel wat eenzijdig vind.

Bij de prijzen van de geneesmiddelen der kwakzalvers leest men bijna altijd dat men ze bij een apotheker voor veel minder geld kan bekomen.

In uw laatste nummer wordt van de Hindoes getuigd, dat zij altijd met dure geneesmiddelen schermen.

Gij trekt met warmte op tegen ongediplomeerde kwakzalvers, doch vergeet, dat de geëxamineerde kwakzalvers vaak de ergsten zijn.

Voorbeelden:

Er zijn geneesheeren te platten lande, artsen en doctoren, die hunne geneesmiddelen zoo schreeuwend duur verkoopen, dat een kwakzalver van beroep daarbij nog goedkoop genoemd mag worden.

Voor een enkelvoudigen breukband schrijven zij f 6, voor een dubbelen f 12. Een bril van 60 en 80 cent brengen zij in rekening tegen f 3.

Met ophef gewagen zij van de uitvinding van geneesmiddelen, wier naam in *ine* eindigt. Monden vol met duizenden guldens spreken zij uit per KG., hoewel ze nauwelijks tien milligrammen in een jaar gebruiken.

Ja, wij hebben zelfs in ons district een doctor-arts, die met een handkoffertje met werktuigen en medicamenten 3 en meermalen per week per tram de gemeenten afreist, zitting houdende zelfs in die, waar geneesheeren gevestigd zijn en zijne collega's allerlei prachtige brevetten nitreikt.

Is dat alles vrij van kwakzalverij?

Is het wonder, dat bij het zien van het kwakzalveren van sommige geneesheeren de kwakzalvers van beroep ook een dubbelteje trachten te verdienen?

Zoolang daarin geene verandering komt, blijft uw strijd hopeloos.

Met de plaatsing van het bovenstaande zult gij zeer verplichten,

Uw dw. lezer,

G. A. VORSTERMAN VAN OIJEN.

Wij zijn steeds dankbaar voor opmerkingen, vooral wanneer deze in het belang van onze zaak worden gemaakt. Zoo ook thans.

Toch houde de geachte schrijver ons ten goede dat

wij, zijne opmerkingen ten deele beamende, niet in alles met hem meegaan.

Wij geven toe dat er onder de gediplomeerden, helaas! nog meerdere kwakzalvers worden aangetroffen en dat deze, door hun diploma gedekt, o. i. gevaarlijker zijn dan de niet-gediplomeerde, maar daartegen kunnen wij — en de tegenwoordige wet — zoo weinig doen. Waar wij voldoende bewijzen hadden, dat gediplomeerden kwakzalverij uitoefenden, hebben wij nooit gearzeld (onze Maandbladen bewijzen het en de betaalde proceskosten helaas! ook) die kwakzalvers bekend te maken en wij zullen dezen weg niet verlaten.

Intusschen is het bewijs niet altijd te leveren en moeten wij voorzichtig zijn met zoo iemand kwakzalver te noemen, al zijn wij er ook innig van overtuigd.

Dit brengt mee, dat wij, uit den aard der zaak, min of meer eenzijdig moeten worden en, met meer succes en minder gevaar voor de kas onzer Vereeniging, de niet-gediplomeerde kwakzalvers kunnen bestrijden — enkel en alleen omdat bij dezen het bewijs van kwakzalverij veel zekerder en gemakkelijker kan worden geproduceerd.

Met de bewering nu van den geachten schrijver dat, in dit geval, onze strijd „hopeloos” blijft, zijn wij het niet eens.

Moelijk is die strijd en geenszins verkwikkelijk en ongetwijfeld worden de bezwaren vermeerdert door de uitoefening van kwakzalverij door z.g. bevoegden maar... hopeloos?

Wij zijn, door de ervaring geleid, met weinig tevreden. Wanneer wij, door onze bestrijding, het slechts zoover brengen dat bij het weldenkend deel der natie de oogen worden geopend voor het schandelijk drijven dier kwakzalvers, die dag op dag hunne waren in onze bladen aanbevelen, wanneer wij de overtuiging kunnen wekken, dat de kwakzalverij een kanker is in onze maatschappelijke samenleving, dan zal ongetwijfeld het succes niet uitblijven en — al hebben wij dan niet alles wat wij wenschen — wij mogen dan onzen strijd niet als onvruchtbaar beschouwen.

Het zóóver te brengen is ons voorloopig doel; men steune ons in dit ernstig streven en wij koesteren het vertrouwen dit doel steeds naderbij te komen. RED.

Boekaankondiging.

Sexuele Hygiëne en eenige harer ethische consequenties. Drie lezingen door Dr. SEVED RIBBING, voor Nederland bewerkt naar den derden druk. Leiden, A. H. ADRIANI.

Bovengenoemd werk werd ons door den uitgever „ter recensie” aangeboden. Dewijl de daarin behandelde zaak geheel afwijkt van die, welke wij in ons Maandblad behandelen, moeten wij van een „recensie” afzien, doch vestigen toch gaarne de aandacht op dit o. i. zeer lezenswaardig en met ernst geschreven boek. Wij doen dit te eerder omdat een dergelijke lectuur, men moge met den inhoud meegaan of niet, gezonde begrippen opwekt omtrent zaken, die gewoonlijk slechts schoorvoetend voor het groote publiek worden behandeld, maar waarvan de kennis voor het algemeen zoo noodzakelijk is, wil men niet, dat gewetenlooze bedriegers van de heerschende onkunde ten eigen bate misbruik maken. Van ons standpunt hebben wij vooral het oog op hetgeen in het aangehaald werk over het geslachtsleven en de geslachtsziekten wordt megedeeld. Zoo dikwijls hebben wij in ons Maandblad moeten wijzen op tal van die schandelijke en hoogst schadelijke werken, die, onder een wetenschappelijk mom, strekken om lijdens aan geslachtsziekten in de netten van kwakzalvers te lokken. Welnu de lezing van het bovengenoemd boek zal iedereen leeren, waaraan hij zich, in deze, te houden heeft en het hem gemakkelijk maken het weefsel van leugen en bedrog der kwakzalvers te doorzien.

Wij wenschen daarom (doch niet alléén daarom) het werk in veler handen.

Correspondentie.

— Het verslag van de Algemeene Vergadering der Vereeniging, op 9 Aug. jl. te 's Hage gehouden, zal aan de leden met het Octobernummer worden verzonden.

— De „Handelsbelangen” van Vrijdag 18 Aug. hebben wij in dank ontvangen en het hoofdartikel met genoegen gelezen. Misschien komen wij er later, als onze ruimte het toelaat, op terug. Het is dezelfde strijd, als wij sedert jaren tegen verschillende bladen hebben aangeboden. Ook wij zijn steeds afgescheept met hetzelfde argument: de moeilijkheid om controle op de advertenties uit te oefenen.

A. Z. te / . De pillen zijn ons niet bekend; zij zullen echter worden aangekocht, — tenzij gij in staat zijt ons een of eenige doosjes ter onderzoek toe te zenden — en onderzocht. Het resultaat deelen wij dan later mede.

Indien het u echter te doen is om geen kwakzalverij in de hand te werken dan raden wij u — de pillen in geen geval aan te schaffen, al moge het ook bijzonderlijk blijken dat zij geen schadelijke stoffen bevatten. Zonder dat, blijkt uit alles, dat men hier weer met niets anders te doen heeft dan met een speculatie op de ijdelheid.

J. G. E. te A. Uwe opmerking heeft met de zaak, die wij behandelen, niets te maken. Gij zult ons dus wel van antwoord verschoonen.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.
 C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.
 Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.
 Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.
 G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam,
 Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 976.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

- Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.
 Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.
 Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:
 a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;
 b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;
 c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;
 d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;
 e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.—. Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Bericht aan de lezers.
 Hoofdartikel: Ons doel.
 Berichten: Vertrek van Goolam Kader. — Een waardig opvolger. — Gevaarlijkheid der Sequah's middelen. Davenport vrijgesproken. — Publicatie van den Gezondheidsraad te Karlsruhe.

Grootere artikelen: Elixer Godineau. — Sequah en de cholera. — Fernet Branca. — Aloë-houdende pillen. — Loodhoudende haarwaters. — Een Sequah-proces te Londen. — Buitenlandsche doctorstitels.

Correspondentie:

Herhaalde Waarschuwingen: Pain Expeller.

Van dit No. wordt een groot getal exemplaren ter kennisneming verspreid, terwijl het gratis wordt toegezonden aan ieder, die het bij den Secretaris-Penningmeester aanvraagt.

Zij, die met het nieuwe Vereenigingsjaar lid der Vereeniging wenschen te worden, of zich op het Maandblad willen abonneren, gelieven zich reeds thans aan te melden bij den Secretaris-Penningmeester te Amsterdam. Hun zal dit en de volgende twee No's. gratis worden toegezonden.

De voorwaarden van het lidmaatschap en het abonnement staan aan het hoofd van het Maandblad vermeld.

Ons doel.

Nu, door een ruime verspreiding, ons Maandblad komt in handen van velen, die, naar wij meenen, niet tot de getrouwe lezers daarvan behooren, kan het zijn nut hebben nogmaals in korte bewoordingen het doel onzer Vereeniging uiteen te zetten.

Dat doel, in art. 1 der Statuten vermeld, is: „de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.”

Is die strijd noodig en behoeft daartoe een Vereeniging te bestaan?

Het antwoord op het eerste gedeelte dier vraag hangt af van de quaestie in hoeverre de kwakzalverij een kwaad is, dat de maatschappelijke samenleving ernstig bedreigt en nu aarzelen wij geen oogenblik de kwakzalverij met geneesmiddelen als een kanker in onze maatschappij te beschouwen.

Reeds bijna twaalf jaren lang hebben onze voor-gangers en wij honderden kwakzalversmiddelen — in de dagbladen aangekondigd — in dit Maandblad de revue laten passeeren, en bijna altijd konden wij, voor elk dier middelen, aantoonen:

a. dat leugen en bedrog werden aangewend om koopers voor die middelen te lokken;

b. dat het onmogelijk was, dat de talloze en zeer onderscheidene kwalen, waartegen de middelen worden aanbevolen, daardoor konden worden genezen;

c. dat, door het gebruik dier middelen, menigmaal ernstige schade aan de gezondheid (en ook aan de beurs) werd berokkend, en dat, door dat gebruik, de juiste tijd voor het aanwenden van doelmatige hulpmiddelen werd verzuimd;

d. dat het de fabrikanten der kwakzalverijen — en hunne agenten — geen ernst was, waar zij beweerden dat hun hoofddoel was: „de genezing der arme lijdens,” maar dat hun eenig streven was zooveel mogelijk van hun waar te slijten, onverschillig of de lijder daardoor tot armoede en wanhoop werd gebracht;

e. dat de met zooveel ophef aangekondigde middelen niets bijzonders en geenszins onbekend waren, somwijlen bestonden uit stoffen, die als geheel waardeloos waren te beschouwen, doch ook meermalen bestanddeelen bevatten, die ontegenzeggelijk tot de vergiften moeten worden gerekend;

f. dat — om het hierbij te laten — in de meeste gevallen, de waarde van de, de middelen vergezellende, gunstige attesten aan gegronden twijfel onderhevig is, als zijnde gefingeerd of afkomstig van depôthouders.

Welnu, middelen, waarop het bovenstaande volkomen van toepassing is, worden bij ons te lande in onnoemelijk aantal in de dagbladen aangekondigd, ten verkoop aangeboden en . . . helaas! gekocht.

Duizenden zijn, door onkunde of bijgeloof, nog het slachtoffer van gewetenlooze bedriegers; duizenden offeren nog jaarlijks hun geld en gezondheid aan binnen- en buitenlandsche kwakzalvers en dragers zoo — willekeurig of niet — bij tot instandhouding van een toestand, die de grondslagen van het maatschappelijk welzijn ondermijnt.

Die personen te waarschuwen, voor te lichten, is plicht van ieder, die het kwaad duidelijk inziet, maar daarmee is nog niet alles gedaan. Zelfs zeer weinig; de aanhangers der kwakzalvers en hunne middelen laten zich moeilijk overtuigen; door redeneering komt men niet veel verder. Het kwaad moet in den wortel worden aangetast; de kwakzalvers moeten bestreden en hun laag bedrijf onmogelijk gemaakt worden.

Strijd dus, strijd tot het uiterste is noodzakelijk.

Is daarvoor nu een Vereeniging noodig?

Neen, antwoorden wij, als alles was zooals wij het wenschten; indien de Staat in deze met kracht optrad ter beteugeling van een maatschappelijk euvel, zóó groot, zóó diep ingrijpend als de kwakzalverij met geneesmiddelen, dan zou er voor onze Vereeniging niets te doen zijn en dan zou de redactie van dit Maandblad gaarne een taak nederleggen, die — uit den aard der zaak — alles be-

halve verkwikkelijk is.

Zoover is het echter geenszins. Nederland staat bij vele beschaafde landen verre ten achter wat betreft de wettige maatregelen ter beteugeling der kwakzalverij, en — afgaande op verklaringen van Regeeringswege — is het te voorzien dat in dien toestand vooreerst geen verbetering zal worden gebracht.

In dit geval tracht onze Vereeniging te doen wat de Staat achterwege laat, voor zoover het in haar macht is.

Zij kan slechts waarschuwen — meer niet. Of-schoon zij overtuigd is, dat zij bij de vurige aanhangers der kwakzalverij aan doovemans-ooren klopt, heeft zij haar hoop gevestigd op de weifelaars, op die duizenden, die niet zóó verstokt zijn, dat zij door een duidelijk betoog, door het opsommen van feiten, niet te overtuigen zijn van het kwaad, dat de kwakzalverij berokkent. Hen tot hare zienswijze over te halen is bijna de eenige wijze waarop onze Vereeniging den strijd kan voeren.

Er is nog iets. „Eén druppel holt den steen”; door steeds op hetzelfde aanbeeld te kloppen, door onophoudelijk te wijzen op het gevaar dat onze medemenschen van de zijde der kwakzalvers bedreigt, zullen wij ten laatste de overtuiging wakker maken dat het eindelijk tijd wordt, dat de Regeering zich de zaak met al de haar ten dienste staande middelen moet aantrekken, dat het op haar weg ligt te doen, wat de Vereeniging thans, met haar zwakke hulpmiddelen, tracht te bereiken.

Misschien is dan de tijd gekomen, dat onze Vereeniging de wapens kan nederleggen; vooralsnog kan daarvan geen sprake zijn.

Wij durven, zonder verwaand te zijn, beweren, dat onze Vereeniging een nuttige is, en dat het doel, dat zij beoogt, aanspraak mag maken op de ondersteuning van alle weldenkenden. Toch laat die ondersteuning nog veel te wenschen over; het getal van duizend leden wordt bijna nooit overschreden, het kost zelfs veel moeite dit getal te bereiken en juist een groot ledental is voor onze Vereeniging een behoefte.

Behalve de moreele steun — geenszins in onzen strijd te versmadden — is krachtige financiële steun hoogst noodzakelijk. Onze strijd is kostbaar, de vijand, dien wij bevechten, zeer dikwijls groote maatschappijen met ruim bedrijfskapitaal, ontziet geen kosten, waar het geldt den voorrang te behouden en daar tegenover staat onze Vereeniging, die dikwijls uitstekende bestrijdingsmiddelen moet laten varen, omdat zij hare uitgaven angstvallig moet berekenen. Dit moest en kon anders zijn; er zijn

nog velen in den lande, die, ons streven waardeerende, zich nog niet bij ons hebben aangesloten. Tot dezen richten wij het dringend verzoek: wordt lid onzer Vereeniging, steunt haar moreel en financieel, want zij beoogt een goed doel.

't Zij ons veroorloofd hier in 't kort nog twee opmerkingen te beantwoorden, die meermalen, 't zij rechtstreeks, 't zij indirect, aan het adres onzer Vereeniging worden gericht. Er zijn er meer, maar deze twee beschouwen wij als de voornaamste, die het meest wederlegging behoeven.

10. De Vereeniging is, in hoofdzaak, een Vereeniging van geneesheeren en apothekers, zoo wordt beweerd, — en het is uit eigenbelang, dat de kwakzalvers, die groote concurrenten van de bevoegde genees- en artseneijbereidkundigen, zoo vinnig worden bestreden.

Tegen deze bewering komen wij op met al de kracht, die in ons is.

't Is waar, een groot deel van de leden der Vereeniging bestaat uit geneesheeren en apothekers, maar dit is begrijpelijk. Juist zij zijn, door hun vakkennis, beter dan iemand in staat te oordeelen over de waarde der aanbevolen kwakzalveren, en dus in de gelegenheid den omvang van het bedrog in al zijn uitgebreidheid te leeren kennen. Maar toch is het aantal dier leden niet zoo overwegend groot als men wel wil doen gelooven. Reeds meermalen is in dit blad een opgave verschenen van de positie en den werkring van onze verschillende leden, en daaruit is duidelijk bewezen, dat bijna alle rangen en standen in onze Vereeniging vertegenwoordigd zijn.

Maar hoe het zij, de beschuldiging dat de bevordering van de belangen van geneesheeren en apothekers het streven van de Vereeniging is, is even ongegrond als onwaardig. Wie heeft nagegaan en nog nagaat wat de Vereeniging en haar Bestuur, zoowel als de Redactie van het Maandblad, sedert de oprichting in 1880 heeft gedaan, kan, bij onpartijdig onderzoek, tot geen andere slotsom komen, dan dat alleen het bevorderen van het algemeen belang steeds het éénig streven was.

Zonder aanzien des persoons werd en wordt nog gewaarschuwd — voor zoover de middelen het toelaten — tegen ieder, ook geneesheer of apotheker, die van het lijden zijner medemenschen misbruik maakt om zichzelf te bevoordeelen; niets anders dan de vraag: wordt door deze of gene handeling op kwakzalversgebied nadeel berokkend aan de maatschappij? beheerscht ons optreden.

't Is hoogst onaangenaam de bovengenoemde beschuldiging te moeten weerleggen, maar waar de opmerking — tot ons leedwezen — nog nu en dan wordt gemaakt, vorderde het belang van onze Vereeniging, dat wij nog eens op deze zaak terugkwamen.

20. De bestrijding vanwege de Vereeniging geeft niets; integendeel, zij maakt juist reclame voor de kwakzalvers en hunne middelen — zoo wordt gezegd.

't Is moeilijk deze opvatting, die zeker een geheel persoonlijke is, te bestrijden, maar wij deelen haar geenszins en steunen daarbij op de ervaring.

Wij weten — en hebben het dikwijls aangetoond — dat, hoe lastig het soms ook ging, door een tijdig optreden van de Vereeniging, de exploitatie van meerdere kwakzalversmiddelen hier te lande geheel of ten deele is mislukt, en verder weten wij — tal van brieven en scherpe aanvallen kunnen het getuigen — dat de heeren kwakzalvers volstrekt niet op de reclame door middel van ons Maandblad gesteld zijn.

Dat wij, tegenover sommigen, ons doel lang niet bereiken, is ons ten volle bekend, maar dat de aanhoudende bestrijding — kon het zijn met veel meer hulpmiddelen — den kwakzalvers ten kwade en ons doel ten goede komt, dit staat bij ons vast en geeft ons, als Redactie, en het Bestuur en den leden der Vereeniging moed, om op den ingeslagen weg voort te gaan.

Mogen velen ons daarop volgen!

Berichten.

De wonderdokter Goolam Kader heeft Amsterdam verlaten.

Het is nu gebleken dat zijn zaak in den laatsten tijd niet meer zoo goed ging als in den beginne,

want de betalende patiënten, van wie hij het hebben moest, bleven de een na den ander weg, terwijl ook het aantal onvermogenden sterk verminderde.

Het kwam zoo ver, dat de dokter zelfs zijn huur niet geheel kon afdoen, de eigenaar van het perceel op den Binnen-Amstel, waar zoo langen tijd het bekende bordje met „Oculiste Indienne Arabe” was aangeslagen, het wenschelijk achtte beslag te doen leggen op de koffers van den vreemdeling, in de hoop daaruit tevens een schadeloosstelling te putten voor het ontredde meubilair, dat door het bezoek van duizenden strompelende menschen zeer geleden had. Dit zelfs werd niet bereikt, want de goederen Goolam's waren waardeloos en de prachtige statiekleding blonk wel, maar bevatte slechts klatergoud.

De „dokter” is met zijne vrouw, eene Italiaansche, nog eenige dagen in een hotel op het Damrak geweest en is vandaar vertrokken.

Hij ging naar Brussel, zeide hij, en vandaar naar Londen.

Eigenaardig dat in het hotel niets meer van geldgebrek was te bespeuren. Integendeel verblindde hij daar het personeel door een tafel met bankbiljetten te beleggen.

Het is nu maar te hopen dat dit bezoek geen erger gevolgen heeft voor de goedgevoelige arme patiënten. Van enkelen hoorden wij reeds, die zich voor gezichtszwakte onder behandeling stelden, maar later wegbleven, omdat zij ontsteking hadden gekregen.

(N. v. d. D.)

Een waardig opvolger. Goolam Kader schrijft in het D. v. Z.-H. het volgende:

„Bij mijn vertrek naar elders zie ik mij genoodzaakt, een oogenblik de rol van verslaggever te vervullen, ten einde alle commentaren betreffende mijn vertrek te voorkomen.

„Ik ben openhartig genoeg te bekennen, dat ik heenga tengevolge van de tegenwerking, door mij van de zijde der heeren oogartsen ondervonden. Ook houde men mij ten goede, dat ik naast de belangen der ooglijders, mijn eigen belang niet uit het oog verliep.

„Teneinde evenwel het groote getal door mij behandelde ongelukkigen, van welke velen reeds gedeeltelijk genezen zijn, niet hulpeloos achter te laten, ben ik van mijn gewonen regel afgeweken en heb mijn medicamenten ter beschikking gesteld van den weled.zeergel. heer dr. Breemer, aan wien ik ook het geheim mijner geneeswijze heb bekend gemaakt, zoodat na mijn vertrek mijn wijze van behandelen door genoemden heer Breemer zal worden voortgezet.”

Wie doctor Breemer is weten wij niet, doch een zekeren J. J. BREEMER, vroeger te Amsterdam en later te Rotterdam woonachtig, (waar hij nu is weten wij niet) kennen wij maar al te goed.

Zeker een waardig opvolger van den Arabischen kwakzalver!

Gevaarlijkheid der Sequah's middelen. Aan de „Indische berichten” uit de N. Rott. Courant van 8 Sept. jl. ontleenen wij het volgende:

„— Uit Samarang: Voorzichtigheid aanbevolen! Een jeugdige inlander, zoon van een inlandsch ambtenaar, kocht eergisteren twee fleschjes van Sequah's wondermedicijnen, waarvan het ééne bestemd was voor uitwendig gebruik. De patiënt heeft er nu echter genoeg van, want in zijne onwetendheid heeft hij het inwrijvingsmiddelje opgedronken, met het droevige gevolg, dat hij er bijna zijn hachje bij ingeschoten had; het heeft aan den te hulp geroepen geneesheer nogal moeite gekost den lijder weder op streek te brengen.”

De rechtbank te Groningen heeft Davenport, in hooger beroep, vrijgesproken.

Publicaties van den Plaatselijken gezondheidsraad te Karlsruhe:

In een hier verschijnend blad maakt apotheker H. VILLINGER te Besigheim reclame voor zijn „Frauentwerg” (een likkepot voor vrouwen). Dit middel, gedurende verscheidene weken vóór de bevalling gebruikt, zou de bevalling vergemakkelijken.

Het hoofdbestanddeel van dezen likkepot is vijgenmoes, vermengd met suiker. De geheele werking is dus een zacht laxeerende en het is onmogelijk dat daardoor eenige invloed kan worden uitgeoefend op het verloop van het geboorte-proces.

Daar alzoo het middel van H. VILLINGER niet de werking bezit waarvoor het wordt aanprezen, zijn wij genoodzaakt daartegen te waarschuwen.

Karlsruhe, 20 Juli 1892.

Een zekere koopman, AUGUST HEMME te Hanover, heeft in de Badensche bladen reclame gemaakt voor een „beroerte of zenuw-water”. Uitwendig, als hoofdwashing aangewend, zou het een wonderbaarlijk gevolg

hebben bij de onderscheidene soorten van zenuwlijden en hersenberoerte voorkomen. Volgens het ingesteld onderzoek is het beroerte-water een rood gekleurde, alcoholische oplossing van aetherische oliën, in hoofdzaak nagelolie.

De prijs van het middel (4 mark) is buitengewoon hoog.

In 1887 werd HEMME te Hanover veroordeeld wegens verkoop van het z.g. beroertewater van Weissmann (rood gekleurd arnica-tinctuur), waartegen wij reeds meermalen gewaarschuwd hebben.

Door denzelfden HEMME worden z.g. „Urbanuspillen” verzonden, die bij verschillende ziekten, als jicht en reumatiek, werkzaam heeten te zijn. Wegens haar gehalte aan aloë, rhabarber en sennobladen, werken de pillen alleen laxeerend.

HEMME laat zich voor 90 stuks pillen 2 Mark 70 Pf. betalen. In een apotheek zullen deze hoogstens 60 Pf. tot 1 mark kosten.

Wij waarschuwen het publiek voor de bedriegelijke handelingen van AUGUST HEMME.

Karlsruhe, 2 Augustus 1892.

De Plaatselijke Gezondheidsraad.

(w. g.) SIEGRIST
ZIEGLER.

Élixer Godineau.

Reeds sedert eenige maanden kan men in onze meest gelezen dagbladen de volgende advertentie vinden:

„VERLENGING VAN HET LEVEN

DOOR HET

Élixer Godineau.

Eenig geneesmiddel tegen de onmacht: het geneest de ziekten der Lendenen, van het ruggemerg, der Influenza, de bloedarmoedigen, de uitgeputten enz. Het verjongt en verlengt het leven; het is een buitengewoon herstellings-element; het verschaft een nieuw bloed van een ongehoorde kracht, van eenen onvergelykelijken rijkdom; niet eene nadeelige zelfstandigheid bevattende; het kan op iederen leeftijd zonder enig gevaar genomen worden.

Uitleggings-Brochure wordt gratis en franco aan een ieder toegezonden welke er aanvraag om zal doen aan de Administratie van het ELIXER GODINEAU, 7, Saint-Lazare, Parijs. Depot: F. E. VAN SANTEN KOLFF, Hoofdsteeg, Rotterdam, en in alle voorname Apotheken in Nederland.”

De inhoud der advertentie, in zoo'n echte kwakzalverstaal gesteld, lokte ons uit nader kennis met het wondermiddel te maken, zoodat wij begonnen met een „Uitleggings-Brochure” aan te vragen.

Wij kregen wat wij verwachtten: een boekje, niet onaardig geïllustreerd, dat in tal van talen de wonderen van het Élixer Godineau verkondigt, doch voor het grootste gedeelte gevuld is met attesten en dankbetuigingen van genezen patiënten. (Juist de methode, die tegenwoordig algemeen door de kwakzalvers wordt gevolgd.) Dat er onder die patiënten van allerlei slag voorkomen, is te begrijpen, wanneer wij mededeelen, dat wij 119 verschillende ziekten telden, die met succes door het Élixer worden genezen — altijd volgens de brochure. Een honderd en negentien ziekten, 't is voor sommige kwakzalvers om jaloersch te worden! Ten einde onze lezers eenigszins op de hoogte te stellen wat het Élixer wel vermag, kunnen wij de verzoeking niet weerstaan het voorwoord — ook in Nederland-schen tekst opgenomen — letterlijk te laten volgen:

„Sedert geruimen tyd zoeken de geleerden een specifiek om nieuwe krachten te geven aan personen uitgeput door alle soort misbruik, zonder daardoor de functiën der maag te storen.

Een groot aantal geleerdin scheikundigen, apothekers, leeraars, enz. hebben vruchte. Voos alle formules geraudpleegd die de wetenschap ter hunner beschikking had gesteld.

De uitslag van deze onderzoeken ofschoon niet hopeeloos, was niet zoo als men kon verwachten.

Omstreeks vier jaren geleden de heer Godineau, apotheker en scheikundige te Parys die zich gedurende verscheidene jaren bezig hield deze vraag op te lossen en die vertrouwen had in de uitslag zyner navorschingen, kwam op het denkbeeld in het menscheelyke organismus de krachtigste en meest noodzakelyke deelen van het igeekaan vanzekere dieren te voeren.

Deze beproevingen werden met een goede uitslag bekroond, twee jaar later gaf een beroemd geleerde, docreene plechtige verklaring, aan deze theorie en aan deze be, proevingen zyn algemeene goedkenning.

De mogelijkheid om den mensch nieuwe krachten te geven en zyn leven te verlengen was gevonden. Er bleef dus nogt over de middelen te vinden om het levens specifiek ten behoeve van het publiek te stellen, zyne goede bereiding, zyn vervoer, zyne bewaring te verzekeren en zyn gebruik te bepalen. Deze moeyelyke navorschingen werden opnieuw ondernomen en het schitterend resultaat heeft alle verwachting overschreden.

De fysieke en moreelle kracht wordt herschapen in personen van beide kunne, uitgeput door ziekten overwerking, uitspattingen van allen aard. enz.

Oude menchen herkrygen hun geest, hun herinneringsvermogen en byna al hune verzmakze hoedangheden worden herschapen.

Kinderen lydende ain ver tschillende kiwalen worden om zoo te eggenherboren door het gebruik van dit wonderbaar produkt.

Jonge meisjes lydende aan chlorosis, dysmenorrhoea, amenorrhoea, enz bevinden zich daarbij uitstekend goed.

Aangenaam wansmaauk veroorzaakt dit Elixer geen maagkivalen.

In eenword de nieuwe wétenschap heeft net probleem opgelost, dat degeleerde en de alchimis en van de vorige eenuw hadden aangeduid: *verlenging van het menschelyke leven*.

Het Elixer Godineau wordt aanbevolen door de eerste geneeskundige en wetenschappelyke autoriteiten.

Het resultaat is zeker."

't Is bijna om hartelijk te lachen indien de zaak niet zoo ernstig ware. Uit de advertenties en vooral ook uit het voorkomen van dezen zoogenaamden hollandschen tekst in de brochure, bleek het ons duidelijk, dat mijnheer de Directeur van het Elixer Godineau (zeker weer een maatschappij), Rue St. Lazarre 7 te Parijs, ook ons land had opgenomen onder de landen die geëxploiteerd moesten worden, en wij besloten daarom een flacon van het vochte bestellen, teneinde na te gaan, welke *krachtigste en meest noodzakelyke deelen van het lichaam van zekere dieren*" daarin aanwezig waren. Wij waren te meer nieuwsgierig omdat in de brochure er de aandacht op werd gevestigd, dat het Elixer zijn oorsprong te danken had aan een verbetering in de methode van Brown-Séguard, die door inspuiting van sommige aftreksels van dierlijken oorsprong de verjonging van den mensch wil opwekken.

Wij schreven dus aan het opgegeven adres om ons „tegen rembours" het middel te zenden, maar — aldus luidde het antwoord op den brief — dit was te lastig voor de klanten, en daarom werden wij verzocht het bedrag — zegge fcs. 21.75 — per postwissel over te maken. Toen dit geschied was, ontvingen wij inderdaad het fleschje, doch vergezeld van de opmerking, dat een enkele flacon zeker niet voldoende zou zijn, maar dat het noodig was de behandeling eenigen tijd onafgebroken voort te zetten; voor 3 flacons zouden dan ook maar fcs. 51.75 in rekening worden gebracht. Men kan den kwakzalver er uit proeven.

Intusschen hebben wij van het voordeelig aanbod geen gebruik gemaakt, want één flacon was voldoende om onze medewerkers, de heeren J. J. Hofman en J. J. Schoevers, apothekers te 's Hage, in de gelegenheid te stellen het geheim der samenstelling te ontsluiëren.

En wat bleek nu uit hun onderzoek? Dat *stoffen van dierlijken oorsprong niet aanwezig waren*; het fleschje van 180 cM³ inhoud bevatte een strooperige, bruine vloeistof, waarin *suker* (waarschijnlijk als keukenstroop), *mout-extract* en een weinig *salicylzuur* kon worden aangetoond.

De uitslag van dit onderzoek is van groot belang, niet zoozeer omdat daaruit blijkt dat het Elixer geen stoffen van dierlijken oorsprong — maar slechts tamelijk waardelooze stoffen bevat (want al ware het onderzoek anders uitgevallen, dan nog hadden wij geen geloof gehecht aan een middel, dat tegen 119 kwalen heet te helpen) maar omdat daardoor de handelingen van den Directeur van het Elixer Godineau en zijne handlangers in het helderst daglicht worden geplaatst.

Steunende op den bekenden naam van Brown-Séguard, beloven zij, door hunne „meest noodzakelyke deelen van het lichaam van zekere dieren", *verlenging van het menschelyk leven* en nog veel meer . . . en geven daarvoor een zoetgemaakt mout-aftrekseltje.

Is er meer noodig dan het enkel resultaat van het onderzoek, om de geheele Godineausche affaire als een groote kwakzalverij aan de kaak te stellen? Is het nog noodzakelyk uit de brochures en gebruiksaanwijzingen de talrijke leugens aan te wijzen (wij kunnen het doen) die het aan ieder duidelijk maken, dat de aanbeveling van het Elixer met de brutaalste onwaarheid is doorspekt?

Wij gelooven het niet. Het bovenstaande is o. i. voldoende om ieder te weerhouden zich door de fransche firma te laten bedotten. Men kan zijn f 10.75 — en wat er later nog bijkomt — voor nuttiger doeleinden besteden.

Sequah . . . en de Cholera. (*)

Wie onzer lezers nu een vergelyking tusschen die twee kwalen denkt te lezen, wie nu van ons denkt te vernemen welke van beide het ergst is, zal zich teleurgesteld zien. Het was misschien niet onaardig dit thema eens nader uit te werken — maar ons ontbreekt de lust daartoe. Slechts noode en uit plichtbesef komen wij weer op die maatschappij terug; wij zijn daartoe genoodzaakt door de reclame, met het opschrift „De Cholera", die wij tegenwoordig dagelijks in onze bladen voor oogen hebben.

Van die reclame willen wij slechts de volgende zinsneden overnemen: „Beschouwt men nu dat eene specie van cholera juist uitgebroken is, helaas! in een groot aantal onzer steden en dorpen, dan zal iedereen wel dringend verplicht zijn om onmiddellijk *voorbehoedende maatregelen* te nemen tegen het ijselijke gevaar dat ons bedreigt. „*Wij haasten ons het publiek te berichten — en onbetwistbare proeven hebben getuigenis daarvan gegeven — dat Sequah's Onmiddellijke Verlichting boven alle andere bekende geneesmiddelen uitschijnt als het eenig specifiek, onfeilbaar en veilig middel tegen aanvallen van cholera, wat ook de oorsprong dier besmettelijke ziekte zijn moge.*" (1)

Is er, vragen wij, meer noodig om de „onmiddellijke verlichting" als een *hoogst gevaarlijke kwakzalverij* te bestempelen?

Ieder die iets weet omtrent cholera, hare verspreiding en de daarbij toe te passen behandeling, (en die kennis kan tegenwoordig iedereen verkrijgen, al is hij geen geneeskundige) weet tevens, dat een „*veilig middel tegen aanvallen van cholera*" niet in geneesmiddelen te zoeken is en zal het met ons eens zijn wanneer wij het een *misdad* noemen, *het publiek af te houden van het nemen van de noodige voorzorgsmaatregelen*, door een of ander bekend of geheim geneesmiddel „als het *eenig specifiek, onfeilbaar en veilig middel*" aan te bevelen.

Het is onverschillig waaruit dit middel bestaat, de aanbeveling is *schandelijk*. Intusschen hebben wij, niet voor ons (onze overtuiging is, in deze, gevestigd), maar om de beschuldiging van voorbarigheid in ons oordeel te ontgaan, het middel aangekocht en vonden wij onzen geachten medewerker, den heer L. VAN ITALIE, apotheker te Rotterdam, bereid, het onderzoek daarvan op zich te nemen.

Volgens dit onderzoek bestaat de hoofdmassa uit een zoete stof, waarschijnlijk extract van graswortel of zoethout. Met zekerheid konden worden aangetoond: *pepermunt-olie, kamfer, spiritus en chloroform*, terwijl smaak en reuk nog op *gember en spaansche peper* wezen.

Het is voor den deskundige duidelijk, dat dit mengsel geen voorbehoedmiddel tegen cholera kan zijn, dat het *leugen* is wat daarvan wordt verteld. Men vrage het slechts aan ieder, die op de hoogte is van den tegenwoordigen stand der wetenschap met betrekking tot cholera, en wij twijfelen geen oogenblik of het antwoord zal met ons oordeel overeenstemmen.

Men zal ons misschien tegenwerpen dat de „*Onmiddellijke Verlichting*" slechts dan moet gebruikt worden, wanneer men reeds door de cholera is aangetast, dus niet als voorbehoedmiddel, en dat dit de bedoeling der Sequah-maatschappij is. Wij gelooven het niet en kunnen het uit de reclame ook niet lezen (ofschoon ze aan duidelijkheid te wenschen overlaat), maar toegegeven dat het zoo is, dan nog hebben wij geen woorden genoeg om de handelingen der maatschappij te veroordeelen.

Zoo ergens, dan is juist bij aanvallen van cholera de *spoedige* hulp van een geneesheer een eerste voorwaarde van mogelijk herstel. Wanneer men die hulp vertraagt, door de lijders op eigen hand middelen te laten slikken, begaat men o. i. een *onverantwoordelijke daad*. En welke middelen?

De *pepermuntolie* daargelaten, die misschien in dit geval geen kwaad doet, geeft men den lijder de *hoogst sterk werkende kamfer* en de *zwaar vergiftige chloroform*. Inderdaad, bij eenigszins ruim gebruik,

(*) Dit artikel kwam reeds in het vorig Maandblad voor. Bij de ruime gratis-verspreiding van dit no. vonden wij een herhaalde behandeling niet ongewenscht.

(1) Wij cursiveeren.

heeft men kans aan iets anders te sterven dan aan cholera.

Wij moeten dus met alle kracht, die in ons is, waarschuwen tegen deze nieuwste kwakzalverij der Sequah-maatschappij; deze laatste handeling zet de kroon op haar werk.

Na alles wat wij van die Maatschappij en haar agent hebben meegedeeld meenen wij thans den naam van *kwakzalver* te kunnen vervangen door dien van . . . neen wij zullen het maar niet neerschrijven. DAVENPORT zou zich misschien weer in zijn „*eer en goeden naam*" zien aangetast en de kas onzer Vereeniging laat thans geen nieuw proces toe.

Fernet Branca.

Na onze korte waarschuwing in het vorig no. bespreken wij thans dit Italiaansch kwakzalversmiddel iets uitvoeriger.

Door groote en kleinere advertenties wordt dit middel tegenwoordig bij ons te lande als „*Anti-Cholera!*" aanbevolen, o. a. op de volgende wijze:

„De Fernet-Branca houdt het lichaam gezond en wekt den eetlust in hooge mate op. Hij komt op de moeielijkheden bij het verteren van spijzen tegemoet, helpt bij maag- of leverkwalen, malaria, verstopping en daaruit voortvloeiende ongesteldheden, als hoofdpijn, duizeligheid, lusteloosheid, gebrek aan eetlust, bloedarmoede enz. enz.

Reeds meer dan 30 jaar wordt de Fernet-Branca door professoren en doctoren aangewend en het publiek aanbevolen als een zeker en heilzaam geneesmiddel, zelfs ook tegen epidemische ziekten, koorts en enz. Geen ander geneesmiddel werd tot nu toe vereerd met de beste attesten van de meest bekende doctoren, en geen middel heeft zulk een wereld-vermaardheid verkregen als de Fernet-Branca.

De bestanddeelen van den echten Fernet-Branca zijn onschadelijke, plantaardige stoffen.

In warme landen wordt Fernet-Branca bij groote hoeveelheden gedronken als voorbehoedmiddel tegen cholera, omdat het lichaam steeds gezuiverd wordt door dezen gezondheidsdrank."

Afgaande op deze advertentie moest het middel wel wat bijzonders zijn: „geen ander geneesmiddel werd tot nu toe vereerd met de beste attesten enz." — wat wil men meer?

Maar, ook afgaande op de ondervinding, dat ieder kwakzalver hetzelfde van *zijn* waar verklaart, vonden wij het toch raadzaam een onderzoek naar de samenstelling van het middel in te stellen, en was ons geacht medelid, de heer A. J. WINNE, apotheker te Middelburg, zoo welwillend dit onderzoek voor ons te verrichten.

Hij meldt ons, dat de vloeistof bestaat uit een spiritueuse oplossing van ongeveer 4 procent *aloë*, gearomatiseerd met *pepermuntolie*.

Het hoofdbestanddeel van deze, met zooveel ophef aangeprezen, Italiaansche nieuwigheid, is derhalve een stof, die in tal van kwakzalversmiddelen zoo'n belangrijke hoofdrol speelt.

Deze stof is *niet onschadelijk*, zooals wij op een andere plaats in dit blad uitvoeriger mededeelen.

Maar zij kan ongetwijfeld *schadelijk* worden, waar zij als *voorbehoedmiddel tegen cholera* wordt aangeprezen.

Het voortdurend gebruik van sterk werkende purgeermiddelen, op eigen gezag of dat van een kwakzalver, in tijden van cholera, (ieder leek begrijpt dit) kan de nadeeligste gevolgen na zich slepen, en ieder, die het zijne er toe bijdraagt, dit gebruik op een of andere wijze te bevorderen, begaat eene *onverantwoordelijke daad*.

Over den veel te hoogen prijs van het middel willen wij maar niet eens spreken; de schade, aan de beurs berokkend, valt geheel weg in vergelyking met de schade, die de gezondheid door FERNET BRANCA kan lijden.

Wij herhalen onze *ernstige waarschuwing* tegen dit kwakzalversproduct!

Aloë-houdende pillen.

Holloway's pillen,
Zwitserse pillen van RICH. BRANDT,
Dr. Airy's pillen van F. A. RICHTER & Co.,
Urbanus pillen,
Slijm- en maagpillen,
Brilman's pillen,
Morison's pillen

en nog eenige dozijnen andere kwakzalvers-pillen, die echter in Nederland niet zóó bekend zijn als de bovenstaande, bevatten allen *aloë*.

Het gebruik dezer pillen, als middel tegen alle mogelijke en onmogelijke kwalen, is bij ons

te lande nog zeer groot en door tal van personen, niet altijd de minstontwikkelde, worden zij als een geliefkoosd, onschadelijk huismiddel, voor oud en jong gebruikt.

Wil men echter eens nauwkeurig weten hoe het met die onschadelijkheid gesteld is, dan leze men (wij namen het reeds dikwijls, ter waarschuwing, in ons Maandblad op) wat een Duitsch geleerde, Dr. FR. DORNBLUTH, o. a. van de Zwitsersche pillen zegt:

„De pillen prikkelen zeer sterk den darm, zooals alle aloe-houdende middelen dit doen, waardoor vele ziekelijke toestanden, die een leek onmogelijk herkennen en onderscheiden kan, zeer kunnen verergeren en ten slotte gevaarlijk worden. Zoo b. v. alle gezwellen in de maag en den darm, die zich in den regel onder zeer onduidelijke verschijnselen ontwikkelen, tot dat een bloeding haar aanwezigheid doet kennen. Zoo ook het begin van buiktyphus, vele leverziekten, zoogenaamde hamorhoidaal-kwalen; eindelijk alle kankerachtige aandoeningen, die door zulke middelen zonder twijfel verergerd, ja misschien zelfs veroorzaakt worden.

„Ik zelf — zoo gaat Fr. Dornbluth voort — heb in twee gevallen, waarin wegens verstopping Zwitsersche pillen waren gebruikt, braken en diarrhée met hevige pijnen en bloedige ontlasting, gelijkende op buikloop, gezien, wat geen andere oorzaak had dan die pillen. Hier waren ook de personen geen oogenblik in twijfel, dat de afgescheiden stoffen „ziektstoffen” of „onreine vochten” zouden wezen, maar slechts producten der darmprickeling door de veelgeroemde Zwitsersche pillen.

„Dat deze en andere dergelijke laxepillen — zoo eindigt de schrijver — niet altijd zulke duidelijke nadelige uitwerking hebben, en zij dikwijls zelfs langen tijd zonder merkbaar nadeel ingenomen kunnen worden, is bij het groote verschil in gevoeligheid der spijsverteringsorganen niet meer te verwonderen, dan dat de een de moeielijkst te verteren zaken in massa's kan gebruiken, terwijl een ander reeds door ze voorzichtig te beproeven zich gevaarlijk ziek kan maken. De bedoelde pillen bevatten een stof die reeds in geringe hoeveelheid een sterk prikkelende werking uitoefent. Door menigvuldige herhaling van zulke prikkelende werkingen zullen echter zeker mettertijd ziekelijke verschijnselen veroorzaakt worden, die dikwijls op den trap van slijmvorming en bloeding zullen blijven staan, niet zelden echter ook tot weefselontaringen en nieuwvormingen van kwaadaardigen aard, zoogenaamde kankerknobbels, kunnen leiden.”

Loodhoudende haarwaters.

Voor zoover ons bekend is worden de volgende 14 in ons land verkocht:

Allen's Haarhersteller,
Ayer's haarversterker,
Eau Royal de Windsor,
Eau de Castille,
Eau de Zenobie,
Eau des Féés,
Eau de Florida,
Eau Magique,
Eau Hamilton,
Eau d'Amérique,
Het nieuwe haarmiddel (Verkoophuis),
Melrose,
Nieuwe London haarhersteller,
Rossetters Hair Restorer.

Al deze haarwaters, vertegenwoordigende een geringe waarde, worden tot zeer hoge prijzen verkocht en geven geen enkel voordeel. Somwijlen kunnen zij het haar tijdelijk een beetje verven, maar den groei van het haar kunnen zij geenszins bevorderlijk zijn.

Daarentegen kan het gebruik ernstige gevolgen na zich slepen. Alle loodhoudende haarwaters kunnen vergiftigend werken, en er zijn helaas! reeds slachtoffers genoeg voorgekomen, die daarvan het bewijs hebben geleverd. Herhaaldelijk hebben wij reeds tegen deze waters gewaarschuwd, wij doen het nog eens en met klem!

Een Sequah-proces in Londen.

Voor een der rechterlijke colleges van Londen (City) heeft onlangs de eisch gediend van een der agenten van de Sequah-company limited, tegen die Maatschappij, tot uitbetaling van een som van 82 pond st. 10 shill.

Mr. Spencer was advocaat van den eischer, Mr. Spokes van de Sequah-company.

Mr. Spencer zeide dat zijn client door de Sequah-company was aangenomen voor een salaris van 2 p. st. 10 sh. per week om een van hare welbekende medicijnwagens te brengen naar een of andere stad van Engeland of elders, waar zij zou verkiezen. Hij was alleen in dienst van de company aangenomen om, zonder eenig beding, terstond te gaan naar iedere plaats der wereld, waar de company hem verkoos te zenden.

De rechter, Mr. Kerr: „Een zeer aangename opdracht van wijde strekking!”

Mr. Spencer, voortgaande, zeide dat onder deze conditie bedoeld was dat de eischer drie jaren in dienst van de gedaagde zou blijven en dat zijn verbintenis alleen zou ophouden, eerstens: wanneer de Directeur niet tevreden was met den weg, waarlangs hij al werkende ging, en ten tweede: wanneer de company van oordeel was, dat hij niet geschikt was zijne bezigheden voort te zetten. Indien een van deze gevallen zich voordeed, moest de Directeur het in zijn wekelijksch bericht schrijven. Bovendien was er nog deze bepaling ten opzichte van den eischer aan toegevoegd: indien hij ontslagen werd vóór de drie jaren waarvoor hij was aangenomen, dan was het hem verboden zich af te geven met den verkoop van eenig patentgeneesmiddel gedurende den nog overschietenden tijd.

De gedaagde zond hem eerst naar Zuid-Amerika, maar de Zuid-Amerikanen zagen niet in waarvoor zij Sequah noodig hadden, wijl zij toch hunne medicijnen van hunne eigen bekwame geneesheeren konden koopen. Daarna werd hij naar Spanje gezonden en vertoefde eenigen tijd in Barcelona. Doch de Spanjaarden begrepen dat een verkooper van goede medicijnen geen trommel en trompet noodig had, zooals de eischer. De autoriteiten daar vertelden hem dat zij alleen gediplomeerde geneesheeren konden toelaten.

De company schreef toen aan den eischer dat hij naar Londen terug moest komen en dat Mr. Scherer, die te Barcelona was, hem zijn salaris zou uitbetalen en zijne onkosten voor de terugreis. — Maar hij deed dit niet. — De eischer keerde naar Londen terug en sprak daar Mr. Danziger, een der directeurs. Hij beweerde 21 p. st. 10 sh. te moeten hebben, doch zeide zich tevreden zullen stellen, indien de gedaagde hem 16 p. s. uitbetaalde. Zij zeiden hem toen niet weg te gaan, maar zich gereed te houden om te gaan waarheen zij hem zouden zenden.

Hij wachtte toen drie en dertig weken en vervolgens nu de company voor zijn salaris gedurende dien tijd, tegen 2 p. s. 10 sh. per week.

Mr. Spokes droeg aldus de verdediging voor: Toen de eischer in Augustus terugkwam, was hem 16 p. s. uitbetaald en hiermede was alles vereffend. De eischer zowel als de gedaagde waren op goeden voet met elkander, en toen hij uit den dienst der company ging, had hij gevraagd om weder in aanmerking te komen zoodra zij hem konden gebruiken. Het was dus wel belachelijk om na dit gezegde van den gedaagde te eischen om hem voor die drie en dertig weken te betalen. De overeenkomst was den 13 Augustus afgeloopen; na dien tijd had de eischer niets meer voor de Maatschappij gedaan.

De advocaat van den eischer bleef den eisch handhaven en zeide onder het kruisverhoor dat hij na 13 Aug. niet weer om geld gevraagd had, omdat hij er niet om verlegen was.

Tijdens het getuigenverhoor staakte de jury het gedurende eenigen tijd, zeggende: Wij worden er dol van.

Ten slotte werd de Sequah-company in het gelijk gesteld. De rechter, Mr. Kerr, was met de uitspraak tevreden en besliste ten gunste van de Maatschappij, ook wat de kosten betreft.

(Chemist and Druggist.)

Twee zaken vielen ons op bij de lezing van dit artikeltje in het Engelsche vakblad.

Vooreerst dit: dat de Zuid-Afrikanen en de Spanjaarden gebleken zijn op het punt van geneesmiddelen meer gezond verstand te bezitten dan het Nederlandsche volk.

En ten tweede: dat de Sequah-company aan sommige harer agenten slechts 2 p. s. 10 sh. = f 30 per week betaald. 't Is waarlijk niet te veel

voor zoo'n hansworstenbaantje. Edoch, hare buitengewoon slimme agenten, zooals bijv. die ons land al sinds een jaar afstroopt, zullen wel een extra-belooning krijgen.

Buitenlandsche doctorstitels.

*'t Is bekend, dat in 't buitenland hier en daar en vooral in Amerika allerlei titels, waaronder die van „doctor,” voor geld te koop zijn, ook zonder dat voldaan behoeft te worden aan eenigerlei examen. In ons land kennen wij verschillende personen, die zich op zulk eene wijze een toevoegsel voor hun naam hebben aangeschaft.

Afkeurenswaard is voorzeker zulk eene handelwijze daar het niet alleen van ijdelheid getuigt zich te sieren met veeren, die men zich zelf heeft opgeplakt, maar ook het publiek wordt misleid. In zekeren zin kan echter zulk een manoeuvre bij ons te land zoo heel veel kwaad niet, daar alleen zij, die toch reeds de bevoegdheid hebben tot uitoefening der geneeskunst, gebruik van dezen titel kunnen maken. De wet toch verbiedt iedereen, die geen bevoegdheid daartoe heeft, het voeren van elken titel die hem als geneeskundige aanwijst, en alleen bevoegden mogen hier te lande de geneeskunst uitoefenen.

In Duitschland echter is het geheel anders; — daar heeft elk die verkiest, de vrijheid zich als geneeskundige voor te doen en te praktiseeren; het voeren van een titel, dien men niet in Duitschland door examens zich heeft verworven, is echter strafbaar, omdat het publiek, welke vrijheid men niet aan banden heeft willen leggen om desverkiezende een ongeëxamineerde als raadsman in geneeskundige aangelegenheden te hulp te roepen, niet in den waan mag worden gebracht, als zou hij te doen hebben met een wettig bevoegd deskundige.

Om die reden werden dezer dagen weder te Brunswijk en te Halle twee personen veroordeeld tot niet onaanzienlijke boeten, omdat zij in openbare aankondigingen, op visitekaartjes, rekeningen en naambordjes zich den titel hadden gegeven van Amerikaanschen dokter, terwijl het zelfs bewezen was, dat zij dezen titel werkelijk aan een Amerikaansche Hoogeschool hadden verkregen.

Na de Tweede Kamer de toelating van vreemde delingen tot de geneeskundige practijk in ons land reeds gemakkelijker heeft gemaakt, zal het waarschijnlijk niet overbodig zijn door de wet ook hier te lande nauwkeuriger te laten toezien op de buitenlandsche titels en de wijze, waarop zij worden verkregen.

Correspondentie.

L. A. W. N. te G. Gaarne zal het Maandblad voor de leeszaal worden toegezonden.

H. W. H. te H. Ongetwijfeld wordt er reeds misbruik gemaakt van de aanbevelingen betreffende het gebruik van Pearson's creoline, en daarop zullen wij letten, maar de beantwoording der vraag naar de werking van de verschillende creoline-preparaten, ligt niet op onzen weg. Deze vraag behoort in een geneeskundig tijdschrift te huis. De door u bedoelde brochure hebben wij niet gelezen.

A. K. te 's H. Het doet ons leed, dat gij om deze reden voor het lidmaatschap bedankt. Terstond na uw eerste verzoek hebben wij steeds maatregelen genomen dat het Maandblad niet op Zondag wordt toegezonden; een enkele maal kan daarvan, door omstandigheden, zijn afgeweken — maar dan geschiedde dit uit noodzaak. Hoe gij er ons en onze Vereeniging een grief van kunt maken, dat een eereid onzer Vereeniging „op Zondag betoogingen organiseert” kunnen wij moeielijk begrijpen. Inderdaad, wanneer wij aansprakelijk werden gesteld voor alles wat onze eereleden en leden — buiten de Vereeniging om — verrichten, dan zouden wij spoedig geen enkel lid meer bezitten.

G. te A. Indien de courantenberichten juist zijn, zal Davenport hoogst waarschijnlijk wegens de jacht-overtreding worden veroordeeld. En wegens de andere overtredingen? Laat ons daarover zwijgen, wij zouden te bitter worden.

Herhaalde Waarschuwingen.

Pain Expeller van F. Ad. Richter & Co. kan men als volgt bereiden: Uit 200 deelen vruchten van spaansche peper worden met sterken spiritus 600 d. tinctuur gemaakt; verder worden 2,5 d. zeep in 100 d. water opgelost en daarbij gevoegd vliegende geest 300 d., Kamfer 30 d., Rosmarijnolie, Lavendelolie, Thijmolie en Kruidnagelolie elk 10 d., Kaneelolie 1,5 d., aftreksel van gebrande Suiker 5 d. Het middel wordt zowel voor uit- als inwendig gebruik aanbevolen, en het kan in sommige gevallen, uitwendig gebezigd, eenige verlichting van pijn geven, maar men zij met het gebruik voorzichtig en raadplege liever een geneesheer; vooral inwendig is het lang niet een onschadelijk middelje en menigeen zal er zich nadeel door berokkenen.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f3.—. Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 976.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het nasporen van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onderzoek a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Shakers-Revue. Een nieuwe reclame voor Moeder Seigel's middelen.

Berichten: En Nederland dan? een vraag naar aanleiding van het jaarverslag der Sequah Company. — Een waardig leerling van Sequah. — Gedood door Haarlemmerolie.

Grootere artikelen: Genezing van waterzucht door dr. Noblet. — Feiten tegenover de beweringen van Sequah. — L' Antimigraine Demelinne. — Hoe men in Duitschland met kwakzalvers handelt. — Weer eens Scott's emulsie. — Te veel reclame voor haverstroopastilles.

Correspondentie.

Zij, die met het nieuwe Verenigingsjaar lid der Vereeniging wenschen te worden, of zich op het Maandblad willen abonneren, gelieven zich reeds thans aan te melden bij den Secretaris-Penningmeester te Amsterdam. Hun zal dit en het volgend No. gratis worden toegezonden.

De voorwaarden van het lidmaatschap en het abonnement staan aan het hoofd van het Maandblad vermeld.

Shakers-Revue.

Een nieuwe reclame voor Moeder Seigel's middelen.

„De aanhouder wint.” Een goed kwakzalver moet deze les geen oogenblik uit het oog verliezen . . . en het zal hem welgaan; zijn beurs zal gespekt worden, al zij het ook ten koste van het welzijn zijner medeburgers.

De kwakzalvers van den tegenwoordigen tijd brengen, behalve door het publiceeren van hunne waren in talloze advertenties, die les in praktijk door het publiek te noodzaken van hunne reclames notitie te nemen. Zijzenden n.l. gratis aardige, geïllustreerde boekjes te huis en dwingen op die wijze het publiek, dat anders de advertenties ongelezen laat, met hunne leugens kennis te maken.

In onze nos. van Februari en October 1890 vestigden wij de aandacht op een almanak en een brochure, verspreid met het doel om opnieuw reclame te maken voor de middelen van Moeder Seigel, waartegen reeds in Februari 1881 met kracht door ons gewaarschuwd was.

Een zekere A. J. WHITE, die zijne fabrieken in New-York en Londen bezit, heeft, volgens zijn bewering, deze middelen van de „Shakers” gekregen, die op hun beurt het aan een Duitsch vrouwtje, Moeder Seigel, te danken hebben. Deze middelen heeten onovertreffbaar en het zijn vooral de Moeder Seigels stroop en de Moeder Seigels pillen, die volgens het beweren van den fabrikant in staat zijn duizenden-een kwalen onvoorwaardelijk te genezen.

Reeds meer dan elf jaar geleden werden deze twee

middelen vanwege onze vereeniging onderzocht, en daarbij bleek, dat de stroop bestond uit een verzameling van allerlei, veelal bekende artsenijsstoffen, hoofdzakelijk behoorende tot de zoogenaamde bittere en purgeermiddelen — o. a. aloë — die geenszins, zooals de fabrikant met veel ophief verkondigde, op de bergen nabij Mount Libanon behoeften te worden gezocht.

Ook de bestanddeelen van de pillen behoeften niet met zooveel moeite bij Mount Libanon te worden verzameld, ofschoon dit juist als een voortreffelijke bijzonderheid van die pillen werd vermeld; aloë en meer andere sterkwerkende laxermiddelen, benevens een kwikverbinding, die met groote voorzichtigheid moet worden gebruikt, vormden de hoofd-ingrediënten van deze alles-genezende pillen. Stroop en pillen bleken dus, evenals honderd andere kwakzalversmiddelen, te bestaan uit sterkwerkende purgeermiddelen, die een prikkelende werking op de darmen uitoefenen en dientengevolge, bij langdurig gebruik, gevaarlijk voor de gezondheid zijn.

Het viel ons, naar aanleiding van dit onderzoek en lettende op de leugens, waarmee de middelen als onfeilbaar werden aanbevolen, niet moeilijk aan te toonen, dat de middelen van Moeder Seigel echte kwakzalversmiddelen waren, die in geen deele het resultaat konden opleveren, dat er van beloofd werd en dat de fabrikant en zijn helpers behooren tot die personen, die van het lijden hunner natuurgenoeten misbruik maken, met het doel hun zak te spekken.

Die meening zijn wij nog steeds toegedaan en daarom zullen wij steeds tegen de middelen van Moeder Seigel blijven waarschuwen, wanneer dit ons noodig blijkt.

Dit is thans het geval. Met ruime hand zijn in de laatste dagen bij ons te lande brochures verspreid, gratis per post uit Frankrijk of België toegezonden, en getiteld: Shakers-Revue, Publication trimestrielle, paraissant à Lille. Vreemd is het dat die „Revue” den datum draagt van 25 Maart 1892 en nu eerst in October wordt verzonden; de opmerking schijnt niet te gewaagd, dat de Revue vooral elders — misschien in Frankrijk — wordt verspreid en dat er in Maart een restje is overgebleven dat men nog nuttig (?) wenscht te gebruiken. Maar dit doet weinig ter zake; de hoofdzaak is dat ook deze brochures moeten dienst doen als aanbeveling van Moeder Seigels middelen.

Menigeen, die niet zoo op de hoogte is als wij, uit den aard der zaak, moeten zijn, zou dit niet uit de brochure gezocht hebben, want de naam van Moeder Seigel of van WHITE, de fabrikant der mid-

delen, komt nergens in 't boekje voor, en het is een zekere OSCAR FANYAU, apotheker te Rijssel, die de middelen: Tisane américaine des Shakers, Pilules américaines des Shakers, Onguent, Emplâtre enz. enz., onder zijn naam aanbeveelt en zijn cachet op de middelen plaatst als voorbehoedmiddel tegen namaak.

Of hier — de bedrieger bedrogen — FANYAU een concurrent is van WHITE of wel zijn hoofdagent, kunnen wij niet beslissen.

Een derde geval ware nog mogelijk, n.l. dat wij ons vergist hebben, dat misschien de middelen van WHITE en FANYAU niets anders gemeen hebben dan den naam „Shakers,” en overigens geheel van elkander onderscheiden zijn.

Die mogelijkheid kunnen wij echter op goede gronden ontkennen. Opmerkelijk gemaakt door het woord Shakers, door de opgeschroefde taal van het boekje van FANYAU en door de soort van middelen, die daarin worden aanbevolen, vergeleken wij deze brochure met die, welke in 1890 door WHITE in Nederland werd verspreid onder den titel: „Hoe wij er uit zullen zien, wanneer wij oud zijn,” en die diende om reclame te maken voor Moeder Seigels middelen, zooals wij in het no. van October 1890 hebben aangetoond.

Bij die vergelijking kwam de familie-trek zóó duidelijk voor den dag, dat een vergissing onmogelijk bleek. Door een paar voorbeelden kunnen onze lezers zelve oordeelen.

Uit de brochure van A. J. WHITE: „ZENUW-HOOFDPIJN.

„Maux de tête nerveux ou migraines.

Iedereen, de een in mindere, de ander in meerdere mate, heelt wel eens last van zenuw-hoofdpijn. Een matige en naar omstandigheden gewijzigd gebruik van Moeder Seigel's genezende Sirop, is een zeker voorbehoedmiddel, waarvan de waarde door duizende personen kan bevestigd worden.”

„MAAGZIEKTEN.

„MALADIES DE L'ESTOMAC.

Wanneer de maag te zwak is om het voedsel voldoende te verteren, dan is het lichaam werkelijk in een benarden toestand. Slechte spijsvertering vertoont zich onder vele onaangename vormen, maar veel vaker in pijn in de maag, direct na den maaltijd, in den vorm van maagzuur, klopping en beving der maag en in de zijden, een gevoel van volheid, hoofdpijn, duizeligheid, vuile adem enz.

Het voedsel blijft zoo lang in de maag, totdat het is be-

Il y a peu de personnes qui, à diverses époques, ne soient plus ou moins sujettes aux maux de tête nerveux ou migraines. L'usage modéré de Pilules combiné à la Tisane en cette occurrence est d'une efficacité absolue, ainsi que peuvent le certifier des milliers de personnes qui en ont éprouvé les effets.”

Lorsque l'estomac est trop faible pour digérer convenablement la nourriture, la personne malade souffre cruellement. La dyspepsie se déclare sous différentes formes désagréables. Cette maladie se manifeste par des douleurs dans l'estomac, une sensation lourde et des aigreurs, par un mal de tête violent, par la perte de l'appétit. La respiration devient difficile; on ne peut plus se reposer, les nerfs sont excités, la perte de force entraîne de graves inconvénients.

doorven. Dit bedorven voedsel vergiftigt het bloed en veroorzaakt pijnlijke gewaarwordingen."

La nourriture s'ajourna dans l'estomac s'y corrompt et empoisonne le sang, ce qui produit de fortes douleurs."

RHEUMATIEK.

RHUMATISMES.

Tot de volkomen genezing van jicht of rheumatiek is als het eenige en meest onfeilbare middel te beschouwen het gebruik van Moeder Seigel's genezende Siroop. Het maakt de leden smidrig, het bevordert de afscheiding der vochten, noodig om de spieren lenig te houden, verdrijft harde bestanddeelen uit de leden, bevordert alle lichamelijke bewegingen. Een of twee flacons van Moeder Seigel's genezende Siroop doet meer effect dan een okshoofd vol zalf, omdat deze Siroop de bijtende vochten, die de rheumatiek veroorzaken, uit het bloed verdrijft, ontstekingsgetuigen en stijfheid der spieren voorkomt.

Een kort gebruik van deze Siroop zal den meest ongelooftige spoedig overtuigen, dat het het eenigste middel is, dat aanbeveling verdient."

Seigel's Purgierende Pillen.

Deze pillen zijn geheel verschillend van andere zuiveringsmiddelen en maken u niet slechter eer ge beter wordt. Hunne werking is zacht maar degelijk en gaat niet vergezeld van onaangename gevolgen, zooals misselijkheid, krampen enz. enz.

Seigel's purgeerpillen zijn het beste geneesmiddel voor het huisgezin, dat ooit uitgevonden werd. Zij zuiveren de ingewanden van alle prikkelende stoffen en houden dezen in een gezonden toestand; zij genezen verstoppingen.

Deze pillen voorkomen koorts in allerlei ziekten door de vergiftige bestanddeelen uit de ingewanden te verwijderen. Zij werken snel en toch zacht en zonder pijn.

Wanneer men een erge koude gevat heeft, voor koorts vreest, en pijn in het hoofd, den rug, in de leden heeft zullen twee doses van Seigel's purgeerende pillen de koude ontwapenen en de koorts voorkomen.

Wij kunnen, naar wij meenen, hiermee volstaan. Niet alleen gelooven wij de volkomen overeenkomst tusschen de beide boekjes duidelijk te hebben aangetoond, maar wij kregen daardoor ook nog ongezoekt de gelegenheid onze lezers er op te wijzen, dat in beide brochures een *echte kwakzalver* aan 't woord is. In de weinige woorden die wij overnamen worden de *Middelen van Moeder Seigel*, of als men wil, de *Shakers-middelen* als onfeilbaar aanbevolen tegen zenuw-hoofdpijn, slechte spijsvertering, maagpijn, maagzuur, duizeligheid, jicht, rheumatiek, koorts, rugpijn, pijn in de leden en nog meer. Een paar middelen tegen al die kwalen..... is een waarschuwing voor den aandachtigen lezer nog noodig?

BERICHTEN.

En Nederland dan? De *N. Rott. Cour.* van 13 October j. l. bevatte het volgende:

„De gulden dagen der *Sequah Company* schijnen al reeds voorbij te zijn. In de jaarvergadering, verleden week gehouden, moest de directie de aandeelhouders bedroeven met de mededeeling, dat de balans een verlies van £ 24,050 aanwees, nadat er twee jaar geleden nog schatten waren verdiend. Deze betreurenswaardige loop van zaken werd door den voorzitter toegeschreven aan de boosaardige tegenwerking van sommige regeeringen en overheden, welke, door de geneeskundige faculteit opgestoot, niet langer hadden willen toelaten dat de middelen der Maatschappij aan den man gebracht werden in den meest doeltreffenden trant, namelijk van praalwagens (voor welke men £ 4000 had uitgegeven), en met het verder daarbij noodige decorum. Op dergelijke tegenwerking was men gestuit in Engeland, Amerika, België, Frankrijk en Spanje, nadat men eenen tijdlang in deze landen zich over een reusachtig debiet had mogen verblijden. In Burmah en Japan, waar de wetten nog minder eenzijdig en de overheden minder be-

vooroordeeld waren, wisten „bekwame vertegenwoordigers" der Maatschappij ook thans nog een goed stuk geld te slaan. Doch over het geheel waren de uitzichten voor diegenen, die in deze onderneming hunne spaarpenningen gestoken hadden, verre van bemoedigend. Zij mochten evenwel een hoopvol oog gevestigd houden op eene „reconstructie" der Maatschappij, welke binnenkort aan hunne goedkeuring zou worden onderworpen."

Waarom van Nederland geen woord gerept? Ook daar wist de „bekwame vertegenwoordiger," evenals in Burmah en Japan, een goed stuk geld te slaan; of zou de winst daar zóó groot zijn, dat men die niet durft noemen om het deficit, op andere wijze geleden, niet te veel in 't oog te doen vallen?

Is 't mogelijk, dat de Nederlanders bij de Japanners in lichtgeloofigheid ten achter staan? Schande, dat men zoo iets met reden kan vermoeden!

Een waardig leerling van Sequah.

Te Veendam is verleden week een discipel van Sequah opgestaan. Het is een zekere L. N. DUIN, die, evenals zijn leermeester, met muziek rheumatiek geneest, en die, evenals Sequah, een warm hart heeft voor de armen en arme kinderen wil spijzigen.

Bij zijn eerste séance in 't hotel „De Leeuw" te Veendam, waren honderd vijftig personen opgekomen.

Een korps muzikanten zat op het tooneel te spelen, en de heer DUIN hield een toespraak over de officiële medische wetenschap en de kwakzalverij. Hij had het optreden van Sequah in ons land bespied en wilde hem „na-apeu," zooals hij zelf zeide, als er maar een dokter is onder wiens leiding hij kan masseeren, want hij wilde de wet eerbiedigen, al is ze verkeerd.

Er kwam nu een kleermaker op 't tooneel, die veel aan rheumatiek geleden had en door den heer DUIN behandeld was. En de gevolgen waren schoon geweest. „Vrouger," zei de man in zijn dialect, „ken 'k de jasse nijt oetkriegen, nou ken 'k alles zulf doun."

Het publiek juichte deze mededeeling luide toe.

Daarna verscheen de 47-jarige Anna Wilmerink van Nieuwe-Pekela, die door sommigen uit het publiek begroet werd met een hartelijk: „Dag Annoa, bist doe doar?" waarop zij vriendelijk knikte, onder 't gejuich der aanwezigen. En naast haar kwam Jan Derk Abee ten toonele. Deze man is 67 jaren oud en woont te Kibbelgaarn. Anna en Jan lijden al jaren aan de rheumatiek.

De heer DUIN beloofde, dat hij beiden a. s. Maandag weer aan 't publiek boopte voor te stellen. Hij zou trachten in dien tusschentijd verandering te brengen in hun toestand. Hij deelde hierbij mede, dat hij handelde, geheel buiten Sequah om, alleen met het doel rheumatieklijders te helpen.

Na nog eenige muzieknummers werd de séance gesloten. Maandag werden de patiënten onder luide toejuichingen, genezen aan den volke vertoond. De heer DUIN beloofde weer een patiënt Donderdag genezen aan 't publiek voor te stellen.

(De Ochtendbode.)

Gedood door Haarlemmerolie. Te Koudekerk was Dinsdag een elfjarig meisje alleen thuis. Zij verzocht een kleiner meisje uit de buurt om haar gezelschap te houden. Men zou aardappelen bakken en nam daarvoor een fleschje Haarlemmerolie. Het buurkindje is daarop onder hevige pijn bezweken.

Het lijkje is naar het academisch ziekenhuis te Leiden vervoerd. (L. Crt.)

Genezing van waterzucht door dr. Noblet.

„Waterzucht, gezwollen beenen, bezettingen op de borst, hartkloppingen, hartziekten. Behandeling en genezing zonder punctuur door de methode van den dr. Noblet.

In eenige dagen verdwijnen de hartkloppingen, de opzwellings der beenen en van het lichaam geheel en al, de slaap wordt weder rustig en de adembaling normaal.

Men vrage de brochure welke de attestaties bevat der verkregen genezingen door de methode, welke gratis wordt toegezonden op aanvraag gericht aan den dr. NOBLET, 49, rue Sainte-Anne, te Parijs. Voortdurend en zeker succes."

Bovenstaande of soortgelijke advertentie zal menig lezer van onze groote dagbladen niet vreemd zijn. Reeds geruimen tijd ontsiert zij de advertentie-kolommen en daarom mogen wij, ofschoon wij omtrent de methode van NOBLET niets positiefs kunnen mededeelen, deze zaak niet met stilzwijgen voorbijgaan. Is het dan kwakzalverij?

Men oordeele. De brochure, ons op onze aanvraag toegezonden, is er juist zoo een als wij verwachtten. In 't voorwoord wordt reeds ongeveer het volgende gezegd: „Getroffen door de onmacht van de geneeskunde tegenover hartziekte, waterzucht enz., zijn wij opnieuw begonnen de oorzaken dezer ziekten te bestudeeren en..... ge raadt het reeds lezer — na langen en moeievollen arbeid hebben

wij de zekerheid gekregen, deze aandoeningen te kunnen genezen door middel van eene serie van geneesmiddelen, die wij zelf bereiden."

't Is al weer het oude deuntje.

Na de voorrede krijgen wij een z.g. wetenschappelijke verhandeling over hartziekten, hare oorzaken en gevolgen, over leverziekten, nierziekten en waterzucht, en aan 't einde daarvan opnieuw de verzekering dat deze allen te genezen zijn, wanneer men maar tijdig de hulp van dr. Noblet inroept.

Het slot van de brochure wordt, begrijpelijkerwijze, gevormd door een lange reeks van attesten, waarvan een groot deel allen met initialen geteekend is.

Dat geeft o. i. vertrouwen. (?)

Men zou zeggen, dat al die boekjes naar 't zelfde model vervaardigd zijn. Na lezing van de brochure, die er geheel en al op is ingericht om de lijders hun kwaal zoo angstverwekkend mogelijk te schilderen en hun geen anderen uitweg open te laten dan in de handen van dr. NOBLET te vallen, waren wij geen oogenblik in twijfel over den aard van de *methode-Noblet*; wij beschouwden alles als kwakzalverij, en die twijfel werd zekerheid, toen wij het „Avis important" lazen, dat de personen die niet te Parijs konden komen of den docter bij zich thuis konden ontbieden, schriftelijk konden worden behandeld, na invulling van een gedrukt formulier, bevattende tal van vragen om nauwkeurig te beantwoorden.

Oppervlakkig beschouwd zou juist deze vragen-brief het vermoeden opwekken dat men met geen kwakzalver, maar met een wetenschappelijk man, die het goed meent, te doen heeft; de vragen — 38 in getal — schijnen er zoo op ingericht alsof NOBLET inderdaad juist wil weten wat den patiënt scheelt, terwijl hij verder (ook een oud en bekend kunstje) toezending van een flesch urine verzoekt.

Maar bij eenigszins rijper nadenken zal men aan dien brief geen waarde gaan hechten, ja zelfs hem als zeer gevaarlijk beschouwen — omdat hij door zijn quasi-ernstig karakter zoo uitstekend geschikt is om de goegemeente zand in de oogen te strooien.

Wat is toch de zaak? Ieder geneesheer, wien het inderdaad ernst is om een zieke van een of andere kwaal te genezen, zal beginnen met het persoonlijk onderzoek van den patiënt zelf; hij zal niet op een afstand, zonder den zieke gezien te hebben, zijn diagnose stellen en alléén op de verklaring van den lijder geheele genezing toezeggen. Behandeling per brief, zonder den patiënt zelfs te kennen, is het werk van een kwakzalver, dien het alleen te doen is om zijne waren, liefst in groote hoeveelheid, te slijten.

De vorige redactie van dit Maandblad schreef: „Ieder, die zegt, lijders per brief te kunnen behandelen, is een bedrieger, en ieder, die zich aan hem toevertrouwt, een dwaas!" en wij sluiten ons daarbij aan.

Wij vonden het dan ook niet noodig de zaak verder te onderzoeken, temeer omdat wij, tot bevestiging van onze overtuiging, moesten overgaan tot de storting van 5 gulden, die bij het beantwoorden van den brief moesten worden bijgevoegd „pour la consultation", waarna de geneesmiddelen (wie weet hoe duur) tegen *rembours* zouden worden toegezonden.

Wij dachten dat de kas onzer Vereeniging het geld beter kon gebruiken; wij wisten genoeg van dien brievenoeder om tegen hem en zijn methode te waarschuwen.

Mocht er soms een onzer lezers zijn, die onze overtuiging niet deelt, die gaarne meer van de zaak wil weten en daarvoor zijn geld over heeft, hij vrage dan een brochure aan, adres 49 rue Sainte-Anne te Parijs en wij zullen, gesteund op onze ervaring van tal van jaren, hem voorspellen hoe de zaak zal loopen.

Hij vulle het vragen-formulier zoo goed en zoo kwaad mogelijk in ('t komt er niet zoo precies op aan, wij hebben wel eens vroeger antwoorden ingevuld, die geheel met elkaar in strijd waren en toch werd de ziekte terstond herkend) zende een fleschje urine (verdund bier heeft ook al eens goede diensten gedaan) bij den brief en vergete vooral de f 5 niet.

Spoedig ontvangt hij antwoord — somwijlen gedrukt, meestal gebectografeerd, (waaruit blijkt, dat die antwoorden reeds vooraf gereed liggen) waarin hem wordt medegedeeld dat uit zijn beschrijving de

aard der ziekte *duidelijk erkend is* en dat, bij geregeld voortgezette behandeling, (let daàrop) volkomen genezing zeker is. De geneesmiddelen voor de eerste behandeling worden terstond tegen rembourss toegezonden, terwijl de patiënt verzocht wordt, na zooveel tijd een verslag van zijn bevinden uit te brengen. Doet hij dit, dan volgt daarop weder een bezending geneesmiddelen en dat gaat zoo door.

Komt het bericht echter niet op tijd, dan worden de geneesmiddelen toch maar — altijd tegen rembourss — afgezonden, met de opmerking, dat de vorige middelen zeker moeten opgebruikt zijn en dat, wil men daarvan eenigszins baat hebben, het noodzakelijk is, dat ook de tweede bezending wordt ingenomen. Er is toch vooraf geschreven, dat slechts een geregeld voortgezette behandeling zekere genezing waarborgt.

Zoo wordt de zieke aan 't lijntje gehouden; klaagt hij op 't laatst dat de methode hem te duur wordt — nu, dan is de menschlievende kwakzalver niet ongenegen iets van de prijs te laten vallen; hij moet echter steeds door gebruiken. Worden op 't laatst de geneesmiddelen geweigerd — 't zij omdat de zieke eindelijk tot beter inzicht komt, 't zij dat hij zich arm gedoet heeft — dan wordt de kwakzalver nog boos op den koop toe en zegt, dat hij nu niet voor genezing instaat, omdat de behandeling *niet lang genoeg* heeft geduurd. Op die wijze tracht hij zich ook nog van de beschuldiging van bedrog te redden.

Men neme de proef, en 't zou ons zeer verwonderen als onze voorspelling niet uitkwam.

Wat gebeurt er nu met die geweigerde *dure* medicijnen? Daarvan hebben wij een grappige onderzending. Door ons was — ook van zoo'n brieven-doctor — de tweede bezending middelen (de eerste was voor onderzoek gebruikt) geweigerd, en toen de expediteur daarop aan den afzender vroeg wat hij daarmee doen moest, kreeg hij de order de geneesmiddelen maar te vernietigen. Blijkbaar waren die *dure*, heilzame stoffen de vrucht van terugzending niet waard. Dit teekent.

Feiten, tegenover de beweringen van Sequah.

Het spijt ons, wij worden, met betrekking tot het bovenstaand onderwerp, eentonig en vervelend, maar kan het anders?

Ofschoon wij ons hebben voorgenomen Sequah te laten voor wat hij is, d. w. z. in 't vervolg geen of niet veel notitie te nemen van zijn doen of laten, zijn wij, in 't belang der zaak — al moge 't vervelend zijn — toch verplicht die *feiten* mede te deelen, voor zoover zij ter onzer kennis komen, die het publiek de oogen kunnen openen voor de Sequah-zwendelarij.

Wij laten daarom hier weder, zonder commentaar, eenige droge mededeelingen volgen:

De *Hooogeveensche Courant* neemt, onder de beschrijving van een Sequah-séance te Nijmegen, ook het onderstaande op:

„Zoo weet ik van een *Truitje Dekkers*, vrouw van een spoorwegwachter, die al sedert jaren aan reumatiek leed. Sequah was eenige jaren geleden te Antwerpen; die menschen woonden op de grens; het gerucht van Sequah kwam ook tot hen en de vrouw ging met haar bespaarde geld in den zak naar den kunstenaar. Hij hielp haar niet anders dan door haar de *volstreckte zekerheid!* mede te deelen, dat zij met 25 fl. olie à f 1. — de fl. *totaal zou genezen zijn.*

Zij had slechts 10 gulden bij zich, dus 10 fleschjes. Toen die gebruikt waren, bemerkte zij nog niets geen verbetering. Haar man ging weer naar Antwerpen met 15 gulden, het geld voor hunne winterprovisie, in den zak. Sequah zeide: ja, zooals ik gezegd heb, eerst na de 25 fleschjes zal zij genezen zijn, — en de man gaf de 15 gulden voor even zooveel fleschjes.

Truitje Dekkers, die ik persoonlijk ken, is en blijft een onherstelbare lijderes, verstijfd door reumatiek.”

De *Zutphensche Courant*, die tijdens het bezoek van Davenport aan Zutphen, meermalen hoogst lezenswaardige artikelen over Sequah en zijn bedrijf ten beste gaf, schrijft in het no. van 4 October

het volgende:

In ons eerste artikel *De lieden van „de groote trom”*, wezen wij op het gevaar van het succes der Sequah-Company. Immers het staat vast, dat de heer Davenport zich en zijn olie een reputatie verschaft bij de groote massa, welke niet voor argumenten alleen zal wijken. De oorzaak daarvan is, dat men in den regel tijdens het bezoek van den „wonderdokter” aan de eene of andere gemeente, alleen hoort spreken van de genezingen, welke hij tot stand heeft gebracht en niet bedenkt, dat de heer Davenport zelf uit de vele patiënten die tot hem komen, de sujetten kiest, welke voor zijn behandeling op de openbare séances geschikt zijn, terwijl men evenmin weet wat van de behandelde patiënten na Davenports vertrek is geworden.

Ter inlichting onzer lezers hebben wij het wenschelijk geacht de laatsten, voor zoover die in onze stad wonen en ons bekend zijn, te bezoeken en te informeren naar hun gezondheidstoestand na de behandeling en inwrijving door den heer Davenport.

Den uitslag van dit onderzoek deelen wij hieronder mede, het aan de lezers overlatende, daaruit een conclusie te trekken.

Vrouw Martens (Diezerstraat) kreeg vijf dagen na de behandeling de reumatiek terug, nog heviger dan vóór de inwrijving.

J. H. de Leeuw (Diezerstraat) vond slechts drie dagen eenige baat bij de inwrijving; na dien tijd kwam de oude kwaal even erg als voorheen terug.

Vrouw Been (Heukerstraatje) heeft na de behandeling nog geen last van de reumatiek gehad.

Mej. E. (hoek Berkelsingel) evenmin.

A. R. Bronkhorst (Hoogstraatje) kreeg de pijn met de kwaal na drie weken terug.

J. W. Gerritsen (Donkersteeg), Sequah's eerste patient te Zutphen, die van een 30jarig lijden geheel genezen heette, kreeg na vier weken de reumatiek in zulke hevige mate terug, dat hij thans reeds geruimen tijd ernstig ziek te bed ligt.

F. G. Rimmelink (Melatensteeg) gevoelt zich beter dan vóór de inwrijving.

Vrouw van Kampen (Polsbroek) kreeg de reumatiek na acht dagen weer even erg als vroeger terug.

Mej. R. (Kuiperstraat) gevoelt op het oogenblik niet de minste pijn.

S. v. Engelen (Bakkerstraat) kreeg na twee dagen de reumatiek terug.

Mej. U. (Spiegelstraat) verklaart dat de reumatiek in den rug tot dusver heeft nagelaten; in het dijbeen, dat Sequah niet kon genezen, heeft ze voortdurend pijn.

Vrouw Polman (Hoven) gevoelde alleen tijdens de behandeling eenige verzachting. Onmiddellijk na de séance was het weer mis.

J. W. Meijberg (Hoven) heeft de reumatiek nog niet teruggekregen.

B. Kruitbosch (Berkelsingel) heeft aanvankelijk eenige verzachting van pijn gevonden, doch de reumatiek is nog niet verdwenen.”

Een onzer ijverigste medewerkers schrijft ons verder: „De vrouw van zekeren HITTERS, koopman in antiquiteiten en minerale wateren te *Gorcum*, was, toen Davenport te Rotterdam was, naar hem gegaan, betaalde f 1 om in consult toegelaten te worden en kreeg den raad 20 fleschjes te koopen. Zij kwam er echter met twee voor f 2,50 af. Het heeft niet het minst geholpen.

De vrouw van REINDERS (vroeger brugwachter) te *Gorcum*, had Sequah te Rotterdam geraadpleegd, de middelen gekocht en zonder baat aangewend. Zij is overleden.”

Wij zullen deze rubriek vervolgen en geen andere feiten noemen dan die door aanduiding van naam en woonplaats kunnen geconstateerd worden. Misschien helpt dit.

Een Nederlandsch apotheker als kwakzalver.

L' Antimigraine Demelinne.

Gelukkig zijn wij niet dikwijls in de noodzakelijkheid, Nederlandsche geneesheeren of apothekers in onze kolommen te behandelen. Waar zij zich echter aan kwakzalverij schuldig maken moeten wij voor hen meer dan ooit waarschuwen, omdat

zij, uit den aard van hun betrekking, bij het publiek bekend zijn als de personen aan wie het zijn vertrouwen op geneeskundig gebied kan schenken.

Wij hebben voor ons een prospectus van den apotheker Jos. DEMELINNE te *Maastricht*, bevattende een aanbeveling van het *Antimigraine Demelinne*, een middel tegen migraine.

Van die aanbeveling, in 't fransch gesteld, nemen wij het volgende over:

„Sedert lang heeft de wetenschap gezocht naar een werkdadig geneesmiddel om de *migraine* te genezen.

„Niemand, zelfs geen enkele medische autoriteit, kan zeggen, dat men, tot nu toe, een middel heeft kunnen vinden, krachtig genoeg om deze verschrikkelijke kwaal, waaraan zoovele personen, vooral vrouwen lijden, te genezen of slechts te verlichten.

„Ik ben gelukkig te kunnen mededeelen, dat ik dit middel gevonden heb.

„Ik ben zoo veel gelukkiger in staat te zijn de duizenden lijders te verlichten. De attesten van tal van personen, die reeds lange jaren aan deze verschrikkelijke kwaal geleden hebben zullen — naar ik hoop — voldoende zijn om de werkzaamheid ervan te verzekeren.

„Men heeft hier niet te doen met een geneesmiddel, waarvan men zoovelen ziet op de vierde bladzijde der dagbladen en die meerendeels uit werkeloze middelen bestaan, slechts dienende om de beurs van het goedgeloovig publiek te ledigen.

„Het betreft hier een werkdadig geneesmiddel, een zekere verlichting teweegbrengende, gevolgd door genezing, aan de personen lijdende aan migraine en hoofdpijn.

Hier is geen sprake van loos bedrog. Het is een werkelijke wetenschappelijke ontdekking, waarvan de werking is gebaseerd op een ondervinding van verscheidene jaren.”

Wij zullen het bij deze aanhaling laten en nu eens nagaan waaruit die belangrijke ontdekking bestaat.

Inderdaad, het is een werkzaam geneesmiddel, dat somwijlen werkelijk door geneesheeren tegen hoofdpijn wordt voorgeschreven, maar het is een LEUGEN, dat het door DEMELINNE als iets nieuws is uitgevonden.

Uit een onderzoek van den heer L. van Itallie, apotheker te Rotterdam, is gebleken dat het middel, dat DEMELINNE voor f 1,25 aflevert, bestaat uit 6 poeders (zeer slecht verdeeld, want het gewicht van een poeder verschilde van 0,850 tot 1,270 gram) samengesteld voor $\frac{3}{5}$ uit *antipyrine* en voor $\frac{2}{5}$ uit *suiker*. In 't geheel was dus aanwezig ongeveer 4 gram antipyrine.

Ziet hier dus de beroemde ontdekking, „waar naar de wetenschap sedert lang heeft gezocht” en die door DEMELINNE gelukkig aan het daglicht is gebracht: *antipyrine*, het middel dat ieder geneesheer al geruimen tijd kent en dat door hem somwijlen tegen hoofdpijn wordt voorgeschreven. En *alleen* op voorschrift van den medicus, die zijn patiënt volkomen kent, (volstrekt niet op eigen hand) is het gebruik van antipyrine aan te raden. Diezelfde antipyrine, hoe goed somwijlen als geneesmiddel, werkt bij tal van personen zeer verschillend, bij sommigen — en vooral bij langdurig gebruik — zelfs gevaarlijk.

Het is een middel dat men niet ongestraft in ieders handen kan geven en dat b.v. in Duitschland in hoeveelheden boven 1 gram niet anders dan op recept van een geneesheer mag worden afgeleverd.

Wie er echter niets inziet, deze stof — en nog wel als iets zeer bijzonders — voor het algemeen verkrijgbaar te stellen, met de noodige ophef en met gebruik van leugens;

wie daarbij den prijs van f 1,25 berekent voor 6 poeders, die gaarne door ieder apotheker voor 70 ct. worden afgeleverd;

die laadt, o. i. zeer terecht, den schijn op zich, of liever geeft blijk, dat zijn uitvinding niet noemenswaard verschilt van die middelen die men zooveel „op de vierde bladzijde der dagbladen ziet” en die meerendeels slechts dienen om de beurs van het goedgeloovig publiek te ledigen,

en die mag, ten slotte, het ons niet euvel duiden, wanneer wij hem een **kwakzalver** noemen.

Hoe men in Deutschland met kwakzalvers handelt.

Veroordeeling van den fabrikant van het baardontwikkelings-middel van Prof. Migargee.

Als voorbeeld hoe men in Deutschland tegen de kwakzalvers te velde trekt, en ook omdat het middel van Prof. MIGARGEE bij ons te lande, o. a. uit den omslag van de Duitsche illustraties, geen onbekende is, nemen wij het volgende uit de *Berliner Börsen-Zeitung* over:

Voor de kamer voor strafzaken te Keulen verscheen *Martin Bosse*, fabrikant van het baardontwikkelings-middel van Prof. Migargee, aangeklaagd wegens bedrog. In zijn bekende reclames betiteld de aangeklaagde zijn middel als *zeker werkend* doch aan 't slot vermeldt hij dat, wanneer bij doelmatige aanwending geen resultaat wordt verkregen, de som, voor het middel betaald, zal worden teruggegeven.

De prijs van een klein fleschje — nog geen 50 Pf. waard — bedraagt 3 Mark.

De opgeroepen deskundigen waren eenstemmig van oordeel, dat een middel tot ontwikkeling van het haar niet bestaat, het hier bedoelde middel kon slechts als huidprikkel werken.

De voorgelezen verklaringen van de getuigen, meestal afkomstig van jongelieden uit verschillende plaatsen van Deutschland, die zich in korten tijd een fraaien baard wilden laten groeien, gaf herhaalde malen aanleiding tot hilariteit. Een melkmuil was voor het wondermiddel zóó in extase, dat hij het benodigde geld van zijn vader stal. De meeste getuigen hadden natuurlijk het middel zonder gevolg aangewend; intusschen ontbrak het ook niet aan tegenovergestelde verklaringen. Eén getuige zelfs stelde zich voor aan de rechtbank met een prachtigen vollen baard, dien hij beschouwde als een product van het baardmiddel.

De beschuldiging nam aan, dat de z.g. Prof. Migargee tot het rijk der fabels behoorde, waartegenover de beklagde verklaarde, dat hij, tot voor zes jaar geleden van den thans gestorven Prof. Migargee van Amerika een planten-extract had verkregen, dat hij bij het bereiden van zijn middel gebruikte.

De eisch was 4 maanden gevangenisstraf voor Bosse, terwijl voor een verkoopster van het middel, die mede aangeklaagd was, 300 Mark boete werd gevraagd.

De verdediger vroeg vrijpraak, daar men hier niet met een valsche voorspiegeling van zaken te doen had; door de belofte van terugbetaling van de kosten als 't middel niet hielp, welke terugbetaling ook werkelijk had plaats gehad, had de beklagde zelf toegegeven, dat zijn middel niet in alle gevallen en bij ieder persoon succes zou hebben. Het gebruik van den naam „Migargee” diende slechts als reclamemiddel, zooals het dikwijls gebeurt, dat men de namen van groote mannen als reclame bezigt, ten bewijze waarvan de verdediger een groot getal andere advertenties voorlas.

De rechtbank vond echter den beklagde schuldig aan bedrog en veroordeelde, hem, omdat hij reeds vroeger 2maal wegens dergelijke wetsovertredingen was gestraft, tot een geldboete van 3000 Mark.

De rechter oordeelde, dat de valsche voorspiegeling daarin bestond, dat de beklagde in zijn advertenties sprak van een middel van Prof. Migargee, terwijl hij in werkelijkheid zelf moest toegeven, dat hij in de laatste zes jaar niets meer van dien professor had ontvangen. Wanneer ook dergelijke annonces meermalen en ongestraft voorkwamen, dan was dit toch geen reden om den beklagde te straffen. Op de wet rust de plicht, ook de dommen te beschermen. (†)

De verkoopster werd vrijgesproken.

(†) Wij cursiveeren.

Weer eens Scott's Emulsie.

Zoo op gezetten tijd van 't jaar, op 't meest gunstige tijdstip, komen de kwakzalvers weer uit de hoeken. Tegen den winter zien we *Crème Simon* en *Crème Lange* weer tegen winterhanden enz. te voorschijn treden (tegenwoordig vermeerderd met

La Congoline van VICTOR VAISSIER), worden de haverstroopreparaten weer meer geadverteerd en verveelt *Powel's Balsem van anijszaad* ons meer dan ooit.

Ook *Scott's emulsie* wordt opnieuw opgerakeld en er gaat bijna geen dag voorbij waarop we, in een of ander blad, niet onthaald worden op een getuigschrift van een Hooggeleerden of Zeergeleerden Heer, die de waarde van Scott's emulsie hemelhoog verheft.

't Kan daarom geen kwaad dat wij, onder verwijzing naar 't geen wij over dit middel in onze maandbladen van Juni en Juli '91 en Januari '92 schreven, ook een getuigschrift van onze zijde geven. Of SCOTT & BOWNE, LIMITED, dit getuigschrift zullen laten overdrukken betwijfelen wij.

„Scott's emulsie”, zoo wordt beweerd, „is te beschouwen als de beste bereiding van Levertraan”. Leugen; de samenstelling van de emulsie, een mengsel van levertraan, hypophosphieten en glycerine, zooals zij op de étiquette is aangegeven, is niets nieuws, maar zou toch misschien aan een goed praeparaat het aanzijn kunnen geven, ware het niet dat de werkelijke samenstelling, zooals het scheikundig onderzoek heeft geleerd, zoo aanmerkelijk van de opgegevene verschilt. Men vergelijkte zelf:

Opgegeven samenstelling:
50.0 pCt. zuivere levertraan
1.5 „ hypophosphieten
48.5 „ chemisch zuivere glycerine, gom en essence.

Gevonden samenstelling:
32.41 pCt. olie(waarvan slechts 25—30 pct. levertraan)
0.48 „ tragacanth
1.76 „ kleverige stof (gom)
1.00 „ hypophosphieten
17.56 „ glycerine, gearomatiseerd met kaneelolie.
De rest bestaat uit water.

Neemt men in aanmerking dat juist op die 50 pCt. levertraan door de fabrikanten van Scott's emulsie zoo uitdrukkelijk de aandacht wordt gevestigd en dat die groote hoeveelheid aangenaam smakende levertraan juist de hoofdfactor van het bewonderenswaardig geneesmiddel moet zijn, dan kunnen wij, afgaande op de analyse, gerust verklaren: *Scott's emulsie is te beschouwen als een van de slechtste bereidingen van levertraan.*

Men begrijpe ons wel; wij trekken niet te velde tegen de ingrediënten van Scott's emulsie, (levertraan en hypophosphieten zijn geneesmiddelen, die door de geneesheeren dikwijls met goed succes worden voorgeschreven) maar tegen de wijze waarop dit mengsel als iets bijzonders wordt aanprezen en wegens de leugens die de aanprijzing vergezellen.

Wil een geneesheer een emulsie van levertraan, vermengd met hypophosphieten aan een zieke voorschrijven, dan behoeft hij waarlijk niet bij de buitenlandsche kwakzalvers terecht te komen. Elk Nederlandsch apotheker zal, op zijn voorschrift, een dergelijke emulsie gaarne bereiden, zelfs met 50 pct. levertraan en meer en hij en de zieke kunnen dan zeker zijn, dat zij een praeparaat verkrijgen, dat, uit deugdelijke grondstoffen bereid, juist de samenstelling bezit, die de geneesheer verlangt en de patiënt zal er nog goedkoop bij varen.

Wij hebben 'nog een ander attest voor Scott's emulsie. Het is niet alleen een slechte bereiding van levertraan — maar het is tevens een kwakzalversmiddel in den volsten zin des woords.

Scott's emulsie wordt aanbevolen als een *allesgenezer; longtering, bloedarmoede, verzwakking, verkoudheid, klierziekte, griep, bezetting op de borst* en nog meerdere kwalen, zij moeten allen, zoo wordt er gezegd — en door fraaie attesten bewezen — voor Scott's emulsie wijken.

Maar nu vragen wij, voor de zooveelste maal, is het mogelijk dat één middel bij zooveel geheel verschillende kwalen als uitstekend geneesmiddel dienst kan doen?

Moet niet ieder denkend mensch het leugenachtige van een dergelijke bewering in 't oog vallen en hem terecht met wantrouwen tegen dusdanige onfeilbare middelen vervullen?

Scott's emulsie wordt vooral aanbevolen bij kinderziekten. Wie zijn kinderen tegen ernstig gevaar wenscht te behoeden sla onze waarschuwing tegen dit middel niet in den wind.

Te veel spektakel voor een paar ulevelen.

(Haverstroop-Pastilles).

Eenige weken geleden lazen wij de volgende hartverheffende ontboezemingen op vier verschillende plaatsen in een en 't zelfde no. van de *N. Rott. Ct.*

„ . . . . . een gelukkige glimlach verhelderde haar gelaat! Ja, dat was het, wat zij zocht! Juist, dat was de naam! Alewijn's Haverstroop-Pastilles, die het vorige jaar haar neefje zoo goed tegen de hoest geholpen hadden, en die ze nu haar kleintje zou geven. Alewijn's Haverstroop-Pastilles, bereid met de echte kaneelolie
(Adressen waar deze Haverstroop-Pastilles te verkrijgen zijn, zie pagina 4 aan den voet van dit blad.)”

„ . . . . . en daar waar niets vermocht te helpen, waren eenvoudig eenige zakjes Alewijn's Haverstroop-Pastilles, van slechts 25 cent het zakje, voldoende om het hoesten te verminderen, te doen wegnemen . . . . .
(Adressen enz.)”

„ . . . . . arme, onwetende moeder, waarom staat gij uw naar adem hijgend kind, dat vreeselijk door de kinkhoest te lijden heeft, zoo hulpeeloos aan te gapen, terwijl ge, door het geregeld geven der Alewijn's Haverstroop-Pastilles het in uwe macht hebt, het kind spoedig te genezen . . . . .
(Adressen enz.)”

„ . . . . . eene krampachtige hoest die hem, sedert hij de influenza had, nog niet verliet, belette hem met spreken voort te gaan; hij nam uit het bij hem liggende zakje een Alewijn's Haverstroop-Pastille, waarna het hoesten onmiddellijk ophield, en met een heldere stem vervolgde hij . . . . .
(Adressen enz.)”

Inderdaad een vreemde wijze van reclame, die echter niet oorspronkelijk is. In de talrijke boekjes, door buitenlandsche kwakzalvers de wereld ingezonden, vindt men meermalen dergelijke aangrijpende verhalen. Maar, wij moeten het bekennen, de firma ALEWIJN doet haar best; er behoort een zekere kunstvaardigheid toe om het publiek zoover te brengen, dat het zeer gewone ulevelletjes voor 25 ct. het hektogram koopt. Het kan toch bij den koekbakker veel goedkoopere terecht.

Want dat die Haverstroopastilles geen bijzondere waarde hebben, al zijn zij ook met een atkooksel van het als geneesmiddel niets beteekenend haverstroop gemaakt, hebben wij reeds in onze nos. van Januari, Februari en Maart 1891 aangetoond.

Of de methode, door Alewijn thans gevolgd, succes zal hebben?

Wij betwijfelen het; ons publiek is op het punt van geneesmiddelen zeer lichtgeloovig, maar dat het zóó dwaas zou zijn, dat het de bovenstaande annonces als iets anders zou beschouwen dan brutale „humbug” . . . neen, dat wil er bij ons niet in.

Wij houden het er voor dat de firma Alewijn te veel spektakel voor hare ulevelletjes heeft gemaakt; zij heeft zich te veel bloot gegeven.

Correspondentie.

— Als nieuwe leden met 1 Januari 1893 zijn toegetreden: de heeren A. Veenhuizen te 's Hage;

H. C. J. Muller te Amsterdam.

— Aan allen, die ons de *Shaker-Revue* toezonden, onzen dank.

— H. v. G. Jr. te L. In dank ontvangen.

— P. A. C. te 's H. Het haarwater van Prof. Pekkharling bestaat uit 2 gram salicylzuur en 20 gram glycerine, opgelost in 180 gram verdunnen spiritus.

— A. K. te 's H. Er zal in 't vervolg voor gezorgd worden, dat het Maandblad niet meer op Zondag wordt verzonden.

— Dr. W. te M. Dank voor de toezending van de *Börsen-Zeitung*. Wij houden ons verder aanbevolen.

— G. D. te Z. Ook wij hebben de artikelen in de *Zutphensche Courant: De lieden „van de groote trom”* met genoegen gelezen en vestigen er gaarne de aandacht op. De stukken zijn te groot en behandelen ook andere zaken dan kwakzalverij met geneesmiddelen, dan dat wij ze in ons blad kunnen overnemen, en een gedeeltelijke overname gaat niet, zonder de artikelen uit hun verband te rukken.

— C. W. te A. Onze meening over *La Congoline* (ook zonder onderzoek, daartoe ontbreekt ons nog de tijd) is alles behalve gunstig. Een middel, dat in twee dagen tijds radicaal winterhanden geneest bestaat o. i. niet, en hij, die zoo iets belooft, maakt zich schuldig aan het beoefenen van kwakzalverij.

Indien Victor Vaissier, de groote man van de Congo-zeep en de uitvinder van de Congoline, dit laatste, evenals de zeep, als een toilet-artikel had aanbevolen, dan was hij in zijn vak gebleven, en hadden wij geen aanleiding gevonden ons met de zaak te bemoeien, maar nu hij zich op den weg der geneeskunde begeeft, zullen wij spoedig het een en ander over dit radicaal middel mededeelen.

P. A. J. te M. Met personen, die zelf Cléban's artikelen verkopen, treden wij niet in debat.

J. de L. L. te A. Uw brief is te laat ontvangen. In het volgend no. zullen wij deze belangrijke quaestie eenigszins uitvoerig bespreken. Volg voorloopig den raad van den geneesheer, ofschoon ons zoo'n raad bevreemdt.

M A A N D B L A D

UITGEGEVEN DOOR DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Alle brieven, REDACTIE of ADMINISTRATIE betreffende, te adresseeren aan den Secretaris-Penningmeester, te Amsterdam.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk, die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.—. Men wordt lid door aanmelding bij den secretaris-penningmeester of een der andere bestuursleden. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec. De contributie wordt in het begin van het jaar per postwissel bij den secretaris-penningmeester ingewacht, die daarvoor in Februari formulieren toezendt. Over het niet aldus betaalde wordt later per postkwitantie beschikt.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, zooveel exemplaren als zij aanvragen ter verspreiding. Voorloopig kan dit aantal echter, bij betaling van de enkele contributie, niet meer dan 10 per maand bedragen.

Dit blad verschijnt den eerste van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den Secretaris, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

BESTUUR DER VEREENIGING.

Mr. L. Zegers Veeckens, Notaris te Amsterdam, Voorzitter.

C. Guldensteeden Egeling, Apotheker te Zeist.

Dr. G. P. Kortenhorst, Arts te Weesp.

Dr. C. N. van de Poll, Arts te Amsterdam.

G. B. Schmidt, Apotheker (Binnengasthuis) te Amsterdam, Secretaris-Penningmeester.

GETAL LEDEN 976.

De eerste twee artikelen van de Statuten der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 Juli 1890, luiden:

Art. 1. De Vereeniging tegen de Kwakzalverij is gevestigd te Amsterdam.

Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.

Art. 2. De Vereeniging tracht haar doel te bereiken:

a. door het onderzoek van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;

b. door het naspreken van de bedriegelijke handelwijzen die bij het aanbevelen van de middelen worden te baat genomen;

c. door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;

d. door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;

e. door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is geoorloofd en wordt, ter bevordering van het doel der Vereeniging, dringend verzocht.

INHOUD:

Hoofdartikel: Het gebruik van kwakzalverijen aanbevelen door geneeskundigen.

Berichten: Goolam Kader te Berlijn. — De middelen van Graaf Mathei. — Het cassatie-beroep van den gymnastiekonderwijzer S. te Groningen verworpen. — Een waardeerend woord. — Belasting op geheimmiddelen in Amerika.

Grootere artikelen: De advertentie van den geneesheer Kleijnschoorel. — Warner's safe cure. — Essentia antiphtisica van Lobetahl. — Anthémicranine Demelinne.

Ingezonden: Gedood door Haarlemmerolie? — Een kleurmiddel voor blond haar.

Correspondentie.

Herhaalde Waarschuwingen: Haarlemmerolie.

Het gebruik van kwakzalverijen aanbevolen door geneeskundigen.

Wij ontvingen het volgend schrijven waarvan de inhoud een antwoord vereischt van grooter uitgebreidheid dan wij gewoon zijn onder de rubriek „ingezonden stukken” te plaatsen. Daarom, doch vooral ook wegens de belangrijke quaestie die het hier geldt, wenschen wij het als hoofdartikel te plaatsen.

„Aan de Redactie!

In uw maandblad van Oct. j.l. wordt o. a. ge-waarschuwd tegen het gebruik der Zwitsersche pillen van RICH. BRANDT, en bovendien een bijzondere waarschuwing van Dr. Fr. Dornbluth er aan toe-gevoegd.

Waar nu iemand als PROF. HERTZ een verklaring ten gunste dezer pillen heeft afgelegd, en het mij bekend is, dat nog dezer dagen de huisdocter bij een mijner kennissen de keuze gelaten heeft met de woorden „of u kunt elken avond een Zwitsersche pil nemen”, vraag ik, waar men zich aan te houden heeft, of dat het ook uw bedoeling is, dat er op advies van een geneesheer geen bezwaar bij is.

JAC. L. L.”

Wat het eerste gedeelte der zaak betreft, het attest van PROF. HERTZ, kunnen wij volstaan met het overdrukken van een artikeltje, dat reeds in No. 10 van den zesden jaargang van ons Maandblad is opgenomen en waaruit men tevens iets kan leeren over sommige andere attesten, door RICHARDT BRANDT gepubliceerd:

„Reclames van RICHARD BRANDT.

„Onder de reclames, waarvan de Zwitsersche apotheker telkens en op allerlei wijzen gebruik maakt ter aanbeveling zijner laxeerpillen, behoort vooral een reeks van zogenaamde getuigschriften, die hij zich door allerlei slinksche streken heeft weten te verschaffen.

„Brieven van zeer bekende geneesheeren in 't buitenland en enkele Duitsche hoogleeraren hebben hem daarbij van dienst kunnen zijn. 't Is gebleken dat bijna al deze brieven ter goeder trouw waren

afgegeven, lang voordat de eigenlijke exploitatie der pillen was begonnen en zonder eenig vermoeden, dat zij daarbij een ongewenschte rol zouden moeten spelen.

„Bovendien heeft niemand hunner getuigd, hetgeen nochtans door Brandt beweerd wordt, dat de pillen een geneesmiddel zouden kunnen zijn bij *maaglijden, lende pijn, hoofdpijn, duizeligheid, schurft, zwaarmoedigheid, zweren* en meer dergelijke ziekelijke aandoeningen, doch alleen verklaarden zij, dat de pillen *in sommige gevallen* als een laxermiddel dienst konden doen.

„De nooit vermoeide gezondheidsraad te Karlsruhe geeft uit zijne officieële briefwisseling in zijne jongste publicatie van 14 September j.l., daarvoor opnieuw enkele bewijzen.

„Prof. ROTIKANSKY te Insbruck verklaart, dat hij op herhaalden aandrang van Brandt geschreven heeft, dat door hem de pillen bij hardlijvigheid waren aangewend en hij daarop de verlangde werking had zien volgen. Deze geheel private mededeeling had Brandt zonder zijne toestemming openbaar gemaakt.

„Prof. ESMARK te Kiel zegt, dat de apotheker Brandt hem jaren geleden „vóór hij als een echte marktschreeuwer was opgetreden”, een doosje pillen ter beproefing had toegezonden, waarbij eene nauwkeurige opgaaf der bestanddeelen was gevoegd. Hij had er eenmaal gebruik van gemaakt en de verlangde laxeerende werking gezien; hiervan had hij op de herhaalde en meest hoffelijke informatie van Brandt aan dezen mededeeling gedaan. „Toen ik later vernam, dat hij van mijn antwoord gebruik maakte voor zijne bedriegelijke reclames, heb ik hem terstond in Mei 1883 geschreven, dat ik zulk een misbruik van mijn naam hem ten stelligste verbood.”

„Prof. EBSTEIN te Göttingen laat zich als volgt uit: „Het doet mij genoegen mij de gelegenheid geopend te zien om te verklaren, dat ik weliswaar — aangenomen dat de Brandtsche pillen altijd gelijk en met zorg vervaardigd worden — die pillen, evenals andere overeenkomstige laxermiddelen, geschikt acht in de gevallen, waarin volgens geneeskundig onderzoek eene purgatie wenschelijk is, dat ik echter den vrijen verkoop daarvan voor gevaarlijk acht (*ein gemein gefährliches Unternehmen erachte*) en niet scherp genoeg mijne afkeuring kan te kennen geven van de marktschreeuwerij en de oneerlijke manier, waarop zij door Brandt worden aanbevolen, met het doel het publiek te bedriegen.”

„Eindelijk publiceert de burgemeester-voorzitter van den Karlsruher gezondheidsraad nog het volgende schrijven, bij hem ontvangen van den hoogleeraar

aan de Amsterdamsche Universiteit, Prof. HERTZ — over wiens schrijven aan Brandt wij in dit maandblad vroeger (Jaargang III, No. 8, 11 en 12) hebben gesproken. „Eerst op herhaalden aandrang van den apotheker Brandt”, — zoo schrijft Prof. HERTZ — „heb ik in enkele gevallen in mijne naaste omgeving de pillen doen gebruiken en mij overtuigd van hare laxeerende werking, hetgeen ik aan Brandt heb medegedeeld. Ik kon daarbij niet vermoeden, dat deze mijne verklaring ten behoeve der grootste kwakzalverij (*zum Zwecke grossartiger Charlatanerie*) zou worden aangewend, zooals dit, helaas! door Brandt is geschied in alle mogelijke publieke bladen en is mij dit eene waarschuwing om al soortgelijke aanvragen, van welke zijde zij ook tot mij mogen komen, in 't vervolg direct af te wijzen.”

Dit in antwoord op het eerste gedeelte der vraag van den geachten schrijver; hij moge er uit zien dat Prof. HERTZ er „is ingelooopen”, iets wat ons trouwens nog steeds innig leed doet, omdat de strijd tegen de Zwitsersche pillen daardoor nog steeds bemoeilijkt wordt.

Het groote publiek, dat wel de mededeelingen van Brandt dagelijks onder de oogen krijgt, doch bij verre na niet weet hoe het staat met de attesten van de verschillende hoogleeraren, die de kwakzalver met zoo'n ophef exploiteert, het publiek dat hoog opziet — en terecht — tegen de autoriteit van Prof. HERTZ, stelt, getuige de ontvangen brief, *zijn* verklaring tegenover onze waarschuwing en . . . slikt de gevaarlijke middelen.

Wat nu het tweede gedeelte betreft, daarvan zouden wij ons gemakkelijk kunnen afmaken door te zeggen: ga gerust uw gang; de huisdocter moet en zal wel weten wat voor het gestel van den patiënt nuttig en noodig is, en daarmede mogen wij ons niet bemoeien.

Wij begrijpen echter dat een dergelijk antwoord den schrijver, die de zaak als een principieele beschouwt, niet zou bevredigen en ook wij zelf hebben over deze quaestie iets meer te zeggen.

Voor eerst wat het geval, in den brief vermeld, betreft, wijzen wij er op, als onze meening, dat de daarin bedoelde geneeskundige de Zwitsersche pillen niet direct heeft *aanbevolen*, maar, zooals de schrijver zelf mededeelt, „de keuze gelaten heeft met de woorden: „of u kunt elken avond een Zwitsersche pil nemen”. Vermoedelijk had hij dus ook een ander geneesmiddel, geen kwakzalverij, aangeraden; dit is zeker, dat uit zijn woorden geen bepaalde voorliefde voor de Zwitsersche pillen spreekt — en dit doet ons genoegen.

Wat nu de vraag aangaat: „of het ook onze bedoeling is, dat er op advies van een geneesheer

geen bezwaar bij is" antwoorden wij, dat wij op het opvolgen van het advies geen bezwaar mogen maken; wij kunnen niet nagaan wat voor herstel van den zieke noodig is, de huisdokter wel.

Maar — en nu komen wij tot de hoofdzaak — waartegen wij wel een ernstig bezwaar hebben is het advies zelf.

Wij kunnen ons voorstellen dat een geneesheer, wanneer hij geen gevaar ziet in het gebruik van de geringe hoeveelheid aloë, die in één Zwitsersche pil vervat is, op de aanvraag van zijn patiënt zegt: gebruik maar zoo'n pil zonder er, in de drukte van zijn praktijk, bij te denken, dat hij er kwaad mee doet.

En toch, onwillekeurig, doet hij er kwaad mee. Hij brengt het publiek in den waan, dat hij zelf vertrouwen stelt in de middelen van den kwakzalver en het publiek beroept zich op hem, tegenover ons, waar wij de exploitatie en het gebruik van die pillen bestrijden.

Het kan onmogelijk het doel van den geneesheer, die het wel meent, zijn, het gebruik van de pillen van BRANDT te bevorderen; hij zou de verantwoordelijkheid op zich nemen van een geneesmiddel, waarvan hij de zekerheid omtrent de juiste samenstelling mist en waarvoor hem geen andere waarborg wordt gegeven dan het woord van den kwakzalver. Wie verzekert hem, dat de doosjes in den een of anderen galanteriewinkel gekocht, de stoffen bevatten die hij daarin vermoedt, vooral bij een fabrikant als Brandt, die er twee soorten even onfeilbare pillen op nahoudt, een met aloë en een er zonder, de laatste speciaal bereid voor die landen (zoals Oostenrijk) waar de invoer van aloë verboden is? Werkelijk, hij is niet verantwoord wanneer hij een dergelijk product laat innemen. Wil de medicus aloë laten gebruiken, welnu, hij weet dat, ook zonder recept, aloëhoudende laxepillen als handverkoopmiddel voor geringen prijs in de apotheek verkrijgbaar zijn en hij weet daarbij, dat die pillen, volgens het voorschrift der Pharmacopee bereid, gelijk van samenstelling en van deugdelijke ingrediënten vervaardigd zijn.

Hij behoeft dus niet bij den kwakzalver ter markt te gaan; doet hij het echter — wij nemen gaarne aan zonder aan de indirecte gevolgen te denken — dan geeft hij een wapen in handen van hen, die nog zoo gaarne de geheimzinnige kwakzalverijen als iets bijzonders beschouwen.

„Wij hebben het den docter gevraagd, hij had er niets tegen dat wij een pil gebruikten, dus — wat door de Vereeniging tegen de Kwakzalverij er tegen gezegd wordt, houdt geen steek”, aldus zal het luiden. De als goed erkende pillen, waarvan de fabrikant ook zooveel goeds vertelt, worden in genade aangenomen, aan vriend en kennis aanbevolen en ten laatste slikt men juist zooveel en juist zoolang, tot de nadeelige werking te voorschijn treedt, terwijl de kwakzalver en zijn depothouders er wel bij varen.

Daarin zit het kwaad, ontsproten uit een schijnbaar geringe toegevendheid tegenover de patiënten, een kwaad dat, in de meeste gevallen, niet het minst hij betreuren zal, die er de onwillekeurige oorzaak van is geweest.

Wat wij hier omtrent de Zwitsersche pillen in het bijzonder schreven, geldt voor alle kwakzalverijen in 't algemeen.

Eén enkel woord door een geneesheer, die de kwakzalverij even schadelijk acht als wij, in een onbewaakt oogenblik, somwijlen bij drukke praktijk, uitgesproken, kan de resultaten vernietigen van een ernstigen strijd, door ons sedert jaren gevoerd. En juist den steun van de geneesheeren hebben wij noodig. Zij weten beter dan iemand het groote kwaad te beoordeelen, dat de kwakzalverij met geneesmiddelen sticht; zij, die zich de bevordering van de algemeene gezondheid tot levenstaak hebben gekozen, zij zijn, in dit opzicht, onze natuurlijke medestanders, op wie niet het minst de plicht rust zorg te dragen, dat die algemeene gezondheid niet door den kanker van de kwakzalverij ernstig en ongeneesbaar wordt bedreigd.

Gelukkig weten wij, uit ervaring, dat de steun van de weldenkende geneesheeren ons verzekerd is, al staan zij daardoor, even als wij, ook aan de onwaardige beschuldiging bloot, dat de geheele

strijd tegen de kwakzalverij uit *jalousie de métier* is aangebonden.

Zij zullen het ons dan ook niet euvel duiden en het beschouwen als een verzoek in 't belang van de goede zaak, wanneer wij hun op het hart drukken er in hun practijk wel op te letten hoe de geringste, zij het ook zijdelingsche goedkeuring van een of ander kwakzalversmiddel uit hun mond, groot nadeel tengevolge kan hebben.

BERICHTEN.

Goolam Kader, de Indische oogarts, doet thans ook van zich spreken te Berlijn. Daar voegde hij zich aan het blindeninstituut in de Jacobsstrasse en verzocht de directie hem toe te willen staan, de patiënten te behandelen. Het spreekt vanzelf, dat de directie dit verzoek beslist afwees, doch toen de blinden vernamen dat hun „redder” zich in het gesticht bevond, drongen zij er bij den directeur op aan, door den pseudoarts behandeld te worden. De directie gaf aan dien drang toe en nu werden de 120 ongelukkigen bij Goolam Kader gebracht, die hun door zijn tolk verklaarde: ik zal u allen ziende maken. Sedert dit oogenblik is er een ijdele vreugde in het gesticht, allen worden door den wonderdokter behandeld en hoewel er geen vooruitgang merkbaar is, troost hij zijn patiënten met een: „Het duurt wel een beetje lang, doch ge zult het gezicht weer terugkrijgen.”

De wonderdokter zal echter dat resultaat niet zien, want, volgens een telegram aan de *N. Rott. Ct.*, is hij uit Berlijn verbannen en moest hij binnen 24 uren die stad verlaten.

In Duitschland weet men dergelijke personen wel onschadelijk te maken.

De middelen van Graaf Mathei. Het *Weekbl. van het Nederl. Tijdschrift van Geneeskunde* bericht uit Londen: „Het charlatanisme, gedurende geruimen tijd met de zoogenaamde MATHEI-electrische middelen ter genezing van den kanker gedreven, is door de onderzoekingen van ernstige mannen, als MACKENZIE, LAWSON-TAIT en POTTER, voor goed ontmaskerd. Uit hun onderzoek bleek, dat de zoogenaamde MATHEI'sche electriciteiten alleen uit gekleurd gedistilleerd water waren samengesteld.”

Het spijt ons — maar wij kunnen aan die geleerde heeren de prioriteit van hun ontdekking niet laten.

Reeds in het Maandblad van *Juli 1882* is het onderzoek van de kwakzalverijen van Mathei medegedeeld en daarbij vermeld, dat die hoogst belangrijke geneesmiddelen uit niets anders bestonden dan *gedistilleerd water*.

Het eenig onderscheid tusschen ons en de Engelsche geleerden is, dat wij ongekleurd water vonden, dat in roode en blauwe fleschjes werd afgeleverd, terwijl zij van gekleurd water spreken.

De fleschjes, o. a. door den heer VAN GELDER, militair apotheker te *Leeuwarden*, onderzocht, hielden destijds een *kleurlooze* vloeistof in; thans, na 10 jaar, is die vloeistof nog ongekleurd.

De Hooge Raad verwierp het cassatie-beroep van den gymnastiekonderwijzer S. te *Groningen*, tegen het vonnis der rechtbank aldaar, waarbij hij werd veroordeeld wegens onwettige uitoefening der geneeskunst, waardoor uitgemaakt is dat heilgymnastiek (massage), niet tot de gymnastiek, maar tot de geneeskunst behoort. (N. R. C.)

Een waardeerend woord. Het *Nieuwsblad van het Kanton Oosterhout* een artikel wijzende aan kwakzalverij in het algemeen en daarbij o. a. wijzende op het feit, dat PROF. VAN OVERBEEK DE MELJER, in het *Nieuws v. d. Dag*, eerst het inwendig gebruik van creoline had aangeraden, doch daarna verklaarde, zich zedelijk verplicht te achten zijne aanbeveling terug te nemen, schrijft verder het volgende:

„Het spreekt vanzelf, dat hier van kwakzalverij in de verste verte geen sprake kan zijn. Wij wijzen er alleen op, om aan te toonen, dat zelfs deugdelijke geleerden en in het vak vergrijsde mannen kunnen mistasten, en dus, *à plus forte raison*, onbevoegden gevaar loopen, de grootste misslagen te begaan en willens en wetens het leven van hun evenmenschen in de waagschaal te stellen.

„Wij begrijpen en waardeeren daarom ten volle het streven der Vereeniging tegen de kwakzalverij, wier taak door het onberaden en onverstandige vertrouwen, dat een deel van ons volk nog altijd in kwakzalvers en kwakzalversmiddelen van alle soort blijft stellen, juist niet gemakkelijker gemaakt wordt. Ons dunkt, dat voor de Regeering voldoende termen aanwezig zijn, om tegen het optreden van een Sequah en andere wonderdokters van zijn acabit, in het belang der volksgezondheid, de noodige repressieve maatregelen te nemen.”

*Toezichten en belasting op geheimmiddelen in Amerika. Het is bekend, en in menig nummer van dit Maandblad hebben wij het door voorbeelden aangetoond, dat de grootste bron vooral van zeer zonderlinge geheimmiddelen in Amerika ontspringt en dat geheele maatschappijen met groote kapitalen de exploitatie en verkoop op zich hebben genomen.

Eindelijk schijnt er een poging gedaan te zijn om aan deze schaaftelooze negotie eenig perk te stellen; althans op 2 Mei van dit jaar (1892) heeft Mr. MEREDITH bij het huis van afgevaardigden het ontwerp eener wet ingediend, welke in de toekomst dienst kan doen tot beteugeling van dezen geheimmiddelhandel. (a bill to increase the revenue and improve the public health and for other purposes). Het doel dezer wet is toezicht uit te oefenen op de vervaardiging en op den verkoop van geheimmiddelen, en bovendien een belasting te leggen op zoogenaamd gepatenteerde of speciaal-geneesmiddelen (patent-and proprietary-medicines).

Is dit Kwakzalverij?

EEN ANTWOORD.

Sedert eenigen tijd verschijnt in het *Nieuws van den Dag* de volgende advertentie:

LONGTERING. TUBERCULOSE.

Door de gunstige resultaten in mijne privaat-praktijk verkregen bij de behandeling van Teringlijders, ben ik zoo vrij dergelijke patiënten de gelegenheid te geven zich op de minst kostbare wijze onder mijne behandeling te stellen. Consulten à f 1.— terwyl de geneesmiddelen voor eene week voldoende franco worden toegezonden na ontvangst van een postwissel à f 2.65.

Consulten te Amsterdam, 's Maandags van 10½ tot 12½ uur, Nassaukade 358 (huis).

Te Hilversum, Woensdag van 10—12 uur, Hotel „Beau Séjour”, en verder dagelijks tehuis.

W. KLEIJNSCHOOREL,

Pract. Geneesheer te Loosdrecht bij Hilversum.

De vraag werd tot ons gericht of hier van kwakzalverij sprake is of niet.

Over het begrip dat wij aan kwakzalverij hechten is reeds meer dan genoeg geschreven, zoodat wij op dit oogenblik gevoeglijk daarover kunnen zwijgen.

Natuurlijk is het niet gemakkelijk, ja uiterst moeielijk, op sommige handelingen eene bepaalde benaming toe te passen. Dat is ook hier het geval. Zooals uit de advertentie blijkt deelt een praktiseerend geneesheer eener kleine plaats mede, dat hij, door gunstige resultaten in zijne privaat-praktijk verkregen bij de behandeling van teringlijders, zoo vrij is „dergelijke patiënten de gelegenheid te geven zich op de minst kostbare wijze onder zijne behandeling te stellen.”

Natuurlijk staat het iederen geneesheer vrij mede te deelen dat hij lijders, en dus ook teringlijders, onder behandeling neemt. Ook is het in hem te prijzen dat hij in zekere gevallen aan min- of onvermogens de gelegenheid geeft voor weinig geld of om niet geholpen te worden. Inderdaad is een consult voor f 1.— en geneesmiddelen voor eene week voldoende, voor f 2.65 per post toegezonden, niet duur. Doch wat verder? Lijders aan longtering behooren tot die patiënten welke gaarne overal een middel zoeken om te genezen. Zeer gemakkelijk is het dus dergelijke lijders, onder eigenaardige woordenreeksen tot een bepaalde persoonlijkheid te doen gaan, daar zij de hoop hebben dat hij, die toch voor weinig geld gunstige resultaten geeft, hen genezen zal. Vele lijders dus komen tot het besluit dat hij, die in ruimer kring dergelijke woorden gebruikt, de redder zal zijn, de man, die — uitstekend boven de andere geneesheeren — door methode of middel genezing zal aanbrengen. Het is natuurlijk onverschillig of die man op eene kleine plaats woont, dan wel in eene hoofdplaats, met titels en orden voorzien, der menschheid ten dienste wil staan.

Doch niet onverschillig is het of eene dergelijke wijze van „lokken” op goede gronden rust. De praktiseerende geneesheer hierboven onder de advertentie genoemd, acht zijne geneeswijze zóó buitengewoon, zóó heilaanbrengend, dat hij niet blijft bij de patiënten in de plaats zijner inwoning, doch zich de moeite getroost daarvoor te reizen en zitting te houden te Amsterdam en te Hilversum.

„Zelfs in Amsterdam, waar zooveel professoren „zijn, professoren met uitstekenden naam. Ja, dat „moet toch een knappe man zijn.” Aldus wordt gedacht en gesproken. Ook zullen er zijn die maar niet begrijpen kunnen hoe die professoren en andere praktiseerende geneesheeren er niet aan denken,

de middelen van mijnheer *Kleijnschoorel* te beproeven, en dus ook zulke gunstige resultaten te verkrijgen. Of kennen zij die geneesmiddelen en hunne aanwending niet en zit 'm daar de kneep? Zoo ja, dan is het niet te verwonderen dat zij niet die goede resultaten krijgen en steeds voortgaan in den ouden sleur.

Laat ons zien wat hiervan aan is.

Aan patiënten die zich tot den praktiseerenden geneesheer van Loosdrecht, *W. Kleijnschoorel*, toevertrouwen, worden als geneesmiddel toegezonden twee soorten poeders. Dat hij niet het recept schrijft, zooals zijne collega's, doch geneesmiddelen aflevert, zal wel een zeer geldige reden hebben. Doch nu en dan wijkt hij daarvan af en geeft werkelijk recepten.

Daardoor is het ons mogelijk geworden de samenstelling daarvan bekend te maken. „Hoe, hooren wij iemand vragen, doet gij dat? Die geneesheer zal toch wel, steunende op de goede resultaten met zijne behandeling verkregen, ten bate der lijdende menschheid in de vakbladen der geneesheeren zijne methode, geneesmiddelen en resultaten bekend gemaakt hebben, opdat ieder zijner ambtsbroeders in zijne praktijk de arme teringlijders de vruchten kan doen plukken van zijnen geest, zijne ervaring en zijne ontdekking? En dat in navolging van zoovele anderen, die de gevolgen van hun ernstig streven alom bekend maken ter beoordeeling en zoo noodig ter navolging!”

Ons is daarvan niets bekend. Voor zoover wij weten werd in geen geneeskundig vakblad van de geneeswijze en de gevolgen daarvan door den ons bezighoudenden geneesheer mededeeling gedaan.

Wij waren dus genoodzaakt zelf een onderzoek daarnaar in te stellen.

De poeders, gemakshalve No. I genoemd, hebben tot voorschrift:

R. Guajacol. carbonic. 48 gr.
Sacch. lactis 6 gr.
mf. pulv. no. 24
d. 4 × d i poeder.

De poedermassa moet dus $48 + 6 = 54$ grammen wegen, zoodat elke poeder moet wegen 2.2 gram. Het bleek nu dat het feitelijk gewicht nog al daarvan afwijkt. Men denke eens aan. Twee poeders, door ons onderzocht, wogen 0.275 en 0.375 gram. Een derde poeder leverde de volgende analyse, bij een gewicht van 0.3645 gram:

vochtigheid . . . 0.0125 gr.
melksuiker . . . 0.0640 „
guajacolcarbonaat 0.2880 „
0.3645 gr.

Stel eens naast 2.2 gram die cijfers 0.275, 0.375, 0.3645, dan is het verschil nog al groot.

Verdeelt men de hoeveelheid guajacolcarbonaat over 24 poeders, dan moet elke poeder 2 gram bevatten. Dat dit het geval niet is of kan zijn, is duidelijk.

Doch er schuilt nog meer achter.

Guajacol is duur! Volgens het recept klaar gemaakt, worden dus de poeders bij den apotheker ook duur, daar er in elke poeder door hem klaar gemaakt 2 gr. aanwezig is. De patiënt vindt dat die poeders van den apotheker veel duurder zijn dan die door den geneesheer geleverd en betreft ze dus liever van den geneesheer. Is het een wonder dat 24 poeders, die ieder 300 mgr. guajacolcarbonaat bevatten, te samen dus 7.2 gram, ofschoon wordt opgegeven 48 gram, goedkoop geleverd worden? Immers neen. Doch krijgt de patiënt dan dat, waarvoor hij — op het recept afgaande — betaalt? Ook niet.

De poeders, No. II, hebben tot voorschrift:

R. Acid. tannic. 1 gr.
Guajacol. carbon. 6 gr.
Sacch. lactis 4 gr.
mf. pulv. no. 12
S. 4 × d. 1 p.

Wij hebben de geneesmiddelen laten zien, welke door den geneesheer worden voorgeschreven.

Welke is nu de belangrijkheid daarvan? Als werkzame bestanddeelen treden twee stoffen op den voorgrond, nml. *Guajacol. carbon.* en *Acid. tannic.* Daarin moet dus het wonderbaarlijke schuilen. Nu, dat is op zich zelf niet erg. Beide stoffen, zoowel het *koolzure guajacol*, *guajacolcarbo-*

naat, of beter *guajacolcarbonzuur*, als de *tannine* zijn niet alleen zeer goed bekend als stof, doch ook als middelen die gebruikt worden en reeds vrij langen tijd gebruikt werden bij teringlijders. Het *guajacol* werd in 1887 door *Sahli* aanbevolen in plaats van *kreosoot*, een in samenstelling nog al afwisselend middel. Het *guajacol* is het voornaamste en werkzaamste bestanddeel van het *kreosoot* en werd voornamelijk aanbevolen bij longtering. (Zie Lehrbuch der Arzneimittellehre van Bernatzik en Vogl, 1890.)

Door dus *guajacol* voor te schrijven aan teringlijders doet de heer *Kleijnschoorel* niets bijzonders. Doch welke waarde moet er aan gehecht worden? *Prof. Stokvis* geeft daarover zijne meening te kennen op bl. 304 en 305 van zijne „Voordrachten over geneesmiddelleer.” Over de invoering in de praktijk zegt hij: „De daarmede verkregen resultaten — het gaat met alle nieuwe geneesmiddelen zoo — zijn natuurlijk zeer bevredigend, en aan de gunstige werking knoopen zij nu, — wat voorbarig, vindt gij wellicht — eene beschouwingswijze over de werking van het *kreosoot* en *guajacol*, die ik niet mag voorbijgaan.” Die zij zijn *Seifert* en *Hölscher*, de mannen die het *guajacol* ter vervanging van het *kreosoot* aanraadden.

En verder: „Of *guajacol* boven *kreosoot* de voorkeur verdient, of het zelfs geheel in plaats daarvan kan treden, is niet beslist. De verstandige medicus zal voorloopig bij de behandeling van *tuberculosis* in den regel *kreosoot* aanwenden, en slechts dan, wanneer het *kreosoot* slecht verdragen wordt, *guajacol* beproeven.”

Hen, die een juist inzicht willen krijgen in de kwestie *kreosoot* of *guajacol*, verwijzen wij naar het heldere, aangenaam geschreven en zaakrijk artikel daarover in genoemd werk van den Amsterdamschen hoogleeraar. Ook den heer *Kleijnschoorel* zij dit aanbevolen.

Wat *tannine* betreft, daarvoor geldt dat het een zeer oud middel is, dat zeer veel bij bloedsputting wordt voorgeschreven, evenals *kreosoot*, zoodat ook bij de aanwending daarvan de praktiseerende geneesheer te Loosdrecht van geen buitengewone wetenschap blijkt geeft. De slotsom van ons betoog is dus deze.

De heer *Kleijnschoorel* doet het door courantenadvertenties voorkomen alsof hij uitmunt boven andere praktiseerende geneesheeren in kleine of groote plaatsen. Hij schokt daardoor het vertrouwen van vele lijdens niet alleen in hunnen geneesheer, maar tevens in de geneeskundige wetenschap. Hij maakt daarbij volstrekt geen gebruik van minder bekende of verlaten middelen, doch volgt een bekend weg. Zoo leest men in het „Klinisches Recept-Taschenbuch für praktische Aerzte 1893”, 3 recepten waarin *guajacol* voorkomt; in de „Therapeutische Monatshefte 6er Jahrgang, Heft 8, bl. 436, eveneens een voorschrift; in „La Semaine médicale” van 21 September 1892, een stukje „Du traitement intensif de la phtisie pulmonaire par le carbonate de gaïacol et le carbonate de créosote”, waarin *Chaumier* uit *Tours* mededeelt dat hij „le carbonate de créosote” verkiest boven „gaïacol.”

Deze weinige mededeelingen schijnen ons voldoende om aan te wijzen, dat zoowel *guajacol* als *kreosoot* behooren onder de gebruikelijke middelen bij longtering (*tuberculosis pulmonum*).

Wij hebben voor een enkelen keer zeer uitvoerig gesproken over deze zaak, daar de vraag gesteld werd of hier kwakzalverij in 't spel was en deze vraag een geneesheer betrof.

Het kan met de opvatting van een geneesheer zijn overeen te brengen dat hij adverteert. Hij kan de advertentie stellen zooals hij wil, doch is meer nog dan eenig ander verplicht daarbij den schijn te vermijden van minder eerlijke praktijken. Of de advertentie en wat zij inhoudt kwakzalverij is of wel daarmede in familiebetrekking staat, laten wij over aan het oordeel van den lezer.

WARNER'S SAFE CURE.

Ernstige waarschuwing.

Reeds herhaalde malen is door ons, in dit Maandblad, en ook door anderen, o. a. door den Gezondheidsraad te *Karlsruhe*, met kracht gewaarschuwd tegen *Warner's Safe Cure*, kwakzalverijen, met grooten

ophef tegen talloze ziekten aanbevolen door H. H. WARNER & Co. LIMITED te Londen.

Ofschoon in Engeland en Duitschland sterk geëxploiteerd, bleef tot vóór eenige jaren ons land tamelijk wel verschoond van de reclame van dit Engelsche middel. Het is echter anders geworden en thans heeft ook Nederland — met België — de twijfelachtige eer van als exploitatie-veld voor WARNER dienst te doen.

Een brochure — in bespottelijk Hollandsch geschreven, getiteld: „Geneeskundig Bundeltje — Warner — Belangrijke aanduidingen voor de bewaring der gezondheid en voor de genezing der ziekten”, wordt op tal van plaatsen in den lande aan huis toegezonden, 't zij onder adres, 't zij, waartoe een blaadje in 't Zuiden zich leende, als bijvoegsel bij het blad.

In die brochure worden de Warner's middelen: de eigenlijke *Safe Cure* en verder *Safe Diabetes Cure*, *Safe Nervine* en *Safe Pills* aanbevolen o. a. als onfeilbare geneesmiddelen bij *nierziekten*, *Bright's ziekte*, *waterzucht*, *leverziekten*, *galziekten*, *geelzucht*, *maagziekten*, *tusschenpoozende koorts*, *zinkingpijnen*, *blaasziekten*, *bleekzucht*, *zweren*, *algemeene zwakheid*, *suikerziekte*, *schele- en zenuwachtige hoofdpijn* en bij andere ziekten van geheel verschillende aard.

Deze aanbeveling is reeds voldoende om de Warner's middelen te kenmerken. Het zijn **kwakzalvers-middelen**, omdat het **onmogelijk** is, dat een gering getal geneesmiddelen *onfeilbaar dienst kan doen* tegen talloze kwalen, die in oorzaak en in aard *zoo geheel van elkander afwijken*.

Het moet toch voor ieder duidelijk zijn dat het opsommen van al deze kwalen tot niets anders dient dan om het lichtgeloovig publiek, dat bij een of andere ongesteldheid zelf meent aan deze of gene kwaal te lijden, in Warner's netten te lokken. De geneesheer is onnoodig; niets is er waartegen de *Safe Cure* niet onmiddellijk helpt, dus . . . koopt de middelen.

Zoo schrijft de kwakzalver . . . is 't nog mogelijk, dat er menschen zijn, die aan zoo iets geloof slaan?

Men denke toch eens ernstig over deze zaak na en . . . men moet tot de slotsom komen, dat wat **Warner & Co. Ld.** beloven, *onmogelijk kan worden vervuld*, dat het deze firma dus niet te doen is om als helpster in den nood op te treden, maar dat geheel andere beweegredenen, het eigenbelang der firma (of Maatschappij?), hier geheel alleen op den voorgrond staan.

Waaruit bestaan Warner's middelen? Van enkele is ons de samenstelling bekend en reeds vroeger medegedeeld. De z. g. *Safe Cure* is een werkeloos plantenaftreksel, vermengd met een weinig salpeter, glycerine en alcohol, terwijl de *Safe Pills* in hoofdzaak bestaan uit het universeel geneesmiddel van bijna alle kwakzalvers . . . uit aloë.

Doch die samenstelling doet al weinig ter zake. Al bestonden Warner's middelen uit inderdaad sterk geneeskrachtige stoffen, dan nog zouden zij nooit kunnen doen wat de fabrikanten beloven, n.l. allerlei soort verschillende ziekten genezen.

Dit kan toch iedereen begrijpen — meenen wij, en daardoor duidelijk inzien dat **Warner's Safe Cure** een kwakzalverij is, waartegen niet genoeg kan worden gewaarschuwd.

En wil men soms op onze waarschuwing alleen geen acht slaan, men leze wat de *Gezondheidsraad te Karlsruhe* van deze middelen zegt: „Wij waarschuwen tegen den aankoop van deze nuttelooze middelen”.

Nog enkele opmerkingen ten slotte:

De brochure vermeldt: dat de geneesmiddelen in alle goede apotheken verkrijgbaar zijn. Dit is, gelukkig, niet waar. Voor zoover wij weten heeft nog geen Nederlandsch apotheker zich zoover vergeten, dat hij zich tot handlangers van den Engelschen kwakzalver leent. „Het „algemeen agentschap”, ook voor Nederland, is gevestigd in de groote kwakzalverskraam van de, ook bij ons, allertreurigst bekende firma *CH. DELACRE & Co.*, een firma die zelve ook kwakzalverijen fabriceert.

Kenmerkend is het fabrieksmerk, waardoor **Warner & Co.**, de echtheid van hunne producten garandeeren, n.l. een *brandkast*.

„Lichtgeloovigen, daar gaat uw nutteloos uitgegeven geld in”, schijnt de firma te zeggen, en ditmaal heeft ze gelijk.

Essentia antiptisica

VAN

Dr. Lobetahl.

Een schriftelijke aanbeveling van bovenstaand middel hebben wij, tot nu toe, nog niet bij ons te lande aangetroffen en tot vóór eenigen tijd was het bestaan daarvan ons onbekend.

Toch werd het in Nederland gebruikt en blijkt het, volgens een mededeeling van een onzer leden uit Groningen, in die provincie een groote reputatie te bezitten als geneesmiddel in het eerste stadium van tering. Een jonge dame, reeds aan longtering lijdende, ontving van een buurvrouw den raad, heil te zoeken bij de Essentia van Dr. Lobetahl, doch gelukkig was zij verstandig genoeg, dit niet zonder onderzoek te doen. Daardoor werden wij met de zaak in kennis gebracht.

De Essentia antiptisica wordt, volgens het biljet, dat het geneesmiddel vergezelt, aanbevolen als een *radicaal middel* tegen beginnende longtering, terwijl ook in een *vergevoerd stadium*, bij gebruik van het middel, verlichting van de kwaal wordt beloofd. 't Zij ter eere van LOBETAHL gezegd, dat hij, in tegenstelling van de meeste kwakzalvers, die de ongelukkige lijdens aan tering exploiteeren, het stadium opgeeft, waarop zijn middel niet meer helpt.

Met dit al is het bij hem geenszins in den haak. Nieuwsgierig als wij waren naar het uitstekend middel, dat, mits tijdig aangewend, het mensdom van een geesl zou verlossen, waartegen tot nu toe de wetenschap nog steeds naar het beste geneesmiddel zoekt, wachtten wij verlangend op het resultaat van het onderzoek, dat de heer T. E. VAN DIJK, Apotheker te Groningen, de goedheid had te verrichten.

En wat bleek nu? Dat er ook hier weer van een bijzondere stof of specifiek werkzaam middel geen sprake was en dat wij ook hier weer te doen hadden met iemand, die, wetende dat de arme teringlijders bijna overal naar hulp grijpen, van die wetenschap gebruik maakt om waardeloze stoffen voor veel geld aan den man te brengen.

Of daardoor een hoop bij de lijdens wordt opgewekt, die later blijkt ijdel te zijn, of daardoor telenstelling wordt berokkend aan personen, die zooveel mogelijk in kalme gemoedsstemming moeten worden gehouden, daaraan stoort zich de kwakzalver niet.

De Essentia antiptisica bestaat uit 125 c. c. van een kleurloze, reukloze, ietwat troebele vloeistof en is een oplossing van 15°/₁₀ van een mengsel van *keukenzout* en *Engelsch-zout* (zwavelzure magnesia). Van deze oplossing moeten 4, 10 tot 15 druppels, 2 of 3 maal daags worden gebruikt in een wijnglas water of melk.

Men vrage nu, na deze mededeeling, gerust elken deskundige of het dagelijks gebruik van deze hoeveelheid keukenzout en Engelsch-zout iets kan bijdragen tot herstel van de kwaal, waartegen de essentia als „radicaal Heilmittel” wordt aanbevolen en wij zijn verzekerd, dat zijn antwoord ontkennend zal luiden.

Alleen Dr. LOBETAHL zal bij een langdurig gebruik er wel bij varen. Het nette fleschje, waarin het geneesmiddel wordt afgeleverd, moge eenigzins waarde hebben, de inhoud van het fleschje kost hem *nog geen cent*. En toch vraagt de menslievende man voor een flacon van 125 c. c. inhoud maar 6 Mark — f 3,60.

Voorzoover ons bekend is, is het middel hier te lande nog niet verkrijgbaar, maar moet het in Duitsland worden besteld. Wij hopen dat de bovenstaande mededeeling de oogen van het publiek zal geopend hebben en daardoor de bestellingen zullen ophouden.

Men spaart daardoor f 3,60 en . . . een grievende teleurstelling.

Anthémicranine Demelinne.

(L'Antimigraine Demelinne.)

Toen wij in ons vorig nummer dit middel bespraken, waren wij nog maar alleen in 't bezit van een Fransch aankondigingsbiljet; thans nu wij er een voor ons hebben in 't nederlandsch gesteld blijkt het, dat wij den wetenschappelijken (?) naam niet juist hebben opgegeven.

Immers de fabrikant zegt, dat de heeren Medici het kunnen voorschrijven onder den meer officieelen naam van „ANTHÉMICRANINE DEMELINNE, ofschoon het ons, om wel te bevroeden reden, niet mogelijk is geweest ergens een *officieel* werk aan te treffen waarin die naam voorkomt. Of zou het aankondigingsbiljet van Demelinne zelf als zoodanig dienst moeten doen?

DEMELINNE is boos op ons; dit is te begrijpen. In een „ingezonden stuk” in de *Limburger Koerier*, veegt hij ons geducht den mantel uit.

Nu dat deert ons niet en, volgens onze gewoonte, zouden wij er niet eens op zijn teruggekomen, ware het niet, dat wij in één opzicht met het ingezonden stuk instemmen, n.l. waar beweerd wordt, dat wij de samenstelling van het middel niet juist hebben opgegeven.

Dit is waar, en wij haasten ons de gemaakte fout te herstellen. Volgens een latere mededeeling van den heer VAN ITALLIE bevatten de poeders, behalve *antipyrine*, ook een kleine hoeveelheid *caffeine* als werkzaam bestanddeel, ook een stof, die wel met succes bij migraine wordt toegepast.

DEMELINNE roept nu victorie wegens onze vergissing, maar daar is inderdaad geen reden voor. Zijne handeling wordt daardoor in niets verontschuldigd. Van twee bij de medici *zeer bekende* stoffen, die inderdaad wel bij hoofdpijn worden aangewend, maar waarvan de antipyrine soms *zeer nadeeling kan werken*, beweert hij, hij, de apotheker, geen medicus: „Ik voel mij gelukkig te kunnen zeggen, dit middel gevonden te hebben”.

DEMELINNE, ook nu nog, nu ons de meer juiste samenstelling bekend is, beweren wij: gij hebt *niets* gevonden; gij maakt gebruik van twee zeer bekende geneesmiddelen, exploiteert die en gaat uw bevoegdheid als apotheker verre te buiten door uwe bekendmaking: „Het geldt hier een deugdelijk middel waarvan de geneeskundige werking niet te betwijfelen valt, en hetwelk eene onmiddellijke verzachting, gevolgd van genezing, daarstelt, bij alle personen die aan Migraine of Hoofdpijn lijden.”

Neen, Demelinne, uw mooie aanbevelingsbriefjes, met de geleerde verhandeling over de grieksche afkomst van het woord „migraine” mogen op het groote publiek eenigen indruk maken, wij zijn daarvoor ongevoelig en zullen trachten dien indruk weg te nemen.

Uw titel als apotheker moge in staat zijn vertrouwen in te boezemen, wij zullen niet nalaten er op te wijzen, dat een apotheker, die van zijn titel gebruik maakt om z.g. eigen uitgevonden middelen, zonder geneeskundig advies, in den handel te brengen, nog gevaarlijker is dan een kwakzalver zonder eenige wettelijke bevoegdheid, omdat het publiek juist in die bevoegdheid een waarborg meent te zien (ten onrechte) dat hij van de geneeskunde iets afweet.

INGEZONDEN.

Aan de Redactie van het Maandblad tegen de Kwakzalverij.

WelEd. Heer!

Vergun mij naar aanleiding van een artikeltje in het laatste No. van het Maandblad der Vereeniging een paar opmerkingen. In genoemd blad komt voor een artikeltje met opschrift: Gedood door de Haarlemmerolie, gevolgd door een niet geheel juist uit de Leidsche Courant (de onjuistheid schuilt bij de L. C.) overgenomen bericht.

Het bewuste kind is door mij behandeld en heb ik als vermoedelijke oorzaak van den dood vergiftiging opgegeven. Feitelijk heeft het kind van een buurmeisje, terwijl het volkomen gezond was, aardappelen met Haarlemmerolie vermengd, te eten gekregen; of echter de hoeveelheid zoodanig is geweest, dat daardoor de dood is gevolgd, is nog niet uitgemaakt. Kort daarna stierven in hetzelfde huishouden twee kinderen aan Cholera asiatica. In dagbladen is beweerd, dat ook dit eerste kind aan Cholera zou zijn gestorven, wat voorloopig echter nog even voorbarig is, als het bericht, dat Haarlemmerolie den dood zou hebben veroorzaakt.¹⁾

Hoe het echter zij, komt het mij voor, dat het beter is dergelijke berichten niet in het blad op te nemen, alvorens werkelijk de zaak behoorlijk is geconstateerd en het onderzoek geheel afgelopen.

Indien U het noodig oordeelt, kunt U van deze mededeeling met vermelding van mijn naam gebruik maken.

J. H. DUIJVIS, Arts.

Wij geven gaarne toe, dat het zaak is, in ons Maandblad niet anders dan goed geconstateerde feiten op te nemen, maar 't is dikwijls moeilijk van al de in de dagbladen vermelde berichten juist op de hoogte te komen. 't Zou vrij gemakkelijk gaan, wanneer onze leden, die toch over het geheele land verspreid zijn, bij een of ander voorkomend geval met betrekking tot kwakzalverij in hunne omgeving, zich de moeite zouden willen getroosten zoodanig geval nader te onderzoeken en ons den uitslag van het onderzoek mede te deelen; dan behoeften wij ons niet op andere bladen te beroepen; maar tot nu toe hebben wij op die wijze nog niet veel medewerking ondervonden.

Wanneer nu een bericht in tal van bladen de ronde doet en het niet wordt tegengesproken, dan zijn wij, wanneer wij het nuttig oordeelen dat het bericht in ons blad worde opgenomen, wel genoodzaakt te handelen zooals wij nu hebben gedaan.

RED.

¹⁾ Een later schrijven van den heer Duijvis vermeldt, dat ook bij dit kind, door de lijkschouwing en het bacteriologisch onderzoek cholera asiatica is geconstateerd.

's GRAVENHAGE, 8 Nov. '92.

WelEdelGeb. Heer!

Een onzer Haagsche chemici heeft eindelijk voor blond haar een kleurmiddel gevonden, dat m. i. onschadelijk is, en ik U, ingevolge belofte, mededeel:

Pyrogalluszuur 1.5 gram,
Mangaansulfaat 1 gram,
Ged. Water 100 gram.

Zoo ook aan U dit middel deugdelijk en doeltreffend blijkt, gelief het dan te publiceeren als een krachtig en afdoend wapen tegen de talloze schadelijke middelen, die worden aangeprezen en helaas ook gebruikt.

Met de meeste hoogschatting

J. W. R. G.

Inderdaad schijnt ons het bovenstaand voorschrift onschadelijk voor het beoogde doel.

RED.

CORRESPONDENTIE.

Als nieuwe leden met 1 Januari a. s. zijn toegetreden de heeren:

C. Dekker, Arts te Bodegraven.

J. Hartog, Lt. ter zee te Batavia.

G. L. d'Abo, „ „ te Batavia.

J. H. D. te K. Van uwe mededeelingen hebben wij dankbaar gebruik gemaakt. Het door u geopperde plan, dat ons wel toelacht, zal nader worden overwogen.

J. C. Th. M. te U. De *Universal Tropfen* worden in het volgend no. behandeld. Tot ons leedwezen moet het wegens gebrek aan ruimte worden uitgesteld.

R. J. te 's H. Dank voor uw opgave. Wij zullen het middel aankopen en, na onderzoek, ons gevoelen daarover mededeelen.

P. Q. te R. Het Maandblad van Mei 1892 is zeker reeds in uw bezit. Gij weet dus, dat van der Lelie's haarmiddelen niets bijzonders zijn.

Aan allen, die ons de brochure van WARNER toezonden, onze dank.

Van de belangrijke artikelen uit „Handelsbelangen”, ontvingen wij het slot te laat om er nog in dit no. het een en ander uit over te nemen.

J. C. W. te A. Men moet hier onderscheiden. Inderdaad zijn wij tegen de *Emser-pastilles* te velde getrokken, omdat zij in de dagbladen werden aanbevolen met opsomming van die kwalen waartegen zij beweerd worden te helpen, het aan den lijd overlatende te beoordeelen of hij werkelijk aan een der opgenoemde kwalen lijdende is of niet.

Dit, een kenmerk van alle kwakzalverijen, veroordeelen wij steeds.

Anders wordt het echter wanneer de *geneesheer* het gebruik dier pastilles aanraadt. Hem kan de samenstelling bekend zijn en hij is in staat te beoordeelen in hoeverre, in elk bijzonder geval, de *Emser-pastilles* dienst kunnen doen.

Intusschen verwijzen wij, wat betreft het aanraden van kwakzalverijen, of laat ons in dit geval liever zeggen van *spécialités*, door geneeskundigen, naar ons hoofdartikel van heden.

Herhaalde Waarschuwingen.

Haarlemmerolie. Dit is een van de weinige oorspronkelijk Nederlandsche geheimmiddelen en dagteekent reeds van het jaar 1698. Het heet voor allerlei zowel uit- als inwendige kwalen genezing aan te brengen. „Dit medicament” — zoo leest men o.a. in de gebruiksaanwijzing — „is een wonder voor de goedwilligen en de genade des Allerhoogsten heeft zich daarin wonderbaarlijk geopenbaard.” In werkelijkheid is de bedoelde olie de stof, die in de apotheken onder den latijnschen naam *balsamum sulphuris terebinthinatum* voorkomt en bestaat uit raapolie en terpentijnolie waarin zwavel is opgelost. Een zeer klein fleschje van 4 gram inhoud kost 20 cent en zou met 5 cent ruim betaald zijn. De geneeskundigen zijn overtuigd van de weinige goede uitwerking van het praeparat en schrijven het hoogst zelden, en dan altijd in geringe hoeveelheden voor. Men wachte zich het in eenigszins groote hoeveelheden te nemen.